

Bærekraftsrapport

Trøndelag fylkeskommune

2023

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjelle

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon

Om denne rapporten

Hva menes med bærekraft?

Oversikt over innhold og metodikk

2. Trøndelag fylke

Om Trøndelag fylke

Arbeid med bærekraft

Suksesshistorier fra Trøndelag

3. Hvordan Trøndelag møter FNs bærekraftsmål

4. Kartlegging av materialer

5. Bærekraftsundersøkelser

Innbyggerundersøkelsen

Bærekraftsundersøkelsen 2023 - Sparebank 1 Midt-Norge

6. Nasjonale og regionale rammer for å arbeide med bærekraft

Nasjonale forventninger og oversikt regionale planer

Rød tråd i plan og styringssystem

Oversikt tilskudd og virkemidler

Oversikt kunnskapsgrunnlag

7. Vedlegg

1

Introduksjon

- Om denne rapporten
- Hva menes med bærekraft?
- Oversikt over innhold og metodikk

Om denne rapporten

I arbeidet med FNs bærekraftsmål peker regjeringen på kommunene som en av de viktigste aktørene i arbeidet for å nå bærekraftsmålene. Så langt har det ikke blitt etablert felles standarder for hvordan kommunene og fylkeskommunene bør organisere arbeidet med bærekraftsmålene, i tillegg til at vurdering av måloppnåelse er utfordrende uten et felles måle- og rapporteringsverktøy.

Felles bærekraftsnettverk i Trøndelag

For å styrke arbeidet med bærekraftsmålene i Trøndelag er kommunene invitert av fylkeskommunen til å bli med i et felles bærekraftsnettverk. I dag er mange av kommunene i Trøndelag involvert i det regionale bærekraftsnettverket, med formål om å hjelpe hverandre i arbeidet med bærekraftsmålene. Nettverket fungerer som et kunnskaps- og erfaringsdelingsnettverk. I styringsgruppa for nettverket deltar Statsforvalteren i Trøndelag, KS, representanter fra næringsalliansen i Trøndelag og tre av kommunene.

Rapporten skal gi et overblikk over nåsituasjonen i fylket

Bærekraftsnettverket ønsket å få utarbeidet en rapport som gir kommunene i fylket et kunnskapsgrunnlag for å vurdere status innen FNs bærekraftsmål. Et godt kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for å vite hvor man står, og hvilket utviklingsbehov man har.

Et felles kunnskapsgrunnlag som skal bidra til å mobilisere næringsliv, akademia og innbyggere til en felles innsats for bærekraftig utvikling

Kunnskapsgrunnlaget skal gi en oversikt over hvordan kommunene i fylket ligger an med bærekraftsarbeidet, basert på etablerte måleindikatorer innen FNs bærekraftsmål. Når en ståstedsanalyse og et felles kunnskapsgrunnlag er på plass, er det lettere å mobilisere og støtte innbyggere, næringsliv, organisasjoner og akademia i deres bidrag til bærekraftig utvikling. Det tas forbehold om at rapporten ikke gir en fasit på resultater innen bærekraft, men en status for fylket basert på valgte indikatorer med offentlige tilgjengelige data. Indikatorene bør sees i sammenheng med hverandre, og må ikke stå for seg selv.

Rapporten er utarbeidet av PricewaterhouseCoopers (PwC) som har vært ansvarlig for planlegging av rapporten, datainnsamling og fremstilling av funn.

Hva menes med bærekraft?

Bærekraftsbegrepet ble satt på den internasjonale agendaen etter at Brundtlandkommisjonen lanserte rapporten «Vår felles fremtid» på oppdrag fra FN i 1987. Brundtlandkommisjonen introduserte begrepet bærekraftig utvikling som “en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov”¹. En viktig del av bærekraftsbegrepet er erkjennelsen av at økonomisk vekst og utvikling må skje innenfor planetens begrensede ressurser. I sum handler bærekraft om å finne en balanse mellom økonomisk fremgang, sosial rettferdighet og miljøbeskyttelse, samt å sikre en fremtid som tar hensyn til både dagens og fremtidige generasjoners behov.

I 2015 ble 2030-agendaen med de 17 bærekraftsmålene vedtatt av alle FNs medlemsland. 2030-agendaen er verdens handlingsplan for å oppnå en bærekraftig utvikling, og utgjør det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. Bærekraftsmålene ser miljø, sosiale forhold og økonomi i sammenheng. De 17 målene inkluderer 169 delmål som sier noe om hvilke områder som er særlig viktige, som å utrydde fattigdom og sult, sikre god helse og utdanning til alle, redusere ulikhet i verden og stanse klimaendringene. 2030-agendaen slår fast at det er et felles ansvar å styre utviklingen på en bærekraftig måte. Dette er et løft fra fattigdomsfokuset i tusenårsmålene som ble vedtatt av FN i år 2000, til en universell agenda med målsettinger som gjelder alle land, uavhengig av utviklingsnivå. For å nå bærekraftsmålene kreves det en felles innsats fra både myndigheter, sivilsamfunn, privat sektor og akademia i alle land².

1] World Commission on Environment and Development (WCED) (1987) Our Common Future
2] Regjeringen (2021) Stortingsmelding nr. 40 (2020-2021): Mål med mening

Oversikt over innhold og metodikk

Denne rapporten skal gi en oversikt og en ståstedsanalyse av arbeidet med bærekraft i kommunen. Rapporten er bygd opp og strukturert rundt FNs bærekraftsmål. Dette gir en etablert ramme for å arbeide med bærekraft og sikrer at rapporten hensyntar de ulike dimensjonene ved bærekraft. Rapporten har brukt en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder og skal belyse:

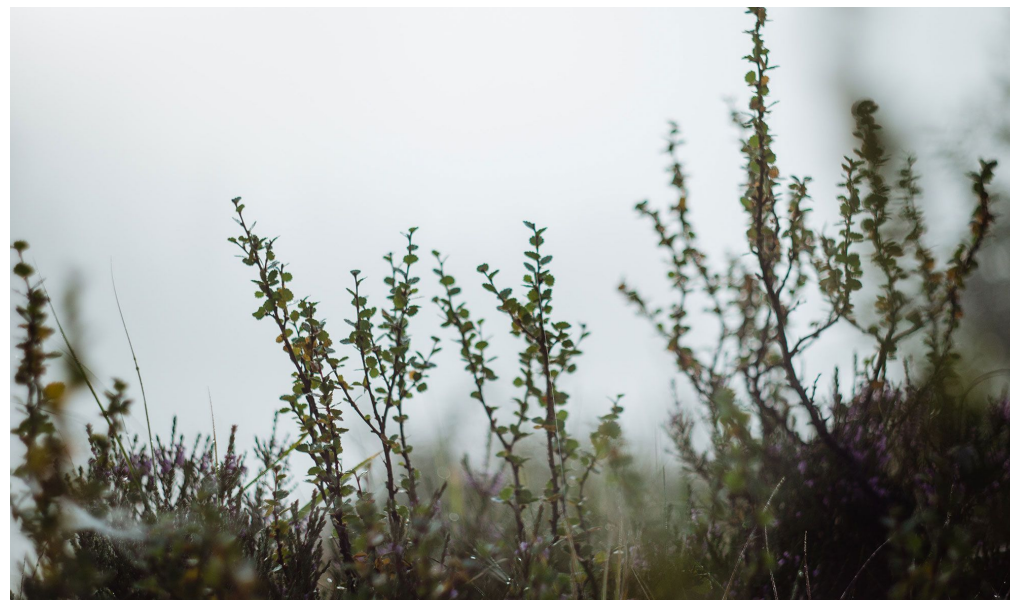
Om Trøndelag fylke og arbeid med bærekraft: Kapittel 2 gir et øyeblikksbilde av fylket, gjennom *Trøndelag i tall*. Videre beskrives Trøndelag fylkeskommunes organisering og arbeid med bærekraft, basert på intervjuer og gjennomgang av dokumentasjon. Fylkeskommunens samarbeid med frivillig sektor om bærekraftsarbeidet beskrives også. I kapitlet presenteres det også en oversikt over suksesshistorier fra Trøndelag knyttet til bærekraft.

Ståstedsanalyse: Data for ulike indikatorer knyttet til FNs bærekraftsmål er samlet inn fra offisielle kilder slik som SSB, Miljødirektoratet og DSB. Ståstedsanalysen gir et oversiktsbilde av fylkets utvikling innen ulike bærekraftsindikatorer, samt en oversikt over de beste kommunene innen hver indikator. Disse dataene er samlet og analysert, og presenteres i kapittel 3.

Kartlegging av materialer: Kartleggingen har som formål å øke forståelsen av materialstrømmene i Trøndelag. Målet er å identifisere potensial for effektivisering som kan bidra til økt sirkularitet i bruk av materialer. Analysen tar for seg områdene vann og avløp, avfall og byggeråstoff. Resultatene presenteres i kapittel 4.

Bærekraftsundersøkelser: Respons Analyse har gjennomført en innbyggerundersøkelse om bærekraft blant innbyggerne i Trøndelag, på oppdrag fra fylkeskommunen. Videre har Sparebank 1 Midt-Norge i også gjennomført en bærekraftsundersøkelse til både bedrifter, kommuner og innbyggere. I kapittel 5 presenteres utvalgte svar fra disse to undersøkelsene.

Nasjonale og regionale rammer for å arbeide med bærekraft: Kapittel 6 oppsummerer hvilke forventninger man har nasjonalt til bærekraftsarbeidet, en oversikt over regionale planer og strategier, og hvordan dette henger sammen med styringssystemet. Kapitlet viser også til et bibliotek med oversikt over tilskudd og virkemidler mht. bærekraft. Her vil det være endringer år for år utfra hva ulike aktører/myndigheter har som fokus områder. Oversikten er ikke uttømmende. I tillegg presenteres en oversikt over relevante kunnskapsgrunnlag.

2

Trøndelag fylke

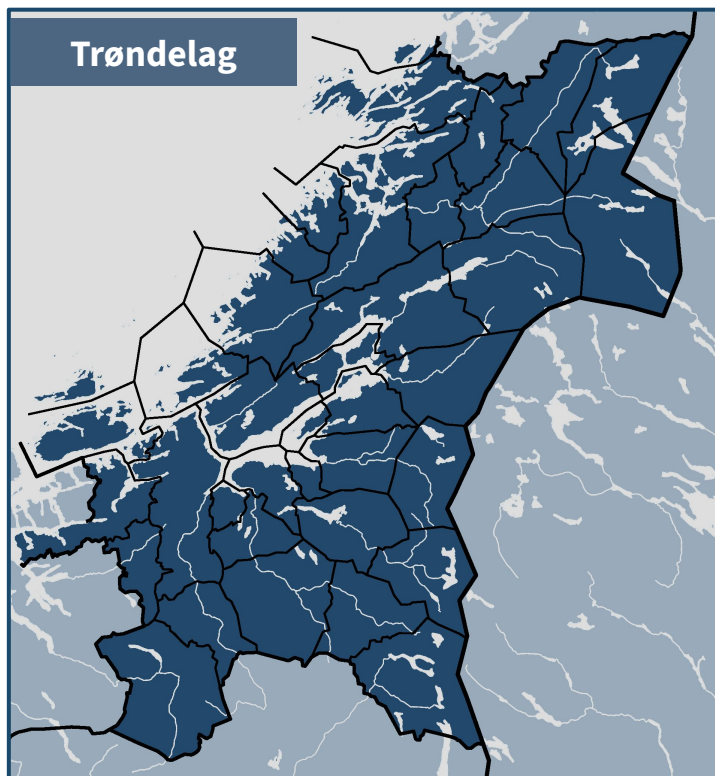
- Om Trøndelag fylke
- Arbeid med bærekraft
- Suksesshistorier fra Trøndelag

Trøndelag i tall

Trøndelag ligger geografisk midt i landet med Nordland i nord, Møre og Romsdal i sørvest og Innlandet i sør. I øst grenser Trøndelag mot Sverige og Jämtlands län.

Trøndelag fylke ble opprettet etter en sammenslåing av tidligere Nord- og Sør-Trøndelag 1. januar 2018, men fylket er en historisk landsdel i Norge. Fylket består av 38 kommuner etter at kommunereformen trådte i kraft i 2020.

Trøndelag er et historisk fylke, og Nidaros bispedømme er et av Norges fem historiske bispedømmer fra kristningen i landet. Trondheim er den største byen i fylket, og landets tredje mest folkerike kommune.

478 470

Innbyggere (2023)

494 873

Innbyggere, forventet utvikling i 2030

98 869

Fylkeskommunale driftsutgifter per innbygger (2022)

11,3

Innbyggere per km²
Befolkningstetthet 2022

15 476

Pendling ut av fylket
(2022)

13 586

Pendling inn til fylket
(2022)

Trøndelag fylkeskommunes arbeid med bærekraft

Organisering

I Trøndelag fylkeskommune ligger ansvaret for bærekraft i avdeling for plan, næring og kulturminner.

Planer og samarbeid

Trøndelagsplanen 2019-2030 er fylkets overordnede plan, som gir mål og strategisk retning for utviklingen av sentrale samfunnsområder. Denne er bygd opp rundt FNs bærekraftsmål, noe som fungerer som en rød tråd i hele planstrategien. Planstrategien er Trøndelagsplanens kortsiktige del, med mål og satsinger for fylkestingsperioden.

Prioriteringer

Trøndelagsplanen er bygd opp rundt tre innsatsområder og ni prioriterte retningsmål. Målene kobles ikke direkte opp mot bærekraftsmålene, men planen viser tydelig hvilke bærekraftsmål som treffer de ulike temaene.

Bolyst og livskvalitet

- I 2030 skal god livskvalitet og mangfold kjennetegne Trøndelag
- I 2030 er kunst og kultur en viktig drivkraft for samfunnsutvikling i Trøndelag
- I 2030 er Trøndelag best i Norge på regional samhandling

Kompetanse, verdiskaping og naturressurser

- I 2030 har Trøndelag et omstillingsdyktig og framtidsrettet arbeids- og næringsliv
- I 2030 er trøndersk næringsliv basert på miljøvennlig næringsutvikling og teknologi
- I 2030 har Trøndelag bærekraftig produksjon av mat og bioråstoff

Regionale tyngdepunkt og kommunikasjoner

- I 2030 har Trøndelag en bærekraftig areal og transportstruktur
- I 2030 har Trøndelag en balansert utbyggings- og bosettingsmønster
- I 2030 har Trøndelag et samordnet transport og samferdselssystem

Trøndelag i tall: Trøndelag i tall er en statistisk beskrivelse av Trøndelag. Statistikk og informasjon er samlet i en digital portal som kan brukes i analyser og i overordnet og langsiktig planlegging. Portalen har en egen del om bærekraft som kobler FNs bærekraftsmål med indikatorer for fylket.

Bærekraftsnettverket: Trønderske kommuner, Statsforvalteren, KS, Næringsalliansen og fylkeskommunen har gått sammen om å etablere et bærekraftsnettverk med fokus på å samarbeide for en bærekraftig omstilling. Nettverket ble etablert i 2021, og fylkeskommunen er initiativtaker og koordinator for nettverket.

Klimaregnskap og budsjett: Trøndelag fylkeskommune har utarbeidet klimaregnskap siden 2018 som viser status for klimagassutslipp. For 2021, 2022 og 2024 er det også utarbeidet et klimabudsjett som er en fremskriving av hvordan klimagassutslippene utvikler seg, med og uten klimatiltak.

Planer og strategier knyttet til klima, energi og areal

Trøndelag har en strategi for klimaomstilling, denne skal gi inspirasjon og være en ledesnor for hvordan klimaarbeid skal gjøres i Trøndelag. I handlingsplan for klimaomstilling vises hvordan fylkeskommunen gjennom konkrete prosjekter vil arbeide med klimaomstilling i perioden 2021-2023. Fylkeskommunen har en strategi for utbygging av ladeinfrastruktur for elbil for perioden 2022-2025, og en regional plan for (bærekraftig) arealbruk 2022-2030. Det jobbes med en energistrategi 2050.

Bærekraft i egen organisasjon: Store nye prosjekter som Heimdal videregående skole og Mære landbruksskole har hatt fokus på bærekraft og energieffektivisering. Fylkeskommunen har også hatt en satsing på kollektivtransport og arbeidet med utslippsfrie hurtigbåter. I anskaffelsesstrategi for 2022-2025 er det fastsatt mål om at anskaffelser skal bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling og bidra til å redusere klimautslipp. 61 enheter i fylket er miljøfyrtårnsertifisert, noe som gjør Trøndelag har nest flest miljøfyrtårnsertifiseringer (kun slått av Viken med 91).

Noen eksempler på hvordan fylkeskommunen jobber med bærekraft i samarbeid med andre aktører

Bærekraft er et stort tema, som omfatter mange dimensjoner. Her viser vi noen eksempler på hvordan fylkeskommunen jobber med dette i samarbeid med andre aktører. Listen er på ingen måte uttømmende, men gir et bilde på hvordan Fylkeskommunen jobber med dette og samarbeider med andre.

Drivkraft - konferanse for kultur og folkehelse

Trøndelag fylkeskommune arrangerte for første gang en tredagers konferanse for kultur og folkehelse høsten 2023. Konferansen heter Drivkraft og var skreddersydd for de som jobber innen kultur, folkehelse og frivillighet. Konferansen ble arrangert i tett samarbeid med Folkehelsealliansen Trøndelag, Frivillighet Norge, Norsk Kulturforum, KS og Norges Idrettsforbund.

Arena Trøndelag

KS, Statsforvalteren i Trøndelag og fylkeskommunen i Trøndelag har skapt en felles møteplass for politiske og administrative ledere i kommunene og fylkeskommune i Trøndelag. I 2023 ble det arrangert to samlinger (februar og november), og det skal også arrangeres samlinger i mars og oktober 2024.

I LAG - Distriktssatsing i Trøndelag

Trøndelag fylkeskommune har igangsatt en distriktssatsing kalt I LAG, som skal styrke utviklingsarbeidet i kommunen. Leka, Høylandet, Snåsa, Meråker, Tydal og Rennebu er med i satsingen. Satsingen begynte våren 2023 og prosjektet skal vare i to år.

Mange distriktskommuner med få innbyggere har utfordringer med å ha nok kapasitet og kraft til å ta tak i de utviklingsmulighetene som finnes lokalt. Gjennom Distriktssatsinga I LAG har deltakerkommunene fått tilført ressurser for å jobbe mer systematisk med utvikling. Kommunene vil lære av hverandres erfaringer og få tilgang til et nettverk av distriktskommuner i Trøndelag. En enhetlig og koordinert dialog mellom distriktskommunene, fylkeskommunen, Statsforvalteren, KS, Innovasjon Norge og Distriktssenteret skal bidra til at kommunen kommer lenger og får til mer.

Eksempler på flere viktige nettverk, samarbeidsarenaer og prosjekter hvor Trøndelag fylkeskommune deltar

Klimapartnere Trøndelag

Jobber for grønn næringsutvikling og omstilling i alle sektorer og samfunnsområder. Partnervirksomheter fra akademia, næringsliv, offentlig sektor og frivillig sektor.

Kompetanseforum Trøndelag

Skal sørge for helhetlig og samordnet oppfølging av Trøndelags kompetansestrategi. Partene i forumet er NAV Trøndelag, LO Trøndelag, NHO Trøndelag, VOFO, KS Trøndelag, NTNU, Nord universitet, Statsforvalteren i Trøndelag og Trøndelag fylkeskommune.

Næringspartnerskap

Et rådgivende organ for næringsutvikling i Trøndelag. Bidra til økt bærekraftig verdiskaping og internasjonal konkurranseevne i Trøndelag. Sentrale oppgaver er blant annet å utvikle samhandling og samarbeid i det regionale partnerskapet og følge opp sentrale strategier for næringsutvikling i fylket.

FoU i offentlig sektor

Partnerskap for forskning, utvikling og innovasjon i offentlig sektor, med mål om at Trøndelag som region skal være ledende i Norge til å ta i bruk forskning og innovasjon i offentlig sektor. Partnerskapet består av representanter fra Statsforvalteren i Trøndelag, Trøndelag fylkeskommune, Forskningsrådet region Trøndelag og KS Trøndelag.

TrønderNett

Trøndelag fylkeskommune, KS og Fylkesmannen samarbeider for økt mobilisering til forskning, utvikling og innovasjon i de trønderske kommunene, og inviterte representanter fra innovasjonsselskap og kommuner til TrønderNett-samling for å se på samarbeidsmuligheter for økt FoU i kommunal sektor.

DiGi Trøndelag:

Støtter trønderske kommuner i prosessen med å innføre nasjonale og regionale løsninger. Ønsker å gi påfyll av digital kompetanse og legger til rette for at aktørene sammen kan dele informasjon.

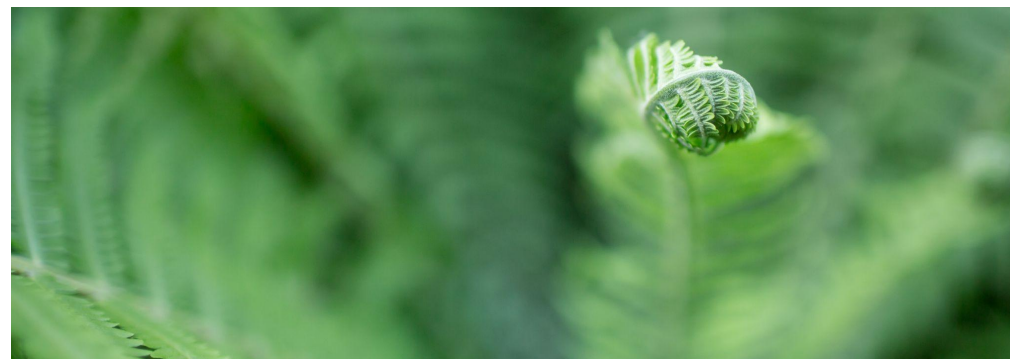
Folkehelsealliansen i Trøndelag

Et forum for ikke-kommersielle aktører i fylket som ønsker å stimulere til helsefremmende levevaner og helsefremmende bo- og arbeidsmiljø, lære-, leke- og fritidsmiljø.

Bygdevekstavtalene

Bygdevekstavtalene skal være langsiktige avtaler mellom staten og distriktskommuner med særlig behov for støtte til nærings-, og samfunnsutvikling. I juni 2022 lyste Kommunal- og distriktsdepartementet ut midler for å delta i ordningen, og i november samme år ble det klart at Trøndelag fikk to bygdevekstpiloter. Den ene piloten er i Indre Namdal, med kommunene Namsskogan, Røyrvik, Lierne og Grong, og den andre piloten er et samarbeid mellom Rindal og Holtålen kommuner.

Bygdevekstavtaler er et nasjonalt virkemiddel, men Trøndelag fylkeskommune har vedtatt politisk at vi ønsker å være en part i avtalene sammen med de to bygdevekstpilotene i Trøndelag og statlige myndigheter.

Suksesshistorier fra Trøndelag

Det gjøres mye målrettet arbeid knyttet til bærekraft i kommunene i Trøndelag. Noe av arbeidet som gjøres har blitt presentert som *suksesshistorier* i kommunenes egne bærekraftsrapporter. I tabellen nedenfor vises en oversikt over disse suksesshistoriene og historiene fra de respektive kommunene kan leses i vedlegg.

Frøya kommune	Morgendagens omsorg
Grong kommune	Foreldre på sidelinja - et nytt folkehelseiltak i Grong
Heim kommune	Heltidskultur - en historie om stort og godt bærekraftsarbeid i Heim kommune
Hitra kommune	For å vite hvor vi skal - må vi vite hvor vi er og har vært
Indre Fosen kommune	Mindre og smartere bilbruk
Malvik kommune	Heltidskultur og kvalitet i tjenestene i Malvik
Namsos kommune	Redusert matsvinn var hovedmålet - resulterte også i reduksjon av klimautslipp, reduserte kostnader og bedre ernæring
Nærøysund kommune	"Rydde med jobben-dagen" i Nærøysund sin skjærgård
Oppdal kommune	Flyktninger i Oppdal skal få et godt liv, egen inntekt og bli en del av det norske samfunnet
Orkland kommune	Fra varmtvann rett i sjøen til byutvikling, velvære og arbeidsplasser
Overhalla kommune	Kommunens tilrettelegging for barnefamilier førte til utbygging av Norges første svanemerkede barnehage
Røros kommune	Miljøfyrtårnsertifisering har vært en viktig faktor for Røros kommunes grønne omstilling
Stjørdal kommune	Fossila omsorgssenter - kortreist energi gir klima- og kostnadskutt
Trondheim kommune	+CityxChange - To energipositive distrikt Nytt prosjekt skal gjøre det enklere å ombruke byggematerialer Innbyggernes modell - 16 millioner direkte til innbyggerne
Åfjord kommune	Åfjord kommune - et mer bærekraftig reisemål

3

Hvordan Trøndelag møter FNs bærekraftsmål

Ståstedsanalysen skal gi en oversikt over fylkets utvikling innen FNs bærekraftsmål

Ståstedsanalyse

Ståstedsanalysen skal si noe om hvordan kommunene i Trøndelag ligger an i bærekraftsarbeidet, og inkluderer en analyse av en rekke indikatorer som kan knyttes opp mot FNs bærekraftsmål. Analysen skal gi en oversikt over fylkets resultater og utvikling innen hver indikator.

Hva menes med indikatorer?

En indikator er statistikk eller data som brukes for å få forståelse av en tilstand eller en utvikling på et område. Bærekraft er omfattende og komplisert. For å si noe om bærekraft er det viktig å se på utvikling over tid, samt sammenligne seg med andre. I dette tilfellet sammenlignes fylkets resultater med de beste kommunene i Trøndelag innen hver indikator.

Hvordan måle bærekraft?

Analysen er basert på etablerte indikatorer innen FNs bærekraftsmål. Utvalget av indikatorer har tatt utgangspunkt i anerkjente indikatorer som anbefales for å måle bærekraft, blant annet [FNs indikatorsett](#), [EU håndbok "Voluntary Local Reviews"](#), [Mål med mening](#), [KS og SSBs arbeid med taksonomi](#) og [United 4 Smart Sustainable Cities \(U4SSC\)](#). I samarbeid med Trøndelag fylkeskommune er det valgt ut et indikatorsett basert på hvor det finnes god tilgjengelig statistikk for de ulike delmålene. Til sammen har det blitt samlet inn og sammenstilt 71 indikatorer.

Offentlig tilgjengelige data

For å sikre konsistens og høy grad av gjenbrukbarhet er offentlig tilgjengelig informasjon lagt til grunn i analysene. Dette gir et godt sammenligningsgrunnlag på tvers av kommunene i rapportserien. I sammenslåtte kommuner har man tatt utgangspunkt i data fra opprinnelige kommuner og sammenstilt, og evt gjort forutsetninger. Det samme gjelder for data før fylkessammenslåingen. Noen kommuner mangler data på enkelte indikatorer som følge av manglende tallgrunnlag i databasen til kildene (eks. SSB). Dette kan være på grunn av manglende innrapporterte data eller anonymiserte data.

Det tas forbehold om at rapporten ikke gir en fasit på resultater innen bærekraft, men en status for fylket basert på valgte indikatorer med offentlige tilgjengelige data. Indikatorene bør sees i sammenheng med hverandre, og må ikke stå for seg selv.

71 indikatorer som måler kommunens ståsted innen FNs bærekraftsmål

- Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt
- Andel personer i husholdninger med vedv. lavinntekt
- Andel barn i husholdninger med vedv. lavinntekt
- Andel mottakere av stønad til livsopphold
- Inntektsulikhet - GINI

- Andel barn med grunnleggende kompetanse - lesing
- Andel barn med grunnleggende kompetanse - regning
- Andel personer utenfor arbeid, utdanning og arb. tiltak
- Andel personer som kun har gjennomført grunnskole
- Andel elever som fullfører videregående opplæring
- Andel barnehageansatte med pedagogisk utdannelse
- Andel barn som oppgir at de trives på skolen

- Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger per innbygger
- Energibruk per m² eid areal i kommunale formålsbygg

- Sysselsettingsandel for menn og kvinner
- Uføretrygdeandel
- Andel som har fullført VGS og høyere utdanning
- Andel som leier bolig blant alle boforhold

- Utslipp av tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger
- Hensyntatt risiko og sårbarhet for alvorlige naturhendelser i kommunal planlegging

- Årlige anmeldelser vold, mishandling og seksuallovbrudd
- Andel barn/unge på tiltak gjennom barnevernet
- Valgdeltakelse kommunevalg

- Andel voksne kvinner med overvekt og fedme
- Andel voksne menn med overvekt og fedme
- Andel jenter som spiser frokost før første skoletime
- Andel gutter som spiser frokost før første skoletime
- Årlig omdisponert dyrket mark til andre formål enn landbruk

- Andel fedre som tar ut hele fedrekvoten
- Andel kvinnelige ledere
- Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter
- Forskjell i andel sysselsatte med innvandrerbakgrunn
- Andel kvinner i arbeidsstyrken
- Forskjell gjennomsnittlig bruttolønn menn og kvinner
- Andel sysselsatte kvinner som jobber deltid

- Andel av befolkningen som er sysselsatt
- Sysselsettingsbidrag
- Andel sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak
- Sysselsettingsrater for unge og - innvandrere
- Gjennomsnittlig bruttolønn per måned
- Legemeldt sykefravær for lønnskakere

- Andel barn som bor trangt
- Andel befolkning som bor i tettbygde strøk
- Forsørgerbrøk for eldre
- Grønne områder som andel av totalt bebygd areal

- Antall kg avfall innsamlet i ryddeaksjoner
- Vernet areal til havs

Det finnes få indikatorer som baserer seg på offentlig tilgjengelig data med god datakvalitet for å måle bærekraftsmål 17. Derfor er ikke dette bærekraftsmålet inkludert i analysen.

- Vaksinasjonsdekning blant 16-åringene (kvinner)
- Andel 65 år og eldre som er influensavaksinert
- Antall dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer
- Andel ungdomsskoleelever med mange psykiske plager
- Forskjeller i antall leveår (høy/lav utdanning)
- Antall fastleger per tusen innbyggere

- Andel fornyet kommunalt ledningsnett
- Andel produsert drikkevann som går til spille pga. lekkasje i ledningsnettet
- Andel befolkning tilknyttet kommunal avløpstjeneste
- Andel fornyet kommunalt spillvannnett

- Andel befolkning med tilgang til fast bredbånd
- Andel befolkning med tilgang til mobildata
- Andel elbiler av alle personbiler
- Antall ladepunkt for elbiler per 10.000 innbyggere

- Tonn matavfall per årsinnbygger
- Farlig avfall fra husholdningene per årsinnbygger
- Gjenvinningsgrad for husholdning
- Tonn husholdningsavfall per årsinnbygger

- Andel skog av totalt arealbruk
- Endring i ubebygde areal
- Utvikling fysisk nedbygd areal
- Andel vernet areal på land

Ståstedsanalysen viser at kommunene i Trøndelag har kommet langt med bærekraftsarbeidet, men har flere områder med forbedringspotensial

FNs bærekraftsmål har stor innvirkning på norsk politikk – både nasjonalt, regionalt og lokalt. En oppsummering av hvordan kommunene i Trøndelag ligger an i forhold til målene vil gi en oversikt over hvor man står, og vil være et godt kunnskapsgrunnlag for vurdering av utviklingsbehov i fylket. Oppsummeringen av fylkets ståsted innen bærekraftsmålene presenteres over de påfølgende sidene, etterfulgt av en analyse av hver enkelt indikator.

Økning i relativ fattigdom, men bedre enn landssnittet

Bærekraftsmål 1 har som mål å utrydde all ekstrem fattigdom og halvere andelen mennesker som lever i relativ fattigdom. Ifølge den internasjonale rapporten om bærekraftsmålene har Norge oppnådd delen av målet som handler om å utrydde ekstrem fattigdom, men har utfordringer med en økende andel relativ fattigdom i landet.

Kommunene i Trøndelag har også hatt en økning både andel personer og andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt de siste årene, selv om fylket ligger under gjennomsnittet for landet. Inntektsulikheten i fylket har også økt de siste ti årene, men fylket har en gjennomsnittlig lavere ulikhet enn landet som helhet. Når det gjelder andelen innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt har denne hatt en positiv utvikling, og fylket har en lavere andel enn resten av landet.

Økte utfordringer med psykisk helse i regionen

Bærekraftsmål 3 har som mål å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. God helse er en forutsetning for menneskers mulighet til å nå sitt fulle potensial og for å bidra til utvikling i samfunnet. Norge har et velutviklet helsesystem, med god helsedekning. Selv om mange rapporterer at de har det godt, er det flere som

har det dårligere enn før. Norge skårer dårligere på lykkeindeksen enn de andre nordiske landene. Kommunene i Trøndelag har blant annet hatt en stor økning i elever med mange psykiske plager, og ligger litt over gjennomsnittet i landet. Ellers har fylket bedre fastlegedekning, lavere ulikhet i levealder og færre tidlige dødsfall enn landssnittet. Kommunene i fylket har også god vaksinasjonsdekning blant befolkningen.

Norge har generelt utfordringer med overvekt og fedme

Bærekraftsmål 2 handler om at alle skal ha tilgang på næringsrik og bærekraftig mat, og at ingen skal sulte. Norge har utryddet sult, og matsikkerheten er god. Landets største utfordring er imidlertid økt overvekt og fedme, usunt kosthold og feilernæring blant eldre. I tillegg har 15-21% av barn i Norge overvekt eller fedme. For kommunene i

Trøndelag har både andelen voksne kvinner og menn med overvekt eller fedme økt de siste 30 årene. Overvekt blant menn har hatt en større økning enn blant kvinner. Andel barn på ungdomstrinnet i fylket som spiser frokost er også relativt lavt, spesielt for jenter. Kun litt over halvparten av jenter spiser frokost før første skoletime fem dager i uken. For gutter er andelen noe høyere med 62 prosent. Frokost anses som en del av en sunn livsstil, og kan påvirke barns helse og velvære.

Et godt utdanningssystem, men likevel færre som trives

Bærekraftsmål 4 handler om å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Inkluderende opplæring av god kvalitet er en av de viktigste byggeklossene for velstand, helse og likeverd i samfunnet. Norge har et godt utdanningssystem, men har mangel på kvalifiserte lærere og barnehageansatte.

Kommunene i Trøndelag har en høyere andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning enn landssnittet. De har også en høyere utdanningsandel og færre innbyggere utenfor arbeid og arbeidstiltak enn gjennomsnittet i Norge. Fylket har også en høyere andel elever med grunnleggende kompetanse i lesing, men ligger bak snittet når det kommer til kompetanse i regning. I tillegg har kommunene en nedgang i antall barn som oppgir at de trives på skolen.

5 LIKESTILLING MELLOM KJØNNENE

Har kommet langt i arbeidet med likestilling i samfunnet

Bærekraftsmål 5 har som mål om å oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet. Norge har kommet langt, og har en høy grad av likestilling i samfunnet. Likevel er det fortsatt en vei å gå. kvinner har gjennomsnittlig lavere lønn enn menn, og i næringslivet er det færre kvinner i lederstillinger og i styrerom. Selv om

utfordringsbildet er det samme i Trøndelag som for resten av landet, ligger mange kommuner bedre an i utviklingen sammenlignet med landssnittet. Fylket har blant annet mindre inntektsulikhet mellom kvinner og menn, flere kvinner i arbeidsstyrken, og omtrent like mange kvinnelige ledere som landssnittet. Kommunene i Trøndelag har imidlertid en høyere andel kvinner i deltidsstillinger enn gjennomsnittet i Norge, til tross for at denne har hatt en positiv utvikling.

7 REN ENERGI TIL ALLE

Økt energiforbruk per innbygger i Trøndelag

Bærekraftsmål 7 handler om å sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris. I Norge er alle delmålene i mål nummer 7 så godt som oppnådd ifølge Regjeringen. Det Norge har å jobbe med er å øke energieffektiviteten, og bli flinkere til å spare på strømmen. Strømbehovet i Norge forventes å øke når

industri og transport også elektrifiseres. I Trøndelag har det vært en økning i strømforbruk per innbygger den siste tiårsperioden, og fylket har et høyere forbruk enn landssnittet. Energibruk per kvadratmeter eid areal i kommunale formålsbygg har hatt en nedgang i fylket, hvor Trøndelag har et lavere energiforbruk per kvadratmeter enn gjennomsnittet i Norge.

6 RENT VANN OG GODE SANITÆRFORHOLD

Mindre fornyet ledningsnett enn landssnittet

Bærekraftsmål 6 handler om å sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle. Vannkvaliteten i Norge er god, men vi har utfordringer knyttet til forurensning og rensing av avløpsvann. Norge må reparere gamle vannledninger og -nett slik at kvaliteten på drikkevannet holder seg god og rørene ikke lekker. I snitt

lekker 30 prosent av vannet ut før det når forbrukeren. Trøndelag fylke har et lavere lekkasjenivå enn landssnittet, men dette har økt de siste ti årene. Trøndelag har imidlertid en lavere andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste enn landet forøvrig, og har også mindre fornyet ledningsnett og spillvannnett enn landssnittet. Det betyr at kommunene i fylket har eldre rør, og større risiko for lekkasjer i fremtiden.

8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST

Høy sysselsetningsgrad, men lavere lønn

Bærekraftsmål 8 skal fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Norsk arbeidsliv er blant de mest produktive i verden, men må gjøre mer for å hindre at unge mennesker ikke faller ut av skole og næringsliv. I Trøndelag fylke er det flere som er sysselsatt enn gjennomsnittet i landet. Fylket

har også hatt en økning både i andel sysselsatte unge og sysselsatte innvandrere. Kommunene i Trøndelag har imidlertid en noe lavere gjennomsnittslønn per måned. De har også en høyere andel lønnstakere med legemeldt sykefravær enn gjennomsnittet for Norge. Ellers har kommunene i Trøndelag en høyere andel sysselsatte som jobber i offentlig sektor enn landssnittet.

9 INDUSTRI, INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR

Trøndelag henger etter i utbygging av infrastruktur

Bærekraftsmål 9 handler om å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon. Infrastruktur er den underliggende strukturen som må være på plass for at et samfunn skal fungere. I Norge er infrastrukturen godt utbygd, og neste steg vil være å gjøre industrien i landet mer bærekraftig. I Trøndelag har omtrent

99,7 prosent tilgang til fast bredbånd, men under 20 prosent har tilgang til bredbånd med høy hastighet. I fylket har andelen elbiler av alle personbiler skutt fart det siste året, og kommunene har hatt en jevn økning i antall ladepunkter per innbygger. Sammenlignet med landet forøvrig har fylket likevel en lavere andel elbiler og færre ladepunkt per innbygger, noe som betyr at Trøndelag fortsatt har en vei å gå i elektrifiseringen.

11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN

Økende forsørgerbrøk er en trend i hele Norge

Bærekraftsmål 11 handler om å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige. I Norge bor rundt 80 prosent av befolkningen i byer og tettsteder, og de fleste har tilgang til vann, veier, tjenester, energi og søppelhåndtering. I Trøndelag har andelen av befolkningen som bor i tettbygde strøk økt, men ligger litt under snittet for

landet. Trøndelag har færre barn som bor trangt enn snittet i Norge. Videre har fylket en litt høyere forsørgerbrøk enn landssnittet, noe som betyr at Trøndelag har færre yrkesaktive per eldre. I likhet med landet forøvrig har også forsørgerbrøken økt, og er forventet å øke enda mer de neste ti årene.

10 MINDRE ULIKHET

Høyere andel uføretrygdene enn landssnittet

Bærekraftsmål 10 innebærer å redusere ulikhet i og mellom land. I det store bildet har Norge generelt små lønnsforskjeller, og Norge scorer høyt når det gjelder likestilling. Likevel har forskjellene mellom fattig og rik økt siden 1980. Hoveddriveren til økte forskjeller er inntektsutviklingen blant de rikeste. Selv om inntekstulikheten er mindre mellom

menn og kvinner i Trøndelag enn i landet forøvrig, har forskjellen i sysselsettingsgrad mellom menn og kvinner økt. Utviklingen er også i tråd med utviklingen i Norge, som også ser en økende ulikhet i sysselsetting. Uføretrygdeandelen i fylket har også økt i tiårsperioden, hvor Trøndelag har en høyere uføretrygdeandel enn landssnittet.

12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON

Har kommet langt i omstillingen mot bærekraftig forbruk

Bærekraftsmål 12 handler om å sikre bærekraftig forbruk og produksjon, som innebærer å gjøre mer med mindre ressurser. Norge er relativt gode på gjenvinning av avfall, men er også ett av landene med verdens høyeste forbruk per innbygger. Norge henger generelt etter i omstillingen til en såkalt sirkulær økonomi, der ressurser og produkter

repareres, gjenbrukes og resirkuleres. Trøndelag har kommet lengre enn landet forøvrig når det gjelder omstilling mot et mer bærekraftig forbruk. Kommunene i Trøndelag har generelt en høyere gjenvinningsgrad enn landet forøvrig, og har også både mindre mat- og husholdningsavfall per innbygger enn landssnittet.

13 STOPPE KLIMAENDRINGENE

Trøndelag har høyere klimagassutslipp enn landssnittet

Bærekraftsmål 13 har som mål å stoppe klimaendringene. Dette innebærer å handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Norge har så langt gjort flere tiltak for å bekjempe klimaendringene, slik som å øke CO₂-avgiften og redusere kostnaden for klimavennlige alternativer. Blant annet gjennom bruk og

kjøp av elbiler, og innen resirkulering. Norge er imidlertid en betydelig eksportør av olje og gass, noe som betyr at vi er en mye større bidragsyter til klimaendringene enn våre nasjonale utslipp skulle tilsi. I Trøndelag har klimagassutslippet hatt en nedgang den siste tiårsperioden. Likevel er utslippet noe høyere per innbygger enn landet forøvrig.

15 LIVET PÅ LAND

Fylket har bevart skogareal, og økt vernet areal

Bærekraftsmål 15 innebærer å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold. I Norge har man et omfattende regelverk for bærekraftig bruk og bevaring av naturen. Norge ligger ikke an til å nå

bærekraftmålene om gjenoppretting av tapt natur, og er heller ikke på vei til å kunne nå disse delmålene. Vi er også langt unna å oppfylle målet som er satt for beskyttelse og verning av økosystemer. Selv om Trøndelag har hatt en økning i fysisk nedbygd areal de siste årene, har fylket likevel bevart skogareal. I tillegg har fylket hatt en liten økning i andel vernet areal av totalt landareal siste ti år.

14 LIVET I HAVET

Reduksjon i ryddeaksjoner de siste årene

Bærekraftsmål 14 handler om å bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Norge har utviklet en reguleringsplan for Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. Myndighetene har også identifisert viktige områder for biomangfold. Det er likevel flere områder som Norge må arbeide med. Norske

myndigheter mangler bla. en plan for bevaring av sjøfugl, fisketrålere får med seg tilleggsfangst som rammer truede arter, man mangler et juridisk instrument for opprettelse av beskyttede marine områder i den økonomiske sonen mm. Trøndelag står for under 1 prosent av Norges vernede havområder. Ser man på ryddedata fra aksjoner har det blitt samlet inn vesentlig mye mindre avfall i Trøndelag fra ryddeaksjoner i årene 2021-2023, sammenlignet med tidligere.

16 FRED, RETTFERDIGHET OG VELFUNGERENDE INSTITUSJONER

Økning i årlige anmeldelser per innbygger

Bærekraftsmål 16 handler om å fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Norge har lenge hatt et levedyktig demokrati med relativt små forskjeller. Det norske samfunnet kjennetegnes av høy

grad av tillit, gode velferdsordninger, og et velorganisert arbeidsliv. I Trøndelag har antall årlige anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd per innbygger hatt en økning de siste ti årene. Likevel har fylket færre anmeldelser enn landssnittet. Fylket har også en høyere andel barn med tiltak gjennom barnevernet enn landet forøvrig. Valgdeltakelsen i Trøndelag var også lavere enn snittet i Norge.

Oppsummering av fylkesdekkende utviklingsområder

Oppsummeringen av ståstedsanalysen viser at Trøndelag ligger godt an i forhold til mange indikatorer, men fylket har likevel forbedringspotensiale på flere områder.

Områdene hvor Trøndelag fylke har størst utfordringer legges frem som utviklingsområder på tvers av hele fylket. Dette er områder som anbefales å vurdere nærmere, samt legge ekstra fokus på i det videre arbeidet med bærekraftig utvikling i fylket.

Det bør presiseres at innspillene til utviklingsområder er basert på ovennevnte dataanalyser, og områdene bør kartlegges grundigere før igangsettelse av tiltak. Følgende utviklingsområder bør vurderes i videre arbeid med bærekraftig utvikling i Trøndelag fylke:

- *Mål 3: God helse og livskvalitet:* Kommunene i Trøndelag har utfordringer med en økende andel barn og unge med psykiske helseutfordringer, og ligger over landssnittet når det gjelder *andel elever med mange psykiske plager*.
- *Mål 4: God utdanning:* Kommunene i Trøndelag ligger godt an på kompetansemål i lesing, men henger etter på regneferdigheter. I tillegg har fylket stadig færre elever som trives på skolen.
- *Mål 6: Rent vann og gode sanitærforhold:* Kommunene i Trøndelag har hatt en økning i lekkasjenivå de siste ti årene, og ligger under landssnittet når det gjelder fornyelse av lednings- og spillvannsnett.
- *Mål 10: Mindre ulikhet:* Kommunene i Trøndelag har større ulikhet i sysselsettingandel mellom menn og kvinner, samt en høyere uføretrygdeandel enn landssnittet.
- *Mål 11: Bærekraftige byer og lokalsamfunn:* I likhet med utviklingen i hele Norge, ser kommunene i Trøndelag en økende eldre befolkning relativt til yrkesaktive, hvor fylket har en høyere forsørgerbrøk enn landssnittet. Denne forventes også å øke i tiden fremover.

- *Mål 13: Stoppe klimaendringene:* Kommunene i Trøndelag har hatt en reduksjon i klimagassutslipp de siste ti årene, men har fortsatt høyere utslipp per innbygger enn landssnittet.

Samarbeid er nøkkelen for å nå målene

Dette er forbedringsområder som er utfordrende å løse for én enkelt kommune alene. Et godt samarbeid på tvers vil derfor være avgjørende for å lykkes med arbeidet med bærekraftig omstilling i fylket. Dette er man allerede godt i gang med gjennom etableringen av *Bærekraftsnettverket i Trøndelag*.

I dag brukes nettverket som en arena for å ta opp problemstillinger som er krevende å jobbe med, samt å dele god praksis mellom kommunene. Nettverket har allerede diskutert viktige temaer slik som bærekraft i politiske saker, kommunale plan- og styringssystemer, bærekraftige anskaffelser, matsvinn, folkehelse og bærekraftsmål, samt indikatorer.

Videre anbefales det at man benytter bærekraftsnettverket aktivt til å arbeide med problemstillingene som er spesielt relevant for hele Trøndelag. Flere av utfordringsområdene er også relevante på nasjonalt nivå, hvor nasjonale samarbeid kan være aktuelt. I dag inviteres kommunene allerede til Teamsmøtene "bærekraftfredag" i regi av det nasjonale bærekraftsnettverket. Møtene tar opp relevante temaer som det nasjonale nettverket er opptatt av. I tillegg vil bærekraftsrapportene til hver enkelt kommune være et godt kunnskapsgrunnlag for å vurdere kommunespesifikke utviklingsområder.

Det finnes også en rekke tilskudd og virkemidler som kan kobles opp mot flere av utviklingsområdene i fylket. Disse presenteres i en egen oversikt i kapittel 6.

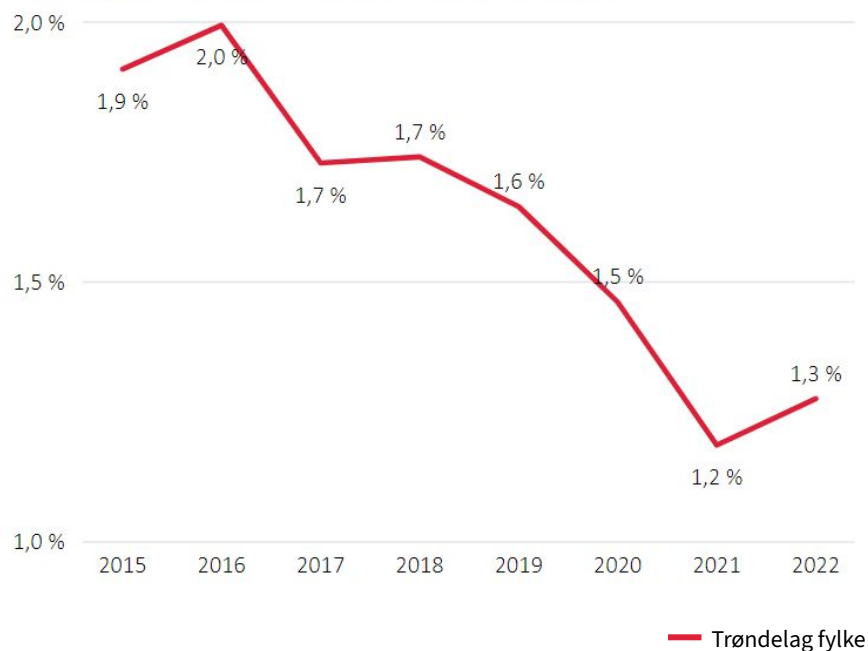

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.1: Utrydde all ekstrem fattigdom

Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt

Andelen innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt sier noe om hvor stor del av befolkningen som er avhengig av stønad som sin primære inntektskilde. Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt i Trøndelag har hatt en nedgang siden 2015. Dette er en positiv utvikling for fylket, hvor stadig færre innbyggere har dette som sin primære inntekt. Andelen i fylket er også litt lavere enn for snittet for landet som er på 1,5 prosent.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Åfjord 0,37 %	Frosta 0,53 %
2	Oppdal 0,43 %	Inderøy 0,63 %
3	Rennebu 0,52 %	Holtålen 0,64 %
4	Midtre Gauldal 0,54 %	Oppdal 0,64 %
5	Inderøy 0,69 %	Røros 0,81 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 7 av 38 kommuner.

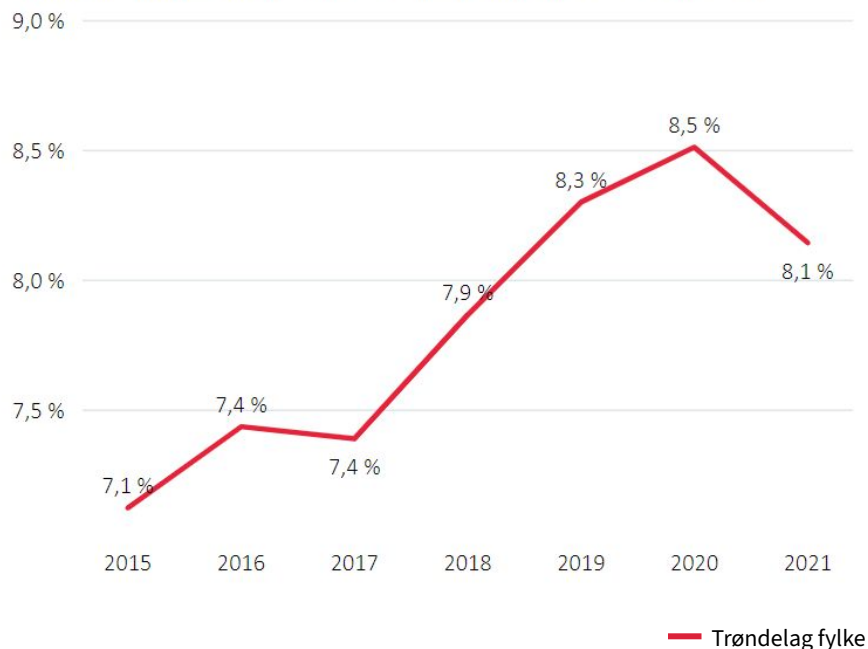
Frosta kommune har lavest andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt i fylket i 2022, etterfulgt av kommunene Inderøy, Holtålen, Oppdal, og Røros. Kommunene med høyest andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt ligger forholdsvis mellom 2,8 og 3,2 prosent. Det er dermed en differanse på 2,6 prosentpoeng mellom kommunene med lavest og høyest andel i fylket.

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.2: Halvere relativ fattigdom

Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt - EU-skala 60 %

Vedvarende lavinntekt måles ved å slå sammen husholdningens inntekt over en treårsperiode, og dele summen på tre. Dette gir den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i treårsperioden, hvor siste årstall for perioden fremstilles i grafen. Inntekten måles ved beregne husholdningens samlede inntekt, etter at skatt er trukket fra. Vedvarende lavinntekt måles ut fra medianinntekten til husholdninger i samme periode, hvor lavinntektsgrensen er på 60 prosent av nasjonal medianinntekt over en treårsperiode, beregnet etter EU-skala. Grensen er ulik for ulike typer husholdninger, hvor 2021-grensen for *enslig forsørger med ett barn* eksempelvis er 327.100 kr og *par med to barn* er 528.400 kr.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Flatanger 4,60 %	Osen 1,95 %
2	Malvik 4,96 %	Frøya 4,10 %
3	Rindal 5,63 %	Malvik 4,80 %
4	Frøya 5,67 %	Selbu 5,04 %
5	Skaun 6,26 %	Skaun 6,01 %

I Trøndelag har andelen andelen barn (0-17 år) i husholdninger med vedvarende lavinntekt hatt en økning på ett prosentpoeng i perioden 2015 til 2021. Likevel er er fylket lavere enn snittet for landet, som er på 11,3 prosent i 2021.

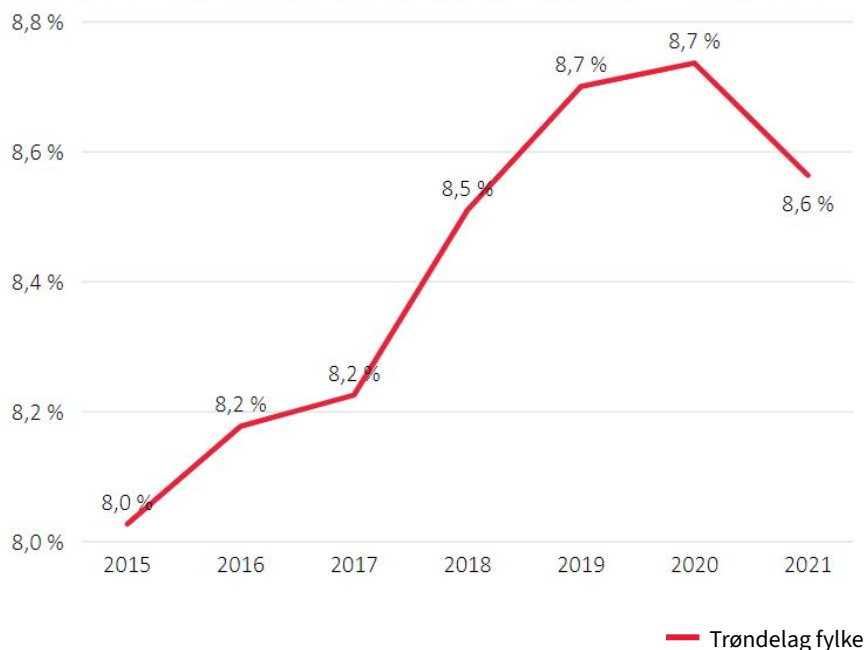
Kommunene med lavest andel barn i lavinntektshusholdninger i 2021 er Osen, etterfulgt av Frøya, Malvik, Selbu, og Skaun. Osen kommune har mindre enn 2 prosent barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt, som er under halvparten av andelen for nest beste kommune. I den andre enden av skalaen ligger de tre høyeste andelen på mellom 14 og 16 prosent.

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.2: Halvere relativ fattigdom

Andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt - EU-skala 60 %

Ser man på andelen *personer* i husholdninger med vedvarende lavinntekt har fylket også hatt en økning på 0,6 prosentpoeng over perioden. Andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt i fylket er jevnt høyere enn andelen barn i husholdninger med lavinntekt. Sammenlignet med landet forøvrig har Trøndelag færre personer med lavinntekt, hvor landssnittet er 9,9 prosent.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Malvik 5,75 %	Skaun 5,43 %
2	Skaun 5,89 %	Malvik 5,76 %
3	Tydal 5,98 %	Selbu 5,97 %
4	Rindal 6,39 %	Holtålen 6,15 %
5	Selbu 6,70 %	Rindal 6,69 %

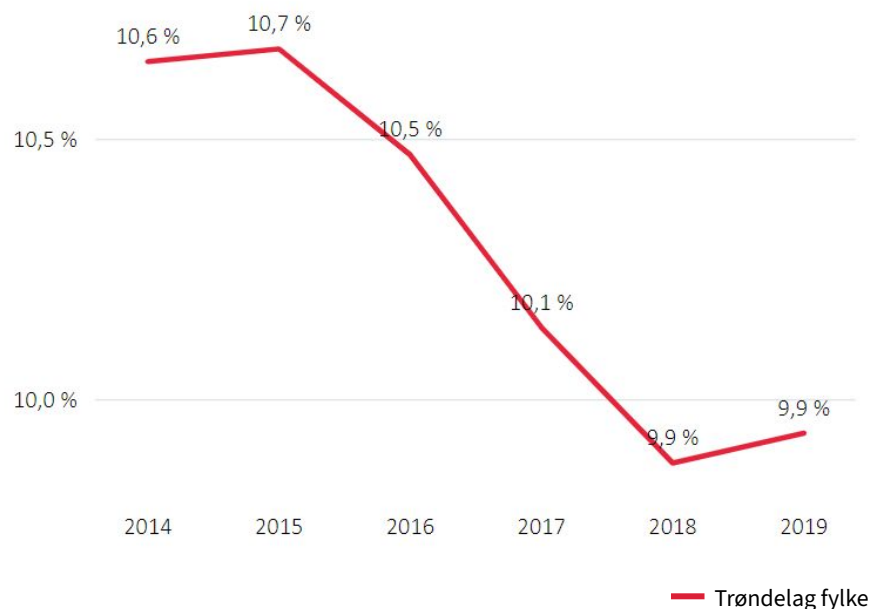
Kommunene med lavest andel personer i husholdninger med lavinntekt i 2021 er Skaun, etterfulgt av Malvik, Selbu, Holtålen og Rindal. Kommunene med høyest andel ligger mellom 10 til 11 prosent. De beste kommune har en andel som er halvparten så lav som de svakeste kommunene.

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.3: Innføre nasjonalt tilpassede sosiale velferdsordninger

Andel mottakere av stønad til livsopphold

Andel mottakere av stønad til livsopphold viser kun utviklingen fra 2014 til 2019, da det ikke er tilgjengelig data for senere år, men gir likevel en god indikasjon på utviklingen av stønadsmottakere til livsopphold i fylket. Analysen viser at antall stønadsmottakere i fylket har hatt en nedgang på 0,7 prosent i tidsperioden.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2018	2019
1 Røyrvik	5,9 %	Røyrvik 5,8 %
2 Høylandet	7,5 %	Høylandet 7,2 %
3 Røros	8,2 %	Lierne 8,3 %
4 Lierne	8,6 %	Røros 8,5 %
5 Osen	8,7 %	Trondheim 8,8 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 3 av 38 kommuner.

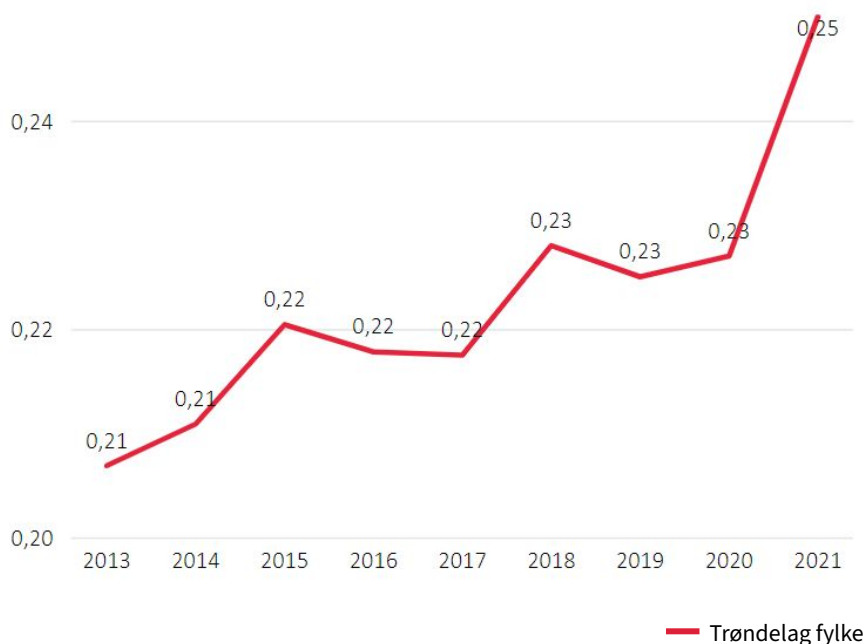
Røyrvik kommune har lavest andel stønadsmottakere til livsopphold i fylket i 2019, etterfulgt av Høylandet, Lierne, Røros, og Trondheim. Kommunene i fylket med størst andel ligger på rundt 12,5 prosent.

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.4: Sikre at alle menn og kvinner har lik rett til økonomiske ressurser og tilgang til grunnleggende tjenester

Inntektsulikhet - GINI¹

Gini-koeffisienten måler inntektsulikhet innenfor et land eller en befolkning. Utregningen er komplisert, men kort forklart ser man på hvor mye inntekt og formue det totalt sett finnes i landet, og deretter på hvordan dette er fordelt i befolkningen. Resultatet er et tall som vil ligge et sted mellom 0 og 1. Jo større koeffisient, desto større ulikhet.

Dersom et land har Gini-koeffisient på 0, betyr det at alle i landet har akkurat like mye inntekt og formue. En Gini-koeffisient på 1 betyr at én enkelt person har all inntekt og formue i landet. Norge er blant landene i verden med minst ulikhet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Holtålen 0,183	Rindal 0,189
2	Høylandet 0,186	Holtålen 0,193
3	Rindal 0,186	Skaun 0,194
4	Skaun 0,189	Høylandet 0,195
5	Selbu 0,190	Røyrvik 0,198

Inntektsulikheten i fylket har økt de siste ti årene, spesielt fra 2020 til 2021. Dette indikerer større ulikhet i dag, enn det var for ti år siden. Trøndelag har imidlertid en litt lavere inntektsulikhet enn landet som helhet, som lå på 0,28 i 2021.

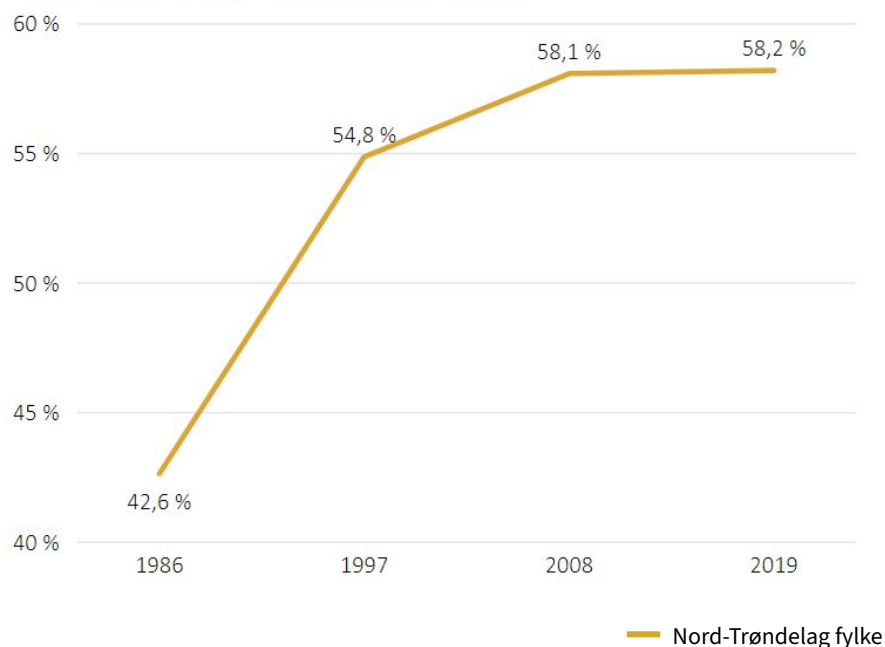
Kommunene med lavest inntektsulikhet i 2021 er Rindal, Holtålen, Skaun, Høylandet og Røyrvik. I kommunene med høyest ulikhet er koeffisienten til sammenligning opp mot 0,3, med unntak av avvik. Inntektsulikheten til Frøya kommune anses som et avvik, hvor inntektsulikheten er 0,5. Dette kan trolig være en følge av enkelttilfeller.

Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.2: Utrydde alle former for feilernæring

Andel voksne kvinner med overvekt og fedme

Overvekt og fedme gir økt risiko for en rekke sykdommer. BMI på 25,0-29,9 kg/m² blir definert som overvekt, mens BMI på 30 kg/m² og høyere blir definert som fedme. Andel voksne kvinner og menn med overvekt og fedme er målt gjennom Helseundersøkelsen i Trøndelag (HUNT) som er en stor, norsk befolkningsbasert helseundersøkelse som omfatter helseopplysninger og biologisk materiale fra innbyggerne i Trøndelag. Undersøkelsen gjennomføres omtrent hvert tiende år. I Trøndelag fylke har andelen kvinner med overvekt og fedme økt siden 1986, men økningen har flatet ut etter 2008.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste målinger

	2008	2019
1	Snåsa 54,9 %	Levanger 54,5 %
2	Steinkjer 54,9 %	Frosta 55,6 %
3	Stjørdal 55,0 %	Stjørdal 55,8 %
4	Indre Fosen 55,1 %	Meråker 55,9 %
5	Grong 55,1 %	Indre Fosen 56,6 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 19 av 38 kommuner.

Levanger er kommunen med lavest andel kvinner med overvekt og fedme i siste måling, etterfulgt av Frosta, Stjørdal, Meråker og Indre Fosen. Til sammenligning ligger de tre kommunene med høyest andel på mellom 62 og 73 prosent, noe som gir en differanse på 18,5 prosentpoeng mellom laveste og høyeste andel.

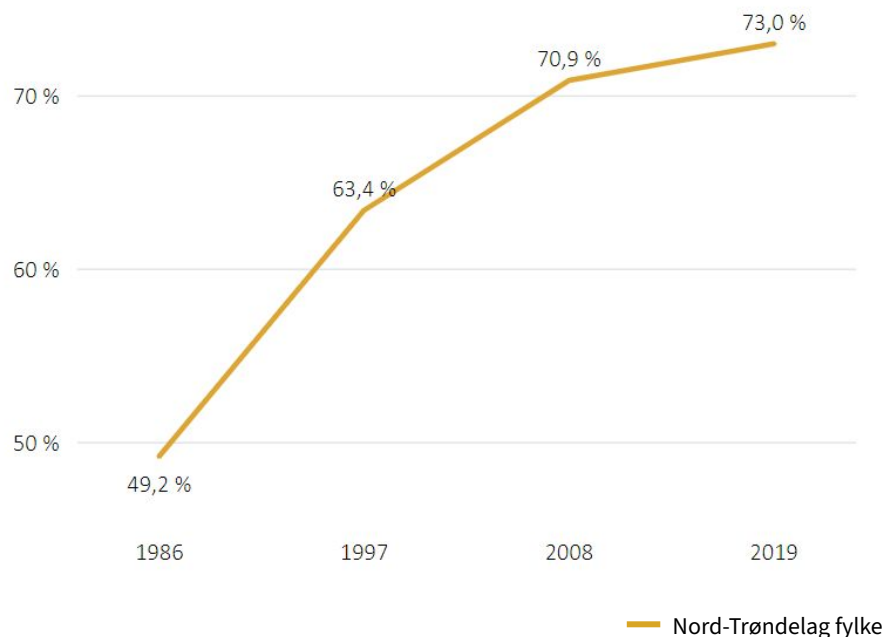
Helseundersøkelsen ble gjennomført i Nord-Trøndelag, noe som forklarer det høye antallet kommuner uten rapporterte tall.

Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.2: Utrydde alle former for feilernæring

Andel voksne menn med overvekt og fedme

I fylket har andelen voksne menn med overvekt og fedme hatt en oppgang siden 1986. Andel menn med overvekt og fedme er høyere enn andelen kvinner over hele analyseperioden. Andelen for menn har kontinuerlig økt etter 2008, mens utviklingen for kvinner flatet ut etter 2008.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste målinger

	2008	2019
1	Røyrvik 62,6 %	Røyrvik 63,7 %
2	Indre Fosen 66,1 %	Lierne 68,8 %
3	Levanger 67,1 %	Snåsa 70,1 %
4	Lierne 67,2 %	Levanger 70,4 %
5	Steinkjer 67,9 %	Steinkjer 71,0 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 19 av 38 kommuner.

Røyrvik er kommunen med lavest andel voksne menn med overvekt og fedme i siste måling, etterfulgt av Lierne, Snåsa, Levanger, og Steinkjer. Kommunene med høyest tall har andeler opp mot 80 prosent.

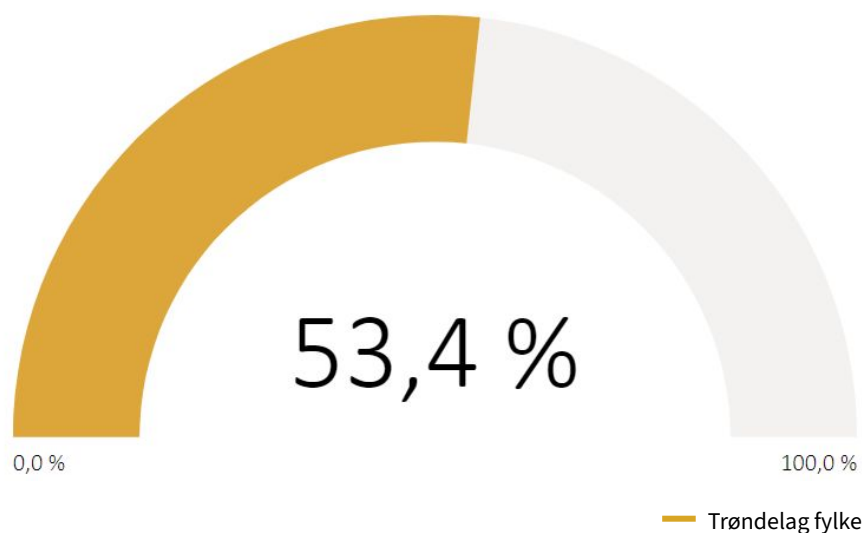
Helseundersøkelsen ble gjennomført i Nord-Trøndelag, noe forklarer det høye antallet kommuner uten rapporterte tall.

Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.2: Utrydde alle former for feilernæring

Andel jenter som spiser frokost før første skoletime 5 dager i uken

På skoler der mange spiser frokost, opplever man mer ro, bedre konsentrasjon og trivsel. Konklusjonen fra en rekke studier er at frokost som en del av en sunn livsstil, kan påvirke barns helse og velvære.

I Trøndelag spiser litt over halvparten av jenter på ungdomstrinnet frokost før første skoletime fem dager i uken (2020-2022). I undersøkelsen fra Ungdata deltok 12 859 elever fra Trøndelag.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, i perioden 2020-2022

2020-2022	
Osen	70,6 %
Indre Fosen	64,2 %
Oppdal	60,6 %
Selbu	60,3 %
Høylandet	60,0 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 5 av 38 kommuner.

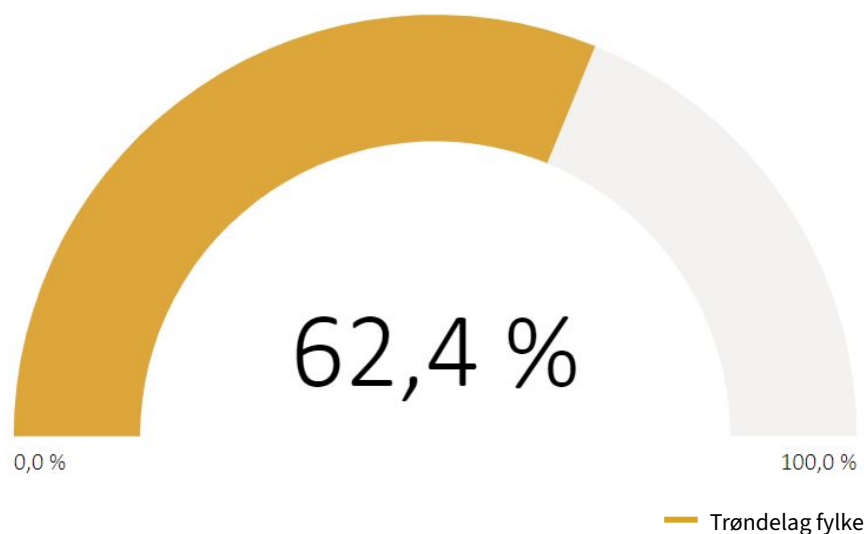
Osen kommune har høyest andel jenter som spiser frokost før første skoletime 5 dager i uken, etterfulgt av Indre Fosen, Oppdal, Selbu og Høylandet. Til sammenligning ligger kommunene med lavest andel på mellom 30 og 40 prosent, noe som tilsier at denne indikatoren har en stor spredning mellom kommunene i fylket.

Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.2: Utrydde alle former for feilernæring

Andel gutter som spiser frokost før første skoletime 5 dager i uken

Andel av gutter på ungdomstrinnet som spiser frokost før første skoletime fem dager i uken i fylket er over 60 prosent. Dette er nesten 10 prosentpoeng høyere enn andelen jenter.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, i perioden 2020-2022

2020-2022	
Oppdal	82,7 %
Høylandet	78,1 %
Indre Fosen	77,1 %
Rindal	74,3 %
Lierne	70,8 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 5 av 38 kommuner.

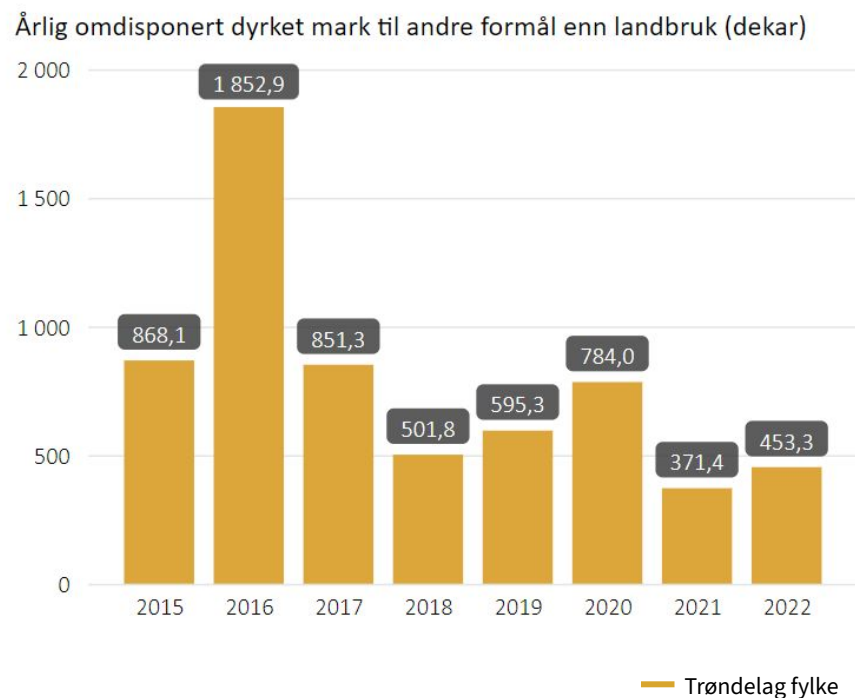
Oppdal kommune er kommunen med høyest andel, etterfulgt av Høylandet, Indre Fosen, Rindal og Lierne. Indre Fosen, Oppdal og Høylandet er blant de fem kommunene med høyest andel både for jenter og gutter.

Kommunene med lavest andel ligger på mellom 40 og 50 prosent, noe som tilsier at det også er stor spredning mellom kommunene for gutter som spiser frokost.

Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.4: Sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon

Trøndelag fylkeskommune og kommunene i Trøndelag spiller en viktig rolle i å sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon. En måte å måle dette på er å se på hvor mye landområde som blir omdisponert til andre formål enn landbruk.

Årlig omdisponert dyrket mark i fylket har nesten blitt halvert fra 2015 til 2022. Det er likevel store årlige variasjoner når det gjelder omdisponering.

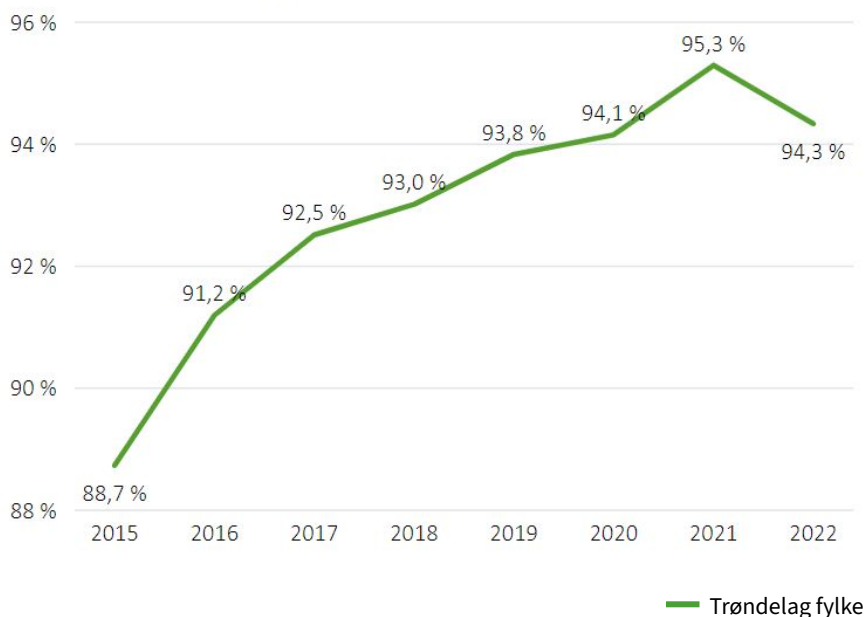

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.3: Stanse epidemiene av bl.a. Aids, tuberkulose, malaria, samt bekjempe hepatitt, vannbårne sykdommer og andre smittsomme sykdommer

Vaksinasjonsdekning blant 16-åringer for difteri, stivkrampe, pneumokokk, meslinger, kikhoste, HPV (kvinner)

Vaksinasjonsdekningen blant 16-åringer har i Trøndelag fylke hatt en oppgang siden 2015, men hadde en nedgang på ett prosentpoeng det siste året. Dette er omtrent på linje med gjennomsnittet i landet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Levanger 97,20 %	Orkland 96,90 %
2	Trondheim 96,84 %	Trondheim 95,56 %
3	Orkland 96,68 %	Malvik 94,92 %
4	Steinkjer 95,95 %	Stjørdal 94,74 %
5	Malvik 95,70 %	Levanger 93,88 %

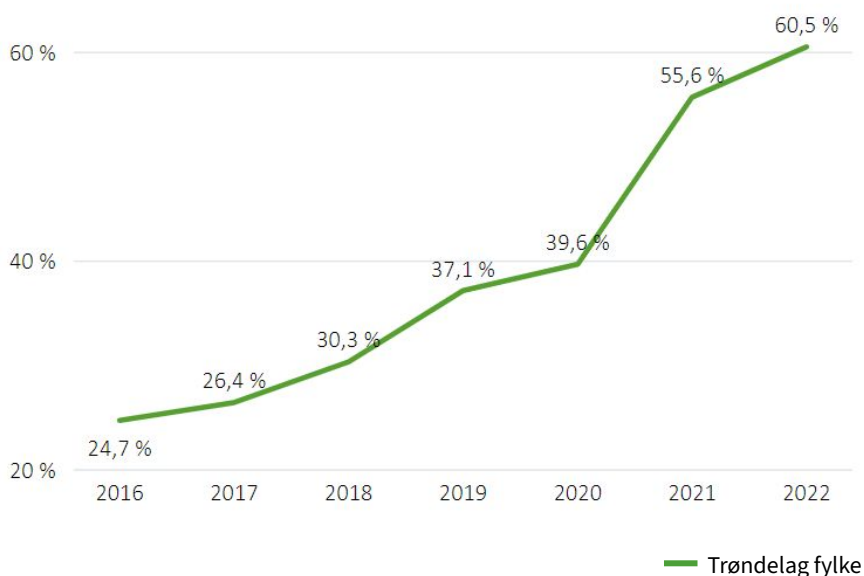
Antall kommuner uten rapporterte tall: 25 av 38 kommuner.

Orkland er kommunen med høyest vaksinasjonsdekning blant 16-åringer i 2022, etterfulgt av Trondheim, Malvik, Stjørdal og Levanger. Som følge av det store befolkningstallet i Trondheim kommune er det kun 4 av disse som er over snittet til fylket. De kommunene med lavest dekningsgrad ligger på mellom 87 og 92 prosent. Differansen mellom de som ligger på topp og de som er på bunn er rundt 5 prosentpoeng.

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.3: Stanse epidemiene av bl.a. Aids, tuberkulose, malaria, samt bekjempe hepatitt, vannbårne sykdommer og andre smittsomme sykdommer

Andel 65 år og eldre som er influensavaksinert

Andelen 65 år og eldre som er influensavaksinert har den hatt en stabil oppgang over hele perioden. Etter 2020 har andelen vaksinerte hatt en sterk vekst, noe som trolig kan forklares av koronapandemien. Andelen influensavaksinerte i fylket er imidlertid litt lavere enn andelen for landssnittet som er 62,2 prosent.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Snåsa 76,5 %	Snåsa 74,6 %
2	Frosta 68,4 %	Overhalla 74,2 %
3	Røyrvik 67,2 %	Frosta 72,9 %
4	Flatanger 67,0 %	Heim 70,9 %
5	Inderøy 64,6 %	Inderøy 65,3 %

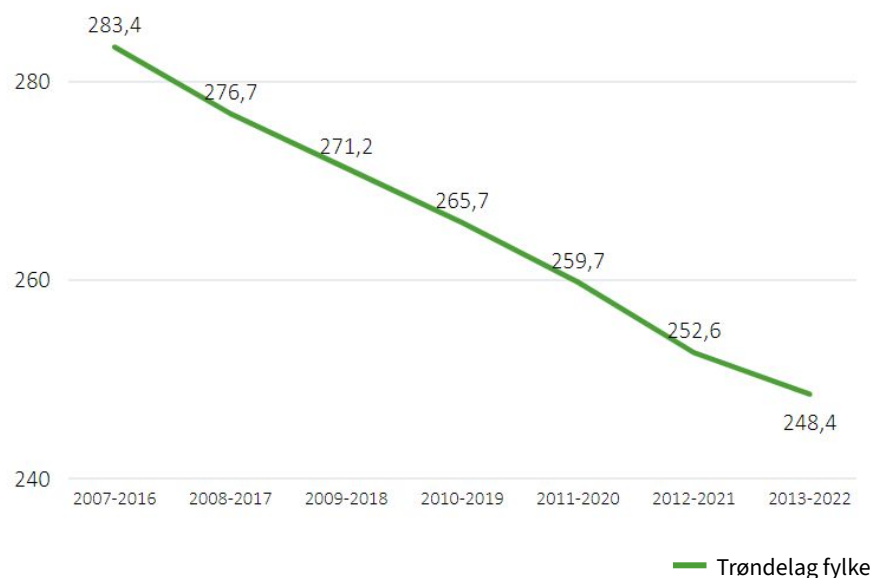
Snåsa er kommunen med høyest andel 65 år og eldre som er influensavaksinert i 2022, etterfulgt av Overhalla, Frosta, Heim og Inderøy. Kommunene med lavest andel influensavaksinert er forholdsvis mellom 41 og 49 prosent. Differansen mellom de som ligger på topp og de som ligger på bunn er omtrent 25 prosentpoeng.

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.4: Redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer og fremme mental helse

Antall dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme dødsårsaker per 100.000 innbygger (0-74 år) *

Utviklingen i tidlige dødsfall er målt per 100.000 innbygger for aldersgruppen 0-74 år som et gjennomsnitt over tiårsperioder. I Trøndelag fylke har antallet hatt en nedgang hvert år siden første tiårsperiode. Tallet for hele landet i perioden 2013-2022 var på 262 dødsfall per 100.000 innbyggere, noe som betyr at Trøndelag har færre tidlige dødsfall enn snittet i landet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste årsperioder

	2012-2021	2013-2022
1 Rindal	153,3 %	Rindal 151,7
2 Høylandet	185,2 %	Høylandet 191,1
3 Flatanger	190,3 %	Flatanger 195,5
4 Osen	193,4 %	Malvik 200,3
5 Malvik	199,9 %	Osen 200,6

Rindal er kommunen med lavest antall tidlige dødsfall den siste perioden, etterfulgt av Høylandet, Flatanger, Malvik og Osen. Kommunene med høyest antall tidlige dødsfall ligger forholdsvis på mellom 300 og 380 per 100.000 innbyggere, hvor Rindal kommune har under halvparten av dette.

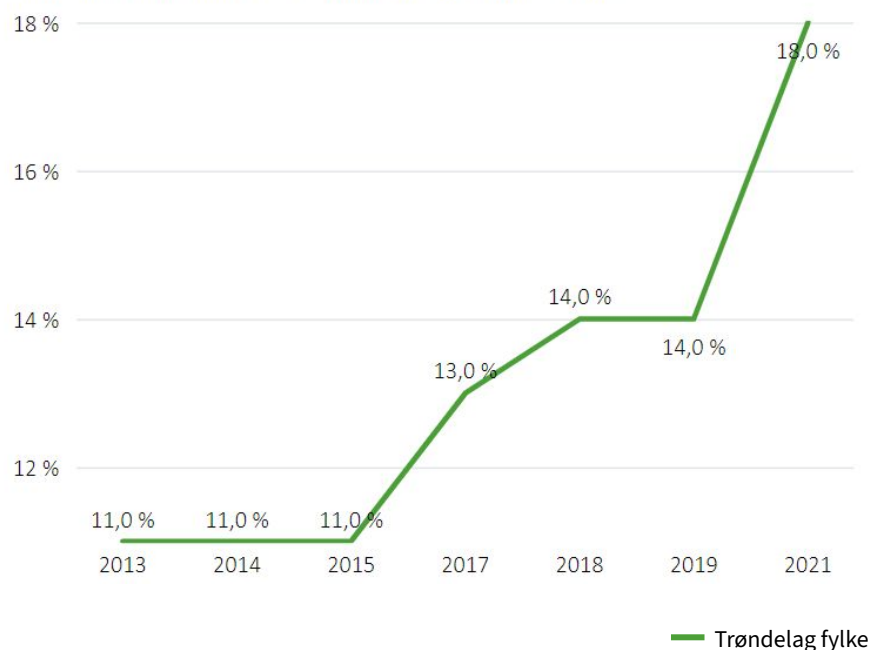
*Ikke-smittsomme dødsårsaker består av diabetes, hjerte- og karsykdommer, KOLS, kreft, selvmord og ulykker.

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.4: Redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer og fremme mental helse

Andel ungdomsskoleelever som har mange psykiske plager

Analysen av andel ungdomsskoleelever som har mange psykiske plager viser at fylket har hatt en økning siden 2015. Ungdataundersøkelsen gjennomføres med jevne mellomrom i kommunene, hvor data for hver kommune ikke vil finnes tilgjengelig for hvert år. Andelen for landet forøvrig var på 17 prosent i 2021, hvor fylket ligger med ett prosentpoeng over landssnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Selbu 9,0 %	Rennebu 10,0 %
2	Oppdal 10,0 %	Snåsa 11,0 %
3	Melhus 11,0 %	Midtre Gauldal 11,0 %
4	Indre Fosen 12,0 %	Overhalla 12,0 %
5	Stjørdal 14,0 %	Skaun 14,0 %

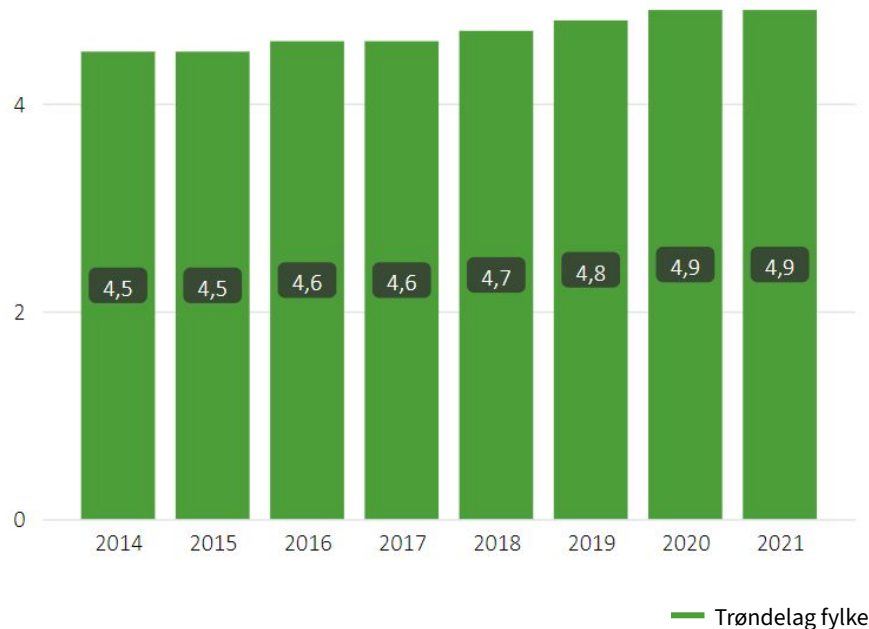
Antall kommuner uten rapporterte tall: 16 av 38 kommuner.

Rennebu var kommunen med lavest andel ungdomselever med psykiske plager ved siste måling, etterfulgt av Snåsa, Midtre Gauldal, Overhalla og Skaun. Kommunene med høyest andel har måltall på mellom 20 og 34 prosent. Dette tilsier at det er relativt stor spredning mellom kommunene i fylket for denne indikatoren.

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.8: Oppnå allmenn dekning av helsetjenester

Forskjeller i antall leveår mellom personer med høy og lav utdanning

I [Meld. St. 40](#) (2020-2021) nevnes det at Norge har utfordringer med ulikhet i helse mellom enkeltpersoner og befolkningsgrupper. Disse ulikhetene kommer blant annet til uttrykk i ulik forventet levealder etter utdanning, inntekt og andre sosioøkonomiske kjennetegn. Personer med bare grunnskole kan forvente å leve mellom 5 og 6 år kortere enn personer med høyere utdanning.

Analysen for Trøndelag fylke viser at forskjellen på levealder mellom personer med høy og lav utdanning har gått opp siden 2014. Trøndelag har likevel mindre ulikhet i levealder enn landssnittet, som ligger på 5,1 år i 2021.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Røros 2,2	Røros 2,2
2	Orkland 4,0	Stjørdal 4,0
3	Namsos 4,2	Orkland 4,0
4	Stjørdal 4,2	Namsos 4,2
5	Nærøysund 4,3	Oppdal 4,5

Antall kommuner uten rapporterte tall: 22 av 38 kommuner.

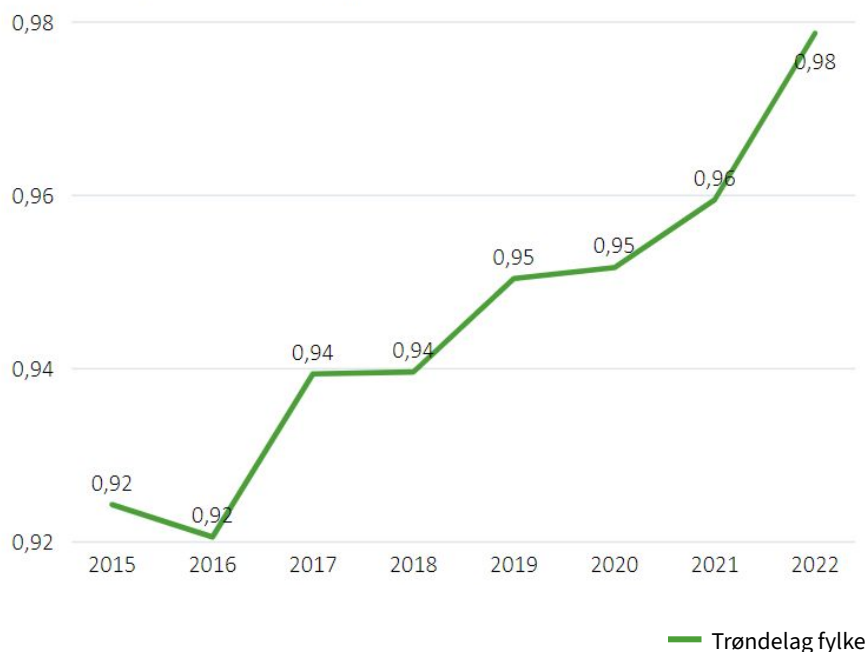
Røros er kommunen med lavest forskjell i antall leveår i 2021, etterfulgt av Stjørdal, Orkland, Namsos og Oppdal. Kommunene med størst forskjell i antall leveår har en forskjell på forholdsvis mellom 5,2 og 6 år. Røros kommune har mindre enn halvparten av dette.

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.8: Oppnå allmenn dekning av helsetjenester

Antall fastleger per tusen innbyggere

God fastlegedekning er viktig for å ivareta helsen hos befolkningen. I distrikter kan det være utfordrende å sikre god nok dekning i en spredt bebyggelse, og i byene er det flere pasienter som har behov for fastlege. I Trøndelag har antall fastleger per tusen innbyggere gått opp siden 2016, og ligger nå nesten på én fastlege per tusen innbyggere. Dette er høyere fastlegedekning enn landet forøvrig som ligger på 0,94 fastleger per tusen innbyggere i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Leka 1,78	Tydal 2,67
2	Høylandet 1,65	Leka 1,75
3	Rindal 1,51	Høylandet 1,68
4	Snåsa 1,46	Holtålen 1,54
5	Tydal 1,32	Rindal 1,52

Antall kommuner uten rapporterte tall: 1 av 38 kommuner.

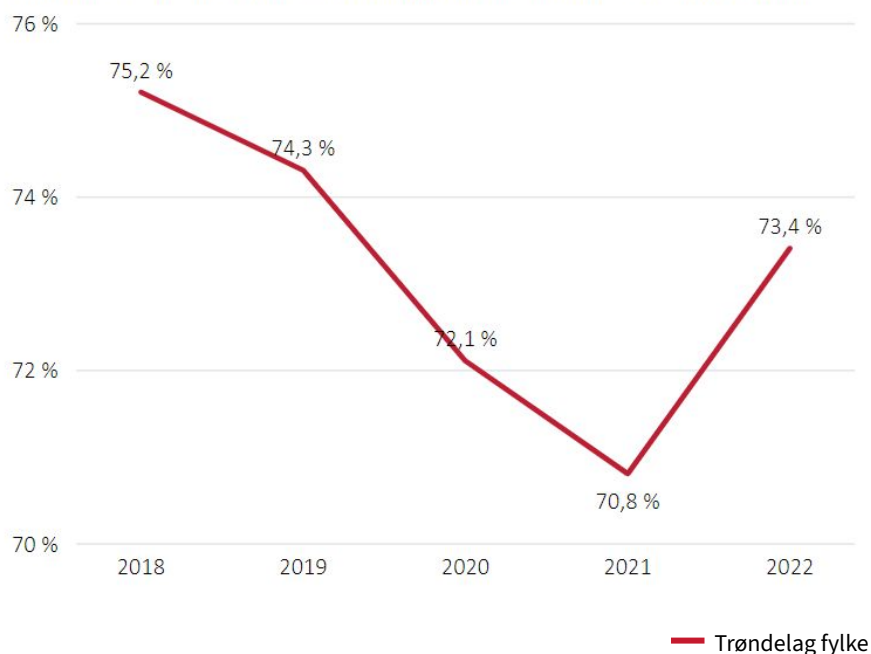
Tydal er kommunen med flest antall fastleger i 2022, etterfulgt av Leka, Høylandet, Holtålen og Rindal. Kommunen med lavest antall fastleger per innbyggere, har til sammenligning kun 0,4 fastleger per tusen innbyggere.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i lesing (8. trinn)

Nasjonale prøver i lesing og regning gir en indikasjon på kompetansenivået i kommunen. Andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i lesing (mestringsnivå 3-5 i nasjonale prøver, 8. trinn) i fylket hadde en oppgang i 2022, men er fortsatt mindre enn det var i 2018. Landssnittet det siste året var på 70,5 prosent, noe som viser at fylket ligger noe høyere.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Rindal 86,4 %	Lierne 100 %
2	Holtålen 84,6 %	Holtålen 95,5 %
3	Meråker 83,3 %	Frosta 83,3 %
4	Selbu 81,4 %	Oppdal 81,8 %
5	Høylandet 81,3 %	Høylandet 81,3 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 8 av 38 kommuner.

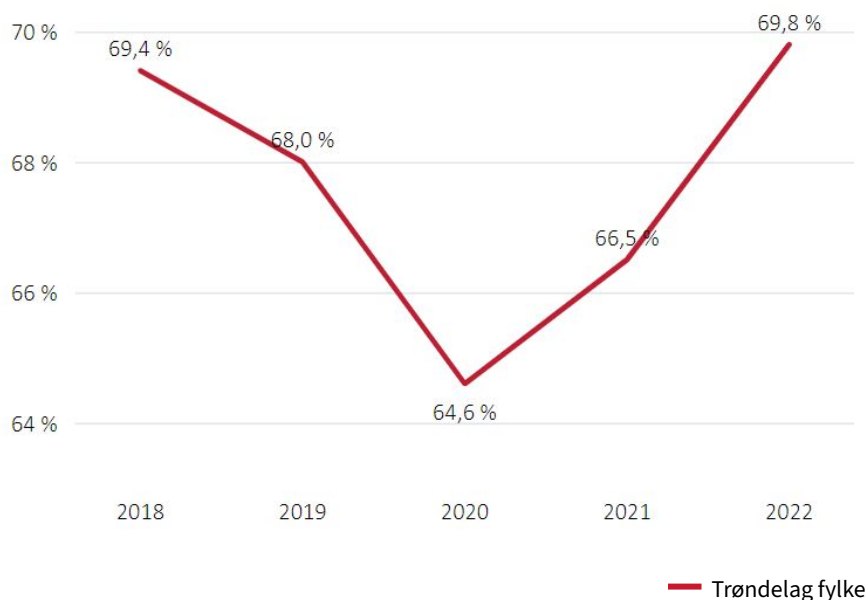
Lierne kommune har høyest andel barn med grunnleggende kompetanse i lesing i 2022, med hele 100 prosent. Deretter følger kommunene Holtålen, Frosta, Oppdal og Høylandet. Kommunene med lavest andel som har oppnådd grunnleggende kompetanse i lesing lå på mellom 53 og 65 prosent. Differansen mellom de som ligger på topp og de som er på bunn er omtrent 40 prosentpoeng.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i regning (8. trinn)

Andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i regning (mestringsnivå 3-5 i nasjonale prøver, 8. trinn) i fylket hadde en oppgang i 2021 og 2022, og er nå større enn det var i 2018. Her ligger Trøndelag noe bak landsnittet for det siste året, som ligger på 71,2 prosent.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Osen 90,9 %	Holtålen 90,9 %
2	Høylandet 87,5 %	Rennebu 90,0 %
3	Selbu 81,0 %	Hitra 87,2 %
4	Rennebu 76,9 %	Frosta 82,8 %
5	Oppdal 74,6 %	Høylandet 81,3 %

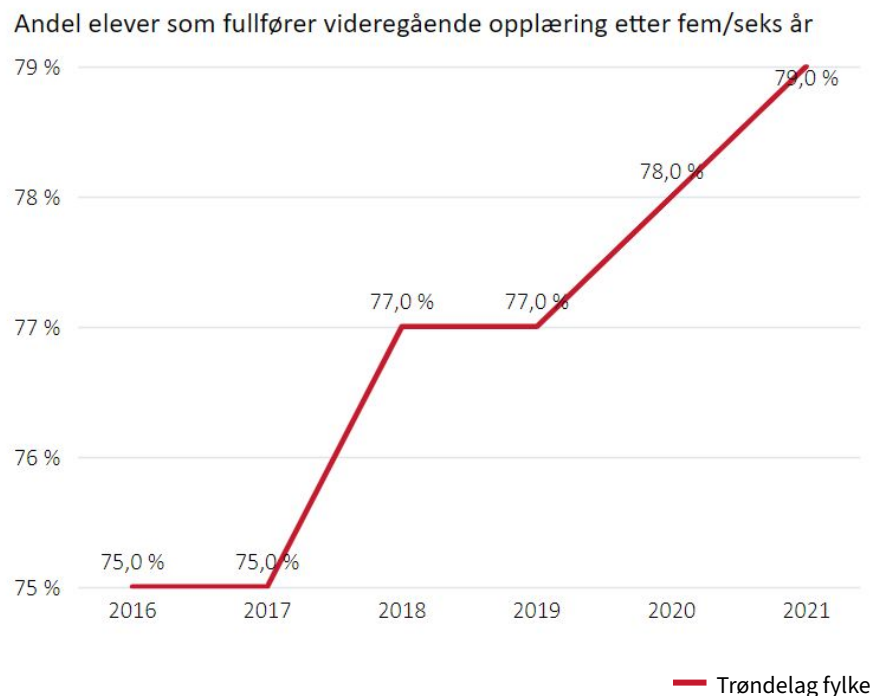
Antall kommuner uten rapporterte tall: 9 av 38 kommuner.

Holtålen kommune har høyest andel barn med grunnleggende kompetanse i regning i 2022, etterfulgt av Rennebu, Hitra, Frosta og Høylandet. Kommunene med lavest andel som oppnådd grunnleggende kompetanse i regning lå på mellom 49 og 64 prosent. Differansen mellom de som ligger på topp og de som er på bunn er omtrent 35 prosentpoeng.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Hvor mange elever som fullfører videregående opplæring viser i hvilken grad fylket evner å sikre at befolkningen får grunnleggende kompetanse. Analysen viser at Trøndelag har hatt en økning i andelen elever som fullfører videregående skole etter fem/seks år. Andelen som fullfører videregående opplæring i fylket er 79 prosent i 2021, som også er på linje med landssnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Holtålen 90 %	Holtålen 87 %
2	Rennebu 88 %	Lierne 87 %
3	Rindal 88 %	Frosta 85 %
4	Lierne 84 %	Høylandet 84 %
5	Høylandet 83 %	Oppdal 84 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 4 av 38 kommuner.

Holtålen kommune har høyest andel elever som fullfører videregående opplæring i 2021, etterfulgt av Lierne, Frosta, Høylandet og Oppdal. Kommunene med lavest andel ligger mellom 69 og 75 prosent, og det er dermed en differanse på opp mot 15 prosentpoeng mellom kommunene i fylket.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Andel personer (15-29 år) som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak (NEET)

Andel personer 15-29 år som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak har hatt en nedgang i fylket i tiårsperioden. Sammenlignet med landet forøvrig har fylket en litt lavere andel utenfor disse kategoriene, hvor landssnittet i 2022 er på 9,7 prosent.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1 Osen	2,10 %	Tydal 3,30 %
2 Tydal	2,80 %	Leka 3,85 %
3 Leka	3,90 %	Røyrvik 4,48 %
4 Røyrvik	4,17 %	Namsskogan 4,69 %
5 Lierne	4,19 %	Flatanger 4,84 %

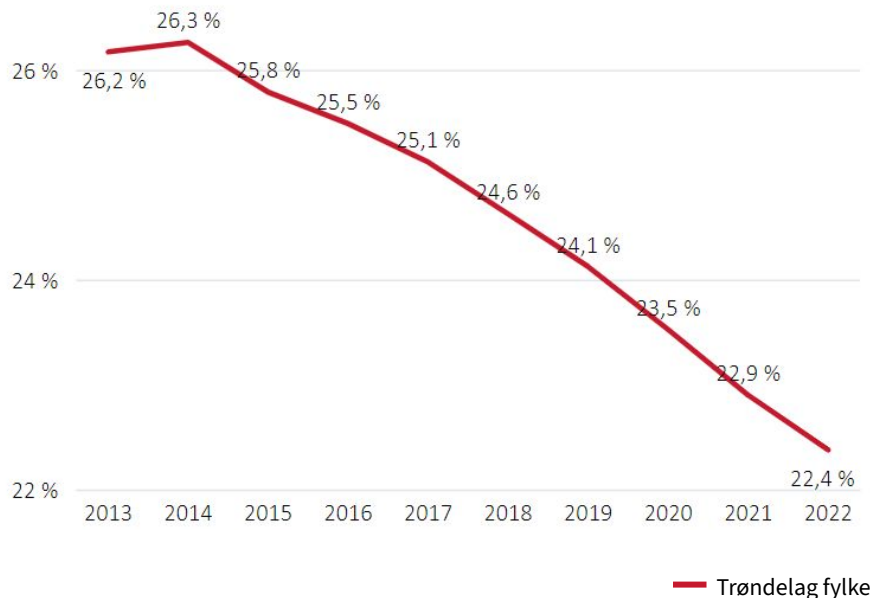
Tydal kommune har lavest andel som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak i 2022, etterfulgt av Leka, Røyrvik, Namsskogan og Flatanger. Kommunene med høyest andel ligger mellom 10,5 og 13,5 prosent. Differansen mellom de høyeste og laveste er opp mot 9 prosentpoeng, og tilsier at det er relativt stor spredning i fylket.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Andel personer som kun har gjennomført grunnskole som høyeste utdanning

Høyere utdanning er viktig for at befolkningen skal klare å takle endringer i arbeidsform og dekke fremtidige behov i arbeidsmarkedet. Andel personer i fylket som kun har gjennomført grunnskole som høyeste utdanning har en positiv trend, hvor stadig færre faller inn under denne kategorien. Andelen som kun har gjennomført grunnskole i landet forøvrig er på 23,7 prosent i 2022, hvor fylket dermed har en høyere utdanningsandel.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Trondheim 19,65 %	Trondheim 20,93 %
2	Røros 20,53 %	Levanger 22,59 %
3	Levanger 21,00 %	Røros 22,76 %
4	Malvik 21,18 %	Malvik 22,82 %
5	Inderøy 21,29 %	Inderøy 23,10 %

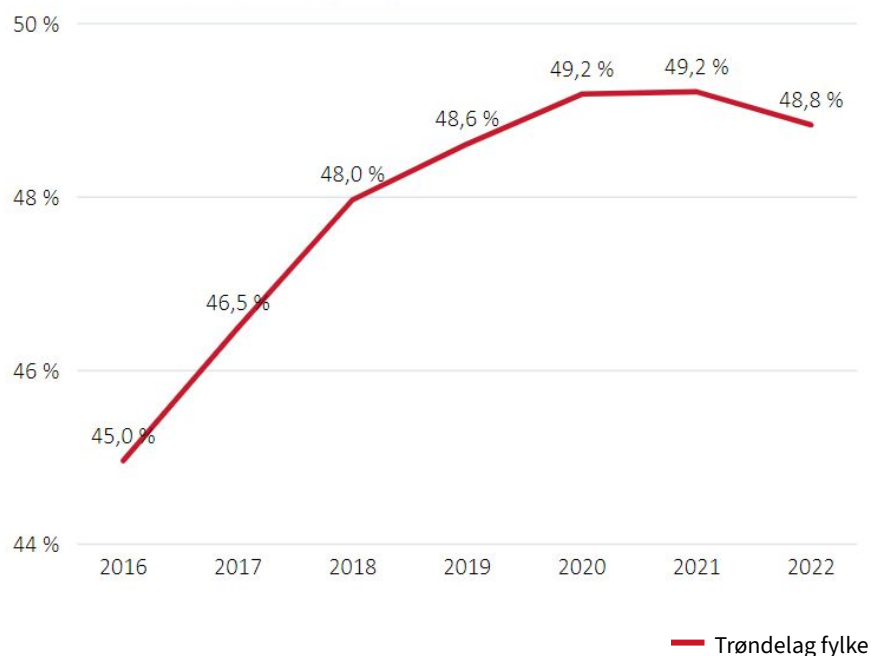
Trondheim kommune har lavest andel som kun har gjennomført grunnskole i 2022, etterfulgt av Levanger, Røros, Malvik og Inderøy. Kommunene med høyest andel ligger på omtrent 35 prosent. Differansen mellom de høyeste og laveste kommunene er opp mot 15 prosentpoeng, men de fleste kommunene har en positiv trend hvor stadig færre kun gjennomfører grunnskole.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.2: Sikre alle jenter og gutter mulighet for god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole

Andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning

Andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning sier noe om evnen til å sikre kompetent arbeidskraft. I Trøndelag har andelen barnehageansatte med pedagogisk utdanning økt med 3,6 prosentpoeng fra 2016 til 2022. Fra 2021 til 2022 sank andelen imidlertid med 0,4 prosentpoeng. Sammenlignet med landet som helhet er andelen på 43,1 prosent i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Osen 62 %	Osen 64 %
2	Leka 60 %	Tydal 64 %
3	Lierne 59 %	Rindal 59 %
4	Rindal 59 %	Lierne 58 %
5	Tydal 58 %	Leka 54 %

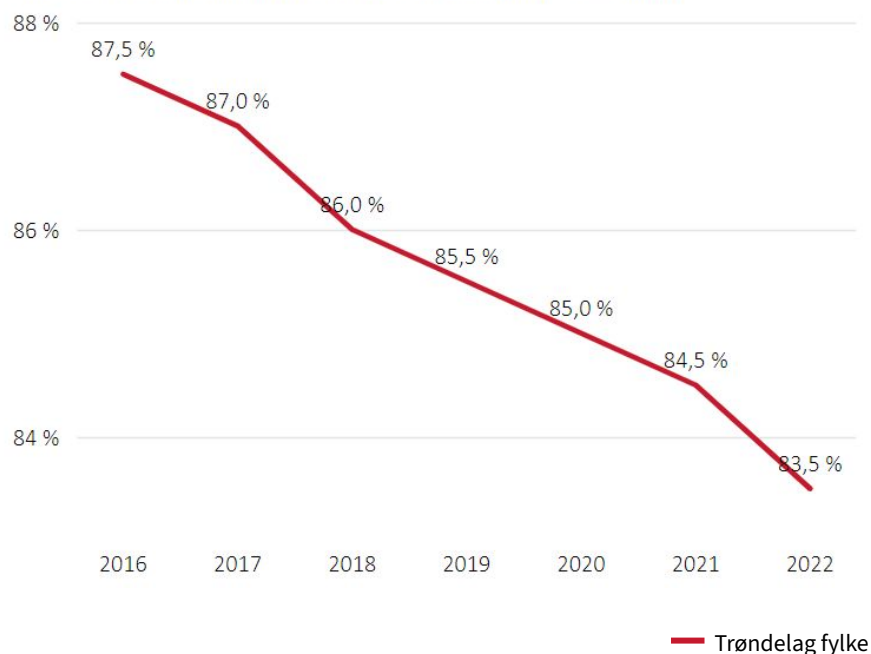
Osen og Tydal utmerker seg som kommunene med høyest andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning i 2022, etterfulgt av Rindal, Lierne og Leka. De tre kommunene med lavest andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning ligger på 36, 38 og 39 prosent til sammenligning. Kommunen med høyest andel ligger 15 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet i Trøndelag.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.a: Etablere og oppgradere utdanningstilbud som er barnevennlige

Andel barn som oppgir at de trives på skolen (5-10. trinn)

At elevene trives på skolen er et viktig mål i seg selv, og alle elever i norsk skole har en individuell rett til et miljø på skolen som fremmer trivsel i henhold til Opplæringsloven. Når det gjelder andel barn som opplever at de trives på skolen, er det en negativ trend fra 2016-2022. I perioden har Trøndelag totalt hatt en reduksjon på 4 prosentpoeng.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Rennebu 90,5 %	Melhus 87,0 %
2	Rindal 90,0 %	Oppdal 87,0 %
3	Oppdal 89,5 %	Orkland 86,5 %
4	Skaun 88,0 %	Skaun 86,0 %
5	Melhus 87,0 %	Røros 85,5 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 9 av 38 kommuner.

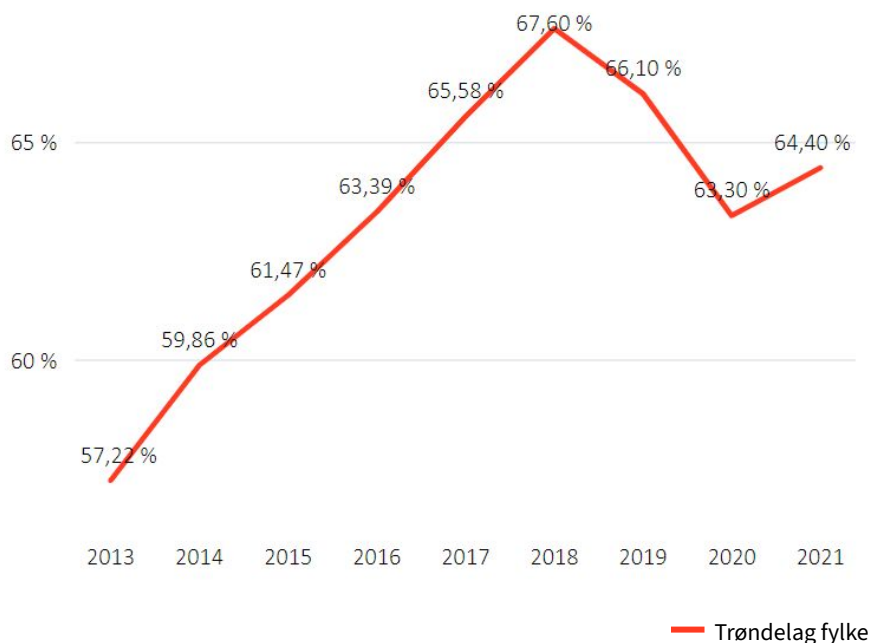
Melhus og Oppdal er kommunene med høyest trivsel blant skolebarn i fylket ved siste måling, etterfulgt av Orkland, Skaun og Røros. De tre kommunene med lavest andel ligger forholdsvis mellom 73,5 og 77,0 prosent, og det er dermed en differanse på 13,5 prosentpoeng mellom kommunene med lavest og høyest andel i fylket.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.4: Anerkjenne og verdsette ubetalt omsorgs- og husarbeid

Andel fedre som tar ut hele fedrekvoten

Andel fedre som tar ut hele fedrekvoten varierer fra år til år. I perioden 2013 til 2018 har det vært en økning i andel fedre som tar ut fedrekvoten i fylket, mens de siste tre årene har andelen blitt redusert. Dette er imidlertid litt høyere enn landet forøvrig, som ligger på 62 prosent i 2021.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Leka 77,8 %	Grong 81,8 %
2	Flatanger 75,0 %	Leka 80,0 %
3	Malvik 72,6 %	Skaun 74,9 %
4	Skaun 72,5 %	Malvik 73,4 %
5	Melhus 66,7 %	Heim 68,8 %

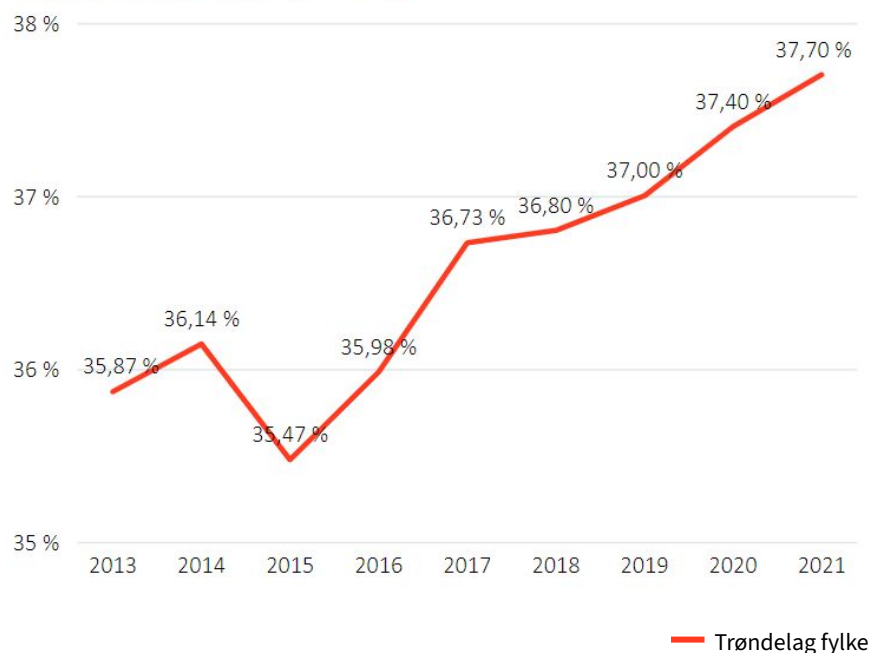
Grong kommune har høyest andel fedre som tar ut hele fedrekvoten i 2021, etterfulgt av Leka, Skaun, Malvik og Heim. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest andel på 50 prosent, og det er dermed en differanse på 31,8 prosentpoeng mellom kommunene med lavest og høyest andel i fylket.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.5: Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger

Andel kvinnelige ledere (20-66 år)

Norge er ett av verdens mest likestilte land. Men i toppen av norsk næringsliv deltar kvinner i større grad på lik linje som menn. Andel kvinnelige ledere i alderen 20-66 år har økt i Trøndelag etter 2015, hvor andelen i 2021 var på 37,7 prosent. Dette er på linje med snittet i hele landet, som har omtrent samme andel det siste året.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Namsskogan 63,3 %	Tydal 57,1 %
2	Tydal 62,5 %	Namsskogan 55,2 %
3	Leka 53,8 %	Snåsa 54,1 %
4	Grong 51,4 %	Leka 53,3 %
5	Snåsa 50,0 %	Røyrvik 52,9 %

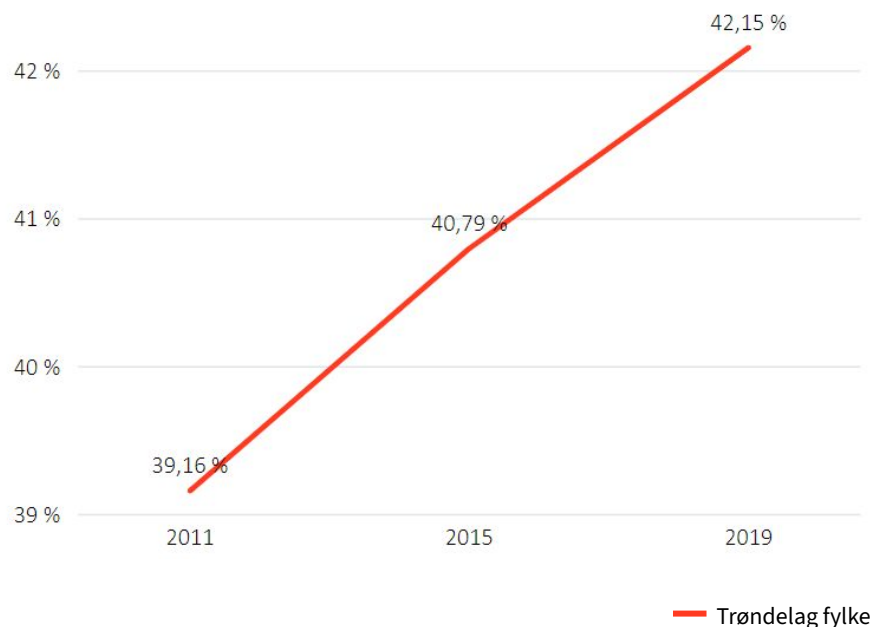
Tydal utmerker seg som kommunen med høyest andel kvinnelige ledere i 2021, etterfulgt av Namsskogan, Snåsa, Leka og Røyrvik. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest andel på mellom 31,9 og 33,1 prosent, og det er dermed en differanse på omtrent 25 prosentpoeng mellom kommunene med lavest og høyest andel i fylket.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.5: Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger

Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter

Likestilling i kommunestyret er viktig for å sikre at lokalpolitikken utøves av en folkegruppe som representerer et bredt mangfold. Andelen kvinnelige kommunestyrerepresentanter har økt mellom valgperiodene i Trøndelag, og er en trend som også gjenspeiles i hele landet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste perioder

	2015	2019
1 Flatanger	53,3 %	Skaun 60,9 %
2 Frosta	52,9 %	Namsos 59,5 %
3 Snåsa	52,4 %	Malvik 58,1 %
4 Verdal	51,4 %	Røyrvik 54,5 %
5 Malvik	48,4 %	Osen 53,3 %

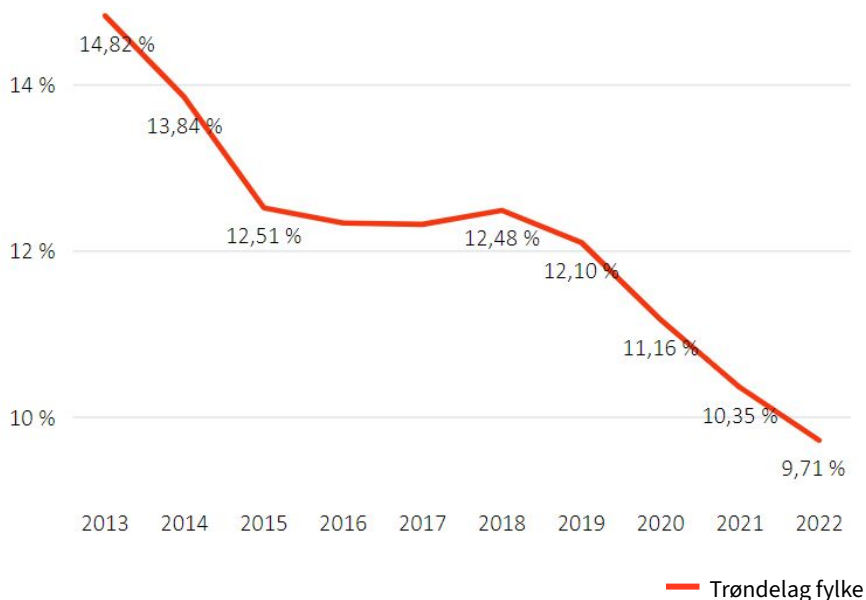
Skaun kommune har høyest andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter ved siste periode, etterfulgt av Namsos, Malvik, Røyrvik og Osen. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest andel på mellom 26,1 og 28,0 prosent. Andelen til Skaun kommune er dermed over dobbelt så høy som kommunen med færrest kvinnelige representanter.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.a: Lik rett til økonomiske ressurser og muligheter for kvinner

Forskjell i andel sysselsatte med innvandrerbakgrunn mellom menn og kvinner (15-74 år)

En lav forskjell i andel sysselsatte med innvandrerbakgrunn mellom menn og kvinner er sentralt for å fremme like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltakelse og frihet fra diskriminering. Trøndelag har positiv trend når det gjelder forskjell i sysselsatte menn og kvinner med innvandrerbakgrunn, med en reduksjon på 5,1 prosentpoeng de siste ti årene.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

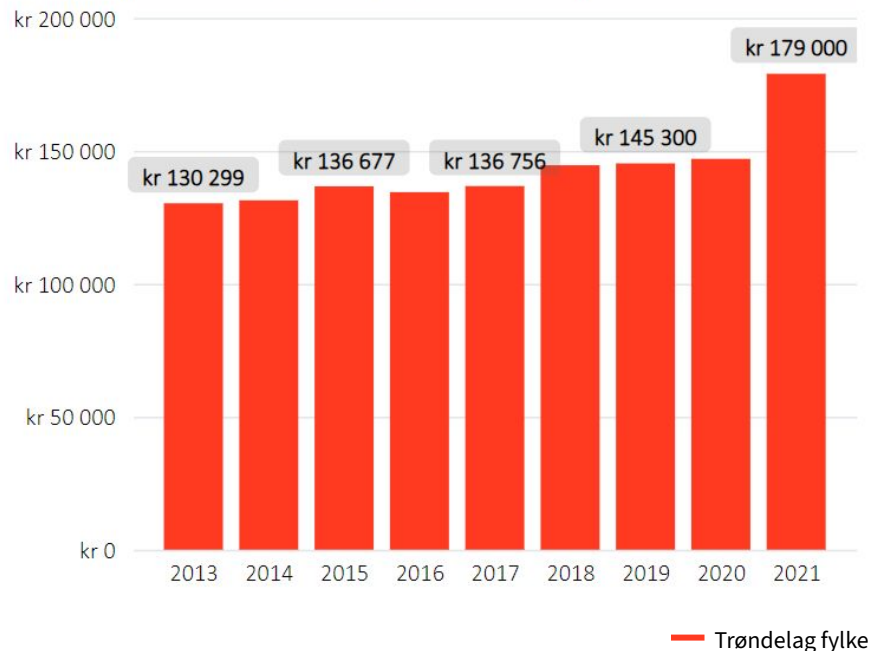
	2021	2022
1	Leka - 50 %	Leka - 50 %
2	Namsskogan - 39 %	Namsskogan - 35 %
3	Holtålen - 21 %	Lierne - 30 %
4	Rindal - 20 %	Holtålen - 28 %
5	Lierne - 19 %	Rindal - 26 %

Leka utmerker seg som kommunen med lavest forskjell i andel sysselsatte med innvandrerbakgrunn i 2022, etterfulgt av Namsskogan, Lierne, Holtålen og Rindal, som alle har negative verdier. Dette betyr at disse kommunene har et høyere antall sysselsatte kvinner enn menn med innvandrerbakgrunn. Til sammenligning ligger de tre kommunene med høyest forskjell på mellom 14 og 16 prosent, og det er dermed en differanse på hele 66 prosentpoeng mellom kommunene med lavest og høyest forskjell i fylket.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.a: Lik rett til økonomiske ressurser og muligheter for kvinner

Forskjell i gjennomsnittlig bruttolønn mellom menn og kvinner

Likelønn handler om både lik lønn for likt arbeid, og lik lønn for arbeid av lik verdi. Ulikheten i gjennomsnittlig bruttolønn mellom menn og kvinner i Trøndelag har økt totalt sett. I løpet av hele perioden har Trøndelag imidlertid hatt en lavere forskjell enn gjennomsnittet til Norge. Hele landet opplevde en markant økning i forskjellen fra 2020 til 2021. I 2022 var forskjellen i Trøndelag 32 000 kr lavere enn landsgjennomsnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Røyrvik 62 800 kr	Røyrvik 43 300 kr
2	Snåsa 86 900 kr	Meråker 98 900 kr
3	Røros 95 600 kr	Snåsa 104 200 kr
4	Meråker 99 600 kr	Røros 112 200 kr
5	Rindal 111 300 kr	Leka 118 800 kr

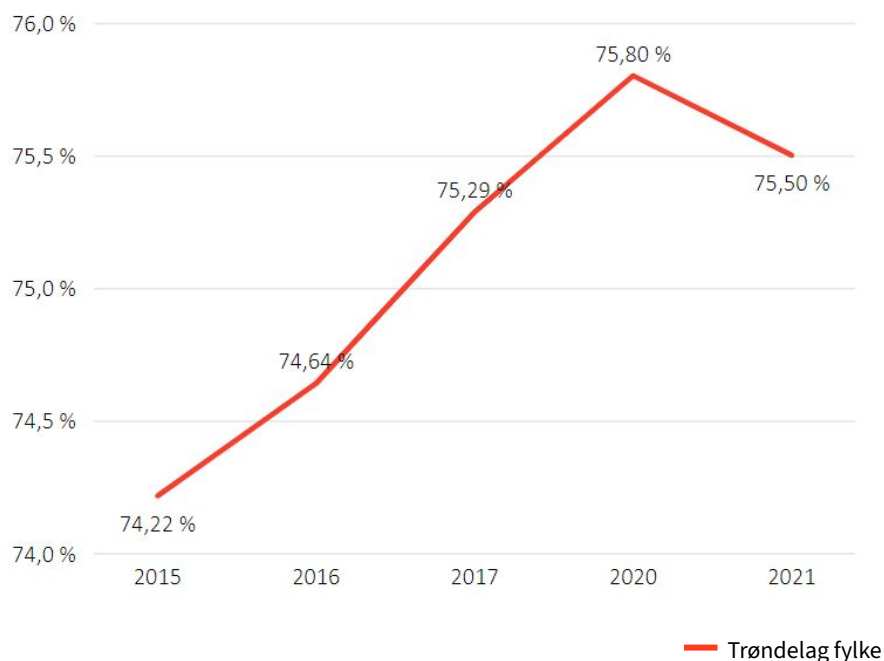
Røyrvik kommune hadde lavest forskjell i gjennomsnittlig bruttolønn mellom menn og kvinner i 2021, etterfulgt av Meråker, Snåsa, Røros og Leka. Til sammenligning ligger de tre kommunene med høyest forskjell på mellom 206 200 kr og 274 200 kr, sett bort fra avviker. Det er dermed en differanse på omtrent 230 900 kr mellom kommunene med lavest og høyest forskjell i fylket.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.a: Lik rett til økonomiske ressurser og muligheter for kvinner

Andel kvinner (20-66 år) i arbeidsstyrken

Arbeidsstyrken er definert som summen av alle lønnstakere, selvstendig næringsdrivende og arbeidsledige, i alderen 20-66 år. Dette inkluderer også f.eks. studenter som har deltidsarbeid ved siden av studiet. Andel kvinner 20-66 år i arbeidsstyrken har hatt en nedgang siden 2020, og lå i 2021 på 75,5 prosent (ikke tilgjengelig data for 2018-2019). For landet som helhet har andelen kvinner i arbeidsstyrken også hatt en nedgang de siste tre årene, hvor de i 2021 lå på 74,8. Det betyr at fylket har en litt høyere andel enn landssnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1 Røyrvik	88,0 %	Røyrvik 84,5 %
2 Høylandet	83,3 %	Lierne 81,6 %
3 Rindal	80,8 %	Skaun 80,9 %
4 Skaun	80,6 %	Røros 80,4 %
5 Lierne	80,4 %	Høylandet 80,3 %

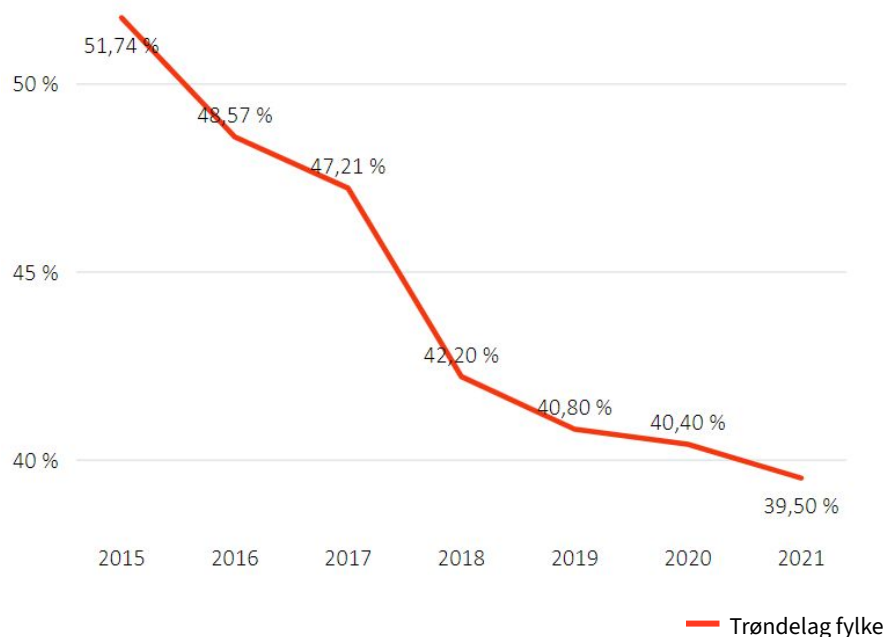
Røyrvik kommune har høyest andel kvinner i arbeidsstyrken ved siste måling. Videre har Lierne, Skaun, Røros og Høylandet også en høy andel. Blant de tre kommunene med lavest andel ligger disse mellom 68 og 72 prosent. Det er dermed en differanse på omtrent 16 prosentpoeng mellom kommunene med lavest og høyest andel i fylket.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.a: Lik rett til økonomiske ressurser og muligheter for kvinner

Andel sysselsatte kvinner (20-66 år) som jobber deltid

En indikator som kan si noe om lik rett til økonomiske ressurser og muligheter for kvinner, er andelen sysselsatte som jobber deltid. Andelen sysselsatte kvinner som jobber deltid har hatt en nedgang på omtrent 12 prosentpoeng siden 2015. Dette er likevel høyere enn snittet for hele landet, som ligger på 36,6 prosent i 2021.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1 Trondheim	33,9 %	Trondheim 33,7 %
2 Malvik	36,0 %	Frøya 34,6 %
3 Frøya	37,3 %	Malvik 34,6 %
4 Hitra	38,9 %	Hitra 34,8 %
5 Skaun	39,1 %	Skaun 38,9 %

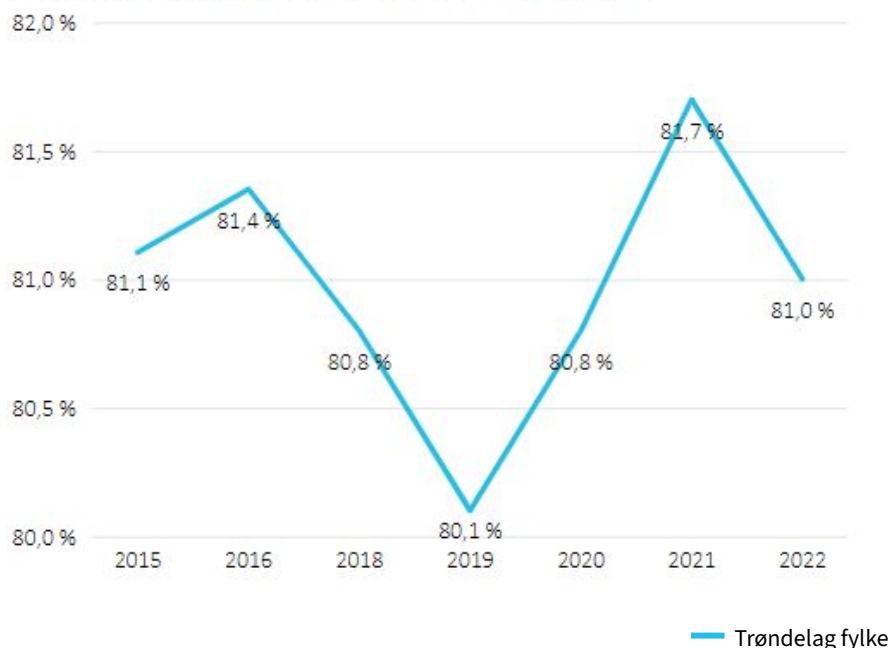
Trondheim kommune har lavest andel kvinner som jobber deltid i 2021, etterfulgt av Frøya, Malvik, Hitra og Skaun. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest andel på mellom 58,9 og 60,5 prosent. Andelen til Trondheim kommune er dermed 26,8 prosentpoeng lavere enn kommunen med høyest andel.

Mål 6 - Sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Delmål 6.3: Bedre vannkvaliteten gjennom reduserte utslipp, økt rensing og gjenbruk av spillvann

Andel av befolkning tilknyttet kommunal avløpstjeneste

Dagens andel av befolkningen i Trøndelag som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste er omtrent på samme nivå som i 2015. I 2022 var andelen i Trøndelag 4,6 prosent lavere enn landsgjennomsnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1 Snåsa	100 %	Snåsa 97,2 %
2 Trondheim	98,1 %	Trondheim 96,9 %
3 Malvik	92,3 %	Tydal 91,2 %
4 Tydal	91,5 %	Malvik 90,8 %
5 Steinkjer	89,7 %	Steinkjer 89,9 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 1 av 38 kommuner.

I 2022 hadde Snåsa kommune den høyeste andelen av innbyggere tilknyttet kommunal avløpstjeneste. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest andel på mellom 21,5 og 35,9 prosent. Snåsa sin andel er dermed over fire ganger så høy som kommunen med lavest andel.

Mål 6 - Sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Delmål 6.3: Bedre vannkvaliteten gjennom reduserte utslipp, økt rensing og gjenbruk av spillvann

Andel fornyet kommunalt ledningsnett

Antall kommuner uten rapporterte tall: 3 av 38 kommuner.

— Trøndelag fylke

Andel fornyet kommunalt ledningsnett har variert over perioden, og ligger i dag på omtrent samme nivå som i 2015. Landssnittet var i 2022 på omtrent 0,63 prosent, noe som betyr at andelen for fylket er noe lavere.

Andelen fornyet kommunalt spillvannsnett har også variert, og andelen i Trøndelag ble betydelig redusert fra 2021 til 2022. Landsgjennomsnittet har siden 2016 ligget mellom 0,6 og 0,5 prosent.

Andel fornyet kommunalt spillvannsnett

Antall kommuner uten rapporterte tall: 4 av 38 kommuner.

— Trøndelag fylke

Fornyng av ledningsnett varierer fra år til år, og det kan derfor være tilfeldig hvilke kommuner som har mest fornyet spillvannsnett hvert år. Derfor er det ikke hensiktsmessig å vise hvilke kommuner som har mest fornyet ledningsnett de siste årene.

Mål 6 - Sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

Delmål 6.4: Bedre utnyttelsen av vann og sikre bærekraftig uttak av og tilgang til ferskvann

Andel produsert drikkevann som går til spille pga lekkasjer i ledningsnett

— Trøndelag fylke

Det er viktig med en andel produsert drikkevann som går til spille grunnet lekkasjer i ledningsnett for å sikre god ressursutnyttelse. For Trøndelag har andelen steget over perioden, men trenden har vært synkende etter 2020. Andelen for Trøndelag har vært lavere enn landsgjennomsnittet gjennom hele perioden. I 2022 var andelen til Trøndelag 5,7 prosent lavere enn gjennomsnittet for hele landet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Rennebu 3,1 %	Rennebu 3,1 %
2	Lierne 4,7 %	Lierne 4,7 %
3	Namsos 5,7 %	Namsos 5,7 %
4	Høylandet 6,1 %	Høylandet 6,1 %
5	Tydal 6,9 %	Tydal 6,6 %

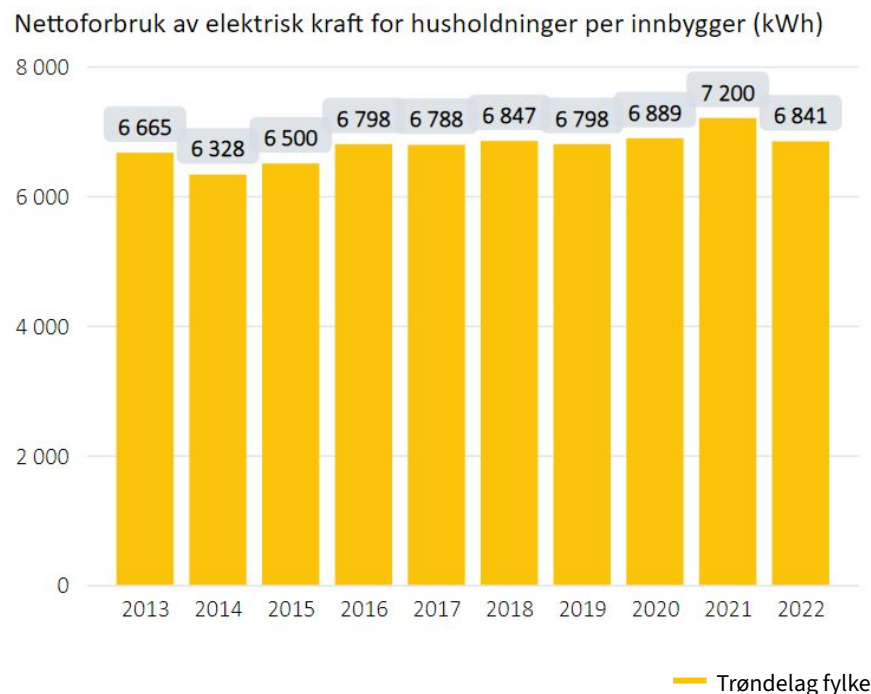
Antall kommuner uten rapporterte tall: 4 av 38 kommuner.

Rennebu utmerker seg som kommunen med lavest andel produsert drikkevann som går til spille siste år, etterfulgt av Lierne, Namsos, Høylandet og Tydal. Til sammenligning ligger de tre kommunene med høyest andel på mellom 51,9 og 39,3 prosent, og det er dermed en differanse på 48,8 prosentpoeng mellom kommunene med lavest og høyest andel i fylket.

Mål 7 - Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Delmål 7.3: Få forbedringen av energieffektivitet på verdensbasis til å gå dobbelt så fort

Energieffektivitet blir stadig et viktigere tema i debatten om knappheten på energiresurser. I den ene enden bidrar energieffektivisering av boliger til å redusere forbruksutviklingen, men i den andre enden akselererer elektrifiseringen av samfunnet utviklingen i forbruk. Økende elbilandel er blant annet en hoveddriver til økningen i forbruk av elektrisk kraft i husholdninger.

Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger per innbygger i Trøndelag har økt med 176 kWh de siste ti årene. Sammenlignet med landssnittet ligger forbruket på 6449 kWh per innbygger i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Nærøysund 4 080 kWh	Snåsa 5 853 kWh
2	Snåsa 6 183 kWh	Nærøysund 6 051 kWh
3	Levanger 6 494 kWh	Flatanger 6 267 kWh
4	Verdal 6 592 kWh	Levanger 6 281 kWh
5	Stjørdal 6 642 kWh	Stjørdal 6 312 kWh

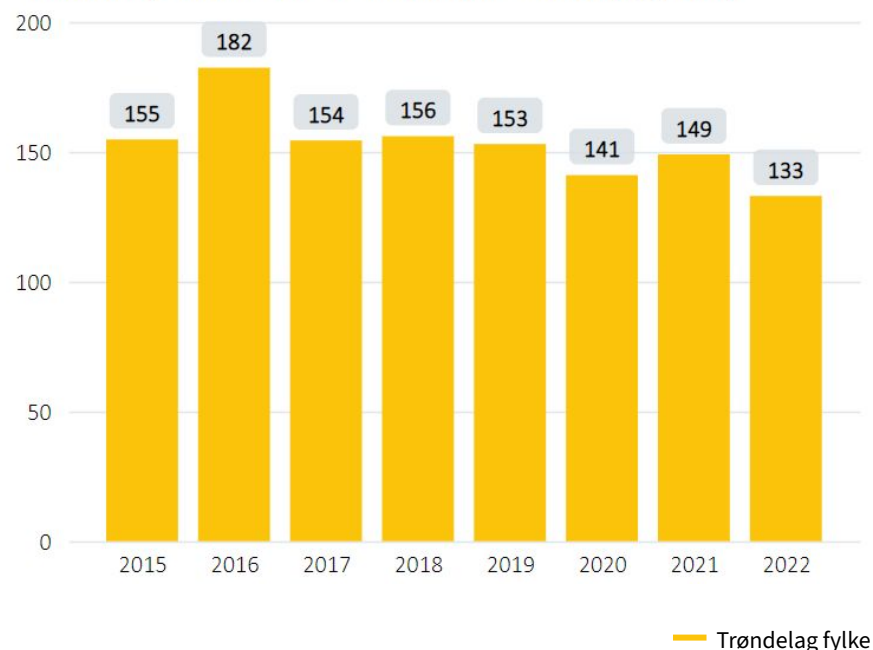
Snåsa kommune hadde lavest nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger per innbygger i 2022. I den andre enden av skalaen lå de tre høyeste forbruksverdiene mellom 8 660 kWh og 10 400 kWh per innbygger. Differansen mellom kommunen med høyest og lavest energiforbruk var dermed 4 547 kWh.

Mål 7 - Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Delmål 7.3: Få forbedringen av energieffektivitet på verdensbasis til å gå dobbelt så fort

Energibruk per kvm eid areal i kommunale formålsbygg (kWh)

Et lavt energiforbruk i kommunale formålsbygg gir besparelser på strømregningen, og bidrar til å forsterke Trøndelag sin kraftbalanse. Trøndelag sitt energiforbruk per kvadratmeter eid areal i kommunale formålsbygg har blitt redusert med omtrent 14 prosent fra 2015 til 2022. Energibruk per kvadratmeter i landet forøvrig ligger på 143 kWh i 2022, noe som betyr at kommunene i Trøndelag er mer energieffektive i sine bygg. Tiltak for energieffektivisering, som etterisolering og forbedret ventilasjonssystemer, er generelt en viktig driver for redusert energibruk i bygg.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Inderøy 83 kWh	Inderøy 109 kWh
2	Meråker 99 kWh	Steinkjer 109 kWh
3	Holtålen 106 kWh	Trondheim 111 kWh
4	Stjørdal 128 kWh	Holtålen 117 kWh
5	Nærøysund 130 kWh	Ørland 124 kWh

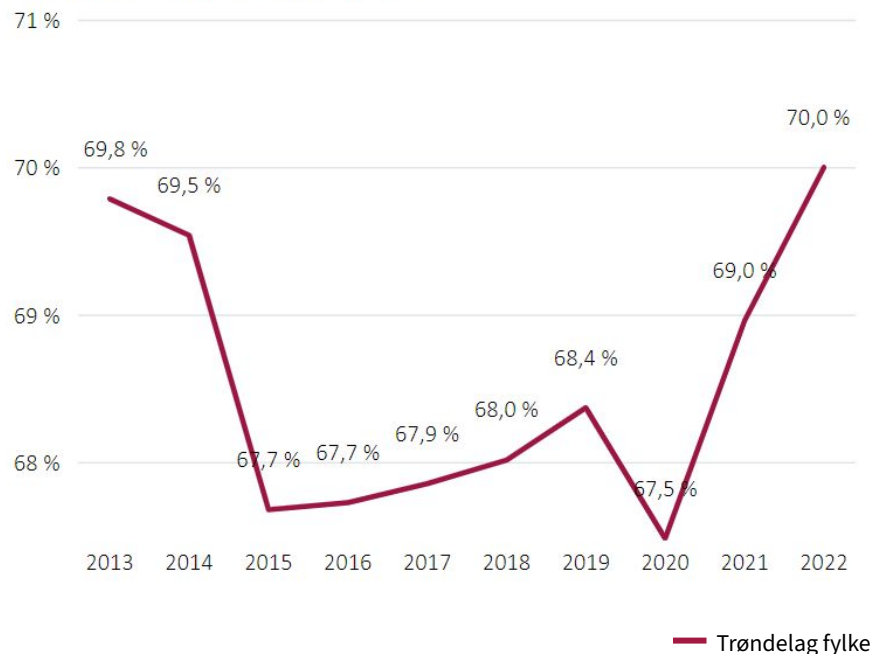
Inderøy og Steinkjer kommune hadde lavest energiforbruk per kvadratmeter eid areal i kommunale formålsbygg i 2022. Til sammenligning ligger de tre kommunene med høyest forbruk på mellom 210 kWh og 223 kWh. Differansen mellom kommunen med høyest og lavest energiforbruk var dermed 114 kWh.

Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.1: Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene

Andel av befolkningen som er sysselsatt

Økonomisk vekst har sterk korrelasjon med bærekraftig utvikling. Økonomisk vekst skaper et økonomisk mulighetsrom og motiverer aktører til å tenke langsiktig. I dag er det 70 prosent av befolkningen mellom 15-74 år i Trøndelag som er sysselsatt, hvor denne totalt sett har økt med 0,2 prosentpoeng siden 2013. Fylket er også inne i en positiv trend etter bunnpunktet i 2020. I Norge er omtrent 68 prosent av befolkningen sysselsatt, noe som betyr at Trøndelag har flere sysselsatte enn snittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Skaun 72,9 %	Skaun 74,7 %
2	Frøya 72,6 %	Høylandet 73,5 %
3	Selbu 72,3 %	Selbu 73,3 %
4	Lierne 71,6 %	Tydal 72,4 %
5	Oppdal 71,1 %	Lierne 72,4 %

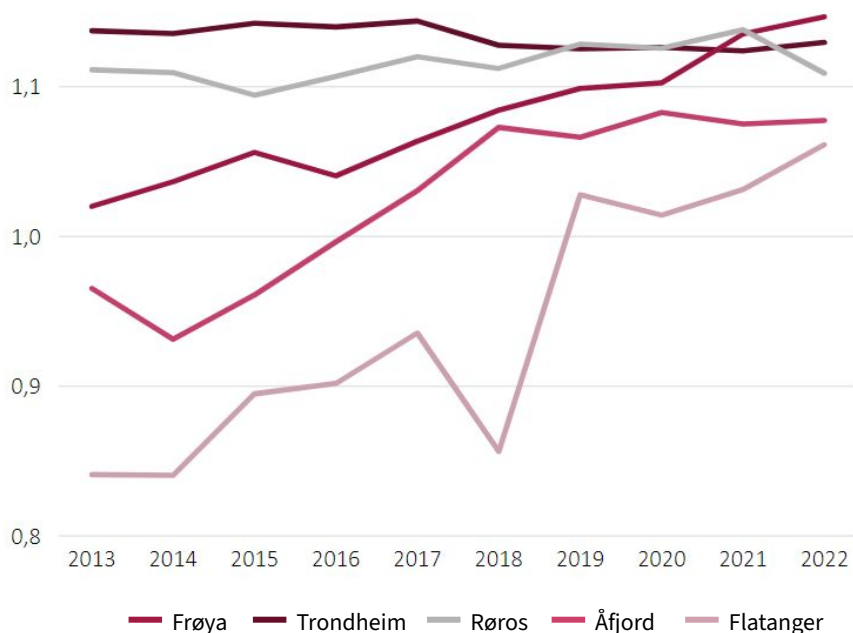
Skaun kommune har i 2022 høyest sysselsettingsandel i fylket. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest andel på mellom 61,2 og 65,3 prosent. Andelen til Skaun kommune er dermed 13,5 prosentpoeng høyere enn kommunen med lavest andel.

Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.1: Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene

Utvikling i sysselsettingsbidrag til fem beste kommuner siste år (2022)

Sysselsettingsbidraget er regnet ut ved at dele antall sysselsatte etter arbeidssted på antall sysselsatte etter bosted. Dette gir innsikt i hvordan kommunens økonomiske situasjon blir påvirket av pendling.

I 2022 hadde Frøya høyest sysselsettingsbidrag, etterfulgt av Trondheim, Røros, Åfjord og Flatanger. Grafen ovenfor viser utvikling i sysselsettingsbidrag til disse kommunene. Sysselsettingsbidraget i Frøya kommune har hatt en kontinuerlig vekst siden 2013, og 2022 var første året kommunen hadde høyest bidrag i Trøndelag.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Røros 1,14	Frøya 1,15
2	Frøya 1,13	Trondheim 1,13
3	Trondheim 1,12	Røros 1,11
4	Åfjord 1,07	Åfjord 1,08
5	Namsos 1,03	Flatanger 1,06

Trondheim sitt sysselsettingsbidrag har vært stabilt gjennom de siste ti årene. Kommunen hadde høyest bidrag i Trøndelag i perioden 2013-2018, og i 2020 (delt med Røros). Sysselsettingsbidraget i Røros ligger i dag på samme nivå som i 2013 etter et fall fra 2021 til 2022. Kommunen hadde høyest bidrag i Trøndelag i 2019, 2020 (delt med Trondheim) og 2021. Åfjord og Flatanger har hatt sterk vekst med en respektiv økning i sysselsettingsbidrag på 12,5 og 26,2 prosentpoeng over tiårsperioden. De tre laveste sysselsettingsbidragene i Trøndelag i 2022 lå på mellom 0,39 og 0,59.

Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.2: Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon

Andel sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak

Andelen sysselsatte som jobber i det private er en indikator på økonomisk diversifisering og potensiell innovasjonsgrad i kommunene. Andel sysselsatte som jobber i private i Trøndelag har totalt sett hatt en nedgang på ett prosentpoeng de siste ti årene, men trenden har vært stigende siden 2020. Andelen sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak var for landet forøvrig 69 prosent i 2022. Det betyr at kommunene i Trøndelag har en høyere andel offentlige sysselsatte enn landet.

Sysselsatte i privat og offentlig sektor i kommuner i Trøndelag (2022)

	Høyest andel sysselsatte i privat sektor/offentlig eide foretak	Høyest andel sysselsatte i offentlige forvaltning
1	Frøya 77,2 %	Skaun 54,0 %
2	Verdal 74,2 %	Levanger 44,8 %
3	Flatanger 73,6 %	Høylandet 44,8 %
4	Oppdal 73,0 %	Grong 44,4 %
5	Heim 72,6 %	Holtålen 44,0 %

Frøya kommune har den høyeste andelen sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak i 2022, etterfulgt av Verdal, Flatanger, Oppdal og Heim. Frøya er en industritung kommune med store hjørnesteinsbedrifter slik som Salmar og Nutrimar.

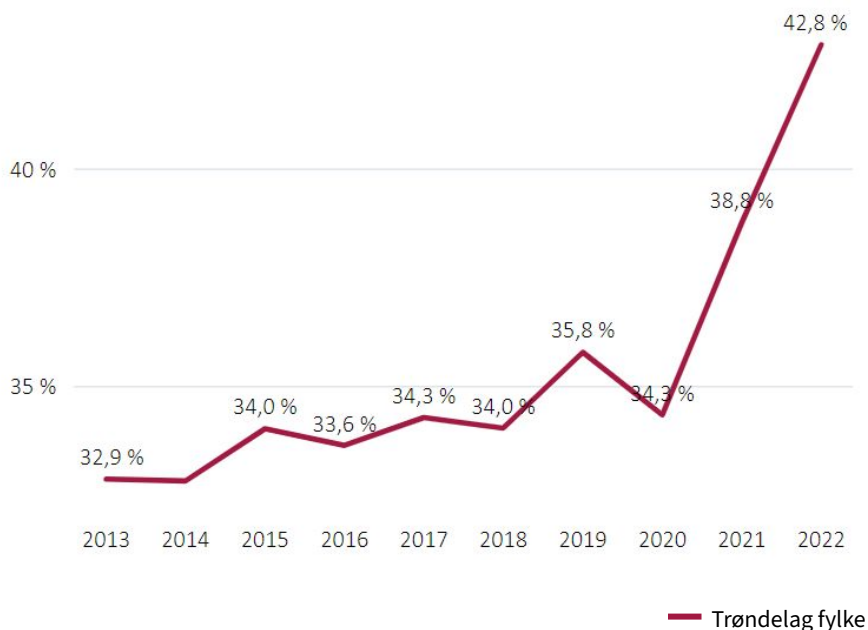
Skaun kommune har den høyeste andelen sysselsatte i offentlig forvaltning, etterfulgt av Levanger, Høylandet, Grong og Holtålen. Offentlig forvaltning omfatter både kommunal, fylkeskommunal og statlig forvaltning. Differansen i andel mellom Frøya og Skaun er 31,2 prosentpoeng.

Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.5: Oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom

Sysselsettingsrater for unge

Sysselsetting er en viktig indikator på produktivitet og er avgjørende for langsiktig velferd i samfunnet og for dets innbyggere. Sysselsettingsrater for unge (15-19 år) i Trøndelag har økt med omtrent 10 prosentpoeng de siste 10 årene. Sysselsettingsraten har hatt en markant økning etter 2020, og fylket er inne i en god trend.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1 Røros	65,5 %	Osen 60,5 %
2 Holtålen	58,8 %	Røros 60,3 %
3 Selbu	57,4 %	Meråker 58,8 %
4 Oppdal	55,7 %	Oppdal 58,3 %
5 Tydal	53,8 %	Holtålen 58,2 %

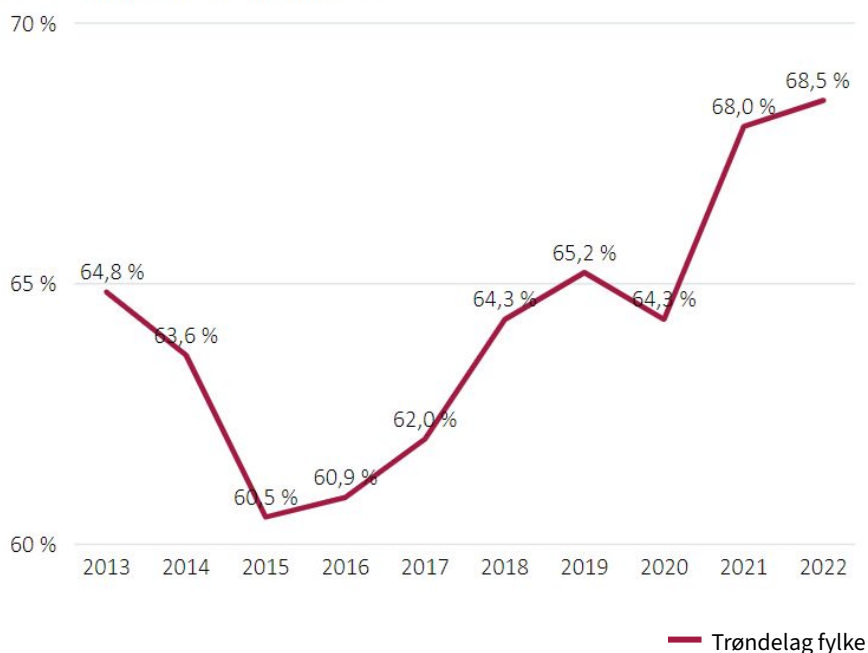
Blant kommunene i Trøndelag har Osen høyest sysselsettingsrate for unge i 2022. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest andel på mellom 35,5 og 38,7 prosent. Andelen til Osen kommune er dermed 25 prosentpoeng høyere enn kommunen med lavest andel.

Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.5: Oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom

Sysselsettingsrater for innvandrere

Deltakelse i arbeid er viktig for innvandreres integrering. Konsekvensene av manglende deltakelse i arbeidslivet er omfattende, både for den enkelte og for samfunnet som helhet.

Sysselsettingsraten for innvandrere (20-66 år) i Trøndelag har økt med 3,7 prosentpoeng over de siste ti årene. Fylket er inne i en god trend etter en nedgang fra 2019 til 2020. I 2022 var sysselsettingsraten i Trøndelag 0,4 prosentpoeng lavere enn landsgjennomsnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Røyrvik 83,3 %	Hitra 77,9 %
2	Leka 82,9 %	Røyrvik 76,9 %
3	Lierne 79,7 %	Leka 75,6 %
4	Hitra 78,5 %	Skaun 75,3 %
5	Frøya 77,6 %	Røros 74,8 %

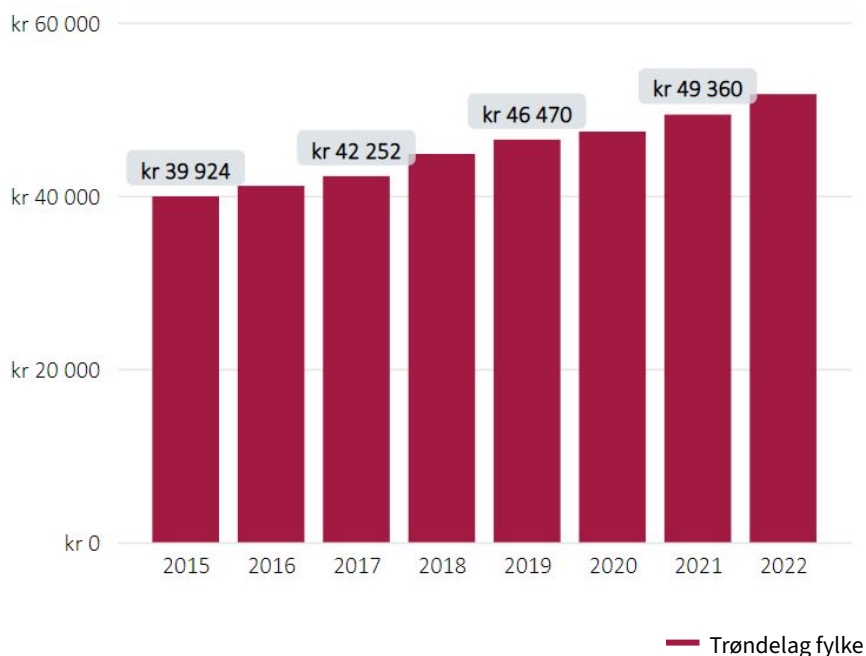
Hitra kommune hadde den høyeste sysselsettingsraten for innvandrere i 2022. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest sysselsettingsrate på mellom 50 og 57 prosent. Differansen mellom kommunen med høyest og lavest sysselsettingsrate var dermed på 27,9 prosentpoeng.

Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.5: Oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom

Gjennomsnittlig lønn per måned

Hvert år forhandles det i lønnsoppgjøret om ny lønn til flertallet av arbeidstakerne i Norge. Det er flere grunner til at lønnen forhandles årlig, blant annet for å sikre kjøpekraft hos befolkningen i takt med prisøkning på varer og tjenester.

Gjennomsnittlig månedslønn har økt jevnt siden 2015 i Trøndelag. I 2022 var gjennomsnittlig lønn per måned 51 720 kr i fylket, noe som var 1 430 kr lavere enn landsgjennomsnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1 Malvik	52 230 kr	Malvik 54 870 kr
2 Trondheim	52 110 kr	Trondheim 54 650 kr
3 Stjørdal	48 570 kr	Stjørdal 50 760 kr
4 Skaun	48 380 kr	Skaun 50 700 kr
5 Ørland	47 760 kr	Ørland 49 740 kr

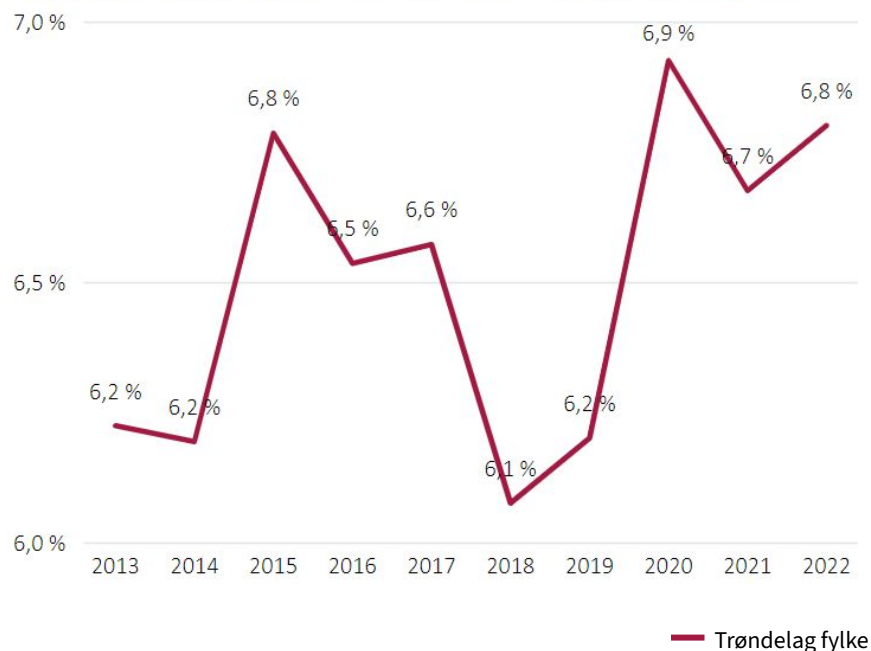
Malvik kommune hadde høyest gjennomsnittlig lønn per måned i 2022. Til sammenligning ligger de tre kommunene med lavest gjennomsnittlig månedslønn på mellom 44 420 kr og 45 390 kr. Differansen mellom kommunen med høyest og lavest månedslønn er dermed 10 450 kr.

Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.8: Beskytte arbeidsrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere

Lønnstakere med legemeldt sykefravær i prosent av lønnstakere i alt

Legemeldt sykefravær er en indikator på sykefraværet i arbeidsstokken. Lønnstakere med legemeldt sykefravær i prosent av lønnstakere i alt har økt med 0,6 prosentpoeng de siste ti årene, med en del årlige variasjoner. I 2022 var andelen for Trøndelag også 0,2 prosentpoeng høyere enn landsgjennomsnittet.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Namsskogan 4,5 %	Røyrvik 5,0 %
2	Åfjord 6,0 %	Lierne 5,8 %
3	Trondheim 6,1 %	Heim 6,1 %
4	Leka 6,1 %	Røros 6,2 %
5	Rennebu 6,1 %	Trondheim 6,2 %

Røyrvik kommune hadde lavest legemeldt sykefravær i prosent av lønnstakere i 2022, etterfulgt av Lierne, Heim, Røros og Trondheim. Til sammenligning ligger de tre kommunene med høyest andel på mellom 8,1 og 8,5 prosent. Differansen mellom kommunen med høyest og lavest legemeldt sykefravær i prosent av lønnstakere er dermed 3,5 prosentpoeng.

Mål 9 - Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Delmål 9.3: Øke tilgangen til informasjons- og kommunikasjonsteknologi

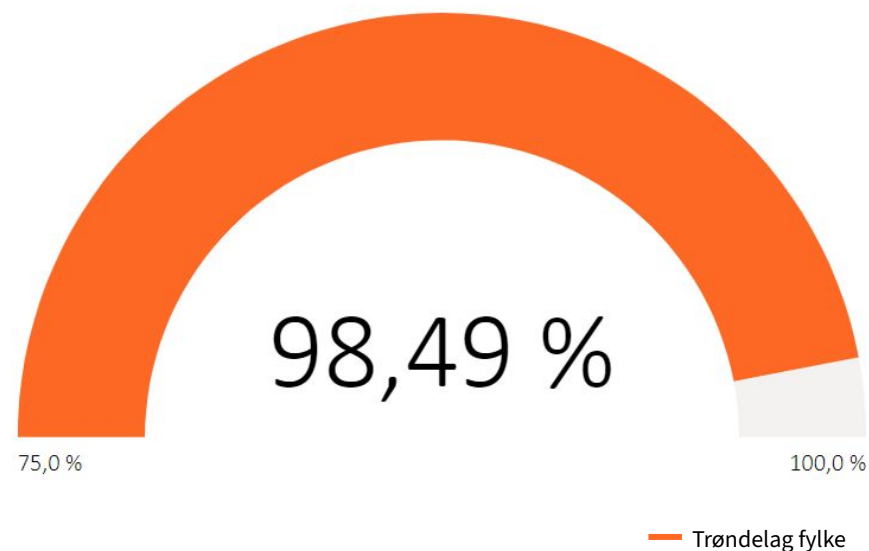
Andel av befolkning med tilgang til fast bredbånd, hastighet ≥ 30

Tilgang til internett er viktig for at folk skal ha tilgang til oppdatert informasjon og være i stand til å kommunisere effektivt. Denne indikatoren ble målt ved å se på andelen av befolkningen som er knyttet til internett via fast bredbånd og mobildata.

I snitt har omtrent 99,7 prosent av fylket tilgang på fast bredbånd. Ser man imidlertid på hvor mange som har tilgang til bredbånd med høy hastighet (100 Mbit/s eller mer) er andelen i fylket 94,2 prosent.

Andel av befolkning med tilgang til mobildata, hastighet ≥ 30

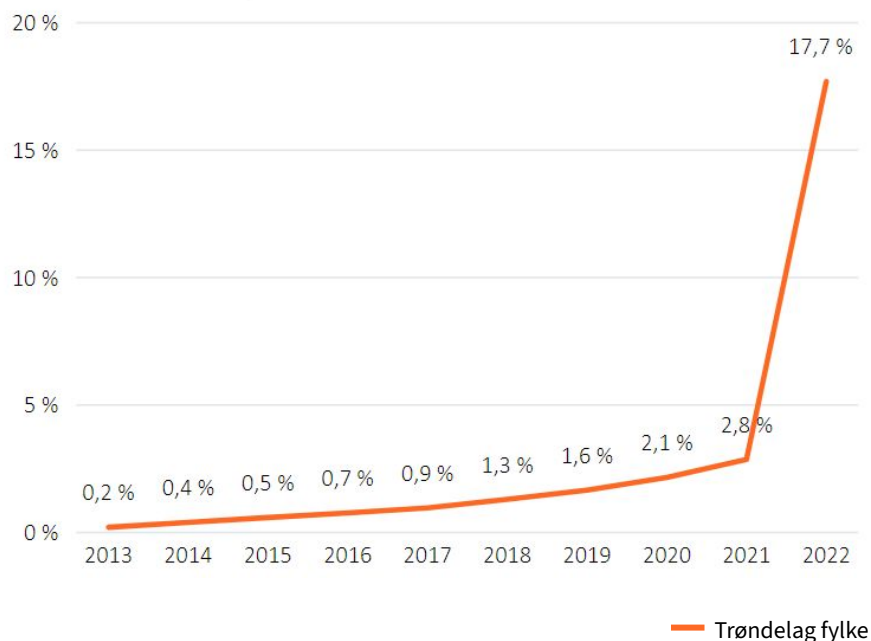
Kommunene med best tilgang til høyhastighetsnett er Trondheim (99,5), Malvik (98,8) og Steinkjer (98,0). De tre kommunene med dårligst tilgang til høyhastighetsnett er Hitra (48,2), Midtre Gauldal (64,1) og Rennebu (64,3).

Ser man på snittet i fylket med tilgang til *mobildata*, ligger denne noe lavere enn snittet for fast bredbånd, men likevel høyt på 98,5 prosent. Trondheim kommune har den høyeste andelen med mobildatatilgang, med en andel på nesten 100 prosent. Kommunen med dårligst tilgang til mobildata ligger på 76 prosent.

Mål 9 - Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Delmål 9.4: Oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig

Andel elbiler av alle personbiler

Elektrifisering av transportsystemer spiller en nøkkelrolle i å sørge for at næringslivet blir mer bærekraftig på lang sikt. For dette målet ble andel elbiler og antall ladepunkter per 10 000 innbyggere målt.

Andel elbiler i fylket har hatt en jevn økning i tiårsperioden, men andelen skjøt virkelig fart i 2022. Siden 2013 har antall elbiler mangedoblet seg i Trøndelag. Likevel ligger fylket bak resten av landet, som har en andel på 20,6 prosent av personbilparken i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

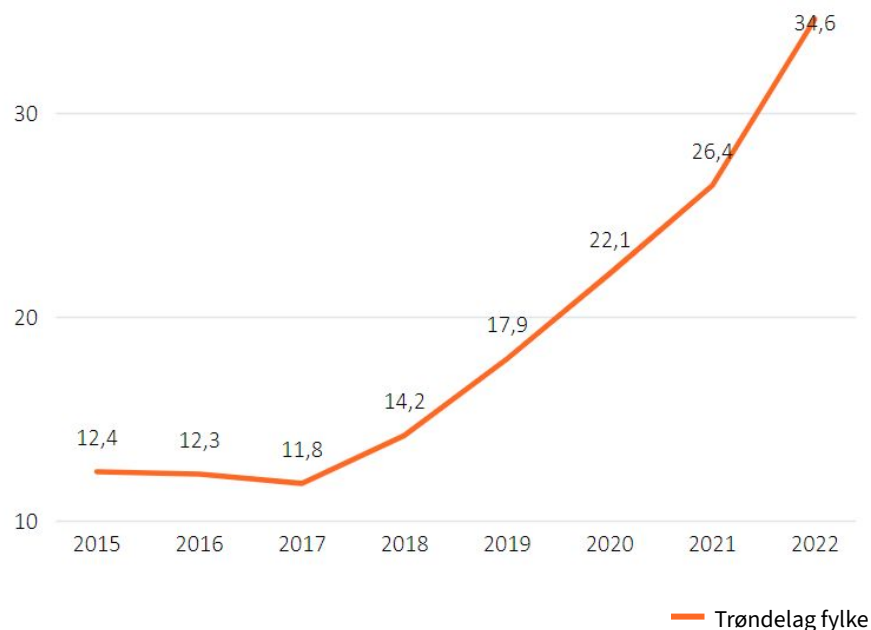
	2021	2022
1 Malvik	26,1 %	Malvik 32,1 %
2 Trondheim	20,8 %	Trondheim 27,0 %
3 Skaun	18,2 %	Skaun 24,6 %
4 Melhus	16,9 %	Melhus 22,7 %
5 Stjørdal	15,8 %	Stjørdal 20,5 %

Kommunen med desidert størst andel elbiler i 2022 er Malvik kommune, hvor hele 32 prosent av personbilene er elbiler. Andre kommuner med høy elbilandel er Trondheim, Skaun, Melhus og Stjørdal. Til sammenligning har kommunen med færrest elbiler av totalt antall biler, kun en andel på 2 prosent.

Mål 9 - Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Delmål 9.4: Oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig

Antall ladepunkt for elbiler per 10 000 innbyggere

Antall ladepunkter i Trøndelag har hatt en økning i tidsperioden, hvor fylket nå har 34,6 ladepunkt per 10 000 innbyggere. Dette samsvarer med økningen i antall elbiler i fylket, og den økende trenden i antall ladepunkter vil tilrettelegge godt for den forventede veksten i andel elbiler. Landet forøvrig ligger på 43,5 ladepunkt per 10 000 innbyggere, noe som betyr at Trøndelag likevel henger noe bak til tross for god utvikling.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1 Osen	173,0	Namsskogan 317,9
2 Namsskogan	165,5	Flatanger 272,5
3 Grong	106,5	Rennebu 180,1
4 Rennebu	106,0	Osen 177,0
5 Tydal	92,2	Overhalla 112,7

Antall kommuner uten rapporterte tall: 2 av 38 kommuner.

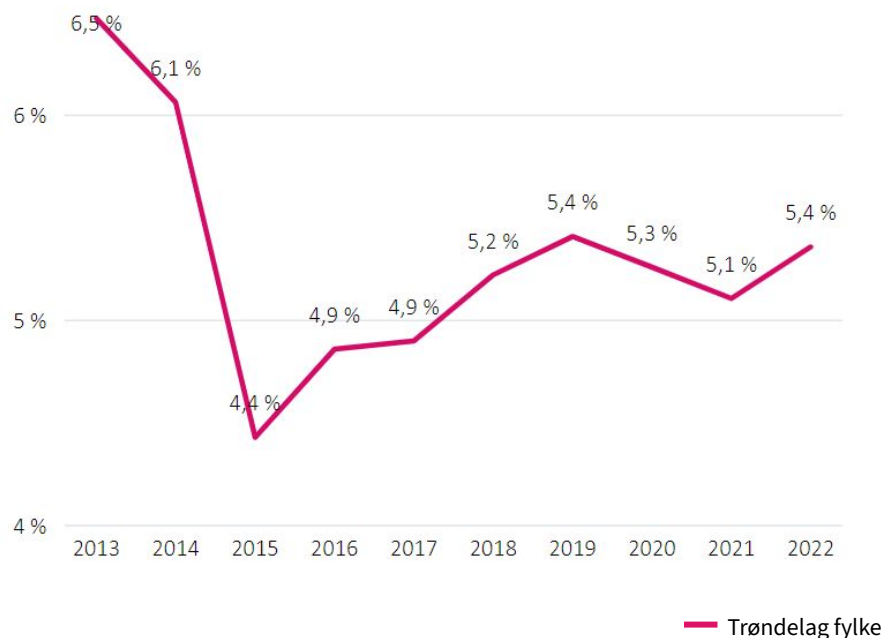
Namsskogan kommune har flest antall ladepunkt for elbiler, med hele 317,9 ladepunkt per 10 000 innbygger i 2022. Deretter finner man kommunene Flatanger, Rennebu, Osen og Overhalla, som alle har en høy andel ladepunkt per innbygger. Kommunene med færrest antall ladepunkter ligger på 9 ladepunkter per 10 000 innbyggere, som er nesten fire ganger mindre enn snittet i fylket.

Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

Delmål 10.2: Sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle

Forskjell i sysselsettingsandel mellom menn og kvinner (15-74 år)

Ulikhet utgjør en utfordring i kampen mot fattigdom globalt. I Norge er det relativt små inntekts- og levekårsforskjeller sammenlignet med andre land. Likevel har ulikhetene mellom fattig og rik økt siden 1980-tallet.

Forskjell i sysselsettingsandel mellom menn og kvinner i fylket har variert i tiårsperioden. Frem mot 2015 sank ulikheten i sysselsettingsandel, men har deretter hatt en økning. Likevel er ulikheten lavere enn den var i 2013, hvor fylket i 2022 hadde 5,4 prosentpoeng flere sysselsatte menn enn kvinner. I Norge var forskjellen i sysselsettingsandel 5,2 prosent i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Namsskogan - 2,3 %	Namsskogan - 0,8 %
2	Frosta - 0,1 %	Røyrvik 0,4 %
3	Grong 2,3 %	Grong 1,1 %
4	Meråker 2,8 %	Meråker 1,7 %
5	Lierne 3,1 %	Osen 2,0 %

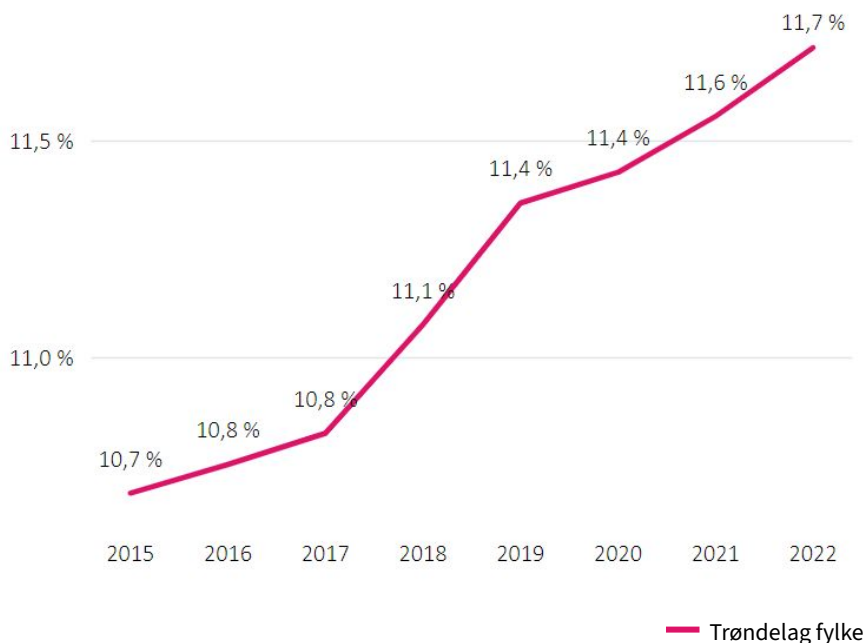
Kommunene med lavest ulikhet i sysselsettingsandel mellom menn og kvinner i 2022 er Namsskogan, Røyrvik, Grong, Meråker og Osen. Namsskogan har gjennom 2021 og 2022 hatt høyere sysselsettingsandel av kvinner enn menn. Sammenligner man med kommunen som har størst ulikhet i sysselsettingsandel, ligger ulikheten på 13,7 prosentpoeng mellom menn og kvinner. Det betyr at kommunen har vesentlig flere sysselsatte menn enn sysselsatte kvinner.

Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

Delmål 10.2: Sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle

Uføretrygdeandel (18-67 år)

Andel uføretrygdede i prosent av befolkningen 18-67 år har hatt en gradvis økning de siste åtte årene, hvor uføretrygdeandelen i fylket nå er ett prosentpoeng høyere enn i 2015. Sammenlignet med landet forøvrig ligger Trøndelag noe høyere, hvor landsgjennomsnittet var 10,7 prosent i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Røyrvik 9,1 %	Røyrvik 9 %
2	Trondheim 9,1 %	Trondheim 9,2 %
3	Malvik 10,7 %	Malvik 10,9 %
4	Lierne 11,3 %	Høylandet 11,1 %
5	Skaun 11,3 %	Lierne 11,3 %

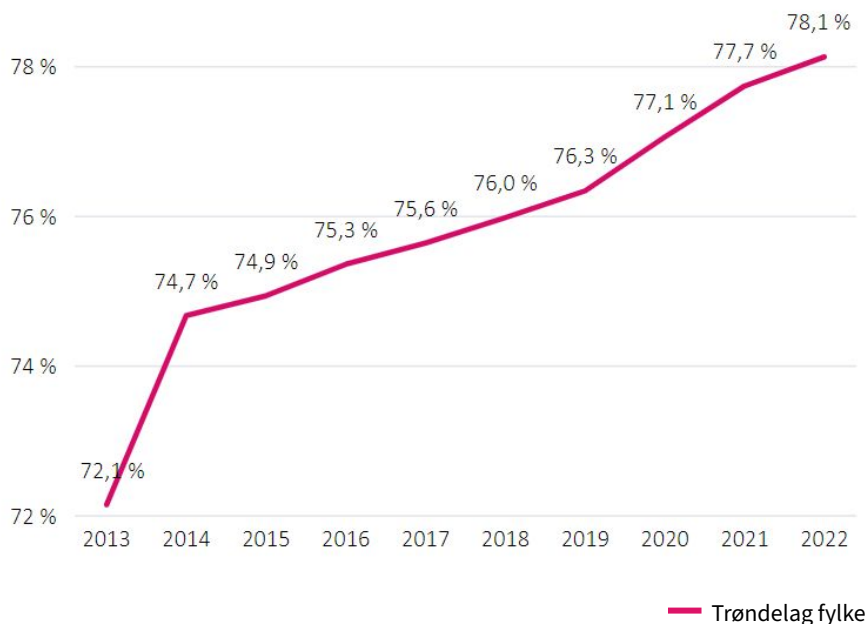
Kommunene med lavest uføretrygdeandel i 2022 er Røyrvik, Trondheim, Malvik, Høylandet og Lierne. Kommunen med høyest uføretrygdeandel ligger på 18,7 prosent av befolkningen 18-67 år, som er dobbelt så høyt som kommunen med lavest andel uføretrygdede.

Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

Delmål 10.3: Sikre like muligheter og redusere forskjeller i levekår

Utdanningsnivå: Andel som har fullført VGS og høyere utdanning (16+ år)

Et jevnt, høyt utdanningsnivå i befolkningen kan bidra til å redusere fremtidig ulikhet blant annet i lønn og levekår. Andelen som har fullført videregående opplæring, fagskoleutdanning eller universitet- og høyskoleutdanning i Trøndelag har hatt en jevn økning gjennom tiårsperioden, hvor stadig flere fullfører utdanningen.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Trondheim 81,6 %	Trondheim 81,7 %
2	Inderøy 79,9 %	Malvik 80,6 %
3	Røros 79,1 %	Levanger 80,1 %
4	Levanger 79,1 %	Inderøy 80,1 %
5	Malvik 78,9 %	Røros 79,4 %

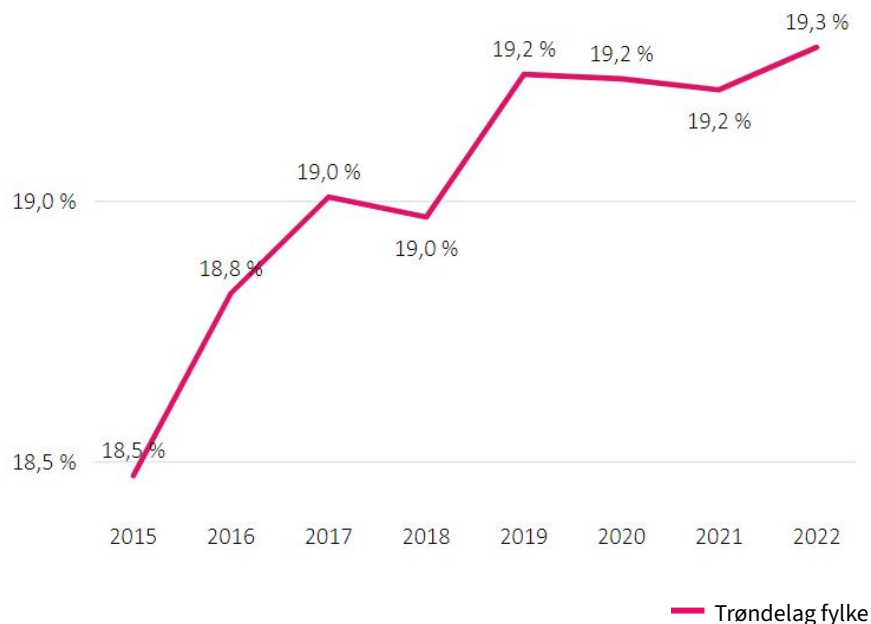
Kommunene som har høyest andel med fullført utdanning (VGS eller høyere) i 2022 er Trondheim, etterfulgt av Malvik, Levanger, Inderøy og Røros. Til sammenligning har kommunen med lavest utdanningsnivå en andel på 66 prosent som fullfører VGS eller høyere.

Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

Delmål 10.3: Sikre like muligheter og redusere forskjeller i levekår

Andel som leier bolig blant alle boforhold

Boforhold påvirker også hvor ulikt et samfunn er, hvor andel personer som eier vs. leier kan si noe om bosituasjonen i fylket. Ulikheter i kommunene kan påvirkes av bla. boligtilbud, boligpriser, utleiepriser m.m. Andelen som leier bolig i Trøndelag har hatt en svak økning de siste åtte årene, hvor det i dag er 0,8 prosentpoeng mer som leier enn i 2015.

Andel som leier bolig i Trøndelag - flest og færrest (2022)

Flest som leier bolig		Færrest som leier bolig		
1	Trondheim	23,7 %	Malvik	11,3 %
2	Frosta	21,5 %	Skaun	11,8 %
3	Røyrvik	19,6 %	Rindal	12,8 %
4	Grong	18,7 %	Holtålen	13 %
5	Oppdal	18,7 %	Tydal	13,3 %

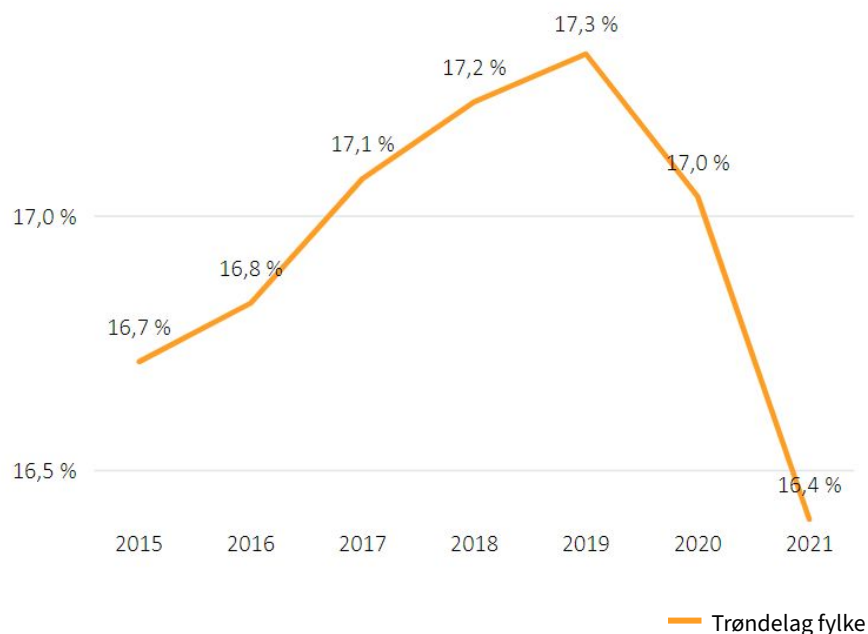
Kommunene som har høyest andel av befolkningen som leier bolig i 2022 er Trondheim, etterfulgt Frosta, Røyrvik, Grong og Oppdal. Kommunene med færrest som leier bolig er Malvik, Skaun, Rindal, Holtålen og Tydal.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.1: Sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger grunnleggende tjenester

Andel barn som bor trangt (0-17 år)

Et barn som bor trangt, bor i en bolig hvor det er under 25 kvadratmeter per person eller at det er ett eller færre rom per person. Andelen barn som bor trangt i Trøndelag har økt i perioden 2015-2019, men hadde deretter en reduksjon. I dag er andelen barn som bor trangt lavere enn for syv år siden. Dette er også lavere enn snittet i landet forøvrig.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1	Tydal 9,68 %	Tydal 9 %
2	Frosta 9,77 %	Rindal 9,2 %
3	Malvik 10,36 %	Malvik 9,8 %
4	Selbu 10,96 %	Frosta 10,3 %
5	Rindal 11,25 %	Selbu 11 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 2 av 38 kommuner.

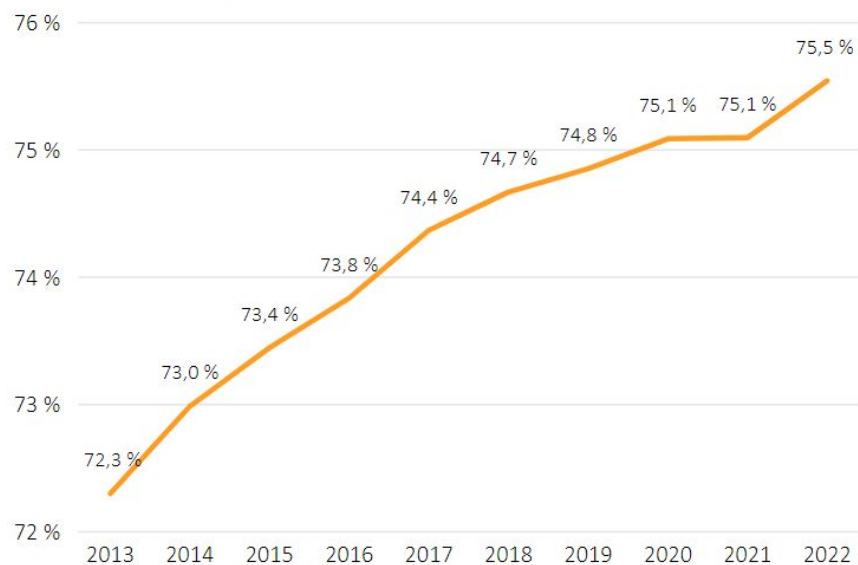
Tydal kommune utmerker seg som kommunen med laveste andel barn som bor trangt i 2021, etterfulgt av Rindal, Malvik, Frosta og Selbu. De tre kommunene med størst andel barn som bor trangt ligger på 34,6, 22 og 20,7 prosent til sammenligning. Kommunen med høyest andel har dermed over dobbelt så høy andel som gjennomsnittet i Trøndelag.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.3: Styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering

Andel av befolkningen som bor i tettbygde strøk

— Trøndelag fylke

Bærekraftig urbanisering refererer til en utvikling og vekst av byområder på en måte som tar hensyn til sosiale, økonomiske og miljømessige faktorer for å sikre langsiktig levedyktighet og livskvalitet.

Definisjonen av tettbygde strøk er de områdene som omfattes av tettsteder, hvor et tettsted er et geografisk område som har en dynamisk avgrensing. Antall tettsteder og deres yttergrenser vil endre seg over tid avhengig av byggeaktivitet og befolkningsutvikling. En hussamling er et tettsted hvis det bor minst 200 personer der. Avstanden mellom husene skal normalt ikke overstige 50 meter, men for noen arealkrevende bygningstyper (blokker, industribygg, kontor, skoler mm.) kan avstanden økes til 200 meter.

Mest tettbygde og minst tettbygde kommuner i Trøndelag (2022)

Mest tettbygde kommuner		Minst tettbygde kommuner		
1	Trondheim	96,8 %	Lierne	16,5 %
2	Malvik	87,6 %	Namsskogan	26,5 %
3	Namsos	72,4 %	Høylandet	28,1 %
4	Stjørdal	72,2 %	Holtålen	29,1 %
5	Verdal	68,9 %	Hitra	29,5 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 4 av 38 kommuner.

Husklynger med minst 5 næringsbygninger eller 5 boligbygninger tas med inntil en avstand på 400 meter fra tettstedskjernen.

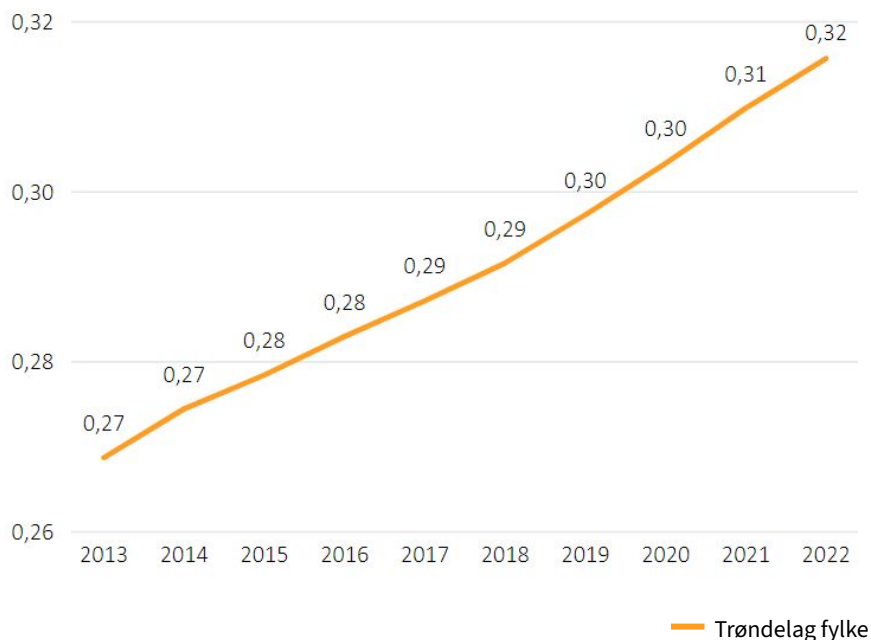
Analysen viser tegn til en økt urbanisering i fylket, med en svak økning i andel av befolkningen som bor i tettbygde strøk de siste ti årene. Dette er i tråd med utviklingen i resten av landet, selv om Trøndelag har en lavere tettbygdhet enn landet forøvrig på 82,7 prosent. Trondheim er den mest tettbygde kommunen i 2022, med nesten 97 prosent av befolkningen som bor i tettbygde strøk. De minst tettbygde kommunene er Lierne, Namsskogan, Høylandet, Holtålen og Hitra med en større andel av befolkningen som bor spredtbygd.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.3: Styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering

Forsørgerbrøk for eldre

Forsørgerbrøken sier noe om hvor mange personer i eldre der man ofte er ferdig med sin yrkesaktive periode (65 år og eldre) relativt til antall personer i normalt yrkesaktiv alder (20-64 år). Forsørgerbrøken i fylket har hatt en jevn økning den siste tiårsperioden, noe som også er i tråd med den forventede demografiske utviklingen hvor det stadig blir flere eldre. Utviklingen viser at det i dag er færre yrkesaktive per eldre, enn for ti år siden. Forsørgerbrøken i Norge lå på 0,31 i 2022, noe som betyr at Trøndelag har en lavere andel yrkesaktive per eldre sammenlignet med landet forøvrig.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Trondheim 0,24	Trondheim 0,24
2	Malvik 0,25	Malvik 0,26
3	Skaun 0,27	Skaun 0,28
4	Frøya 0,28	Frøya 0,28
5	Melhus 0,31	Melhus 0,31

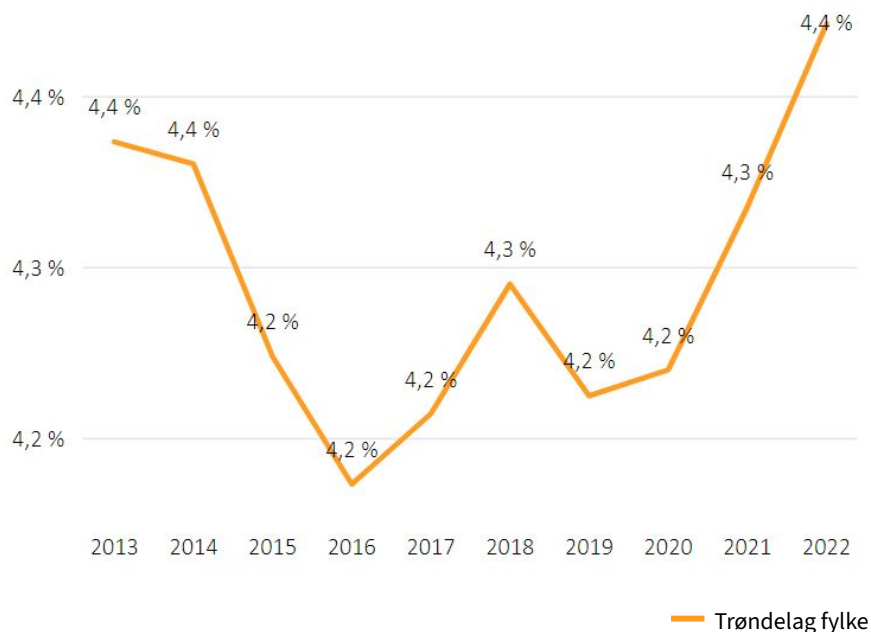
Blant kommunene med flest antall yrkesaktive per eldre i 2022, og dermed best forsørgerbrøk, finner vi Trondheim, Malvik, Skaun, Frøya og Melhus. Til sammenligning har de tre kommunene med flest eldre per yrkesaktiv innbygger en forsørgerbrøk på 0,66, 0,63 og 0,62. Dette tilsvarer dobbelt så mange eldre per yrkesaktive innbygger som gjennomsnittet i fylket.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.3: Styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering

Grønne områder som andel av totalt bebyggt areal

Med økende urbanisering av samfunnet er det viktig å ta hensyn til grønne områder i samfunnsplanlegging og forvaltning. *Grønne områder* defineres i dette tilfellet som park, grav- og urnelund, lekeplass, fornøylespark og idretts- og sportsområder i følge Statistisk Sentralbyrå.

Grønne områder i fylket har variert mellom 4,2 og 4,4 prosent av totalt bebyggt areal, og har økt de siste tre årene.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

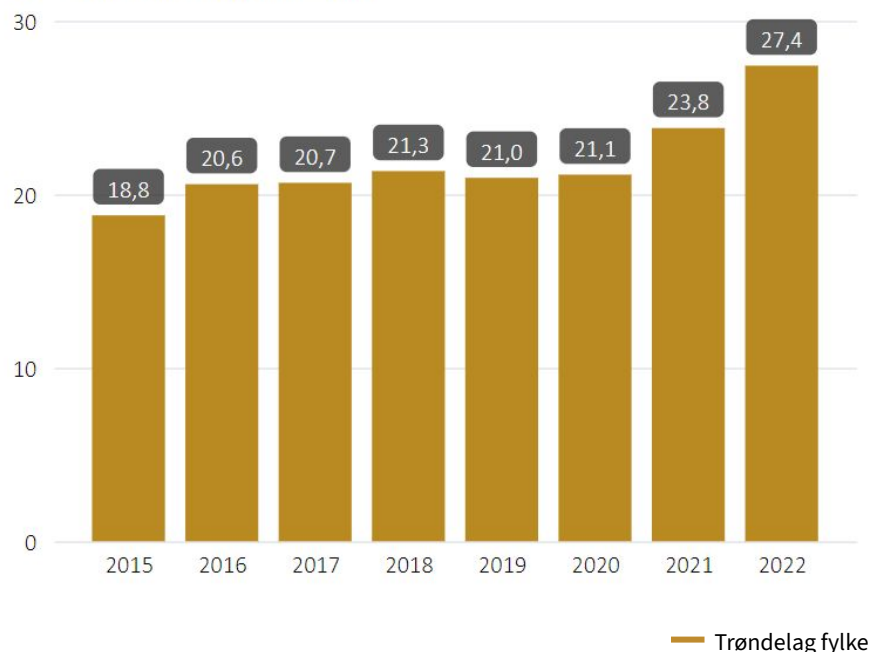
	2021	2022
1	Oppdal 22,4 %	Oppdal 22,1%
2	Trondheim 7,7 %	Trondheim 8,3 %
3	Meråker 7,6 %	Meråker 7,5 %
4	Holtålen 5,9 %	Holtålen 5,8 %
5	Stjørdal 5,1 %	Overhalla 5,5 %

Gjennomsnittet i fylket påvirkes noe av kommunene med en spesielt høy andel av areal som klassifiseres som *grønne områder*, slik som Oppdal, Trondheim og Meråker. Sammenlignet med kommunene med en liten andel grønne områder finner vi kommuner med kun 0,9, 1,5 og 1,7 prosent av totalt bebyggt areal. Her er det imidlertid viktig å nevne at indikatoren ikke tar hensyn til andre grøntområder som klassifiseres utenom, hvor flere av kommunene andre "grønne områder" som skog, natur og friluftsområder i nær omkrets.

Mål 12 - Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Delmål 12.3: Halvere matsvinn per innbygger

Matavfall per årsinnbygger (kg)

Avfall er en god indikator på hvor bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre innbyggerne i en kommune har, siden det også representerer det som skjer oppstrøms i verdikjeden. Avfall analyseres per årsinnbygger for å ta høyde for kommuner som eksempelvis har mange hytter, slik at avfallsmengden per innbygger blir mest mulig korrekt. Årsinnbyggere er definert som fastboende pluss fritidsboliger dividert med 3.

Mengden matavfall per årsinnbyggere har hatt en svak økning i fylket siden 2015. En av grunnene til dette kan være økt sortering, hvor flere kommuner har innført

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

2021		2022		
1	Røros	34,5 kg	Oppdal	33,2 kg
2	Holtålen	34,7 kg	Frøya	33,4 kg
3	Ørland	39,6 kg	Røros	33,7 kg
4	Indre Fosen	40,0 kg	Hitra	33,8 kg
5	Åfjord	40,0 kg	Melhus	33,8 kg

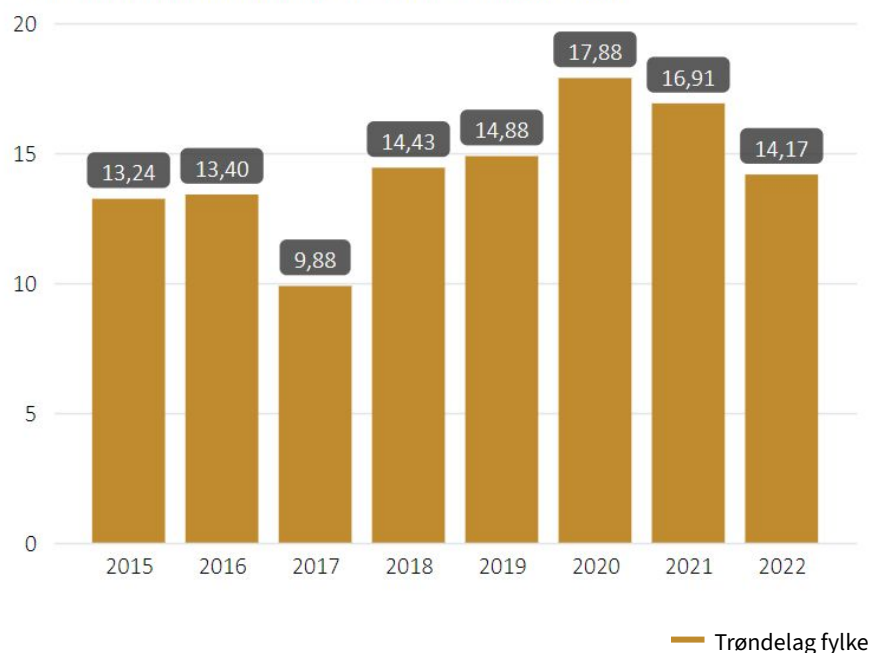
sortering av matavfall de siste to-tre årene. Likevel har fylket mindre avfall per innbygger enn landet forøvrig, som hadde 36,8 kg avfall per innbygger i 2022.

Kommunene med minst matavfall per årsinnbygger i 2022 er Oppdal, Frøya, Røros, Hitra og Melhus. Til sammenligning har kommunen med mest matavfall 0,0597 tonn eller 59,7 kg per årsinnbygger. Trondheim kommune har blitt tatt ut i denne rangeringen, ettersom kommunen ikke har rullert ordningen fullt ut til innbyggere ennå og derfor har en kunstig lav mengde avfall per innbygger.

Mål 12 - Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Delmål 12.4: Oppnå en mer miljøvennlig forvaltning av kjemikalier og alle former for avfall

Farlig avfall fra husholdningene per årsinnbygger (kg)

Mengden farlig avfall per årsinnbygger i Trøndelag har hatt noe variasjon gjennom tidsperioden, og var på sitt høyeste i 2020. Deretter har mengden gått ned, men er fortsatt høyere enn det var i 2015 og 2016.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

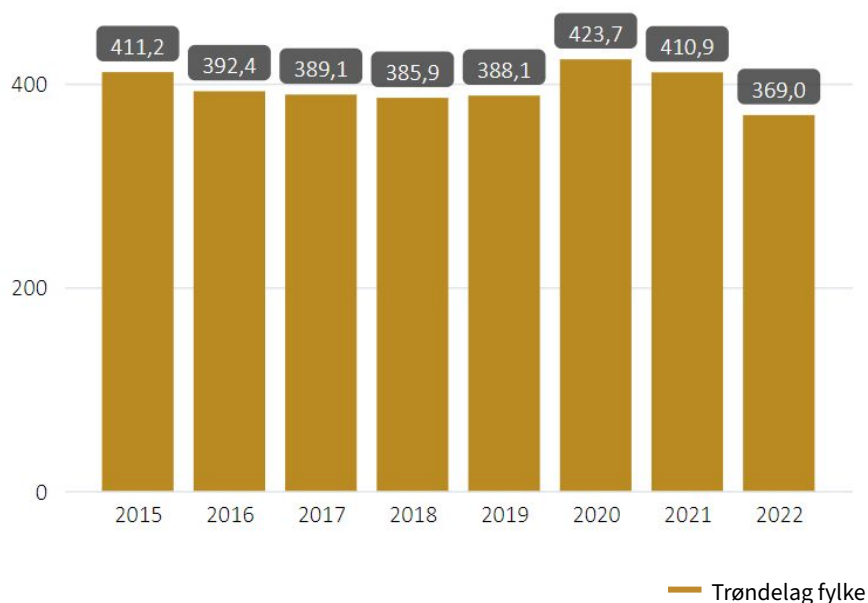
	2021	2022
1	Snåsa 10,19	Holtålen 2,79
2	Trondheim 10,20	Røros 2,99
3	Røros 14,30	Trondheim 9,29
4	Holtålen 14,53	Steinkjer 10,10
5	Ørland 15,58	Ørland 10,54

Kommunene med lavest mengde farlig avfall per årsinnbygger i 2022 er Holtålen, Røros, Trondheim, Steinkjer og Ørland. Spesielt Holtålen og Røros kommune har vesentlig mye mindre farlig avfall per innbygger enn gjennomsnittet i fylket. Til sammenligning har kommunene med mest farlig avfall hele 23 kg per innbygger.

Mål 12 - Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Delmål 12.5: Redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk

Husholdningsavfall per årsinnbygger (kg)

Mengden husholdningsavfall per innbygger i fylket hadde en økning i 2020. Dette kan trolig forklares av koronapandemien, hvor mengden avfall trolig har økt som følge av flere hjemmевærende i perioden. Mengden avfall per årsinnbygger har gått ned siden da, og er lavere nå enn i 2015. I 2022 hadde fylket en avfallsmengde på 369 kg per innbygger, som lavere enn landssnittet på 387 kg per innbygger i samme år.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

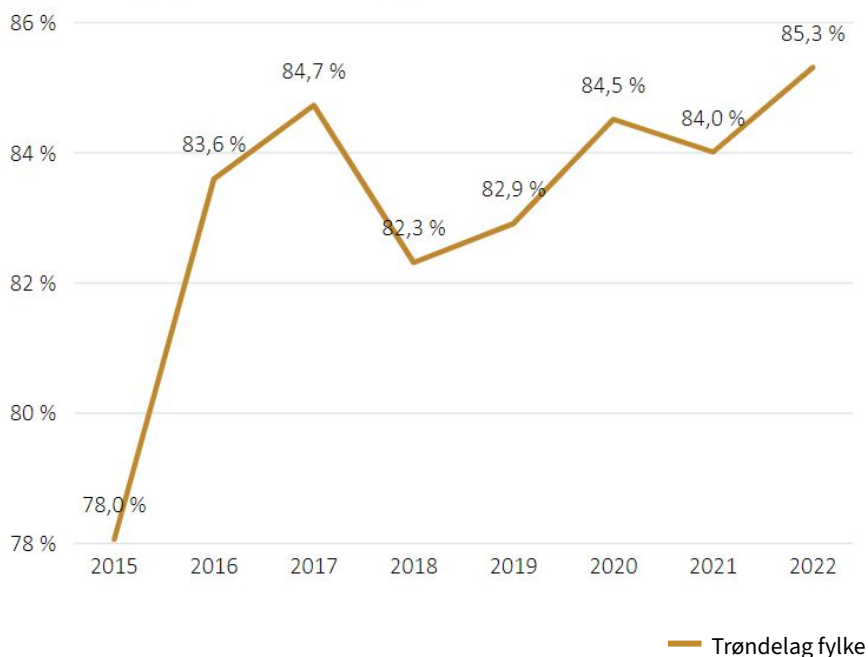
	2021	2022
1	Trondheim 305,0 kg	Trondheim 292,7 kg
2	Lierne 365,9 kg	Lierne 298,4 kg
3	Snåse 373,5 kg	Leka 323,6 kg
4	Steinkjer 410,8 kg	Nærøysund 328,6 kg
5	Nærøysund 412,3 kg	Røyrvik 335,1 kg

Kommunene med lavest mengde husholdningsavfall per årsinnbygger i 2022 er Trondheim, etterfulgt av Lierne, Leka, Nærøysund og Røyrvik. Trondheim kommune har nesten 80 kg mindre avfall per innbygger enn snittet i fylket. Til sammenligning har de tre kommunene med mest avfall per årsinnbygger en mengde på 480, 475 og 473 kg per årsinnbygger.

Mål 12 - Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

Delmål 12.5: Redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk

Gjenvinningsgrad for husholdning

Gjenvinningsgraden i Trøndelag har også hatt en positiv utvikling i tidsperioden, hvor den har økt fra 78 prosent i 2015 til 85,3 prosent i 2022. Dette er også en høyere gjenvinningsgrad enn landet forøvrig, hvor snittet ligger på 83,9 prosent i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Frosta 89,0 %	Tydal 89,2 %
	Inderøy 89,0 %	Frosta 89,1 %
2	Levanger 89,0 %	Inderøy 89,1 %
	Malvik 89,0 %	Levanger 89,1 %
3	Meråker 89,0 %	Malvik 89,1 %
	Selbu 89,0 %	Meråker 89,1 %
4	Stjørdal 89,0 %	Selbu 89,1 %
	Verdal 89,0 %	Stjørdal 89,1 %
5		Røyrvik 89,1 %

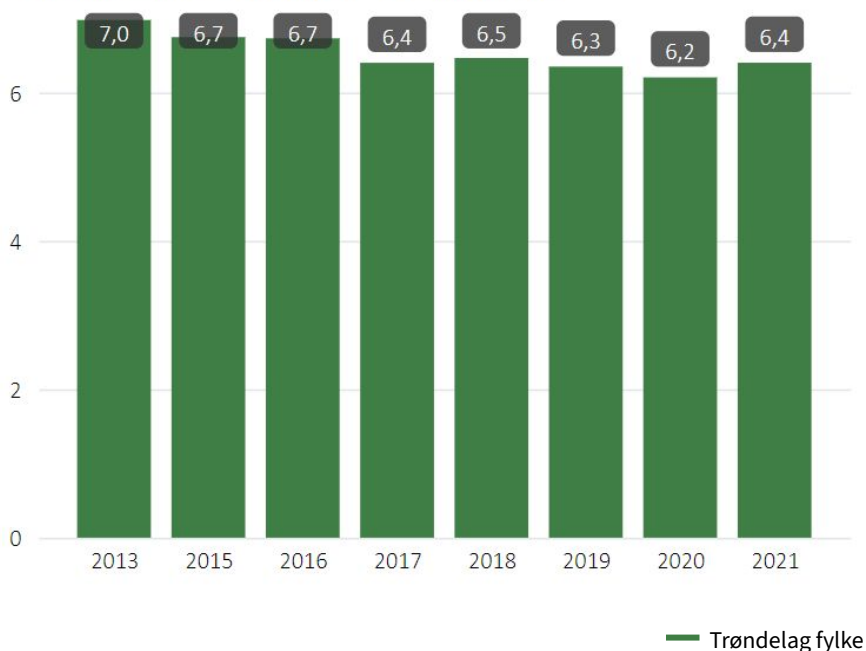
Det er relativt mange kommuner som har høy gjenvinningsgrad, hvor Tydal ligger marginalt øverst med en gjenvinningsgrad på 89,2 % i 2022. Videre er det hele åtte kommuner som har lik gjenvinningsgrad på 89,1 %. Det er heller ikke spesielt stort sprik til kommunene med laveste gjenvinningsgrad, som ligger på 82,2 %. Det betyr at fylket jevnt over er flinke på gjenvinning av avfall.

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Delmål 13.2: Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå

Utslipp av tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger

Utslipp av CO₂ og andre klimagasser er det som bidrar mest til fortsatte klimaendringer, og mengde utslipp av CO₂-ekvivalenter per innbygger er derfor den viktigste indikatoren for å måle en kommunes påvirkning på klimakrisen. Dataen omfatter de direkte, fysiske utslippene som skjer innenfor kommunens geografiske grenser.

Siden 2013 har klimagassutslipp per innbygger hatt en svak nedgang i Trøndelag. Dette er en utvikling i riktig retning for fylket, selv om nedgangen er relativt lav.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2020	2021
1 Trondheim	1,90	Trondheim 1,94
2 Malvik	2,95	Malvik 3,04
3 Skaun	3,04	Skaun 3,05
4 Melhus	3,83	Melhus 3,80
5 Røros	4,07	Røros 3,99

Sammenlignet med landet som helhet har Trøndelag likevel høyere utslipp, hvor landsnittet er 6,2 tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger.

Trondheim kommune har kommet lengst, og har det laveste klimagassutslippet per innbygger i Trøndelag. Deretter finner man kommunene Malvik, Skaun, Melhus og Røros, som alle ligger godt under gjennomsnittlig utslipp i fylket.

Til sammenligning har de tre kommunene med høyest klimagassutslipp hele 79,28 og 18 CO₂-ekvivalenter per innbygger.

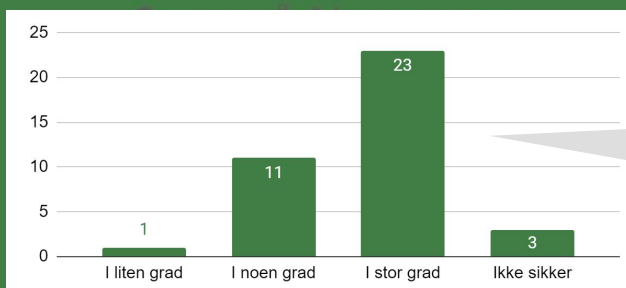

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Delmål 13.3: Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer og deres evne til tidlig varsling, samt styrke kunnskapen og bevisstgjøringen om dette

Hensyntatt risiko og sårbarhet for alvorlig naturhendelser i kommunal planlegging

I hvilken grad blir økt risiko og sårbarhet som følge av langsiktige klimaendringer tatt hensyn til i kommunal planlegging (plan- og bygningsloven)?

— Trøndelag fylke

Kommuner som **i stor grad** har tatt hensyn til økt risiko som følge av klimaendringer

Frøya	Melhus	Skaun
Grong	Meråker	Stjørdal
Heim	Midtre Gauldal	Tydal
Hitra	Nærøysund	Verdal
Inderøy	Namsos	Flatanger
Leka	Oppdal	Ørland
Levanger	Orkland	Åfjord
Malvik	Selbu	

Vi ser allerede konsekvensene av klimaendringer. For å redusere risiko og sårbarhet må kommuner legge til rette for at enkeltpersoner og institusjoner evner å tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer. Planlegging er det viktigste verktøyet som kommunen kan bruke for å sikre seg dette. DSB gjennomfører *Kommuneundersøkelsen* årlig hvor blant annet dette er et tema som blir adressert. I denne undersøkelsen er det kommunen selv som svarer på spørreundersøkelsen.

Majoriteten av kommunene i Trøndelag oppgir at de **i stor grad** tar hensyn til økt risiko og sårbarhet som følge av klimaendringer i sin kommunale planlegging. Noen kommuner har svart *ikke sikker*, mens kun én kommune har svart at de i liten grad har hensyntatt dette i kommunal planlegging.

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Klimaregnskap

Nedenfor vises fylkets utslippsstatistikk over direkte utslipp fra Miljødirektoratet. Tilgjengelig data finnes på [Trøndelag i tall](#).

3,016,473
tonn CO₂-ekvivalenter

Endring i utslipp (tonn CO₂-ekv)
2009 - 2021 i Trøndelag

10 %
Endring %

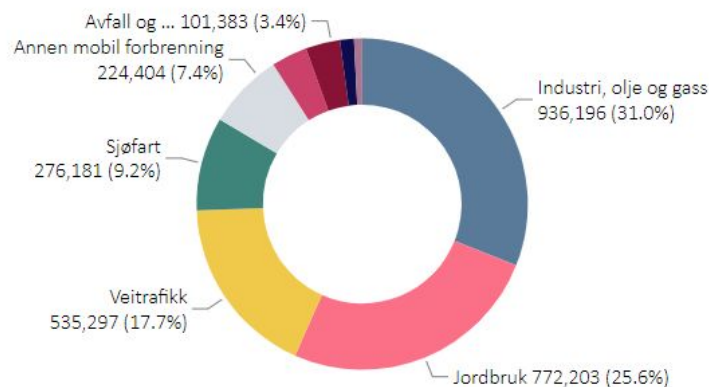
279,238
Endring tonn

Utslippskilde

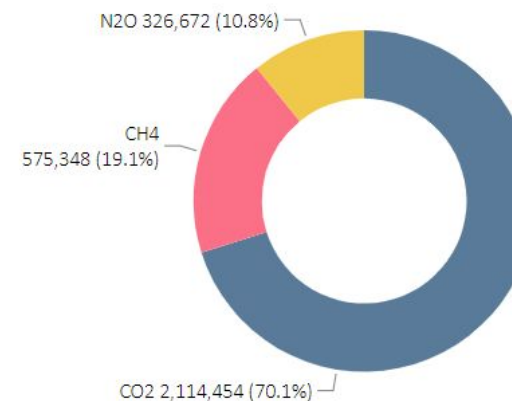
Utslipp (tonn CO₂-ekvivalenter)

Industri, olje og gass	936,196
Fordøvelsesprosesser husdyr	385,008
Tunge kjøretøy	229,477
Personbiler	214,291
Jordbruksarealer	207,162
Gjødselhåndtering	180,033
Avfallsforbrenning	82,185
Bygg og anlegg	76,554
Passasjer	76,152
Total	3,016,473

Utslipp (tonn CO₂-ekvivalenter) per sektor i Trøndelag i 2021

Utslipp (tonn CO₂-ekvivalenter) i Trøndelag i 2021 per klimagass

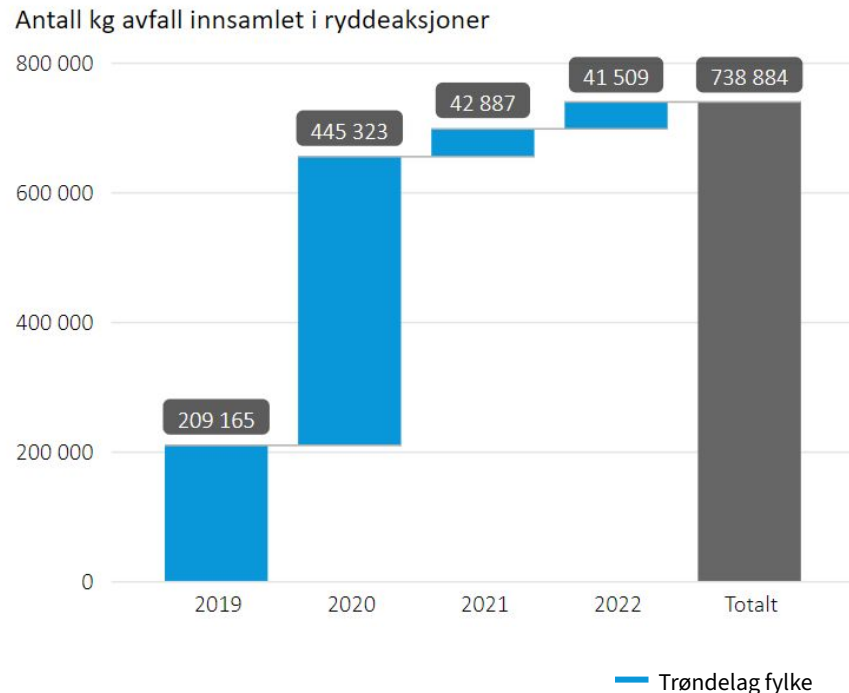
Utslipp (tonn CO₂-ekvivalenter) 2009-2021 i Trøndelag

Mål 14 - Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

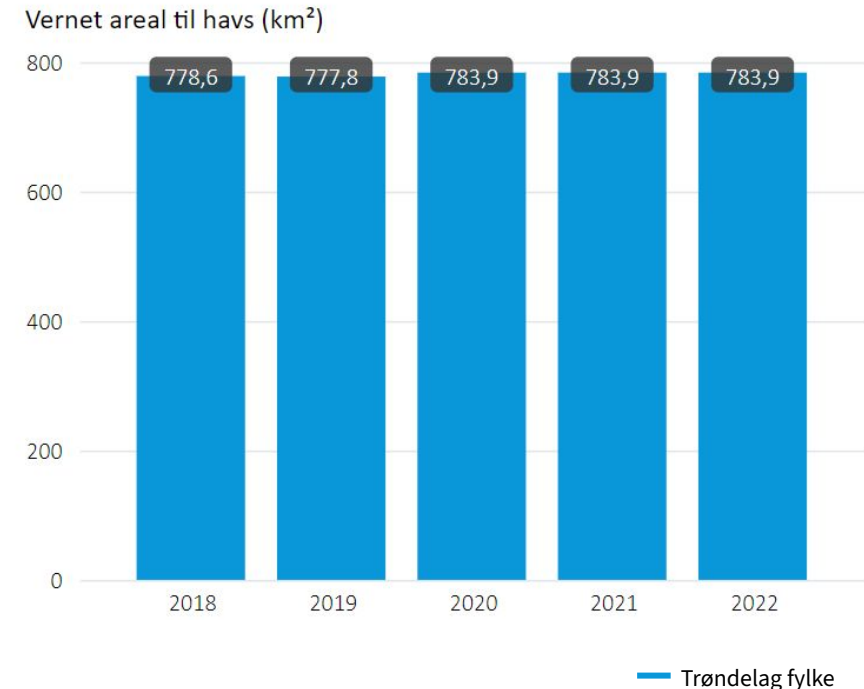
Delmål 14.1: Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning

Havet er en av Norges viktigste naturressurser, og det er derfor avgjørende å verne om det, og å sørge for at vi bruker det på en bærekraftig måte.

For å redusere havforurensning er det viktig både å redusere mengden utslipp av materialer, og rydde i eksisterende forurensning. Indikatorene som er benyttet for å måle dette er antall kg innsamlet avfall fra ryddeaksjoner og vernet areal til havs. I Trøndelag har det totalt sett blitt samlet nesten 739 tonn avfall de siste fire årene. Dette tallet kan være høyere ettersom 15 kommuner ikke har rapportert inn data på innsamlet avfall fra ryddeaksjoner.

Delmål 14.5: Bevare minst 10 prosent av kyst- og havområdene

Samtidig har det vært en vesentlig lavere innrapportert mengde innsamlet avfall de siste to årene, sammenlignet med 2019 og 2020.

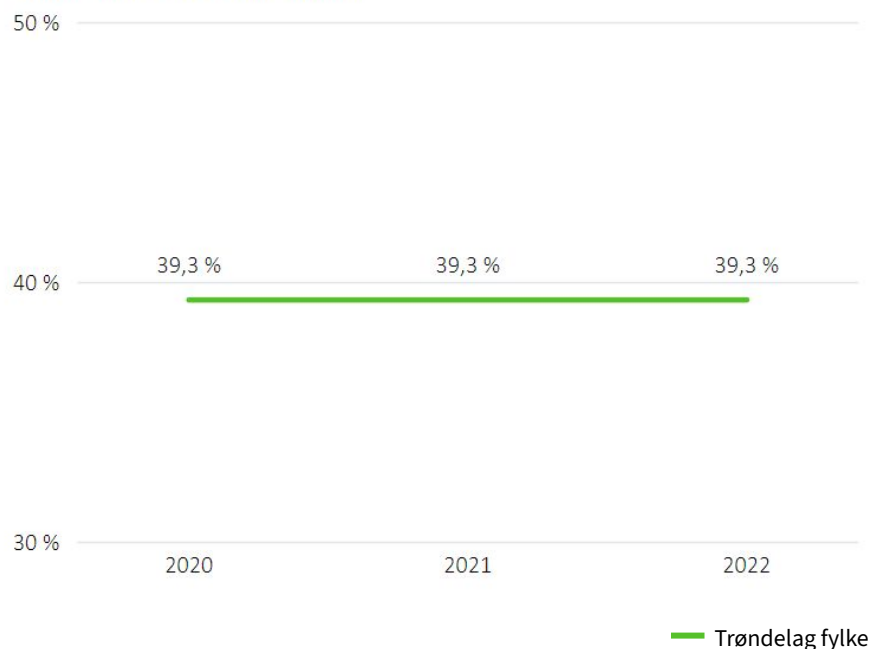
Ser man på andel vernet areal til havs har Trøndelag hatt en liten økning i femårsperioden. Økningen fra 2018 til 2022 var på 5,3 km². I 2022 hadde fylket nesten 784 km² vernet areal, noe tilsvarer 0,9 prosent av totalt vernet havareal i Norge.

Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

Delmål 15.1: Bevaring, gjenoppretting og bærekraftig bruk av land- og ferskvannsbaserte økosystemer

Andel skog av totalt arealbruk

Gjennom FNs naturavtale er det satt høye mål for å redde og bevare natur- og biomangfoldet i verden. Norge har sluttet seg til denne avtalen som skal bidra til å stoppe den menneskelige ødeleggelsen av naturen, og begynne og gjenopprette det som allerede har gått tapt.

Andel skogareal av totalt arealbruk har vært stabil de siste tre årene i fylket. Andelen er også høyere enn gjennomsnittet for landet, som ligger på 37,6 prosent i 2022.

Mest skogrike kommuner i Trøndelag, siste to år

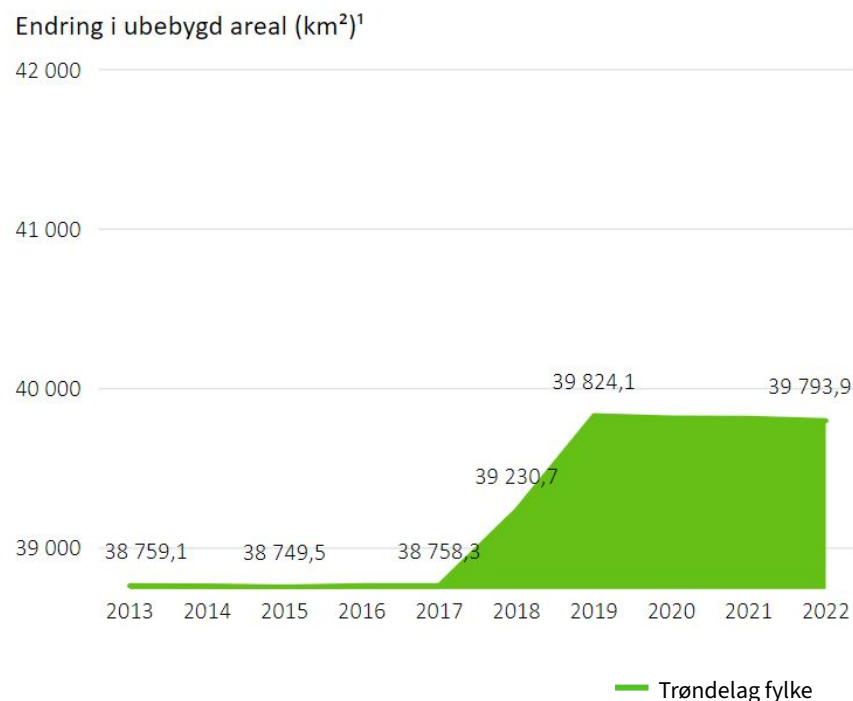
	2021	2022
1 Malvik	73,6 %	Malvik 73,5 %
2 Skaun	69,7 %	Skaun 69,7 %
3 Inderøy	66,2 %	Inderøy 66,0 %
4 Melhus	61,4 %	Melhus 61,4 %
5 Stjørdal	58,7 %	Stjørdal 58,7 %

De mest skogrike kommunene er Malvik, Skaun, Inderøy, Melhus og Stjørdal. Malvik kommune har hele 73,5 prosent skog av totalt areal i kommunen. Øykommunen Frøya har lavest andel skog med 1,9 prosent.

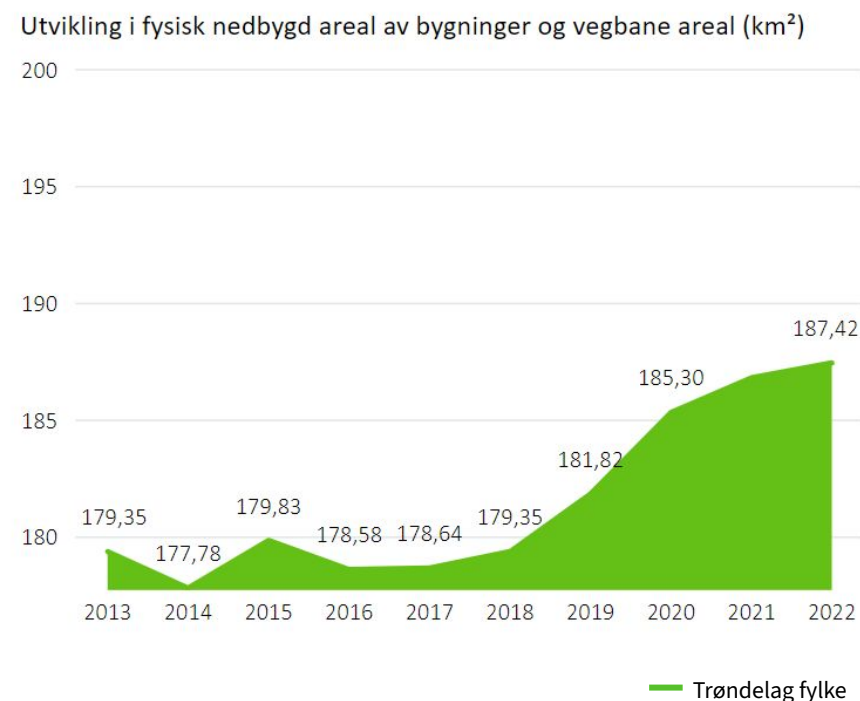
Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

Delmål 15.1: Bevaring, gjenoppsetting og bærekraftig bruk av land- og ferskvannsbaserte økosystemer

Trøndelag har hatt en økning i ubebygget areal på omtrent 800 km² den siste tiårsperioden. Dette kan ha en sammenheng med endringer i fylkesgrenser, hvor bla. Rindal ble en del av Trøndelag fylke i 2019. I 2020 var det også flere kommuner som slo seg sammen, og en ny endring i fylkesgrenser.

Delmål 15.5: Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater

Selv om Trøndelag har hatt en økning i ubebygget areal, har fylket også hatt en økning av fysisk nedbygd areal som følge av bygninger og vegbane. Med andre ord ser man en økende trend når det gjelder utbygging i fylket, noe som også er tilfellet i landet forøvrig.

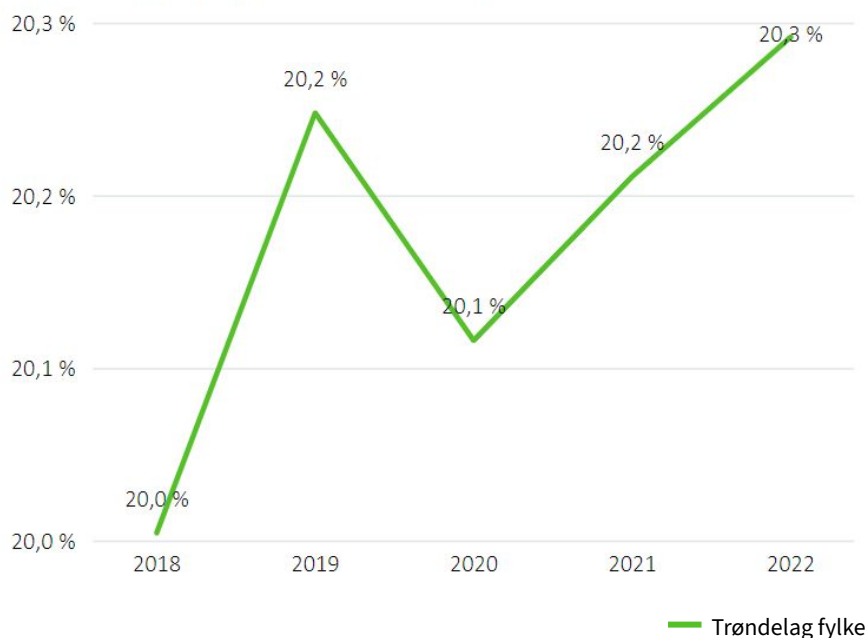
¹Ubebygget areal består av skog, ferskvann, åpen fastmark og myr, bart fjell, grus- og blokkmark, samt varig snø, is og bre.

Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

Delmål 15.5: Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater

Andel vernet areal på land av totalt landareal

Vernet areal i prosent av totalt landareal har siden 2018 holdt seg på rundt 20 prosent, selv om det har vært små variasjoner. I 2022 økte andelen vernet areal i Trøndelag til 20,3 prosent, som er det høyeste i femårsperioden.

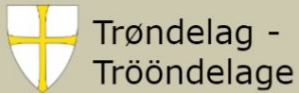
Kommuner i Trøndelag med mest vernet areal, siste to år

	2021	2022
1 Oppdal	59,1 %	Oppdal 59,1 %
2 Snåsa	47,9 %	Snåsa 47,9 %
3 Lierne	38,7 %	Lierne 38,7 %
4 Røyrvik	34,9 %	Røyrvik 34,9 %
5 Tydal	32,7 %	Tydal 32,7 %

Ser man på kommunene med mest vernet areal i prosent av totalt landareal finner man Oppdal kommune, med hele 59 prosent vernet areal. Deretter kommer Snåsa, Lierne, Røyrvik og Tydal, som også har vesentlig mer vernet areal enn snittet i fylket. Til sammenligning har kommunen med minst vernet areal kun 0,33 prosent av totalt areal.

Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

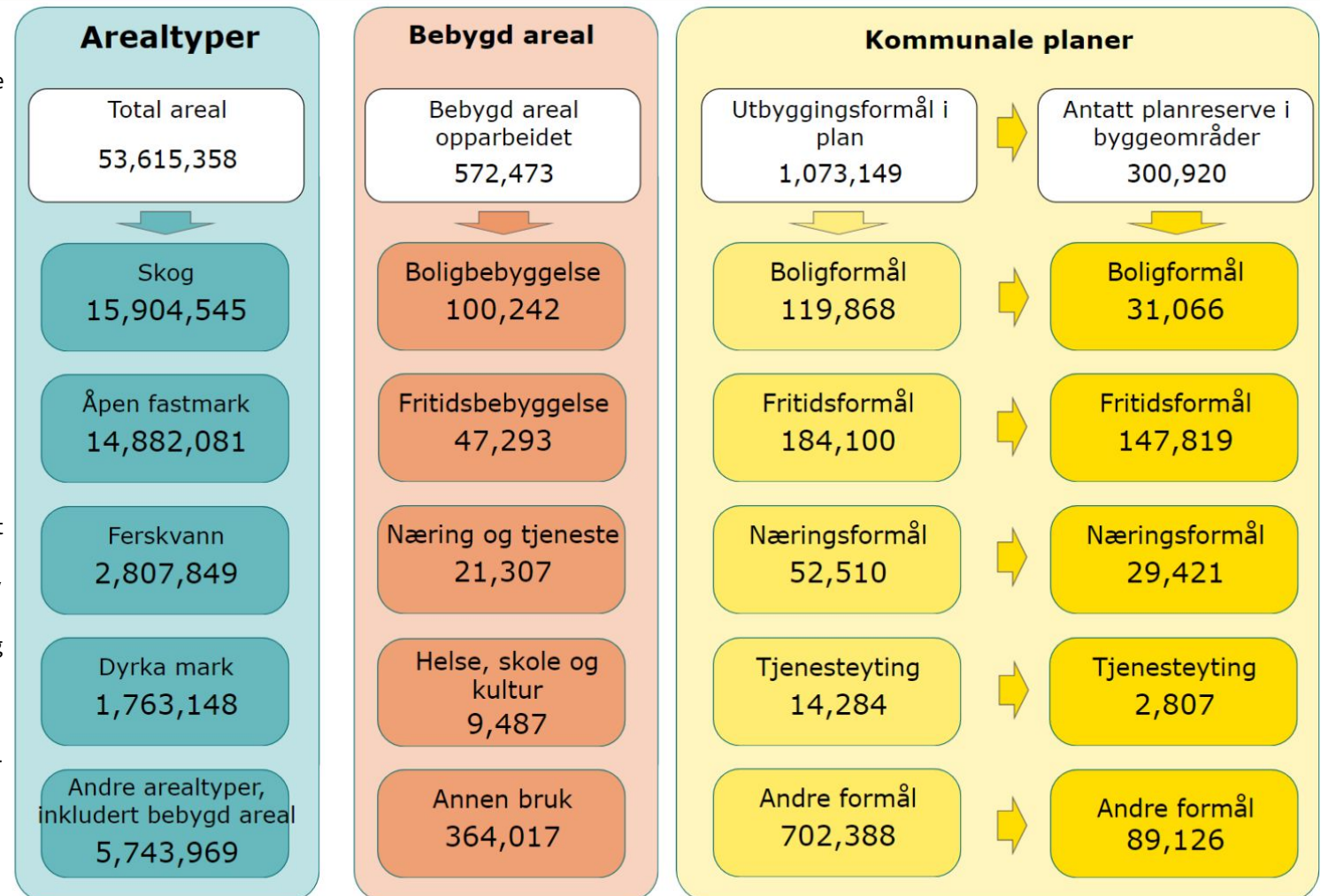
Arealregnskap for Trøndelag - Trööndelage 2023

Departementet anbefaler at kommunene utarbeider et arealregnskap som del av kommuneplanarbeidet. Planer skal være realistiske og gjennomførbare og arealregnskap er et verktøy som er nyttig for å kunne gjøre vurderinger rundt disponering av areal i kommuneplan.

Det arbeides med et [arealregnskap for Trøndelag og kommunene i fylket](#). Arealregnskapet kan gi oversikt over planlagte endringer i arealbruk, samt vise til utbyggings- potensial som ligger inne i eksisterende planer. Arealregnskapet kan også brukes til å fremheve kvalitetene til arealer som vurderes eller foreslås omdisponert til utbyggingsformål, og bidra til økt bevissthet rundt konsekvensene av arealendringer.

Man kan kartlegge og føre arealregnskap over blant annet karbonrike myrområder, skog og jordbruksarealer, samt beregne klimapåvirkning av planforslag. Dette gir et bedre kunnskapsgrunnlag for å gjøre alternativvurderinger for omdisponering for å unngå tap og nedbygging av særlig verdifulle arealer.

Naturregnskap skal utvikles og vil kunne oppgi mer detaljer om arealenes naturkvaliteter.

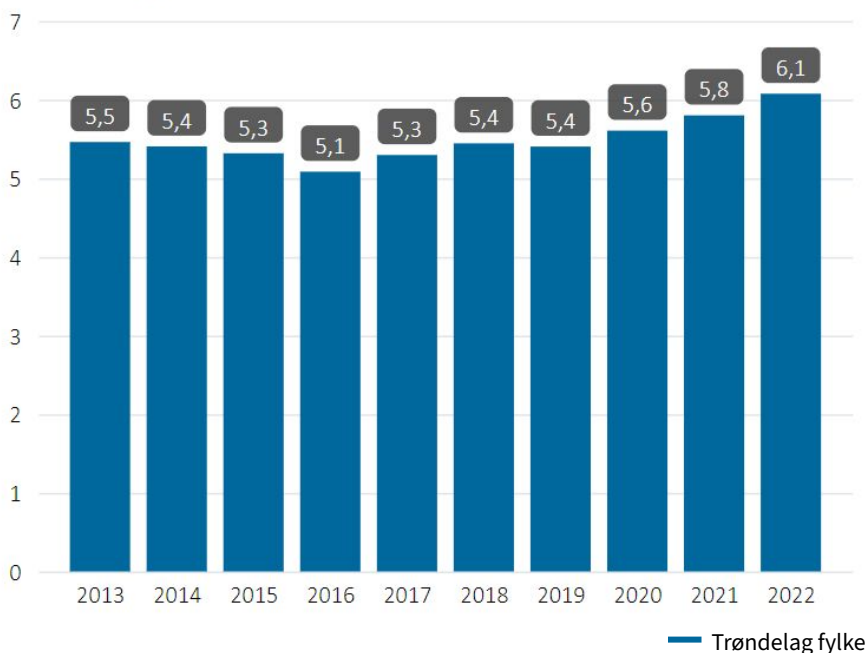

Mål 16 - Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge gode institusjoner

Delmål 16.1: Betydelig redusere alle former for vold

Antall årlige anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd per 1000 innbygger

Verden er fortsatt langt unna å oppnå målet om fredfulle, rettferdige og inkluderende samfunn. Norge har lenge hatt et levedyktig demokrati og har et omdømme som en fredsnasjon. Fokus på å fremme fredelige og inkludere samfunn er sentralt for å fortsette i dette sporet.

Et lavt antall årlige anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd er viktig for å sikre et trygt og fredelig lokalsamfunn. I Trøndelag har antall årlige anmeldelser per 1000 innbygger økt over tiårsperioden, og var på sitt høyeste i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Skaun 2,63	Overhalla 2,88
2	Inderøy 2,81	Heim 2,89
3	Heim 2,86	Skaun 3,23
4	Åfjord 3,04	Inderøy 3,39
5	Midtre Gauldal 3,20	Grong 3,50

Antall kommuner uten rapporterte tall (2022): 9 av 38 kommuner.

Sammenlignet med landssnittet har Trøndelag færre anmeldelser, hvor landet forøvrig lå på 6,9 anmeldelser per 1000 innbygger.

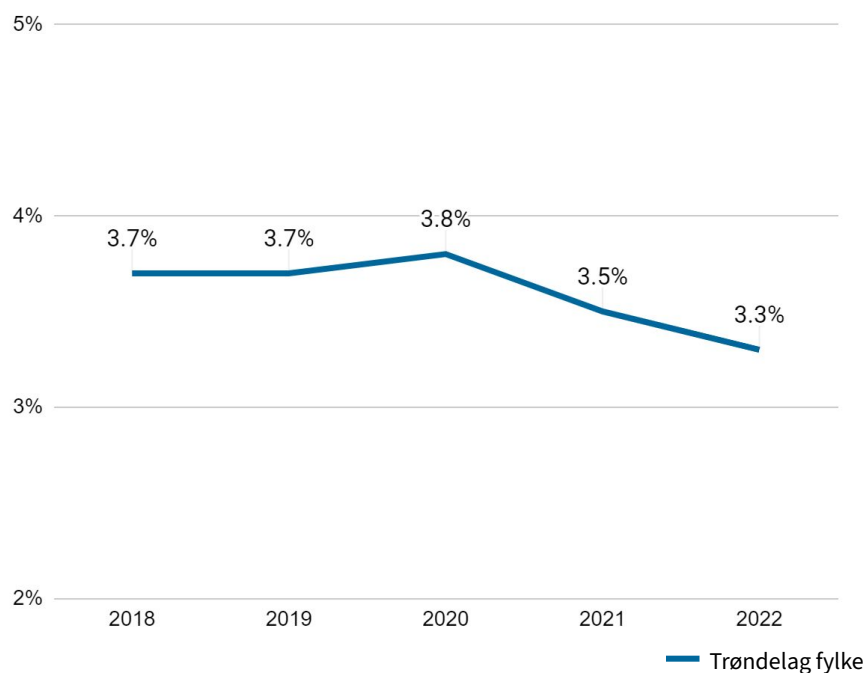
Kommunene med færrest antall anmeldelser per 1000 innbygger i 2022 er Overhalla, Heim, Skaun, Inderøy og Grong. Den beste kommunen har under halvparten så mange anmeldelser per innbygger som snittet. Til sammenligning har kommunen med flest antall anmeldelser hele 9,78 anmeldelser per 1000 innbygger.

Mål 16 - Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge gode institusjoner

Delmål 16.2: Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold og tortur mot barn

Andel barn og ungdom på tiltak gjennom barnevernet (0-24 år) *

Andel barn og ungdom med tiltak gjennom barnevernet har tidligere vært relativt stabilt i Trøndelag, men fylket har de to siste årene hatt en nedgang i barn med tiltak. Dette er en positiv utvikling for fylket. Likevel har fylket en høyere andel barn med tiltak enn landsnittet, som ligger på 3,0 prosent i 2022.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2021	2022
1	Snåsa 1,5 %	Lierne 1,5 %
2	Rindal 1,6 %	Rindal 1,5 %
3	Lierne 1,7 %	Leka 2,1 %
4	Selbu 2,1 %	Skaun 2,1 %
5	Høylandet 2,2 %	Snåsa 2,3 %

Antall kommuner uten rapporterte tall: 1 av 38 kommuner.

Kommunene med færrest barn med barnevernstiltak i prosent av antall barn i 2022 er Lierne og Rindal, som begge har 1,5 prosent. Deretter finner man også Leka, Skaun og Snåsa kommuner, som alle ligger under gjennomsnittet for barnevernstiltak.

Sammenligner man dette med kommunene som har flest barn på tiltak gjennom barnevernet, ligger denne på 7,2 prosent.

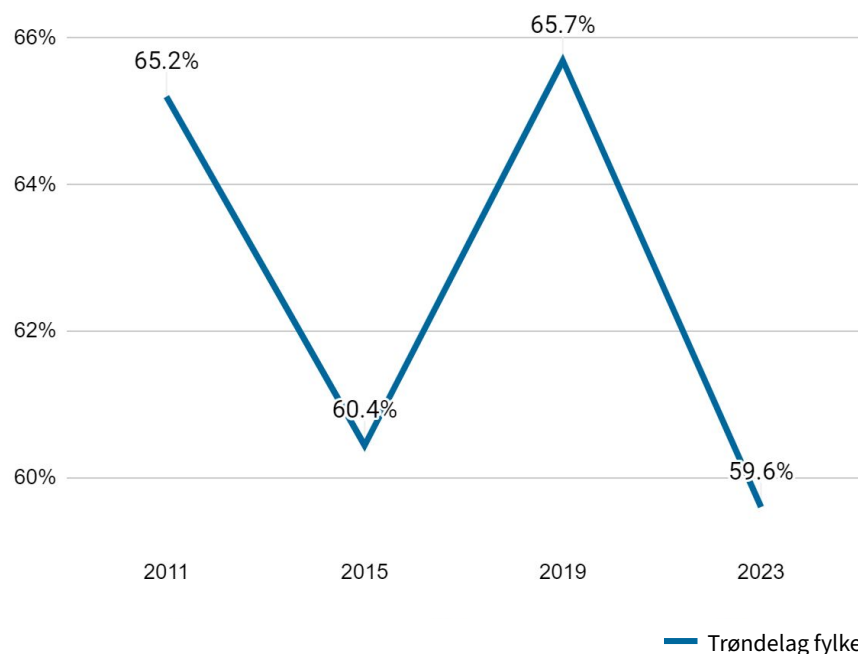
*Illustrasjonen består av to sammenslåtte tabeller: "Barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-22 år" fra 2018-2020, og "barn med barnevernstiltak ift. innbyggere 0-24 år" fra 2021-2022.

Mål 16 - Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge gode institusjoner

Delmål 16.7: Sikre lydhøre, inkluderende, deltakelsesbaserte og representative beslutningsprosesser på alle nivåer

Valgdeltakelse ved kommunevalg

Valgdeltakelsen ved kommunevalg viser at gjennomsnittlig deltakelse hadde et fall ved valget i 2015, men var tilbake til 65 prosent i 2019. Sist valgår i 2023 hadde valgdeltakelsen et nytt fall, hvor deltakelsen også var det laveste av de fire siste valgperiodene. Sammenlignet med valgdeltakelsen i hele Norge hadde Trøndelag en lavere deltakelse. Landsnittet lå på 62,4 prosent for sist valg.

Høyest rangerte kommuner i Trøndelag, siste to år

	2019	2023
1	Leka 81,8 %	Røyrvik 83,4 %
2	Holtålen 79,4 %	Leka 78,9 %
3	Tydal 77,7 %	Tydal 77,2 %
4	Snåsa 75,6 %	Flatanger 76,8 %
5	Namsskogan 75,0 %	Holtålen 75,6 %

Kommunen med høyest valgdeltakelse i 2023, er Røyrvik med hele 83,4 prosent valgdeltakelse. Andre kommuner med høy deltakelse er Leka, Tydal, Flatanger og Holtålen. Til sammenligning hadde kommunen med laveste valgdeltakelse kun 55,8 prosent.

4

Kartlegging av materialer

Metode og avgrensinger

Formål

Kartlegging av materialstrømmer skal bidra til å øke forståelsen av hvordan råvarer og ulike komponenter transporteres gjennom en verdikjede. Målet er å kartlegge potensial for effektivisering som kan bidra til økt sirkularitet i bruk av materialer i fylket. Analysen skal også gi en indikasjon på størrelsesforholdet mellom ulike materialstrømmer, samt aktivitetsnivå for de ulike delene av verdikjeden.

Kort beskrivelse av metoden

Kartleggingen av materialstrømmer tar utgangspunkt i deler av rammeverket for materialstrømanalyser (Material Flow Analysis; MFA), som er godt verktøy for å få avdekke eventuelle ineffektiviteter og potensial for sirkularitet.

Kartleggingen tar utgangspunkt i data fra Trøndelag fylkeskommune og offentlig tilgjengelige data, hovedsakelig fra Statistisk Sentralbyrå og Direktoratet for Mineralforvaltning. For å forenkle analysene har volumene blitt avrundet, og noen av analysene er estimert ved hjelp av forbruksvarer grunnet varierende datakvalitet.

På grunn av begrenset datatilgang har det ikke vært mulig å gjennomføre en fullstendig materialstrømanalyse, og analysen har derfor begrenset seg til kartlegging av individuelle materialstrømmer. Det etterlyses bedre tilgjengelighet til relevante data, spesielt på byggeråstoff, slik at en fullstendig materialstrømanalyse kan gjennomføres. Analysen har imidlertid definert systemgrensene, slik at det er mulig å fylle inn manglende kvantifiserte materialstrømmer dersom data tilgjengeliggjøres.

Systemgrensene, eller avgrensningene, for analysen er satt til Trøndelags geografiske område i tidsrommet 2022. Der data fra 2022 ikke er tilgjengelig, har man benyttet data fra 2021. For enkelte materialer er det kun begrenset til offentlig tilgjengelige data, noe som begrenser deler av analysene.

Analyserte materialer

Kartleggingen av materialstrømmer er avgrenset til tre ulike områder:

Vann og avløp

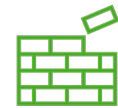
Vann

Avfall

Restavfall, glass, papp, plast, metaller, farlig avfall, tre-, mat- og hageavfall

Byggeråstoff

Pukk og løsmasser

Economy Wide Material Flow Accounts

Rammeverket som analysen bygger på kalles *Economy Wide Material Flow Accounts* (EW-MFA) utviklet av Eurostat. Rammeverket tar for seg både import, eksport og utvinning av ressurser i et gitt område, og er godt egnet for materialstrømanalyser av byer og kommuner.

Kartleggingen av vann og avløp tar for seg verdikjeden rundt vannforsyning, men ikke vannutvinning eller avløpshåndtering

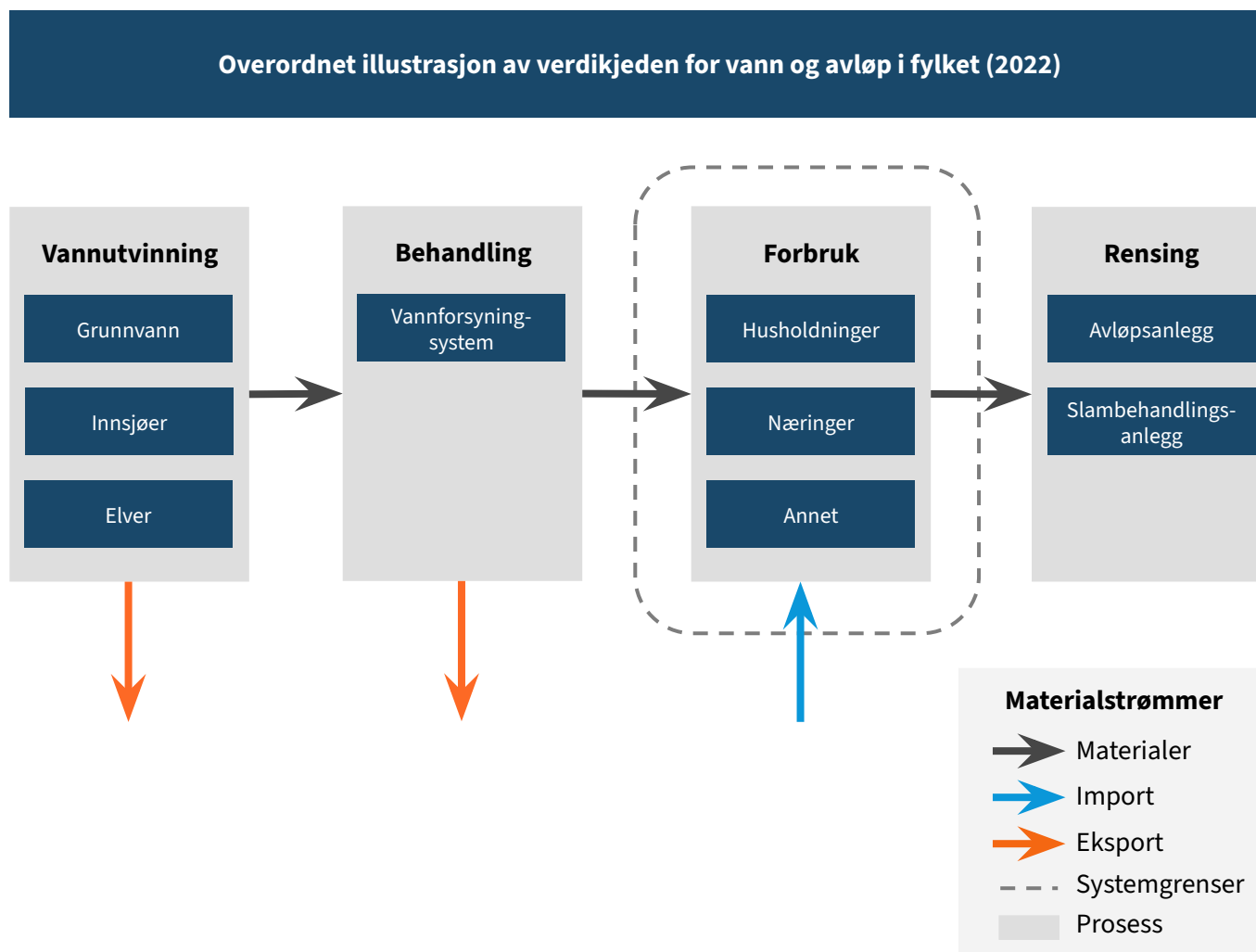
Systemgrenser

Systemgrensen for denne verdikjeden er definert rundt forbruk, og ekskluderer dermed vannutvinning og avløpsanlegg, samt import og eksport fra alle prosesser. Denne vurderingen ble gjort på bakgrunn av innledende analyser av volum, samt tilgjengelighet av data på kommunenivå.

Analyserte materialer

Vann

Vann i denne analysen er drikkevann som blir levert via kommunenes vannforsyningsystem. Dette systemet består av fire elementer: vanttilsigsområde, råvannskilde, vannbehandlingsanlegg og distribusjonssystem. I analysen kartlegges materialstrømmen til vann fra vannbehandlingsanlegg til forbruk.

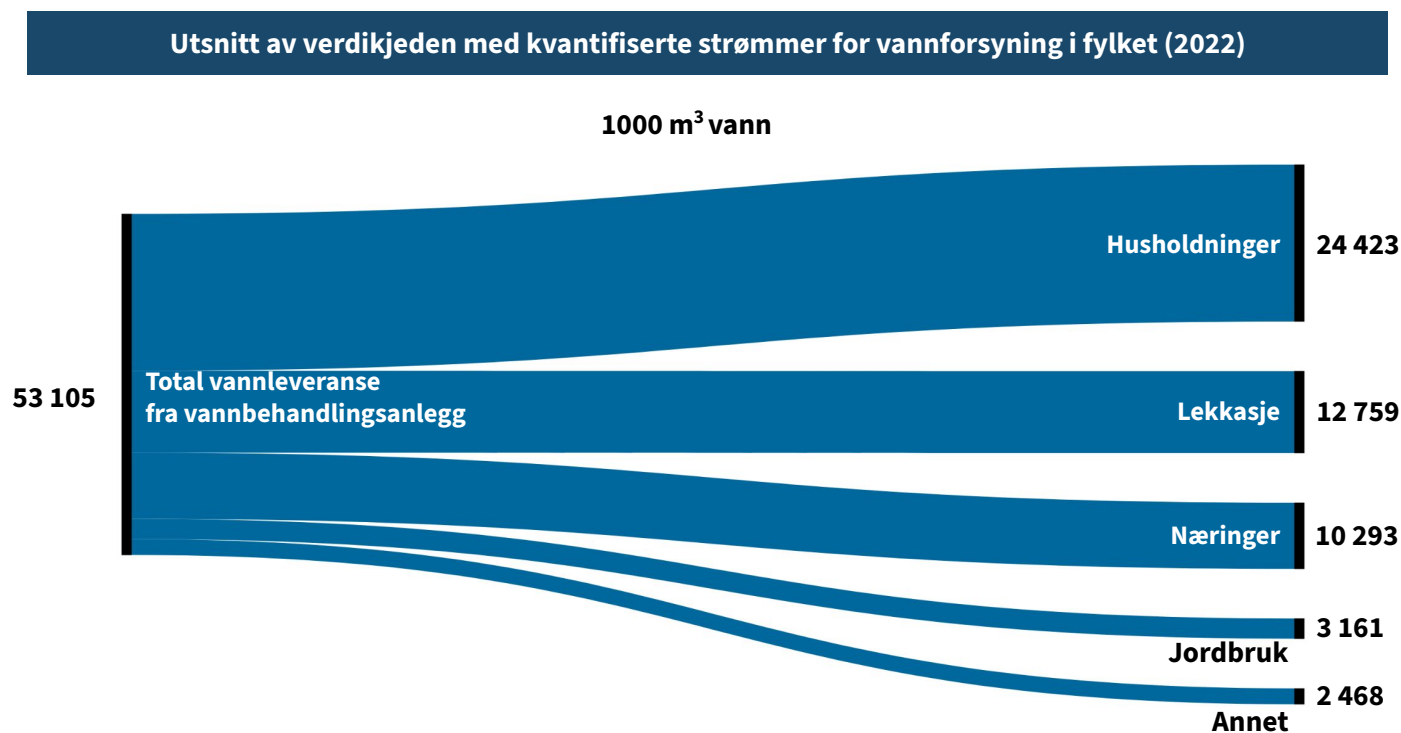

1] <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/vann-og-avlop/statistikk/kommunal-vannforsyning>

Majoriteten av vannforsyningen i fylket går til husholdninger

Distribusjon av vannforsyning

Vannforsyningssystemet i Trøndelag leverer årlig 53.105.000 m³ vann fra vannbehandlingsanlegg. Av denne vannforsyningen går 46 prosent til husholdninger, mens litt mindre enn en fjerdedel går tapt på grunn av lekkasjer. Næringssektoren, som inkluderer både industri og tjenesteytende næringer, står for omtrent 19 prosent av vannforbruket.

Vannforbruket i fylket gikk opp i 2020, men har deretter gått ned

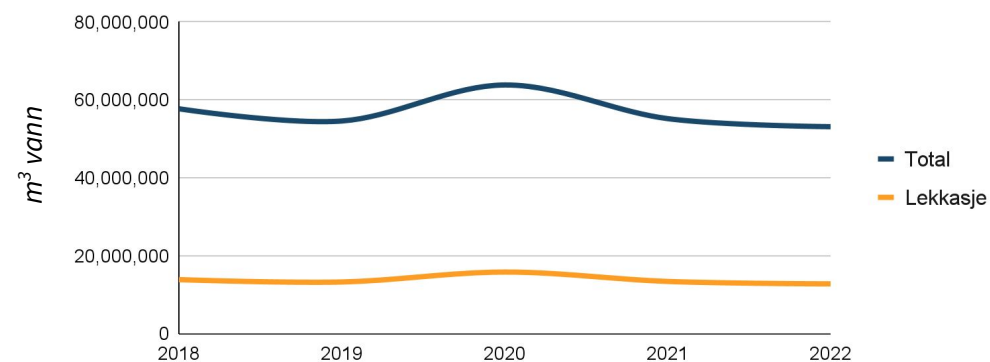
Utvikling av vannforbruk i Trøndelag

Vannforbruket i Trøndelag har i analyseperioden holdt seg relativt stabilt rundt 53.000.000 m³ vann per år, med unntak av 2020. I 2020 hadde fylket en økning i forbruket, men har deretter hatt en reduksjon. Mengden lekkasje hadde en tilsvarende økning i 2020, men har for de øvrige årene ligget stabilt på omtrent 13.000.000 m³ per år.

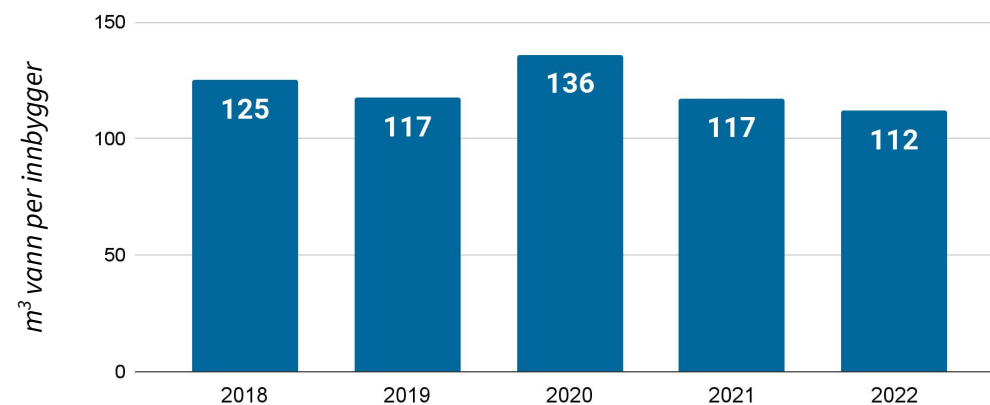
Fylket bruker nå mindre vann per innbygger

Vannforbruket per innbygger har holdt seg mellom 125 m³ og 112 m³, med unntak av 2020. Dette representerer en normal variasjon i vannforbrukseffektivitet over tid.

Totalt vannforbruk i Trøndelag (2018-2022)

Vannforbruk per innbygger i Trøndelag (2018-2022)

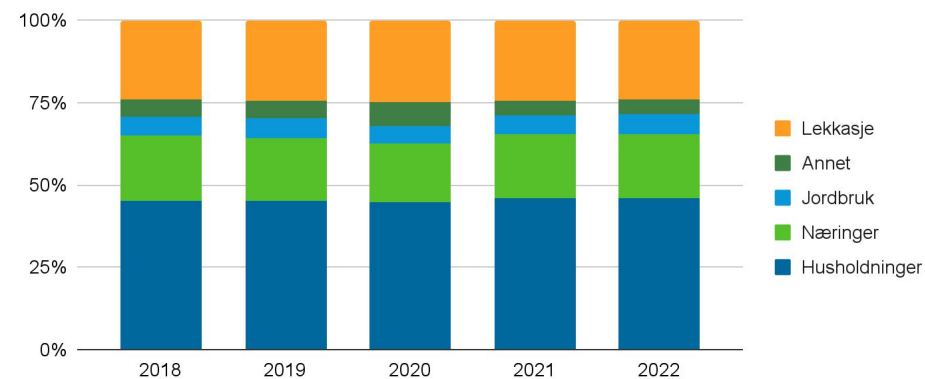
Det høye vannforbruket kan i stor grad skyldes et vannintensivt jordbruk

Vannfordeling i fylket

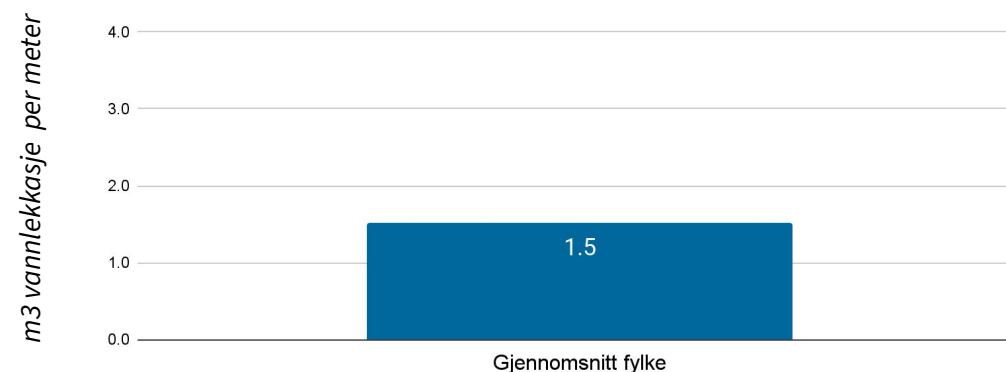
Vannfordelingen i fylket har ikke hatt noen vesentlige endringer i analyseperioden.

Andelen vann som går til lekkasje har vært rundt 24 prosent, og fylkets lekkasjenivå er dermed lavere enn gjennomsnittlig lekkasje i Norge (26 prosent). Fylket har et estimert vannlekkasje per meter ledning på 1,5 m³.

Utvikling av vannfordeling i fylket (2018-2022)

Estimert vannlekkasje per meter ledning (2022)

Kartleggingen av avfall tar for seg verdikjeden fra avfallshåndtering til behandling for 11 forskjellige materialgrupper

Systemgrenser

Systemgrensen for denne verdikjeden er definert rundt avfallshåndtering, sortering og behandling. Analysen tar kun for seg avfall fra husholdninger som følge av datatilgjengelighet på kommunenivå. Eksport og import av materialer er heller ikke inkludert i analysen.

Analyserte materialer

Restavfall

Avfall som blir igjen etter rene materialfraksjoner er utsortert, f.eks. brennbart.

Glass

Glassemballasjer og ikke-laminert vindusglass.

Papp

Blandet papp og papir, drikkekartonger, aviser og bøker.

Plast

Blandet plastemballasje og plast/hardplast. Ikke gummi.

Metaller

Kasserte forbruksvarer og emballasje av jern. Ikke bilvrak.

EE-avfall

Hvitevarer elektronikk, kabler, ledninger, lyskilder, og annet elektronisk.

Matavfall

Organisk avfall som lett kan brytes ned i biologiske prosesser. F.eks. Mat, blomster og bleier.

Treavfall

Ubehandlet trevirke, paller og tremøbler.

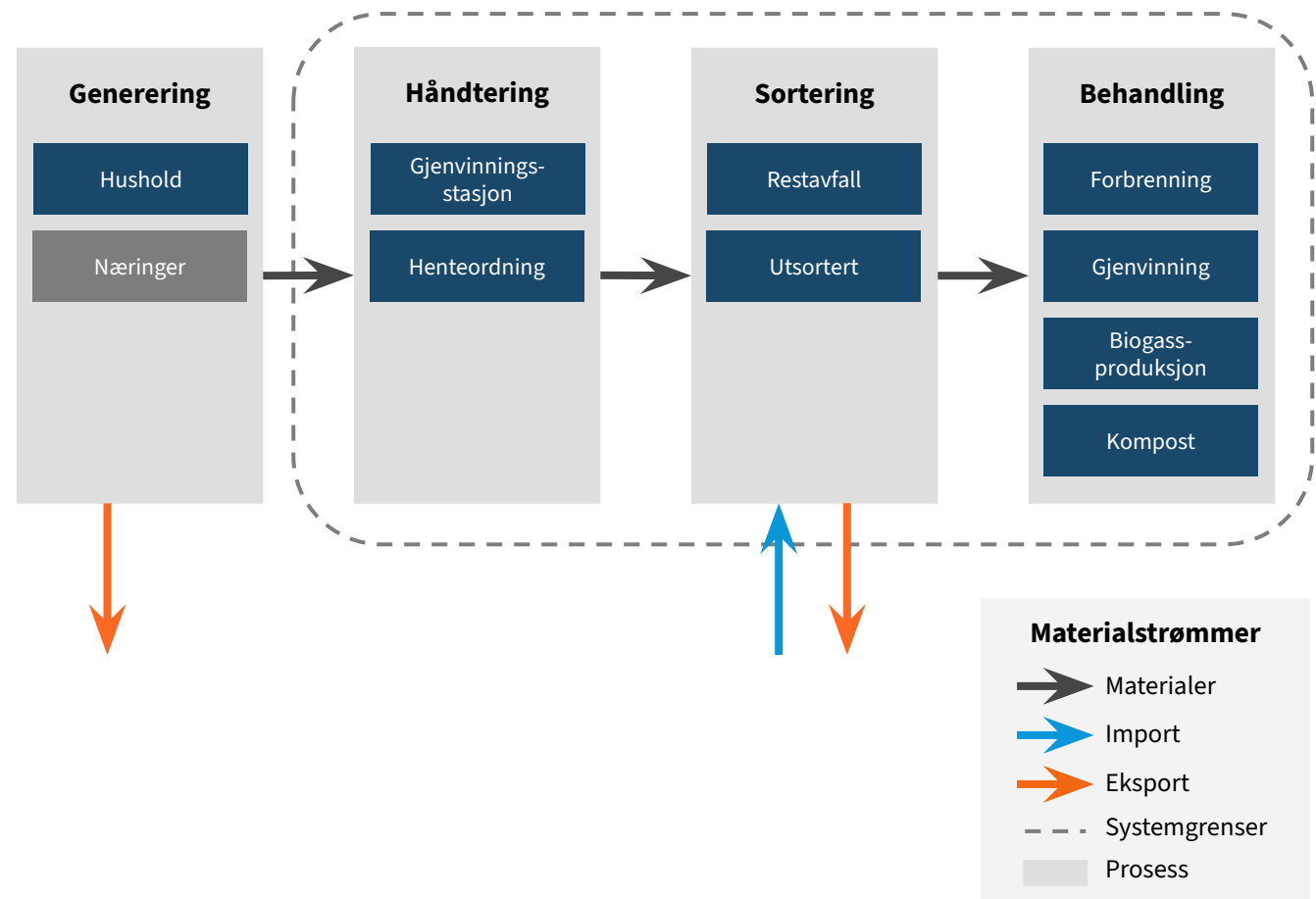
Hageavfall

Planterester, røtter, jord og bark.

Annet avfall

Avfall som ikke er definert av de andre kategoriene, f.eks. madrasser.

Overordnet illustrasjon av verdikjeden for avfall i fylket (2022)

1] <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/avfall/statistikk/avfall-fra-husholda>

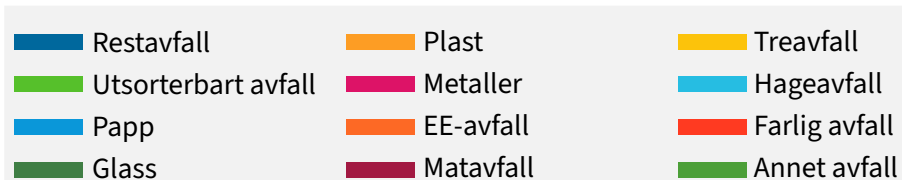
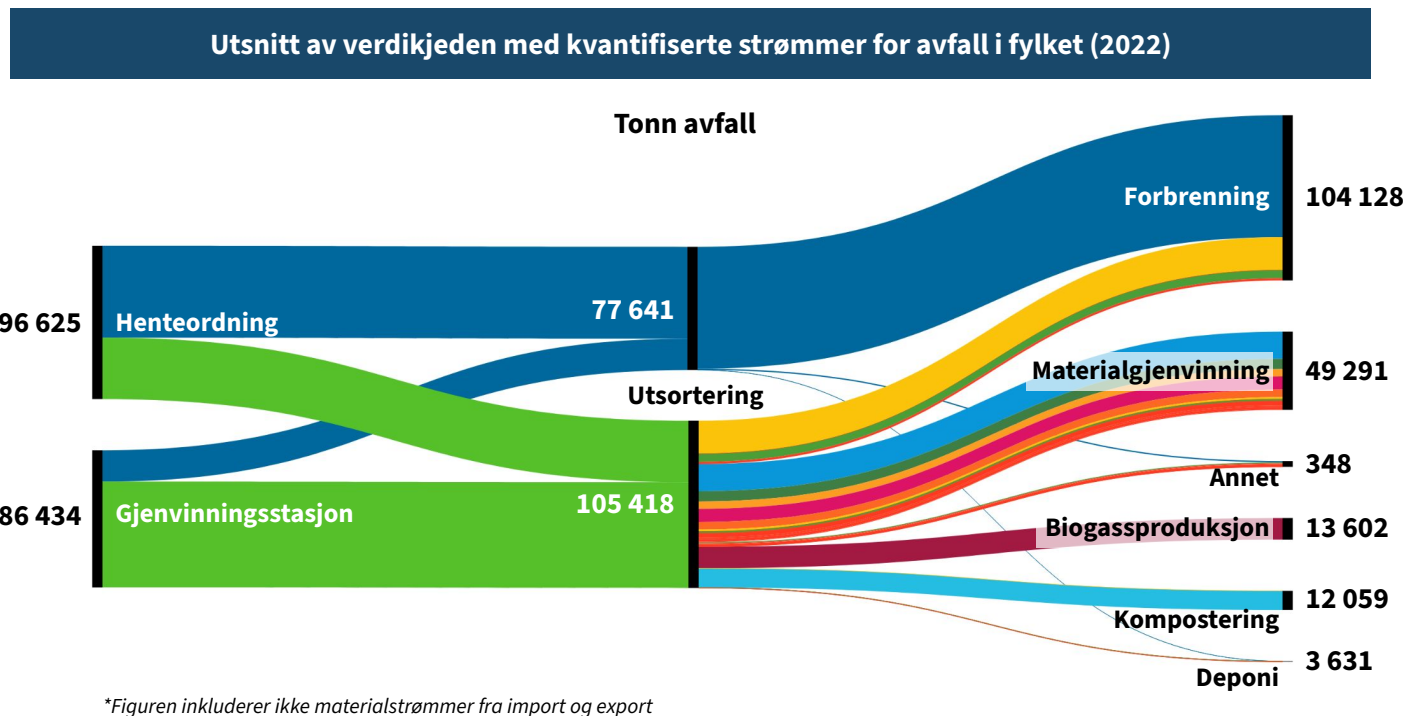
En majoritet av avfallet i kommunen sorteres

Avfallskilder

47 prosent av avfallet i fylket genereres ved gjenvinningsstasjoner der innbyggerne selv transporterer og sorterer avfall i containere. De resterende 53 prosentene føres til sortering ved henteordninger.

Avfallsbehandling

Mengden avfall som sorteres i fylket er 58 prosent. Det resterende avfallet er restavfall som i hovedsak behandles ved forbrenning. Forbrenning er den største avfallsbehandlingsmetoden i fylket, og står for 46 prosent av allt avfall. Den nest største behandlingsmetoden er materialgjenvinning som står for 34 prosent. Det resterende avfallet er fordelt på biogassproduksjon, kompostering, deponi, og annet.

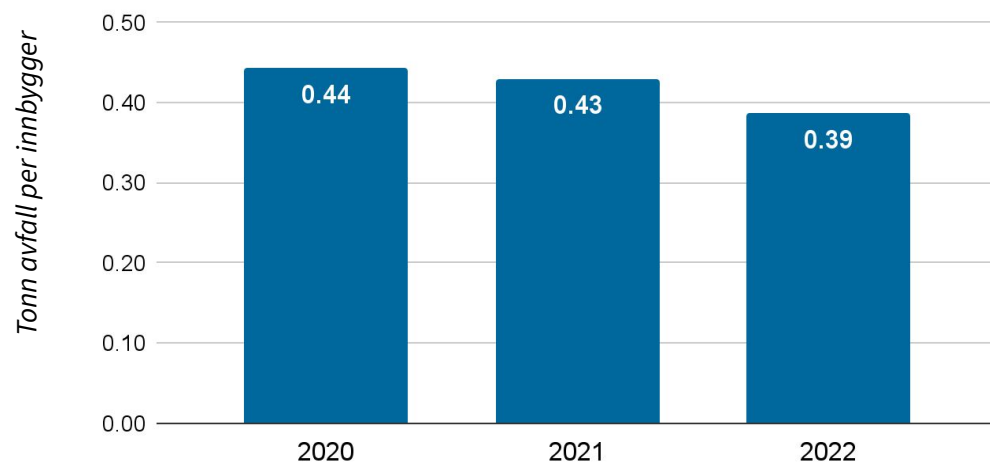

Trøndelag fylke har fra 2020 redusert avfallsmengden per innbygger

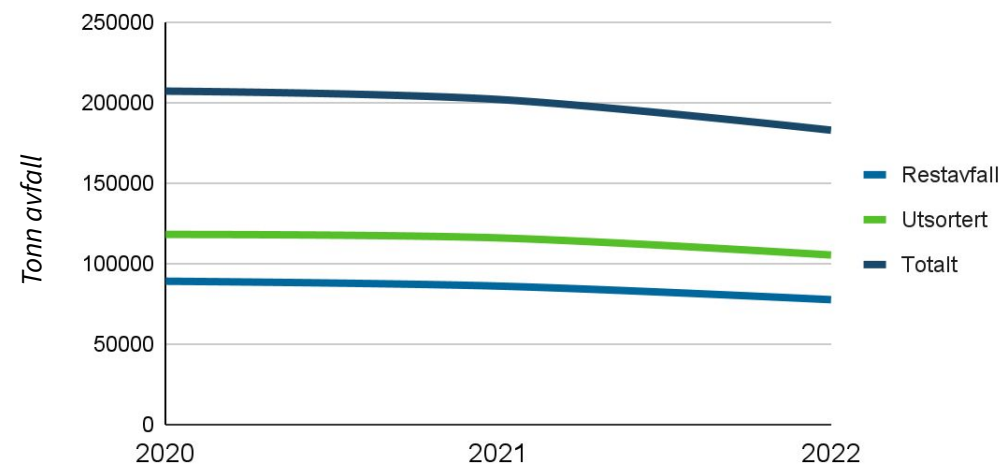
Utvikling av avfallsmengde i kommunen

I løpet av 2021 og 2022 har avfallsmengden i fylket blitt redusert fra omtrent 207 000 tonn til omtrent 183 000 tonn. Dette representerer en nedgang på 12 prosent, og reduksjonen ser ut til å skyldes en nedgang i både mengden sortert avfall og restavfall.

Total mengde avfall per innbygger i kommunen (2020-2022)

Total mengde avfall i kommunen (2020-2022)

Treavfall og restavfall står for mesteparten av avfallsreduksjonen

Avfallsreduksjon

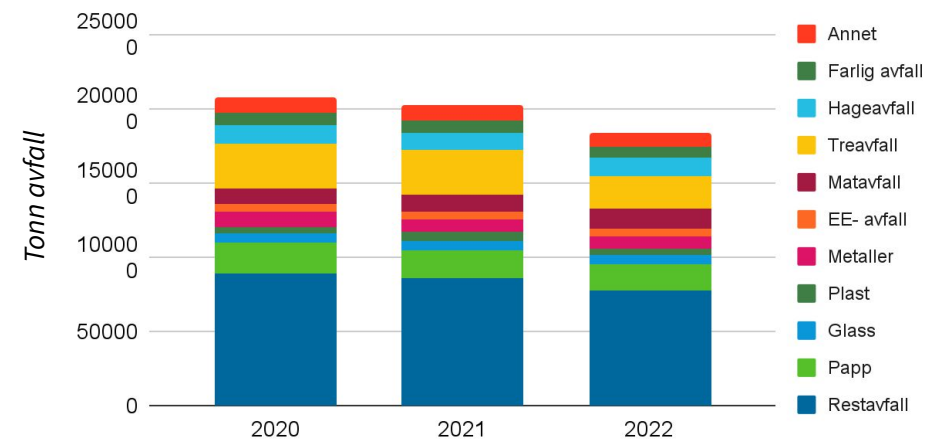
Reduksjonen i fylkets avfallsmengde kan i hovedsak tilskrives to hovedkategorier: treavfall (-27 prosent) og restavfall (-13 prosent). Fylket har også hatt en reduksjon i andre avfallsmaterialer, slik som papp (-16 prosent), farlig avfall (-20 prosent) og metaller (-16 prosent). Disse utgjør imidlertid en mindre andel av det totale avfallet, og har således ikke hatt stor innvirkning på den generelle avfallsreduksjonen.

I tidsperioden har også mengden matavfall økt som følge av at flere kommuner har begynt å sortere det ut.

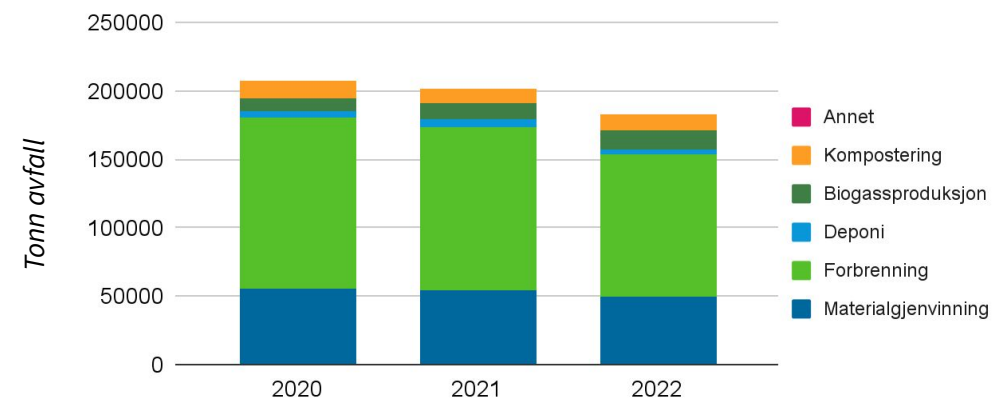
Påvirkning på omfang av avfallsbehandlingsmetoder

Ettersom materialene med størst reduksjon behandles ved forbrenning (tre og rest), har dermed også denne avfallsbehandlingen redusert tilsvarende med 17 prosent. Som følge av reduksjonen i andre materialer har også mengden avfall som gjenvinnes gått ned med 11 prosent.

Utvikling av fordeling av avfallsmaterialer (2020-2022)

Mengde avfallsbehandling (2020-2022)

Kartleggingen av byggeråstoff tar for seg verdikjeden fra materialutvinning til avfall, men bygger på et ufullstendig datagrunnlag

Verdikjeden til byggeråstoff påvirker bærekraft i fylket på flere måter, eksempelvis gjennom sirkulærpotensial (for å redusere avfall, redusere uttak og miljøpåvirkning), lokal produksjon og forbruk som minimerer transport.

Systemgrenser

Systemgrensen for analysen er definert til hele verdikjeden for byggeråstoff i fylket, fra materialutvinning til avfall. På grunn av svært begrenset tilgang til førstehånds datakilder har det imidlertid vært nødvendig å estimere flere av materialstrømmene, hvor noen har blitt forkastet fra analysen. Eksempelvis estimeres avfall fra bygg ved hjelp av offentlig tilgjengelige data på nyopprettet bygningsmasse og avfallsfaktorer for ulike typer bygg. I figuren på neste side angis status for datakilden til hver materialstrøm i ulike farger.

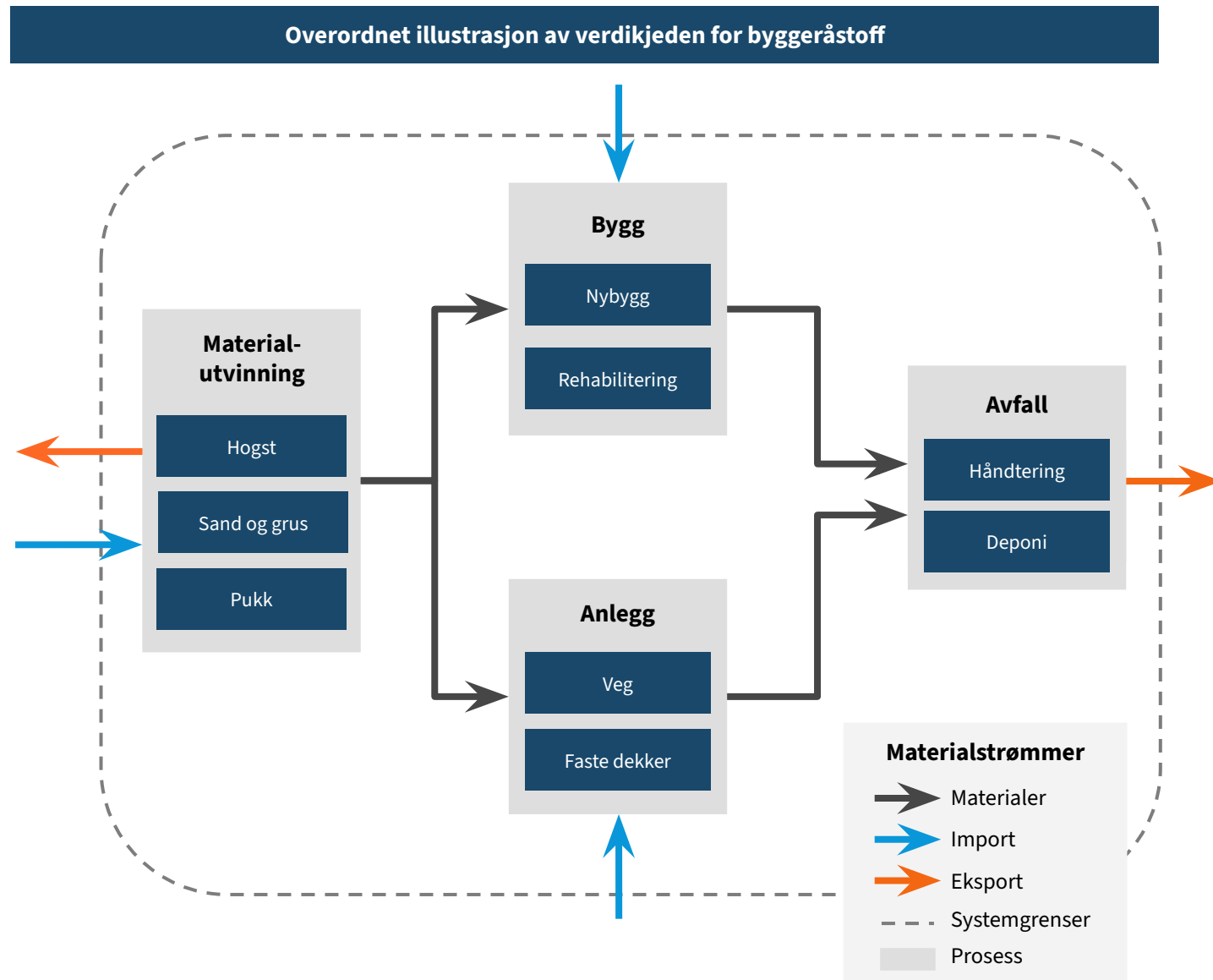
Som følge av begrenset tilgjengelighet på datakilder ekskluderer analysen bla. hogst og andre byggematerialer som kartlegger denne materialgruppen.

Analyserte materialer

Pukk: Byggeråstoff som produseres ved å knuse fjell. Dette er ofte seig naturstein, slik som granitt og gneis.

Løsmasser: Stein, sand og grus som ligger drappert over berggrunner.

Avfall: Avfall fra byggevirkosomhet. Inkluderer både produsert avfall og overskuddsmasser.

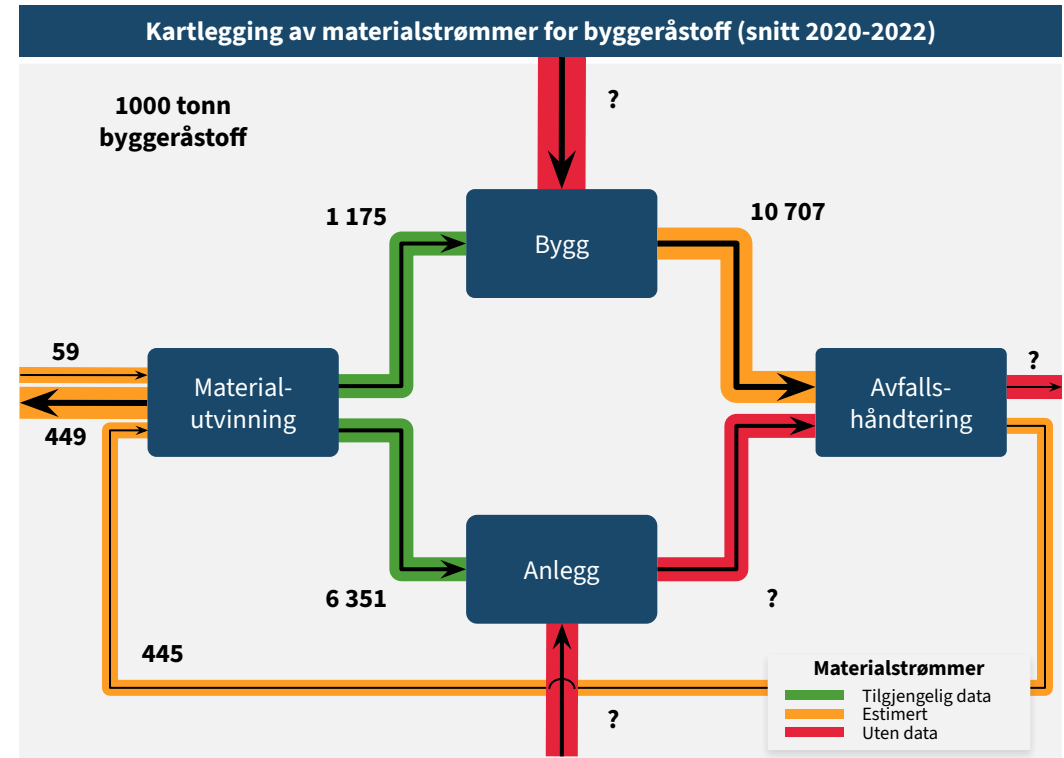
For å ta hensyn til årlige variasjoner er materialstrømmene for byggeråstoff i fylket beregnet med gjennomsnitt for de tre siste årene

Bygg og anlegg er både en material- og utslippsintensiv næring, men samtidig en viktig næring for mange kommuner. Sammen med store avfallsmengder og lite gjenbruk av materialer indikerer dette et stort sirkulært potensial i næringen. Dette støttes av kunnskapsgrunnlaget til den nasjonale strategien for sirkulær økonomi, der bygg og anlegg er identifisert som næringen med størst potensial for sirkularitet.

Materialstrømmer for byggeråstoff

Gjennomsnittlig uttak av kjemikalier og mineraler i fylket var 8.184.000 i perioden 2020-2022. Dette tilsvarer 17,4 tonn per innbygger.

Fylket er en nettoeksportør av byggeråstoff, men en nettoimportør av materialer til bygg og anlegg. Av byggeråstoffet som utvinnes og produseres til byggematerialer i fylket går omtrent 84 prosent til bygg av anlegg.

Begrensninger i materialstrømmer

Manglende tilgjengelighet til datakilder begrenser kartleggingen for flere av materialstrømmene innen byggeråstoff. For å forbedre innsikten i dette området, etterlyses det et behov for utvikling av systemer for innhenting av denne typen data.

Figuren bidrar til å identifisere de manglende kildene og illustrerer potensialet for innsikter som kan oppnås hvis det etableres bedre systemer for datainnsamling. Grønne materialstrømmer baserer seg på offentlige data fra Direktoratet for Miljøforvaltning sitt ressursregnskap for byggeråstoff.

Gule materialstrømmer er estimert basert på eksisterende data, eksempelvis basert på data om oppføring av bygg og relaterte avfallsfaktorer. Røde materialstrømmer har ikke offentlig tilgjengelige datakilder. Dette omfatter:

1. Oppdaterte og spesifikke tall på import og eksport av byggeråstoff (både råmaterialer og bruksmaterialer), samt hva det skal brukes til.
2. Tall på avfallshåndtering av byggeråstoff (fra næringer), med hensyn til kilde, material og behandling.

1] Data fra SSB. Tabeller: 05939, 05940

2] Dirmin. DMFs ressursregnskap for byggeråstoff

3] Kartlegging overskuddsmasser 2020 (MEF)

4] Ressursregnskap for Byggeråstoffer, Trøndelag 2018

5

Bærekraftsundersøkelser

- Innbyggerundersøkelsen
- Bærekraftsundersøkelsen 2023 - Sparebank 1 Midt-Norge

17 871 respondenter i Trøndelag har svart på spørsmål om bærekraft og innbyggermedvirkning

Respons Analyse gjennomførte en spørreundersøkelse til innbyggerne i Trøndelag på oppdrag fra Trøndelag fylkeskommune. Et utvalg av svarene presenteres over de påfølgende sidene.

Formålet med undersøkelsen var å sette søkelys på tema bærekraft og bidra til innbyggermedvirkning i kommunenes beslutningsprosesser før ny planstrategi.

Undersøkelsen foregikk fra 5. september til 17. september 2023 og ble sendt ut som SMS med link til et web-spørreskjema. Målgruppen var alle innbyggerne i Trøndelag fylke.

Respondentene ble spurt om hvor enige de var i ulike utsagn. Hvert utsagn er besvart på en skala fra 1 til 6, hvor 1 = Helt uenig og 6 = Helt enig. I denne rapporten presenteres en prosentandel som er enig i utsagnet (har svart 4, 5 eller 6).

Resultatene fra undersøkelsen viser svarene med og uten Trondheim. Grunnen til dette er at Trondheim har en stor andel respondenter, noe som kan vippe svarene i den ene eller den andre retningen.

Svarene fra innbyggerne i Trøndelag tyder på at:

- Under halvparten av innbyggerne er fornøyde med sine lokale institusjoner
- Kommunene oppleves som gode å vokse opp i, men få opplever at man kan påvirke utviklingen av kommunene
- Mange er opptatt av klima og miljø, men færre tar bærekraftige valg selv
- Mange opplever en viss grad av ulik behandling i kommunene, både som følge av økonomi og ulike grupper (kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering e.l.)

17 871

respondenter i Trøndelag

51 %

menn

49 %

kvinner

46 %

Grunnskole/
Videregående/
Yrkeskole

27 %

1-3 år ved
Univ./Høgskole

28 %

4 år eller mer ved
Univ./Høgskole

65 %

Yrkesaktive

26 %

Trygdet/
pensjonist

5 %

Student/
skoleelev

Innbyggerne i Trøndelag opplever kommunen sin som god å vokse opp i, men få opplever mulighet til å påvirke utviklingen i lokalsamfunnet

Andelen som er enige i følgende utsagn

48 %

Det er viktig for meg å engasjere meg i frivillig arbeid

(48 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner

67 % Høylandet, 67 % Røyrvik, 63 % Tydal)

Spørreundersøkelsen viser at over en tredjedel av innbyggerne opplever kommunen sin som god å vokse opp i. Likevel er det kun én tredjedel som opplever at de kan påvirke utviklingen i lokalsamfunnet. Omtrent halvparten av innbyggerne mener det er viktig å engasjere seg i frivillig arbeid, noe som betyr at den andre halvparten ikke er like opptatt av dette i sin kommune.

I disse spørsmålene er det spesielt tre kommuner som går igjen som mest positive. Det er Høylandet, Røyrvik og Lierne kommuner, som går igjen i disse spørsmålene. I Høylandet kommune mener hele 87 prosent at kommunen er god å vokse opp i.

73 %

Jeg opplever at min kommune er god å vokse opp i

(73 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner

87 % Høylandet, 86 % Lierne, 86 % Rindal)

32 %

Jeg opplever at jeg har mulighet til å være med å påvirke utviklingen i mitt lokalsamfunn

(33 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner

62 % Røyrvik, 56 % Høylandet, 55 % Lierne)

Under halvparten av innbyggerne er fornøyde med sine lokale institusjoner i Trøndelag

Andelen som er enige i følgende utsagn

32 %

Kommunen bruker ressursene (tid og penger) på en god måte (32 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
61 % Flatanger, 60 % Lierne, 56 % Høylandet)

Kun 32 prosent av innbyggerne i fylket mener at kommunen sin bruker ressurser på en god måte, og kun 41 prosent oppgir at de har tillit til sine kommunepolitikere.

Omtrent halvparten mener at kommunen informerer innbyggerne på en enkelt og forståelig måte, mens resten er uenig i varierende grad.

I det store bildet tyder undersøkelsen på at under halvparten er fornøyde når det kommer til medvirkning og tillit til sine lokale institusjoner.

To av kommunene går igjen som mer fornøyde i samtlige av spørsmålene. Det er Høylandet og Lierne, som har vært blant kommunene som er mest positive til sine lokale institusjoner.

41 %

Jeg har tillit til kommunepolitikerne (41 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
77 % Lierne, 74 % Høylandet, 65 % Grong)

51 %

Kommunen informerer innbyggerne på en enkel og forståelig måte (51 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
78 % Høylandet, 72 % Holtålen, 69 % Lierne)

Majoriteten av innbyggerne er opptatt av klima og miljø, men under halvparten tar bærekraftige valg selv om det koster mer

Andelen som er enige i følgende utsagn

43 %

Fremkommeligheten for syklist og gående bør prioriteres fremfor bilister (41 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
56 % Inderøy, 53 % Røros, 53 % Trondheim)

60 prosent av respondentene mener det er viktig at sin respektive kommune bidrar til å redusere klimagassutslippene i Norge. Det er også 63 av innbyggerne som har gjort endringer i egen hverdag for å leve mer bærekraftig.

Under halvparten oppgir derimot at de tar bærekraftige valg, også når det koster de mer. Det betyr at innbyggere er opptatt av bærekraft, men ikke i like stor grad når det går på bekostning av økonomi. Det er også under halvparten som mener at fremkommelighet for syklist og gående bør prioriteres fremfor bilister.

Innbyggerne i Trondheim kommune fremstår som kommunen med størst interesse i å redusere klimagassutslipp, etterfulgt av Malvik og Levanger. Flatanger kommune skiller seg imidlertid ut blant innbyggere som tar bærekraftige valg, selv om det koster mer.

48 %

Jeg tar bærekraftige valg selv når det koster meg mer (47 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
64 % Flatanger, 57 % Røros, 54 % Malvik, 54 % Trondheim)

60 %

Det er viktig for meg at min kommune bidrar til å redusere klimagassutslippene i Norge (58 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
75 % Trondheim, 70 % Malvik, 66 % Levanger)

Over 60 prosent kjenner til et barn som ikke kan delta på fritidsaktiviteter på grunn av økonomi

Andelen som er enige i følgende utsagn

38 %

Jeg kjenner ikke til barn og unge i min kommune som er forhindret fra å delta på fritidsaktiviteter på grunn av økonomi (38 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
65 % Tydal, 64 % Røyrvik, 62 % Lierne)

Hele 62 prosent av innbyggerne i Trøndelag oppgir at de i en eller annen grad har opplevd at barn og unge blir ekskludert fra fritidsaktiviteter på grunn av økonomi. Kommunene som i minst grad har opplevd dette er Tydal, Røyrvik og Lierne.

Videre opplever litt over halvparten av innbyggerne at kommunen sin behandler alle grupper likt, uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering e.l. Kommunene som oppleves best på likestilling er Høylandet, Lierne og Flatanger.

Videre antyder svarene fra spørreundersøkelsen at de fleste ikke er bekymret for at arbeidsplassen sin blir overflødig i fremtiden.

56 %

Jeg er trygg på at kommunen behandler alle grupper rettferdig uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering e.l. (56 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
78 % Høylandet, 73 % Lierne, 72 % Flatanger)

74 %

Jeg er ikke bekymret for at min arbeidsplass blir overflødig i fremtiden (74 prosent u/ Trondheim)

Mest enige kommuner
80 % Flatanger, 80 % Overhalla, 79 % Osen)

Bærekraftsundersøkelsen 2023 - Sparebank 1 Midt-Norge

Norge har forpliktet seg til FNs bærekraftsmål, og målene har stor innvirkning på norsk politikk i kommuner, lokalsamfunn og nasjonalt. Bedrifter og kommuner har en viktig rolle i arbeidet med å nå bærekraftsmålene. På den ene siden møter bedrifter og kommuner nye lover og reguleringer som krever endring, og på den andre siden opplever flere at rammebetingelsene endrer seg som følge av klimaendringene.

Om undersøkelsen

Bærekraftsundersøkelsen er gjennomført i hele Norge, og er rettet mot privatpersoner, bedrifter og kommuner. Rapporten presenterer funnene for bankregionen SMN (Midt-Norge), som omfatter Trøndelag og Møre og Romsdal.

Målgruppe	Antall intervju i regionen	Antall intervju totalt i landet
Bedrifter	676	2100
Kommuner	51	253
Befolkning	1138	6032

Bedrifter: Undersøkelsen rettet mot bedrifter ble gjennomført blant et tilfeldig utvalg av bedriftsledere. Utvalget er trukket blant bedrifter med ansatte. Enkelte bransjer er derfor dårligere representert enn andre, som en følge av tilfeldigheter.

Kommuner: Undersøkelsen ble sendt til alle 356 kommuner, hvor 253 kommuner har svart. Undersøkelsen ble besvart av ordfører, kommunedirektør, eller andre i administrasjonen.

Befolkning: Utvalget ble tilfeldig trukket blant deltakere i et av Norges største web-panel. Utvalget er representativt for befolkningen i regionen og landet totalt.

Rapporten for peker på hva bedrifter og kommuner i Midt-Norge mener om ulike tema, slik som bærekraftig utvikling og mulighetene og utfordringene som følger med det. Drivere, barrierer for omstilling og utvikling, prioriteringer og viktigheten av forskjellige tiltak analyseres og forskjeller fremheves.

Bærekraftsundersøkelsen 2023 - Sparebank 1 Midt-Norge

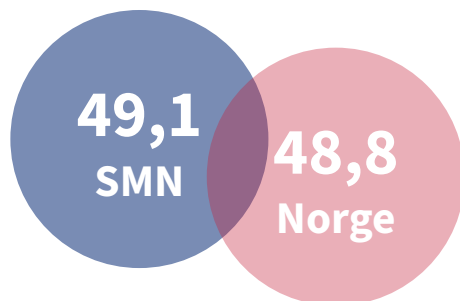
Bærekraftsindeks

Basert på undersøkelsen er det utarbeidet en bærekraftsindeks, som er et mål på bedriftenes og kommunenes arbeid med bærekraft innen følgende områder: Strategi, innovasjon, kunder og marked, vekst og lønnsomhet og kompetanse. Indeksen går fra 0 til 100, hvor 0 er dårligst og 100 er best mulig resultat.

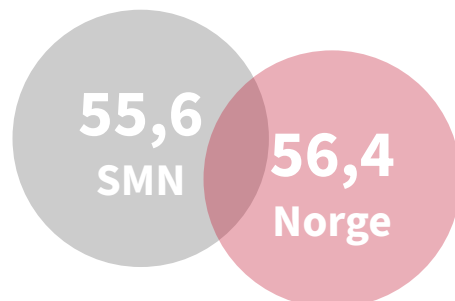
I gjennomsnitt får bedriftene i Midt-Norge en bærekraftsscore på 49,1 poeng, noe som er omtrent på det nasjonale gjennomsnittet (48,8 poeng). Det er en tydelig sammenheng mellom bedrifters størrelse og bærekraftsscore, hvor større bedrifter har en høyere indeks.

Kommunene i Midt-Norge får en gjennomsnittlig bærekraftsscore på 55,6 poeng, noe som er nesten like høyt som det nasjonale gjennomsnittet for kommuner (56,5 poeng). Kommuner med 10.000 eller flere innbyggere oppnår en noe høyere bærekraftsscore enn de mindre kommunene.

Bærekraftsindeks bedrifter

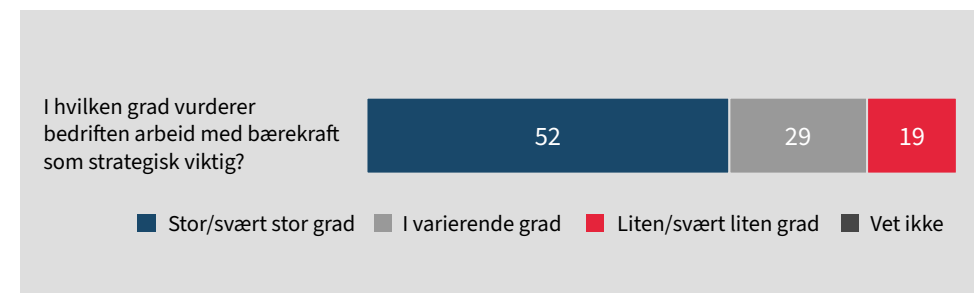

Bærekraftsindeks kommuner

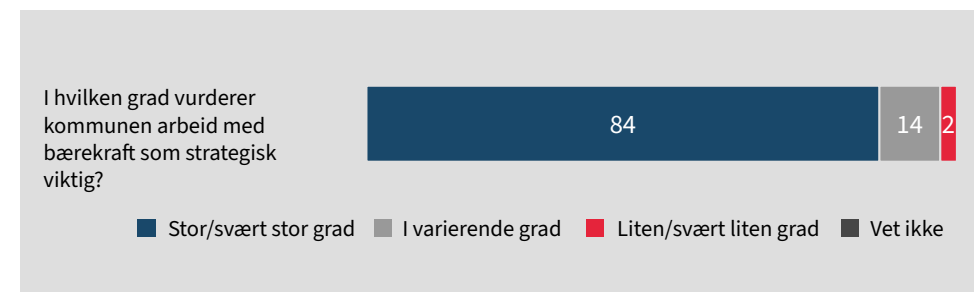
Halvparten av bedriftene vurderer arbeid med bærekraft som strategisk viktig

Omtrent halvparten av bedriftene i Midt-Norge vurderer at bedriftens arbeid med bærekraft i stor grad er strategisk viktig, noe som er i tråd med gjennomsnittet for Norge (52 prosent).

De fleste kommunene vurderer arbeid med bærekraft som strategisk viktig

En vesentlig større andel av kommunene vurderer arbeidet med bærekraft som strategisk viktig, hvor Midt-Norge ligger litt høyere enn gjennomsnittet for Norge (82 prosent).

6

Nasjonale og regionale rammer for bærekraftsarbeid

- Nasjonale forventninger og oversikt regionale planer
- Rød tråd i plan og styringssystem
- Oversikt tilskudd og virkemidler
- Oversikt kunnskapsgrunnlag

Nasjonale forventninger og oversikt over regionale planer

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme bærekraftig utvikling i hele landet. Forventningene skal følges opp i arbeidet med planstrategier og planer i fylkeskommunene og kommunene, og legges til grunn av statlige myndigheter når de deltar i planprosessene.

Forventninger til regional og kommunal planlegging for 2023-2027 ble vedtatt 20. juni 2023.

De nasjonale forventningenes rolle i plansystemet

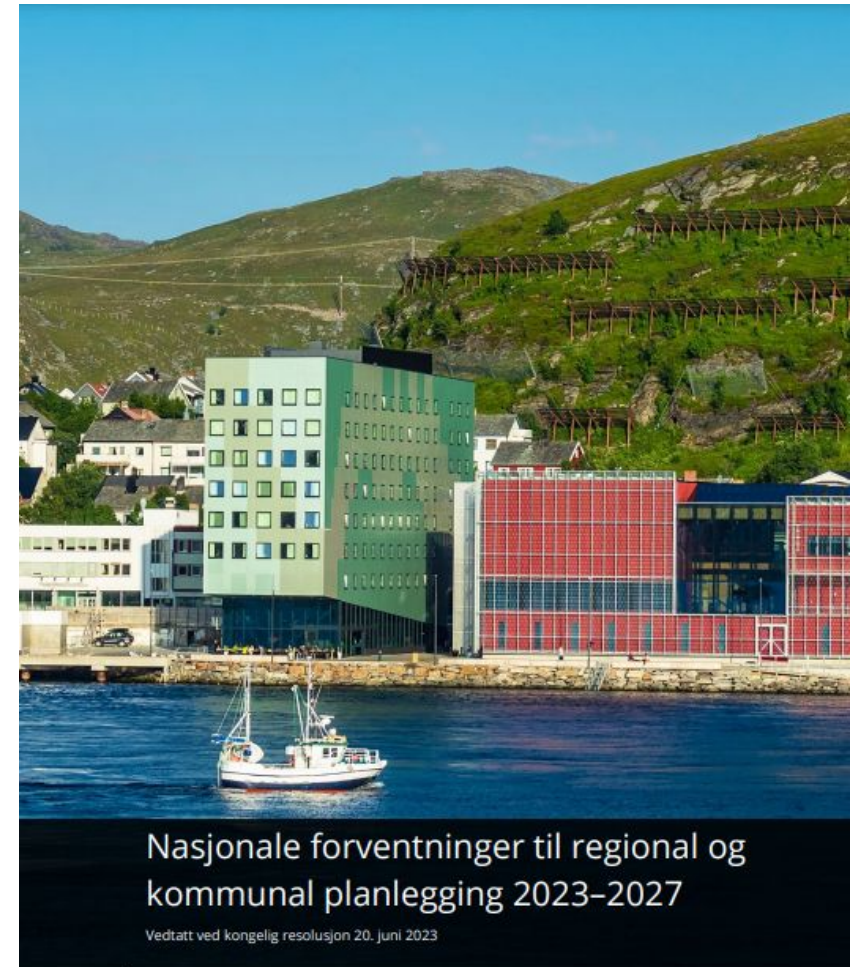
Hensikten med forventningsdokumentet er å etablere et felles grunnlag for fylkeskommunene, kommunene og statlige myndigheter slik at planprosessene blir effektive og målrettet og at unødige innsigelser unngås. Forventningsdokumentet er retningsgivende, og gjelder for hele landet og for ulike plansituasjoner. De må derfor tilpasses regionale og lokale forhold gjennom gode planprosesser.

Planleggingen skal fremme bærekraftig utvikling

Som samfunnsutviklere, tjenesteytere og planmyndigheter er fylkeskommunene og kommunene avgjørende for at Norge skal lykkes med å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling i hele landet. Nasjonale klima- og miljømål gir rammer for planleggingen og er sentrale for at bærekraftsmålene kan nås.

Viktige planutfordringer fremover

Norge har gode forutsetninger for å nå mange av bærekraftsmålene innen 2030. Likevel er det utfordringer med å nå målene om reduserte klimautslipp, ansvarlig forbruk, ressursbruk, bevaring av naturmangfold og mindre ulikhet. Dette er utfordringer som må løses gjennom planlegging. I tillegg møter kommunene andre store samfunnsutfordringer som følge av en aldrende befolkning med større omsorgsbehov og mangel på arbeidskraft.

Forventningsdokumentet er bygd opp rundt FNs bærekraftsmål og 2030 agendaen

Forventningsdokumentet er bygd opp rundt 2030 agendaens fem overordnede perspektiver:

Samordning og samarbeid i planleggingen (mål 11, 16 og 17)

Regional og kommunal planlegging er fylkeskommunenes og kommunenes viktigste styringsverktøy for en bærekraftig samfunnsutvikling basert på et lokalt folkestyret. Oppdaterte planer som bygges på et godt kunnskapsgrunnlag er nødvendig for å ta tak i aktuelle utfordringer og for å sikre at nasjonale rammer og mål følges opp. Planprosesser som er åpne og involverende gir legitimitet til vedtatte planer. Det er samtidig viktig at planene er realistiske og legger til rette for effektiv ressursbruk i det offentlige og i det private.

Trygge og inkluderende lokalsamfunn (mål 1, 3, 5, 8, 10, 11, 12, 13 og 15)

Et sosialt bærekraftig samfunn forutsetter at vi lykkes med å utvikle store og små byer, større og mindre tettsteder og spredtbygde strøk, slik at det er godt å bo, leve og arbeide der. Samfunns- og arealplanleggeren skal sikre fysiske omgivelser og sosiale arenaer som er varierte, inkluderende og varige, med tilgang til nødvendige tjenester for alle deler av befolkningen. Gode lokalsamfunn og nabolag gir grunnlag for stabile bomiljøer og livskvalitet i ulike deler av livet. Attraktive og godt planlagte omgivelser, tilgang til natur og varierte tilbud og møteplasser er viktig for identitet, folkehelse og miljø.

Velferd og bærekraftig verdiskaping (mål 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 12 og 14)

Regional og kommunal planlegging er viktige verktøy for å legge til rette for grønne næringer og overgangen til en mer sirkulær økonomi, sikre god infrastruktur og bidra til omstilling i offentlig sektor. Helhetlig planlegging er nødvendig for å sikre ressursgrunnlaget for utvikling av natur og kulturbaserte næringer som landbruk, reindrift, fiskeri og reiseliv. Planlegging og kunnskap om regionale og lokale forutsetninger kan gi et betydningsfullt bidrag til å stimulere bærekraftig næringsutvikling i hele bredden av næringslivet og bidra til vekstrkraftige regioner og lokalsamfunn.

Klima, natur og miljø for fremtiden (mål 3, 6, 7, 11, 13, 14 og 15)

Langsiktig velferd, verdiskaping og livskvalitet i tråd med bærekraftsmålene er avhengig av at mange hensyn ivaretas samtidig. Helhetlig samfunns- og arealplanlegging må bidra til at innsatsen for klima og miljø ses i sammenheng og på tvers av sektorene. Viktige tema i regionale og kommunale planer framover vil være hensyn til naturmangfold, omstilling til et klimarobust lavutslippssamfunn, langsiktige arealvurderinger for å minimere arealtapet av natur og helhetlig forvaltning av vannressursene.

Samfunnssikkerhet og beredskap (mål 2, 3, 6, 11, 13 og 16)

Sikre og oversiktlige lokalsamfunn er den viktigste rammen for at vi alle skal ha en trygg hverdag. Fylkeskommunene og kommunene kan som planmyndigheter bidra til dette ved å legge til rette for at ny utbygging er trygg mot naturfarer nå og i framtidens klima, og mot ulykker og annen samfunnsrisiko. Dette sikres best gjennom tverrfaglig og helhetlig arbeid med samfunns- og arealplaner, risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsplaner. Samfunnet er avhengig av at planleggingen sikrer arealer for matproduksjon og bidrar til tilgang til rent og tilstrekkelig drikkevann, kraftforsyning og kommunikasjon. God beredskap er også avhengig av at Forsvarets arealbehov ivaretas.

Regjeringen forventer at fylkeskommunene og kommunene legger bærekraftsmålene, de nasjonale klima- og miljømålene og lokalt folkestyre til grunn for samfunns- og arealplanleggingen, og legger til rette for trygge, bærekraftige og levende lokalsamfunn i hele landet.

Oversikt over regionale planer og strategier

Regional planlegging skal etter plan- og bygningsloven stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i regionen.

Planer og strategier er stadig i utvikling, og alle oppdaterte planer finnes på [Trøndelag fylkeskommunes hjemmeside for regional planlegging](#).

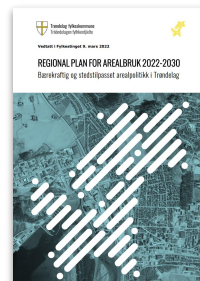
[Trøndelagsplanen 2019-2030](#) skal vise i hvilken retning vi vil at Trøndelag skal utvikle seg – hvor Trøndelag skal være i 2030. Planen skal mobilisere til samarbeid og felles satsing for å få den utviklinga vi ønsker i regionen.

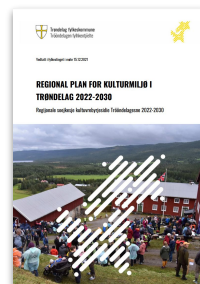
[Trøndelagsplanen](#), regional planstrategi i fylkestingsperioden 2020–2023 angir hvilke prioriterte satsingsområder det skal arbeides med i kommende fylkestingsperiode. Det betyr at de vedtatte satsingsområdene skal videreføres inn i Utfordringsdokumentet til Økonomiplanen.

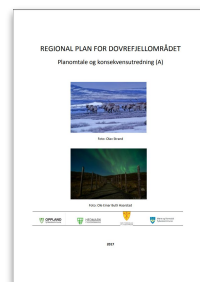
[Utfordringsdokumentet 2024-2027](#) skal gi innsikt i fylkeskommunens utfordringer, muligheter og utvikling. Dokumentet skal gi politikerne et kunnskapsgrunnlag for å kunne gjøre politiske prioriteringer, der de gir tydelige styringssignaler til fylkeskommunens arbeid. Videre viser [Økonomiplan 2023-2026](#) hvilke satsinger fylkestinget har vedtatt og prioritert.

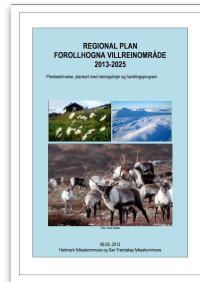
[Regional plan for arealbruk](#) (RPA) skal være et dokument som kommunene bruker som støtte i deres planarbeid. Planen skal være et redskap for god samfunnsutvikling på tvers av kommunegrensene og peke på en retning for utviklingen av Trøndelag mot 2030.

[Regional plan for kulturmiljø](#) skal gi føringer for en regional kulturmiljøpolitikk for Trøndelag. Planen er avgrenset til faste kulturminner, kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy, uavhengig av om de har formelt vern eller ikke. Planen gjelder i perioden 2022–2030.

[Regional plan for Dovrefjellområdet](#) skal fastlegge en langsiktig og helhetlig strategi for arealforvaltningen i planområdet. Planen skal forene målene om lokal omstilling og utvikling med nasjonale mål om en helhetlig forvaltning av fjellområdene og sikring av villreinens leveområder.

[Regional plan for Forollhogna villreinområde](#) er en langsiktig og helhetlig strategi for forvaltningen av et prioritert fjellområde som er spesielt viktig for villreinens framtid i Norge. Planen skal i tillegg til å ivareta villreinens leveområde også avklare rammer og muligheter for bærekraftig verdiskaping og næringsutvikling i området og samordne hensynet til forsvarlig villreinforvaltning og lokalsamfunnets behov for utvikling.

Oversikt over regionale planer og strategier

[Sånn gjør vi det - Trøndelagsstrategi for klimaomstilling](#) skal gi inspirasjon og være en ledesnor for hvordan klimaarbeid skal gjøres i Trøndelag. Trøndelagsstrategi for klimaomstilling skal være et nyttig verktøy for fylkeskommunen og kommunene.

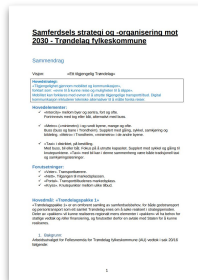
[Kompetansestrategi for Trøndelag](#) har som mål at enkeltmennesker og virksomheter har en kompetanse som gir Trøndelag et konkurransedyktig næringsliv, en effektiv og god offentlig sektor og at færrest mulig står utenfor arbeidslivet.

[Et verdiskapende Trøndelag - Strategi for innovasjon og verdiskaping](#) har som mål at trønderisk næringsliv skal være konkurransedyktig både nasjonalt og internasjonalt. Det er et mål at verdiskaping og vekst skal skje i hele Trøndelag.

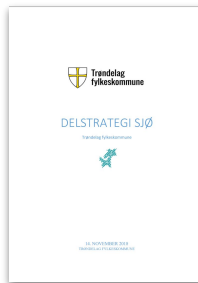
[Balansekunst - kulturstrategi for Trøndelag](#) har som ambisjon å gi innhold til og retning for samfunnsutvikling i Trøndelag. Her er kultur i bred forstand en sentral faktor.

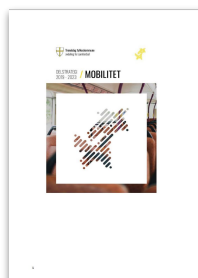
[Samferdselsstrategien i Trøndelag](#) har en visjon om "Ett tilgjengelig Trøndelag" for å samle Trøndelag til en region og da må ha et felles samferdselstilbud.

[Vegstrategien](#) skal kommunisere til samarbeidspartnere om hvilke overordnede mål og strategier fylkeskommunen har for å løse utfordringer og behov innenfor vegområdet. Det er gitt mål innenfor temaene trafiksikkerhet, fremkommelighet, klima og miljø og vegeierrollen.

[Delstrategi Sjø](#) har som formål å operasjonalisere og utdype linjene som ble vedtatt i samferdselsstrategien.

[Delstrategi Mobilitet](#) operasjonaliserer og konkretiserer føringer og forventninger innenfor mobilitetsområdet som ligger i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien.

[Delstrategi trafiksikkerhet](#) skal bidra til å operasjonalisere og konkretisere de føringer som er lagt i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien innenfor området trafiksikkerhet.

[Delstrategi Gods](#) har som mål Trøndelag skal ha et vegnett og en jernbane og havnestruktur som legger til rette for konkurransedyktig næringsliv nært råstoffene, og at fylkeskommunen skal bidra til at godstransport på sjø og bane blir gode og reelle alternativer til veg.

[Strategi for ladeinfrastruktur i Trøndelag](#) ble etablert for å bidra til å utvikle og opprettholde et godt nettverk for hurtigladere i fylket.

[Regional plan for vannforvaltning for Trøndelag vannregion](#) beskriver hvordan vi ønsker å forvalte vannmiljøet og vannressursene i vannregionen i et langsiktig perspektiv.

Oversikt over regionale planer og strategier

Regional plan for vannforvaltning for Trøndelag vannregion beskriver hvordan vi ønsker å forvalte vannmiljøet og vannressursene i vannregionen i et langsiktig perspektiv.

Balanskunst - kulturstrategi for Trøndelag har som ambisjon å gi innhold til og retning for samfunnsutvikling i Trøndelag. Her er kultur i bred forstand en sentral faktor.

Delstrategi trafiksikkerhet skal bidra til å operasjonalisere og konkretisere de føringer som er lagt i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien innenfor området trafiksikkerhet.

Sånn gjør vi det - Trøndelags strategi for klimaomstilling skal gi inspirasjon og være en ledesnor for hvordan klimaarbeid skal gjøres i Trøndelag. Trøndelags strategi for klimaomstilling skal være et nyttig verktøy for fylkeskommunen og kommunene.

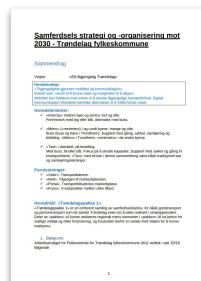
Strategi for ladeinfrastruktur i Trøndelag ble etablert for å bidra til å utvikle og opprettholde et godt nettverk for hurtigladere i fylket.

Delstrategi Gods har som mål Trøndelag skal ha et vegnett og en jernbane og havnestruktur som legger til rette for konkurransedyktig næringsliv nært råstoffene, og at fylkeskommunen skal bidra til at godstransport på sjø og bane blir gode og reelle alternativer til veg.

Kompetansestrategi for Trøndelag har som mål at enkeltmennesker og virksomheter har en kompetanse som gir Trøndelag et konkurransedyktig næringsliv, en effektiv og god offentlig sektor og at færrest mulig står utenfor arbeidslivet.

Samferdselsstrategien i Trøndelag har en visjon om "Ett tilgjengelig Trøndelag" for å samle Trøndelag til en region og da må ha et felles samferdselstilbud.

Delstrategi Sjø har som formål å operasjonalisere og utdype linjene som ble vedtatt i samferdselsstrategien.

Et verdiskapende Trøndelag - Strategi for innovasjon og verdiskaping har som mål at trøndersk næringsliv skal være konkurransedyktig både nasjonalt og internasjonalt. Det er et mål at verdiskaping og vekst skal skje i hele Trøndelag.

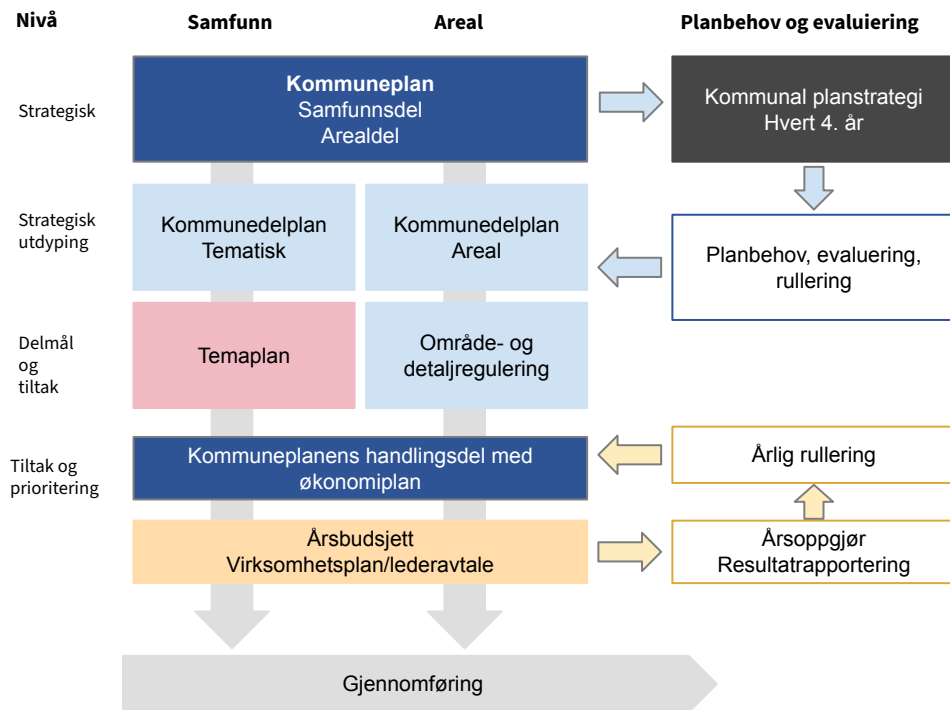

Vegstrategien skal kommunisere til samarbeidspartnere om hvilke overordnede mål og strategier fylkeskommunen har for å løse utfordringer og behov innenfor vegområdet. Det er gitt mål innenfor temaene trafiksikkerhet, fremkommelighet, klima og miljø og vegeierrollen.

Delstrategi Mobilitet operasjonaliserer og konkretiserer føringer og forventninger innenfor mobilitetsområdet som ligger i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien.

Rød tråd i plan og styringssystem

Figuren viser hvilke planer en kommune er forutsatt å skulle lage og hvordan de forholder seg til hverandre. Alle planer vedtas politisk med unntak av virksomhetsplaner.

Planstrategi: Planstrategi er første ledd i kommunens plansystem og langsiktige samfunnsplanlegging. Kommunestyret skal minst en gang i hver valgperiode (fireårsperiode), og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Hensikten med planstrategien er å vurdere hvilke planer som skal utarbeides og revideres i valgperioden. Det skal i tillegg vurderes om det er behov for å revidere hele eller deler av kommuneplanen.

Kommuneplan: Kommuneplanen er kommunens overordnede strategiske styringsdokument og inneholder mål og retningsvalg for kommunens utvikling. Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel. Samfunnsdelen beskriver langsiktige utfordringer, mål og strategier for lokalsamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen bør også inneholde en langsiktig arealstrategi som kan legge føringer for arealdelen. Arealdelen beskriver hovedtrekkene i arealdisponeringen, og angir rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan iverksettes. Kommuneplanen har en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp i fireårsperioden, og denne revideres årlig.

Virksomhetsplaner: Alle virksomheter skal hvert år utarbeide en virksomhetsplan for sin virksomhet, og denne skal oppdateres løpende. Virksomhetsplanen er et administrativt verktøy som skal sikre sammenheng mellom organisasjonens mål, tiltak og resultater, samt oppfølging av politiske vedtak, lover og forskrifter. Mål, strategier og oppdrag fra kommuneplanen, temaplaner og handlings-programmet følges opp og implementeres i virksomhetene gjennom virksomhetsplanene.

Plan- og bygningslovens §3.1 slår fast at planleggingen skal bygge på økonomiske og andre ressursmessige forutsetninger for gjennomføring. Det er viktig at det er en god sammenheng mellom de politisk vedtatte kommunale planene og den samlede virksomhetsstyringen i kommunen, men også mellom planene og de ulike tjenesteområdene. Konkrete og etterprøvbare målsettinger og tiltak vil gjøre det lettere å få til denne sammenhengen og kunne sikre en bedre oppfølging av planene. Samfunnsdelen bør være et reelt styringsverktøy som blir konkretisert gjennom en handlingsplan, og tjenesteområdene i kommunen bør ha et selvstendig ansvar for å følge opp samfunnsdelen og tilhørende handlingsplan. Jevnlige rapporteringer og evalueringer er viktig for at politikere og administrasjon skal kunne få et godt kunnskapsgrunnlag for videre arbeid. En langsiktig arealstrategi, utarbeidet som del av kommuneplanens samfunnsdel (evt. som en del av planstrategien), er viktig for å få til en god kobling mellom samfunnsdel og arealdel.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Kommuner oppgir at det er få dedikerte ressurspersoner i kommunene som jobber med søknadsskriving og rapportering. I tillegg er rapporteringen på bruk av midler omfattende og ressurskrevende. En [nasjonal kartlegging](#) viser også at få kommuner er gode på å søke tilskudd.

I dag finnes det ikke en lett tilgjengelig og oppdatert helhetlig oversikt over øremerkede tilskudd til kommunesektoren. Frem til en slik ordning er på plass har man valgt å lage en oversikt over tilskuddsordninger for Trønderske kommuner. Oversikten er ikke uttømmende (status per 01.11.2023).

Barne- og familiedepartementet

- [Tilskudd til foreldrestøttende tiltak](#): Tilskuddsmidlene tildeles som stimuleringsmidler for å styrke kommunenes foreldrestøttende arbeid, og for å stimulere til økt samarbeid med frivillig sektor i det foreldrestøttende arbeidet.
- [Tilskudd til fritidskasser i kommunene](#): Kommuner kan søke tilskudd til å dekke kostnader til utstyr, reise, cup, leir og/eller deltakeravgifter i faste, organiserte aktiviteter for målgruppen. Deltakeravgifter omfatter både kontingent og treningsavgift.
- [Tilskudd til inkludering av barn og unge](#): Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn og unge, Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn og Støtte til oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom.
- [Erasmus pluss ungdom](#): Støtteordninger til prosjekter for personer mellom 13 og 30 år eller som jobber med ungdom.

Digitaliseringsdirektoratet

- [Dette er Stimulab | Digdir](#): Stimulab er stimuleringsordningen for innovasjon og tjenestedesign, og skal støtte og stimulere til brukerorientert eksperimentering og nyskaping i forvaltningen.

Distriktssenteret - Kompetansesenter for Distriktsutvikling

- [Merkur-programmet](#): Merkur-programmet sikrer distrikta tilgang til nærbutikk og bokhandel av god kvalitet.

ENOVA

- [Støtte til energiltak i kommunale boliger](#): Regjeringen har gitt Enova et særlig oppdrag om å iverksette en ordning for energiltak i kommunale boliger i 2022. Formålet er å motivere kommunene til å fremskynde investeringer i tiltak som medfører varige reduserte energikostnader hos leietakerne.

Helsedirektoratet

- [Helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver](#): Hensikten med tilskuddsordningen er å bidra til å bedre pårørendes situasjon gjennom å styrke pårørendearbeid på individ-, - tjeneste- og systemnivå.
- [Rådgivnings-, støtte- og veiledningstjenester innen psykisk helse, rus og vold](#): Formålet med tilskuddet er å lette livssituasjonen, eller styrke evnen til å håndtere den, for mennesker som opplever vansker knyttet til psykisk helse, rus og vold.
- [Kommunalt rusarbeid](#): Tilskuddsordningen skal bidra til forbedret livskvalitet, mestring og mulighet for en aktiv og meningsfull tilværelse for personer med rusmiddelrelaterte problemer og deres pårørende.
- [Tilbud til barn og unge med psykiske plager og problematisk rusmiddelbruk og behov for sammensatte tjenester](#): Målet for ordningen er å styrke tilbudet til barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging.
- [Vertskommunene](#): Tilskuddsordningen skal kompensere vertskommunene for de beboerne som valgte å bli boende i institusjonskommunen.
- [Tiltak for å øke kompetansen i helse- og omsorgstjenestene til personer med utviklingshemming](#): Målet er å styrke fag- og tjenesteutvikling og kompetanseheving hos personell som yter tjenester til personer med utviklingshemming.
- [Etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud - Helsedirektoratet](#): Tilskuddsordningen skal stimulere kommunene til etablering og videre utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud som bidrar til å fremme helse og livskvalitet, forebygge sykdom, tidlig intervensjon, og til at brukerne lærer å mestre livet med sykdom

Oversikt tilskudd og virkemidler

Helsedirektoratet (forts.)

- [Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester](#): Alle kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere kan søke om delvis refusjon av direkte lønnsutgifter knyttet til disse tjenestene.
- [Aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet](#): Formålet med tilskuddsordningen er å motvirke ensomhet og passivitet og å skape aktivitet, deltakelse, sosialt fellesskap og møteplasser.
- [Psykisk helse i skolen](#): Formålet med ordningen er å styrke området psykisk helse i skolen med fokus på bedre læringsmiljø, økt kompetanse, trivsel og samarbeid mellom instanser og tjenester for barn og unge.
- [Styrking av legevakttjenesten i distriktskommuner](#): Målet med tilskuddsordningen er å bidra til bedre rekruttering og redusert vaktbelastning i kommunens legevaktordning, i kommuner med særlige rekrutteringsutfordringer. Alle kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6 (SSB) med befolkningstall < 5000 kan søke tilskuddet.
- [Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetenesta](#): Tilskuddet går til å styrke kapasitet og videreutvikle tilbudet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Tilskuddet skal, jf. regelverket, ikke kompensere for eventuelle kutt i stillinger kommunen finansierer over kommuneramma.

Husbanken

- [Boligpolitiske virkemidler](#): Bostøtte, startlån, lån til: boligkvalitet, barnehager, studentboliger og utleieboliger. Investeringsstilskudd, tilskudd utleieboliger, tilstandsvurdering og boligsosiale tiltak.

Justis- og beredskapsdepartement

- [Tilskuddsordning for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i kommunene](#): Tilskuddet skal gå til konkrete kommunale prosjekter innen forebygging eller bekjempelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

- [Integreringstilskot](#): Formålet med tilskuddet er at kommunene skal gjennomføre et planmessig og aktivt busettings- og integreringsarbeid, slik at flyktningene kan forsørge seg selv og ta del i samfunnet.
- [Tilskot for einslege mindreårige flyktningar med fleire](#): Tilskuddet skal dekke aktiviteter og tiltak som bidrar til at enslige mindreårige flyktninger blir busette så raskt som mulig og får et godt bo- og omsorgstilbud.
- [Tilskudd for bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvaner](#): Kommunene kan søke tilskudd ved bosetting av personer med alvorlig funksjonsnedsettelse, alvorlige rus- eller adferdsproblemer.

Kommunal og distriktdepartement

- [Tilskudd til politiske partier](#): Statlig partistøtte gis til registrerte politiske partier på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. Utbetaling av tilskudd forutsetter at partiledet har oppnådd stemmer ved sist foregående valg.
- [Tilskudd til økt digital deltakelse og kompetanse i 2023](#): Formålet med tilskuddet er å legge til rette for etablering av et lavterskel veiledningstilbud for personer med liten eller ingen digital kompetanse.
- [Tilskuddsordning for utprøving av bygdevekstvtaler](#): Bygdevekstvtaler er eit nytt distriktspolitisk verkemiddel som skal bidra til busetting, tilgang på arbeidskraft og framtidsetta næringsutvikling i nokre av dei mest spreiddbygde områda av Noreg.

Klima- og miljødepartement

- [Tilskudd for å ivareta naturmangfold i kommuneplanleggingen](#): Kommuner kan søke om midler til tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med naturmangfold. I Stortingsmeldingen Natur for Livet (Meld. St. 14 (2015 - 2016)) er utarbeiding av en kommunedelplan for naturmangfold pekt på som et viktig virkemiddel for å synliggjøre naturmangfoldverdiene i kommunenes eget planarbeid.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Klima- og miljødepartement (forts.)

- [Tilskudd til vassmiljøtiltak – generell vassforvaltning](#): Tilskuddsordninga skal bidra til å nå miljømåla i vassforskrifta. Overflatevann skal beskyttes mot forringing, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vassforekomsten skal minst ha god økologisk og god kjemisk tilstand.
- [Tilskudd til trua arter](#): Tilskuddsordningen omfatter blant annet tiltak som bidrar til å ta vare på økologiske funksjonsområder for prioriterte arter.

Miljødirektoratet

- [Klimasats – støtte til klimatiltak](#): Klimasats er en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil kutte utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet.
- [Statlig sikring av friluftslivsområder](#): Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke Miljødirektoratet om økonomisk støtte til å sikre seg råderett over friluftslivsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale.
- [Tilskudd til nasjonale turiststier](#): Tilskuddsordningen skal bidra til å ta vare på opplevelsese- og naturverdiene, bidra til godt og forebyggende beredskapsarbeid og bred lokal verdiskaping, samt god håndtering av store mengder besøkende gjennom en helhetlig og god besøksforvaltning.
- [Tilskudd til klimatilpasning](#): Kommuner og fylkeskommuner kan søke om midler til kunnskapsoppbygging og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak.

Kultur- og likestillingsdepartementet

- [Tilskudd til arrangementer for idrett og fysisk aktivitet for personer med funksjonsnedsettelse](#): Tilskuddsordningen gjelder tilskudd til arrangementer for idrett og fysisk aktivitet som enten tilrettelegger for eller er forbeholdt personer med funksjonsnedsettelse.
- [Aktiv formidling i bibliotekene](#): Folkebibliotek og fylkesbibliotek kan søke om tilskudd for å drive aktiv formidling i 2023.

- [Tilskudd til idrettsanlegg, kulturbygg og friluftslivsanlegg](#).
- [Arkivutviklingsmidler](#): Arkivverket har siden 2015 disponert prosjekt- og utviklingsmidler for tiltak som styrker sikring og tilgjengeliggjøring av samfunnets arkiver
- [Tilskudd til flom- og skredforebygging og miljøtiltak i vassdrag](#): Tilskuddsordning for kartlegging av fare for flom og skred, sikrings- og miljøtiltak, og for kartlegging av kritiske punkt i bekker og bratte vassdrag.
- [Økonomiske støtteordninger til miljøtiltak, kartlegging og sikring mot naturfare](#): Økonomisk støtte til utredning av flom- og skredfare.

Kunnskapsdepartement

- [Tilskudd til studentboliger for 2023](#): Ordningen skal sikre etablering av boliger for studenter ved høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Dette skal bidra til en mer forutsigbar og rimelig bosituasjon for studenter, og være et supplement til det private boligmarkedet.
- [Tilskott til kompetanseutvikling i olje-, gass- og leverandørindustrien](#): Målet for tilskottsordninga er økt deltaking i kompetanseutvikling i de bransjene som inngår i bransjeprogramma. Tilskottsordninga skal føre til at bransjene får tilgang til relevant kompetanseutvikling.
- [Tilskudd til videreutdanning for lærere 2024 – norsk som andrespråk](#): Utlysningen gjelder tilskudd til gjennomføring av videreutdanningstilbud i norsk som andrespråk, rettet mot lærere som underviser voksne innvandrere i norsk etter læreplan i norsk for voksne innvandrere, jf. forskrift til integreringsloven.
- [Akkreditering for mobilitet](#): Ordningen retter seg mot aktører som regelmessig ønsker å sende elever, lærlinger, deltakere i voksne sin læring, fagskolestudenter eller ansette på et læringsopphold i utlandet. Ordningen gir tilgang til finansiering av mobilitetsaktiviteter over lengre tid.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Kunnskapsdepartement (forts.)

- [Prosjektetableringsstøtte](#): Alle norske institusjoner, organisasjoner og bedrifter som planlegger å etablere et prosjekt under Erasmus+ sentraliserte tiltak, kan søke om prosjektetableringsstøtte. Støtten skal bidra til at søkerne når opp i europeiske konkurranser om prosjektmidler fra Erasmus+.
- [Språkassistenter](#): En språkassistent fra Frankrike, Spania eller Tyskland kan være til stor hjelp og inspirasjon i klasserommet og gjøre det enklere å gjennomføre tilpasset og variert opplæring.
- [Trollstipend](#): Gjennom Troll-avtalen kan fransklærere i ungdomsskole eller videregående skole få individuell støtte til studieopphold i Frankrike. I tillegg kan elevgrupper få stipend til opphold i Frankrike for å få bedre kunnskap om fransk språk og kultur.
- [Virtuell utveksling for høyere utdanning og ungdom](#): Gjennom virtuell utveksling for høyere utdanning og ungdom kan høyere utdanningsinstitusjoner eller ungdomsorganisasjoner utvikle og gjennomføre digitale studieopplegg og gruppediskusjoner for ungdom og unge voksne.
- [Innovasjonsallianser](#): Innovasjonsallianser er større europeiske samarbeidsprosjekter innen høyere utdanning og fag- og yrkesopplæring. Målet med innovasjonsallianser er å utvikle nyskapende utdanningstilbud som fremmer innovasjon og entreprenørskap innen utdanning og arbeidsliv. Utvikling av ferdigheter og kompetanse står i fokus i 2023.
- [Tilskudd til tillitsreformen i barnehage og skole](#): Tilskuddet skal stimulere kommunene til å prøve ut mer tillitsbaserte arbeidsformer i barnehager og skoler. Målet er at de ansatte kan utnytte sin kompetanse bedre gjennom mer faglig frihet og mer tid til barna og elevene.
- [Tilskudd til svømmeopplæring i barnehager](#): Kommuner, frivillige organisasjoner og barnehager kan søke om tilskudd for at barnehagebarn blir trygge i vann og får bedre svømmeferdigheter.
- [Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage](#): Tilskuddet skal bidra til at kommunene kan styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage.
- [Tilskudd til skolebibliotek og lesestimulering 2023](#): Midlene skal styrke skolebibliotekenes arbeid med lesestimulering i grunnskolen og bidra til at skolebibliotek sprer slesegleder, øker lærers kompetanse og er en inkluderende arena.
- [Tilskudd til gratis SFO for familier med lav inntekt](#): Tilskuddsordningen for kommuner om å tilby utvidet gratis SFO til elever fra familier med lav inntekt, blir avvirket fra høsten 2023. Det kommer ingen ny søknadsfrist.
- [Tilskudd til veiledning for nyutdannede lærere](#): Tilskuddet skal bidra til at nyutdannede lærere i grunnskolen får god veiledning og gjøre at overgangen fra utdanningen til læreyrket blir enklere. Målet er at nyutdannede lærere blir værende i skolen.
- [Tilskott til læremiddel og pedagogisk barnehagemateriell](#): Søk om tilskott til å utvikle læremiddel for skole og pedagogisk barnehagemateriell på område uten markedsgrunnlag.
- [Støtte til presse- og ytringsfrihet, bærekraftig utvikling, immateriell kulturarv, verdensarv, dokumentarv og demokratiutvikling](#): Tilskuddsordningen skal bidra til å styrke UNESCOs arbeid og ansvarsområder, gjøre UNESCO mer kjent i Norge, og gjennomføre UNESCO-kommisjonens vedtatte satsingsområder.

Landbruk- og matdepartement

- [Støtte til organisasjoner som arbeider innenfor Landbruks- og matdepartementets målområde](#): Formålet med tilskuddsordningen er å støtte organisasjoner på nasjonalt nivå som arbeider innenfor Landbruks- og matdepartementets målområder.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Nærings- og fiskeridepartement

- [Tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak](#): Tilskuddsordningen for fiskerihavneanlegg er et virkemiddel for å realisere fiskerihavnetiltak som kommunene vurderer som viktige.
- [Tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak](#): Norske kystkommuner kan søke Kystverket om tilskudd til fiskerihavneanlegg i henhold til retningslinjer gitt av Kystverket.
- [Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt](#): Formålet med ordningen er å gi støtte til konkrete kommunale tiltak som tilrettelegger for at ungdom kan skaffe seg erfaring i fiskeriyrket.

Riksantikvaren

- [Kulturminne i kommunen \(KIK\)](#): Målet med KIK-prosjektet er å styrke kompetansen om kulturmiljø i kommunane og få bedre oversikt over verneverdige kulturmiljø.

Samferdselsdepartement

- [Tilskuddsordningen til trafiksikkerhetstiltak](#): Formålet med tilskuddet til trafiksikkerhetstiltak er å bidra til å støtte initiativ og engasjement i arbeidet med økt trafiksikkerhet, og i tråd med det overordnede målet om et transportsystem der ingen blir drept eller hardt skadd – nullvisjonen.
- [Tilskudd til tryggere skoleveier og nærmiljø](#): Alle kommuner kan søke om tilskudd til mer trafiksikre skoleveier og nærmiljø, slik at flere barn og unge trygt kan sykle og gå til skolen.
- [Byvekstavtaler og belønningsavtaler](#): Byvekstavtaler og belønningsavtaler er ordninger som har nullvekst for persontransport med bil som overordnet mål.

Statsforvalter

- [Prosjektskjønn fornying og innovasjon 2024](#): Formålet med prosjektmidlene er å gi kommunene støtte til å prøve ut nye løsninger i sin virksomhet. Midlene skal stimulere kommunene til å kunne jobbe med fornying og innovasjon.
- [Rapportering av utgifter til ressurskrevende tjenester til brukere født i 1953 og 1954](#): Statsforvalteren i Trøndelag ber om særskilt rapportering av påløpte utgifter i 2022 til ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere født i 1953 eller 1954. Rapporteringen blir brukt som grunnlag for å tildele skjønnsmidler for 2024.
- [Tilskudd til svømmeopplæring i barnehager 2023](#): Kommuner, frivillige organisasjoner og barnehager som ønsker å drive svømmeopplæring i barnehagen.
- [Studiepermisjon for videreutdanning i samisk](#): Tilskudd til studiepermisjoner for videreutdanning i samisk gis for å styrke læreres kompetanse i samisk språk
- [Barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging](#): Målet for ordningen er å styrke tilbudet til barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging, herunder FACT-ung team.
- [Voksne med behov for langvarig oppfølging og sammensatte tjenester](#): Målet med ordningen er å styrke tilbudet til personer med langvarige og sammensatte tjenestebehov gjennom å etablere helhetlige, samtidige og tverrfaglige tjenester fra ulike nivåer og sektorer.
- [Tilskudd til Kommunalt rusarbeid](#): Tilskuddsordningen skal bidra til bedret livskvalitet, mestring og mulighet for en aktiv og meningsfull tilværelse for personer med rusmiddelrelaterte problemer og deres pårørende gjennom å styrke tilbud innen forebygging, tidlig intervensjon, behandling og oppfølging

Oversikt tilskudd og virkemidler

Statsforvalter (forts.)

- [Tilskudd til kompetansehevede tiltak for lindrende behandling og omsorg ved livets slutt](#): Tilskuddsordningen er etablert for å styrke kvaliteten i tilbudet til personer med behov for lindrende behandling og omsorg og deres pårørende, og for å bidra til kompetanseoppbygging i kommunene.
- [Tilskudd til klimatiltak](#): Klimasats er en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil redusere utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet.
- [Kompetanse og Tjenesteutvikling innen helse og omsorg](#): Målet med denne tilskuddsordningen er å bidra til å redusere mangelen på personell med relevant fagutdanning i helse- og omsorgstjenesten, og legge til rette for en bærekraftig omsorgstjeneste.
- [Tilskudd til klimatilpasning](#): Kommuner og fylkeskommuner kan søke om midler til kunnskapsoppbygging og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak.
- [Kunngjøring av tilskudd til kommunalt rusarbeid](#): Overgangsordningen er laget for å sikre at kommuner som i 2021 mottok tilskudd etter tidligere regelverk, kan søke om videreføring av tilskudd til stillinger.
- [Tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV-kontoret](#): Arbeids- og velferdsdirektoratet har kunngjort tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV for 2023.
- [Tilskudd til svømmeopplæring for nyankomne minoritetsspråklige barn, unge og voksne, som omfattes av grunnskoleopplæring 2023](#): Tilskuddsordningen skal stimulere kommunene til å gjøre en ekstra innsats rettet mot nyankomne minoritetsspråklige elevers svømmeferdigheter.
- [Opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge](#): Tilskuddet skal bidra med finansiering og stimulere kommunene og fylkeskommunen til å gi grunnskole- og videregående opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge.

- [Skjønnsmidler uforutsette og særskilte forhold](#): Statsforvalteren fordeler en del av skjønnsrammen til utgiftskrevende forhold av betydning som kommunene selv ikke kan påvirke, og som ikke er fanget opp i den faste delen av inntektssystemet.
- [Tilskudd til fjellandbruket i Trøndelag 2023](#): Tilskudd skal gis til utviklingsrettede fellestiltak som styrker bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det skal legges vekt på synergi med andre tilskuddsordninger og god forankring i landbruksnæringa.

Trøndelag fylkeskommune

- [Tilskudd til folkehelsearbeid i Trøndelag](#): Tilskuddsordningen skal støtte tiltak som fremmer deltakelse i nærmiljøet, trivsel og livskvalitet samt er med og utjevner sosiale ulikheter.
- [Tilskudd til idrett og idrettsrelaterte prosjekter](#): Mulighet til å søke om tilskudd til idrettskretsen, tilskudd til idrettsarrangement på internasjonalt og nasjonalt nivå, og arrangement rettet mot mennesker med nedsatt funksjonsevne og arrangement rettet mot inkludering på regionalt nivå. I tillegg til utviklingstilskudd til idretts- og friluftslivsprosjekter av regional betydning.
- [Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet](#): Mulighet til å søke om spillemidler til idrettsanlegg, friluftslivsanlegg og nærmiljøanlegg.
- [Spillemidler til friluftslivsanlegg](#): Nå kan man få finansiert flere anleggstyper til friluftsliv med spillemidler.
- [Statlige midler til friluftsliv](#): Frivillige lag og organisasjoner kan søke om støtte til friluftslivsaktiviteter. Målgruppen er barn og unge, samt de lite aktive.
- [Støtte til mindre tilretteleggingstiltak i friluftsliv](#): Gjennom god tilrettelegging skal friluftslivsområdene gjøres lett tilgjengelige og attraktive for allmenhetens friluftsliv.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Trøndelag fylkeskommune (forts.)

- [Utviklingstilskudd innenfor idrett og friluftsliv](#): Tilskudd til etablering av nye friluftsråd og andre større friluftslivsprosjekter.
- [Prosjekt for friluftslivets ferdselsårer](#): Miljødirektoratet vil stimulere til at kommunene skaffer seg kunnskap om ferdselsårene som finnes i kommunen, hvilke behov de dekker og hvordan de kan utvikles til å skape mer aktivitet.
- [Idrettsstipend for ungdom](#): Fylkeskommunen deler hvert år ut stipend til unge idrettsutøvere, trenere og tillitsvalgte i alderen 16 - 23 år.
- [Tilskudd til regionale kultur- og frivillighetsorganisasjoner](#): Formålet med denne drifts- og aktivitetstilskuddsordningen er å stimulere til utvikling av regionale kultur og frivillighetsorganisasjoner i tråd med Trøndelagsplanen og Kulturstrategien «Balansekunst».
- [Støtte til utstyrssentraler 2023 - 2025](#): Bidra og motivere til at det etableres og oppgraderes flere utstyrssentraler rundt i Trøndelag slik at sports-, friluftsliv-, musikk- og annet kunst- og kulturutstyr blir tilgjengelig i flere nærmiljø enn i dag.
- [Tilskudd til friskliv, læring og mestring](#): Kommuner kan søke statlig tilskudd til etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud.
- [Regionale utviklingsmidler](#): Formålet med tilskuddsordningen er å støtte opp om prosjekter som bidrar til å realisere prioriterte mål og strategier i Verdiskapingsstrategien, regional strategi for verdiskaping i Trøndelag 2022-2025 – med tilhørende handlingsplan 2022-2023.
- [Regionale midler til rekruttering og kompetanse \(RK\) og Regionale tilretteleggingsmidler \(RT\)](#): Tilskuddsordningene skal legge til rette for regional næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving, med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket.
- [SkatteFUNN](#): Bedrifter som investerer i forsknings- og utviklingsaktivitet kan få inntil 20 prosent av prosjektkonstandene som skattefradrag på skatteoppgjøret.
- [Regionalt forskningsfond Trøndelag](#): Regionalt forskningsfond Trøndelag har som formål å styrke FoU-innsatsen hos bedrifter, kommuner og FoU-miljøene i regionen.
- [DistriktForsk](#): DistriktForsk er en egen mobiliseringsordning finansiert av Kunnskaps- og distriktsdepartementet (KDD), men som sees i sammenheng med arbeidet i Regionalt forskningsfond Trøndelag.
- [Ungdomsfondet Trønderkassa](#): Målet med ordningen er at ungdommer skal kunne realisere sine egne prosjektideer, og gjennom dette lære og trene på utvikling, planlegging, og gjennomføring og utvikle entreprenørielle ferdigheter.
- [BIO Trøndelag](#): Bedriftsintern opplæring (BIO) Trøndelag skal bidra til kompetansehevingstiltak i bedrifter.
- [Samarbeidsprosjekter mellom oppvekst-/utdanningssektor og arbeids-/næringsliv](#): Tilskudd til å gi barn og unge kunnskap om, identifikasjon med og stolthet over lokalt arbeids- og næringsliv.
- [Tilskudd til sommerjobb for ungdom](#): Trøndelag fylkeskommune fortsetter praksisen fra de siste tre årene og gir tilskudd til sommerjobb for ungdom også sommeren 2023.
- [Kystskogmidler](#): Fylkeskommunene skal i forvaltningen av ordningen legge vekt på å bygge videre på det arbeidet som er gjort i kystskogbruket.
- [Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner](#): Tilskudd til sikring, istandsetting, vedlikehold, tilstandsregistrering og annet for teknisk og industrielle kulturminner.
- [Tilskudd til verdensarv](#): Tilskudd til sikring, istandsetting, skjøtsel, overvåking og andre nødvendige tiltak for kulturminner, kulturmiljøer og landskap i verdensarvområdet.
- [Tilskudd til tilstandsanalyse av verneverdige bygninger og båter](#): Tilskudd til tilstandsvurdering av verneverdig bygning eller verneverdig båt.
- [Tilskudd til brannsikring av tette trehusområder](#): Tilskudd til brannsikring for tette trehusområder med kulturhistorisk verdi.

Oversikt kunnskapsgrunnlag

KOSTRA/SSB	ssb.no	HUNT	HUNT dashbord	Frivilligsentraler	Norges Frivilligsentraler
Elevundersøkelse	udir.no	Fiskeridir. - ygdrasil	Akvakultur	Kulturminnesøk	Hjem - Kulturminnesøk
Ungdataundersøkelse	Rapporter - Ungdata	KS status kommune	Status kommune 2023 - KS	Husbanken	husbanken.no
Folkehelseprofil	Oppvekstprofil for kommuner og bydeler - FHI	Kommunebilde Statsforvalteren	Kommunebilde	Fremtidsverktøy	Velkommen til fremtidsverktøyet Norge 2040 - KS
Oppvekstprofil	Oppvekstprofil for kommuner og bydeler - FHI	Kommuneareal	Arealbruk i kommunene	IMDi	Tall og statistikk over innvandring og integrering IMDi
Barnehageundersøkelse	udir.no	Arealprofil	Arealprofiler 2022	Effektivitetsanalyse	regjeringen.no
Klimagassutslipp	Miljødirektoratet	Naturkampen	sabima.no	Kulturindeks	Norsk kulturindeks
Trøndelag i tall	Trøndelag i tall	Faktaside - frivillighet	Frivillighet Norge	Idrettsindeks	Norsk idrettsindeks
NHO-norgesmesterskap	Kommune-NM	Frivillige organisasjoner	Frivillige organisasjoner Trøndelag i tall	Anleggsoversikt	Anleggsregisteret.no
Vann-nett	VannNett-Portal	Omdisponering dyrka og dyrkbar jord	Omdisponering Trøndelag i tall		

Vedlegg

- Suksesshistorier i Trøndelag

Frøya kommune | Morgendagens omsorg

Bakgrunn

Et viktig satsningsområde i de nærmeste årene vil være utviklingen av morgendagens omsorgstjenester.

Ambisjon

Framtidas omsorgstjenester omhandler ikke bare eldreomsorgen, men skal omfavne hele livsløpet - dvs. omsorg for alle. Dette krever at vi også definerer omsorg i et videre perspektiv enn hva vi gjør i dag.

Prosess

Prosjektet «Morgendagens omsorg» som ble startet i 2015, innbefatter fem områder for utvikling: Utforming av heldøgns omsorg, frivillighet og pårørendeomsorg, hverdagsrehabilitering og velferdsteknologi, rus og psykisk helsearbeid og organisering, bemanning og kompetanse. Prosjektet omtales også som et samfunnsprosjekt, da det innbefatter alle aldersgrupper, ulike fagpersonell, og som legger vekt på et godt samspill med pårørende, frivillige og lokalsamfunnet.

Gjennom prosjektet «morgendagens omsorg» er det utarbeidet en ny omsorgstrapp. Den beskriver en ny tjenestestruktur hvor helsefremmende og forebyggende arbeide vektlegges. Hverdagsmestring, hvor brukernes gjenværende ressurser vektlegges, skal bli et «tankesett» som skal ligge i bunnen for all tjenesteutøvelse.

Innbyggerne skal få tjenester ut fra det behovet de har, og ikke ut fra hvilken boform de har

Resultat

Kommunestyret vedtok i 2016 bygging av nytt helsehus med 28 plasser, og 48 omsorgsboliger med heldøgntjenester. Disse skal ha en sentrumsnær beliggenhet. Kommunestyret har vektlagt samlokalisering av helsehus og omsorgsboliger, og at heldøgnsomsorgen skal samles på en plass. Dette vil bli særlig viktig i et framtidsperspektiv, med knapphet både på kompetanse og personellressurser. Det skal i tillegg også planlegges for en eventuell utvidelse av flere omsorgsboliger, som vil si bofellesskap med tilgang til personal. Dette for å sikre fremtidig behov.

Konklusjon

Morgendagens omsorgstjenester vil medføre en dreining fra institusjonstjenester – til hjelp i eget hjem. Innbyggerne skal få tjenester ut i fra det behovet de har, og ikke ut i fra hvilken boform de har. Bofellesskap med heldøgns tjenester skal i stor grad dekke dagens sykehjems plasser. Vi skal framover skape muligheter for at brukere av tjenestene skal klare seg best mulig i eget liv - og i eget hjem.

Velferdsteknologiske løsninger skal også i større grad tas i bruk. Slik teknologisk assistanse vil bidra til gode trygghetsløsninger, økt mobilitet og sosial deltakelse for den enkelte. Teknologiske løsninger skal også vurderes i bygging av nye boliger.

Fremtidig innretning av kommunens helse- og omsorgstjenester vil nødvendigvis også påvirke dagens organisering, bemanning og ledelse. Samlokalisering av tjenester, større vekt på tverrfaglig samarbeid og teambasert arbeid, samt krav om tilstrekkelig kompetanse til å utføre de tjenester som kreves. En fleksibel og effektiv bemanning krever at vi ser sektoren under ett, og at vi har en helhetlig tilnærming for å yte best mulig bistand til kommunens innbyggere.

Grong kommune | Foreldre på sidelinja - et nytt folkehelseiltak i Grong

Grong kommune v/Familiebasen har i samarbeid med Nord Universitet startet folkehelseiltaket «Foreldre på sidelinja». Målet er å skape gode oppvekstvilkår for ungdommene i Grong. Målgruppen er ungdom på 7. – 10. trinn og deres foreldre.

Bakgrunn

Bakgrunnen for dette tiltaket var behovet for å lage en tilpasset og moderne metodikk for bruk i skolen. Tittelen er valgt for å beskrive det brede spekteret av foreldre som finnes i ungdomsmiljøet. Noen er meget aktive og står på sidelinja for å heie på sine ungdommer. Andre stiller seg mer passive, dvs. på sidelinja.

Ambisjon

Hovedmålet med «Foreldre på sidelinja» er å styrke nettverket rundt ungdommen, foreldre, foreldregruppa og ungdomsgruppa selv.

Gjennom «Foreldre på sidelinja» skal:

- Ungdommene få mulighet til å fortelle hvordan de har de
- Foreldrene få mulighet til å forstå ungdommene bedre
- Foreldrenettverket bli sterkere
- Foreldrene bli tryggere

Organisering

«Foreldre på sidelinja» skal fortsette etter prosjektets slutt. Det settes i vanlig drift fra 2024. Innholdet i opplegget vil bli tilpasset hvert enkelt trinn hver høst, og følger utviklingen i samfunnet. Tiltaket er ferskvare og har ingen fast manual.

Det er fire treffpunkt:

- Besøk i klasserommet til den enkelte klasse
- Foreldremøte
- Besøk i klasserommet
- Felleskveld for foreldre og ungdommer, med mat. Casearbeid og diskusjoner i grupper rundt ulike spørsmål

Resultat

Alle som deltar på «Foreldre på sidelinja», som lærere på skolen, elever eller foreldre blir alle bedre kjent med Familiebasen. Dette er det forebygging i, og det blir lettere å ta kontakt ved behov, enten for seg selv, eller for andre.

Konklusjon

Familiebasen har fått gjenfortalt at en ungdom som hadde blitt mye plaget, og ikke hadde det så bra på skolen, ble kontaktet av en av mobberne med en beklagelse for dårlig oppførsel, og et ønske om å være støtte videre for den andre. Dette ble gjort som en følge av casearbeid gjennom «Foreldre på sidelinja».

Dersom vi er med på å bidra til at en ungdom får en sånn opplevelse hvert år, eller lignende er det verdt jobben.

Det at foreldrene har jobbet med caser om aktuelle tema vil forberede dem bedre på noe av det som kommer, i tillegg til å opplyse dem om hva som røres seg akkurat nå, og forhåpentligvis lette dialogen dem imellom når det er noe ekstra krevende.

Foto: Mari Leksås

Heim kommune | Heltidskultur - en historie om stort og godt bærekraftsarbeid i Heim kommune

Det umulige er mulig i Heim

Vilje, handlekraft og lagspill. Oppdrag bestilt av politisknivå, kommunedirektør med mot til å satse og dedikerte ansatte grep muligheten i en involverende prosess i et partsamarbeid. Resultatet viser at partssamarbeid er gull verd og forankring i alle nivå er veien til suksess.

Mål: 100 prosent stilling som norm i Heim kommune og avslutte ufrivillig deltid

Kommunestyret vedtok Moderniseringsprosjektet fra år 2022 med tre års virkning. Prosjektet har som hensikt å modernisere helse- og mestringsstjenestene i Heim kommune, gjennom utvikling av heltidskultur og nye arbeidstidsordninger. Dette er tydelig utledet fra visjon/mål/strategier i (ny) samfunnsdel av kommuneplan. «Heim kommunes brukere skal sikres gode og trygge tjenester og kommunens ansatte skal oppleve arbeidsvelferd gjennom trygg, forutsigbar og inkluderende arbeidssituasjon.»

Strategi og tiltak

Det ble utarbeidet en overordnet plan for gjennomføring av prosjektet som tydelig viser logistikken, samhandling og møtetidspunkt på de forskjellige nivåene i organisasjonen, samt tidshorison for prosessen og dato for ferdigstilling av prosess. Det ble samtidig utformet en prosessplan som beskriver hvilke beslutninger som ble tatt i hvilken gruppe, som ble fortløpende oppdatert.

Prosjektet ble organisert med administrasjonsutvalget som styringsgruppe

Administrativt er prosjektet organisert med en overordnet styringsgruppe, en prosjektgruppe og en ressursgruppe for Heim turnus. Prosjektleder var gjennomgående representant i alle de administrative gruppene.

Fastsatte møtepunkter for ansatte sammen med prosjektleder, seksjonsledere og tillitsvalgte, hvor tema var kommunikasjon og dialog.

Nyhetsbrev er sendt ut hver uke til alle ansatte om hvor prosjektet var i prosessen, hva som er bestemt, samt hva jobber vi med nå og fremdriften til prosjektet.

Ressursgruppe for Heim turnus består av alle tillitsvalgte som organiserer ansatte i Helse og mestring, utvalgte seksjonsledere, turnusansvarlige og prosjektleder.

Kommunen konkluderte med at seksjonslederne er nøkkelen til suksess og at involvering og forankring på alle nivåer i organisasjonen var nødvendig for å fremdrift i prosjektet.

Politisk nivå ble orientert og involvert spesielt i begynnelsen av prosjektet helt til administrasjonsutvalget i september 2022 ga et tydelig mandat til kommunedirektøren om at 100 prosent stilling er normen i Heim kommune.

Tiltak og prosess

Heim kommune deltok i nettverk for heltidskultur i Trøndelag, i regi av KS, som ble en katalysator for fremdriften i arbeidet med heltidskultur i egen kommune. Framlent sitt analyseverktøy for planlagt bemanning kontra faktisk bemanning medførte en "aha-opplevelse" når det ble fremlagt analyser av konkrete turnuser.

Kommunen ble nysgjerrig på status i Heim når det gjelder økonomiske midler brukt til vikarer i forhold til overtid, ekstrahjelp, sykevikar og vikarbyrå. Faktiske utgifter som Heim kommune har dokumentert i regnskap de siste 3 kalenderårene ble analysert. Målet ble; hvordan sette bemanning i system for allerede kjent fravær.

Ny rammeavtale for turnus og ny lokal turnusavtale ble fremforhandlet med tillitsvalgte. Analyse av forskjellige turnusmodeller ble gjennomført i ressursgruppa for Heim turnus. Valget ble den turnusmodellen som var mest bærekraftig i et lengre tidsperspektiv. Kommunen ønsket en fleksibel turnusordning med Flexa som metode hvor essensen er forhandlerturnus over 12 uker satt i system. Alle turnuser er oppbygd med helsefremmende tiltak og vilkår.

Kommunen har brukt Moland sine 6 prosesselement for å evaluere prosessen på alle nivå i kommunen 3 ganger siden 2021 til juni 2023. Dette har vært et effektivt verktøy for å justere kursen.

Heim kommune | Heltidskultur - en historie om stort og godt bærekraftsarbeid i Heim kommune

Resultater og effekt

Resultatet av prosjektet er at ansatte i deltidsstilling nå har fått den stillingsstørrelsen de ønsker uavhengig av kvalifikasjoner fra 04.09.2023.

Utgangspunkt: 175 ansatte i turnus stillinger

Før 03.09.2023

Ansatte i 100 prosent stilling: 57 ansatte = 35,57 prosent

Ansatte i deltidsstillinger: 118 ansatte = 67,43 prosent

Fra 04.09.2023

Ansatte i 100 prosent stilling: 119 ansatte = 68 prosent

Ansatte i deltidsstillinger: 56 ansatte = 32 prosent

Heim kommune har innhentet en intern arbeidskapital i organisasjonen på hele 24,4 årsverk.

Resultatmål

- Økt heltidsandel
- Økt gjennomsnittlig stillingsstørrelse
- Avslutte ufrivillig deltid
- Flere heltidsutlysninger
- Redusert vikarbruk
- Færre vakanser i turnus
- Økt grunnbemanning

Effekt mål

- Felles forståelse mellom ledere, tillitsvalgte og ansatte om hva en heltidskultur innebærer, gjennom prosesser som involverer alle nivå i organisasjonen
- Heltid skal være hovedregelen
- Sette bemanning i system i forhold til kjent fravær
- Riktig bruk av økonomiske og menneskelige ressurser
- Bedre kontinuitet og kvalitet på tjenesten med kontinuitetsbærere i tjenestene
- Mer effektive tjenester

- Økt grad av fleksibilitet og robusthet for å møte fremtidens utfordringer
- Økt nærvær
- Bedre arbeidsmiljø
- Bedre rekruttering
- Økt kompetanse

Heim kommune sin analyse av valgt turnusmodell

Hvordan vil turnusmodellen påvirke kommunens rekrutteringsevne, mål om økt bosetting og bruk av vikarbyrå:

- Turnusmodellen vil påvirke rekrutteringsevnen i positiv retning
- Endring av dagens turnusmodell til å jobbe 4. hver helg og samtidig tilrettelegge for å avslutte arbeidspraksisen med deltidsstilling og små helgevaktstillinger, vil på sikt skape bedre rekrutteringsmuligheter
- Ansatte tilbys stilling og en lønn de kan leve av. Sikre at personer som har tatt utdanning innen helse, velger å jobbe innen yrket de er utdannet til, som sikrer stabil inntekt og forutsigbarhet
- Tilrettelegger for det generasjonsskiftet som kommer eller allerede er påbegynt innen helse og omsorg i turnustjenestene og sikre rekruttering for fremtiden
- Vikarbyrå er en tjeneste som på sikt mest sannsynlig ikke vil være så tilgjengelig som nå i fremtiden og av den grunn må turnusplanlegging endres nå
- Norsk lovverk vil mest sannsynlig stramme inn på bruk av vikarer fra vikarbyrå for kortere og lengre perioder, og kommunen må selv ta ansvar for å ha nok kvalifisert arbeidskraft
- Kommunen tilrettelegger for økt bosetting ved å tilby 100 prosent stillinger som på sikt medfører mindre eller ingen bruk av vikarbyrå
- Demografien tilsier at det blir flere eldre. Dette medfører at Heim kommune har behov for å tiltrekke seg ungdom og unge voksne som kan sikre økt bolyst i distriktskommunen. Jobb er et lokkemiddel og et viktig verktøy for bosetting.

Heim kommune | Heltidskultur - en historie om stort og godt bærekraftsarbeid i Heim kommune

Samlet vurdering av suksesshistorien

Turnusmodellen gjør kommunen mindre sårbar og bedre rustet for fremtiden. De som er ansatt i dag får den stillingsstørrelsen de ønsker, og nyansettelser i 100 prosent stillinger gir en bedre rekrutteringsevne. Dette medfører bedre forutsigbarhet og faglig innhold og kvalitet på tjenestene som trygger ledere og ansatte til å stå i utfordringen over tid. En må planlegge ansettelser ut fra behov i årsverk, utover det en ordinær grunnturnus og budsjettammer planlegger for.

Heim kommune må sørge for å planlegge med årsverk som dekker allerede kjent fravær, som rettigheter de ansatte har i henhold til ferielov, arbeidsmiljølov, folketrygdlov, samt kommunens lokale avtaleverk som livsfasepolitikk med mer.

Rekruttering blir en stor utfordring i konkurranse med mer attraktive yrkesgrupper og kommuner/helseforetak som tilbyr bedre vilkår. Jfr. de som jobber i ambulansetjenesten - jobber mye og intenst, men med lengre fri i friperioder.

Vi er den første enheten der alle tjenesteområder opererer med heltidskultur. Dette fører til økt rekruttering, kontinuitet og kvalitet i tjenestetilbudet. Det skal vi være stolt av.

Eli Mette Vitsø, Enhetsleder

Heltidsprosjektet har ikke gått på skinner

- Hva gjør vi hvis ansatte ikke ønsker 100 prosent stilling?
- Må alle søke 100 prosent stilling eller må den enkelte ansatte søke om permisjon hvis en ikke ønsker å gå i 100 prosent stilling?
- Må vi utforme et nytt permisjonsregelment?
- Kan vi tilby stillinger uten at stillinger blir utlyst?
- Er det praktisk mulig å få samme vakttyper i helle enheten?
- Betalt eller ikke betalt matpauser på langvakt, hva gjør vi?
- Hvor lang skal den enkelte langvakt være?
- Har vi tid og kapasitet til å komme i mål i forhold til oppsatt tidsplan?
- Felles forståelse for begreper og kultur
- Må vi innhente ekstern kompetanse for utarbeiding av nye turnuser?
- Psykologi og endringsprosess, hvem blir berørt og hva skjer hos enkelte ansatte og i ledelsen?
- Personalavdelinga må kobles på
- Døgnrytmeplan, bemanningsplan. Fortsette som før endringer eller hva er riktig bemanning ut ifra kartlagt døgnrytmeplan på den enkelte avdeling?
- Hvem gjør hvilke oppgaver til hvilken tid med hvilken kompetanse, oppgavevridning/TØRN?
- Klarer vi å få med alle tillitsvalgte slik at vi utad står samlet om samme vilkår, virkemidler og metode?
- Budsjett, hvilke konsekvenser får det?
- Utfordringer har stått i kø - må vi ærlig innrømme
- Vi er i gang - vi skal implementere organisasjonsendringen i ledelsen - endringen skal settes i drift
- Vi har satt tydelige mål for evaluering og når evaluering skal skje

Det vil ta noen år før vi ser effekten. Da må alle jobbe med seg selv. Det handler om politisk vilje. Det er ganske rart at vi ikke har skjont at damer ikke skal ha full stilling. Jeg er stolt og glad for at vi er med på dette.

Inger Lise Øyan Waade, Kommunalsjef helse, mestring, familie

Heim kommune | Heltidskultur - en historie om stort og godt bærekraftsarbeid i Heim kommune

Gratulerer med dagen 4. september 2023. I dag rulles Heltidskulturprosjektet ut og alle ansatte i Helse og mestring i Heim kommune, som ønsker det har 100 prosent stilling. Dette er stort for oss tillitsvalgte, som har jobbet for hele faste stillinger i mange år og kjempet for større stillingsprosent for våre medlemmer. Endelig er det Heltid som gjelder for kvinner. Nå har nettopp du og dine kollega mulighet til lån i banken og slipper å “shoppe” vakter. Heim kommune vil fra nå av bruke sin “arbeidskapital” mye bedre, du kjenner den du jobber sammen med og det gir økt kvalitet til de som mottar tjenestene. Det kommer til å bli humper i vegen, kanskje tryner vi i grøfta og må reise oss igjen. Men nå er alle i gang. Hurra. Vi vet at dette er vegen inn i fremtiden, og vårt håp og ønske er at alle ansatte i Heim kommune skal få tilbud om 100 prosent stilling om noen år.

Ann-Helen Kvingedal, Leder av fagforbundet i Heim

Hitra kommune | For å vite hvor vi skal - må vi vite hvor vi er og har vært

Hitra kommune har utarbeidet grunnlagsdokumentet «Hitra i tall»

Hitra i tall er en del av Hitra kommunes overordnede kunnskapsgrunnlag. Dokumentet er underlag for overordnet og langsiktig planlegging. Hitra i tall gir oss innsikt og oversikt og er grunnlaget for vårt arbeid mot framtidskommunen Hitra.

I vår forståelse av bærekraft legger Hitra kommune:

“Den lokale kraften som ligger i mennesker, miljø og økonomi, og som gir oss mulighet til å vokse i balanse med natur- og ressursgrunnlag.”

Bærekraftsmålene skal hjelpe oss til å løfte blikket, styre i riktig retning og utvikle gode løsninger lokalt – som også bidrar globalt. Lokal handling er avgjørende for å nå de globale målene.

«Hitra i tall» bidrar til vår forståelse av helheten i samfunnet

Økologisk, økonomisk og sosial og kulturell bærekraft er faktorer som hver for seg er viktige for å nå bærekraftsmålene, men som til enhver tid må ses i sammenheng med hverandre og med de målsettinger vi arbeider for å nå.

Hitra i tall viser oss disse sammenhengene og er utarbeidet for å være tilgjengelig for alle – målet er å gi alle den samme helhetsforståelsen. Dokumentet har hovedfokus på statistikk for Hitra. I noen tilfeller sammenligner vi med nabokommuner og sammenlignbare kommuner i nærområdet og Trøndelag som helhet. Dette for å bidra til et bredere perspektiv på vår egen utvikling.

Dokumentet er inndelt i kapitlene:

- Hvem er vi?
- Hvor bor vi?
- Hva gjør vi?
- Hvordan har vi det?

Folkehelse og Hitra

Folkehelsearbeid har mye til felles med den sosiale dimensjonen i FNs bærekraftsmål. Både sosial bærekraft og folkehelse handler om å fremme en samfunnsutvikling som:

- Setter menneskelige behov i sentrum.
- Gir sosial rettferdighet og like livssjanser for alle.
- Legger til rette for at mennesker som bor i lokalsamfunnet, kan påvirke forhold i nærmiljøet og ellers i kommunen.
- Legger til rette for deltakelse og samarbeid (Hofstad, 2017; Bergem, 2019)

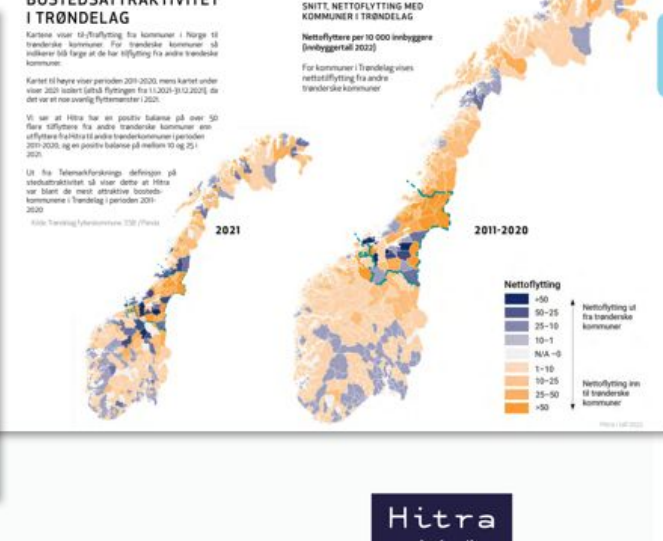
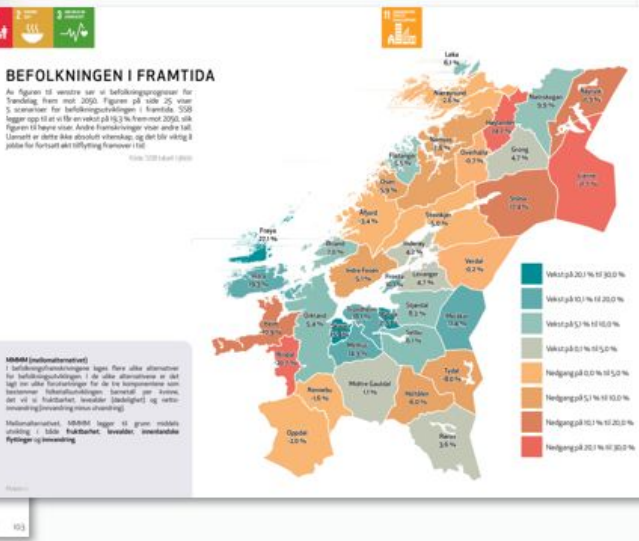
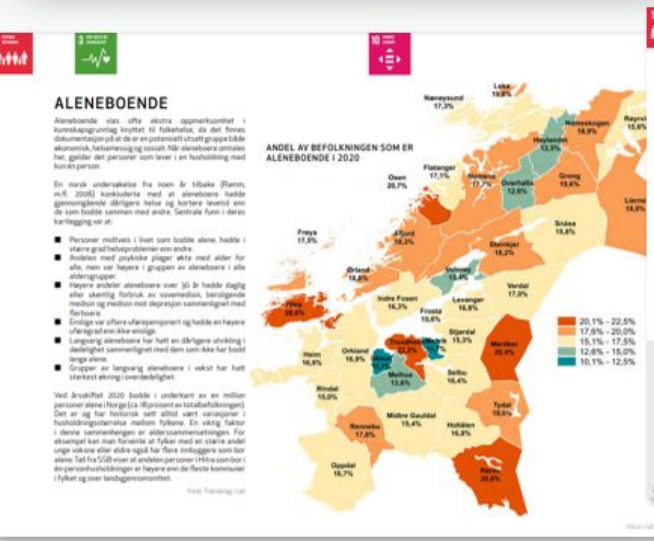
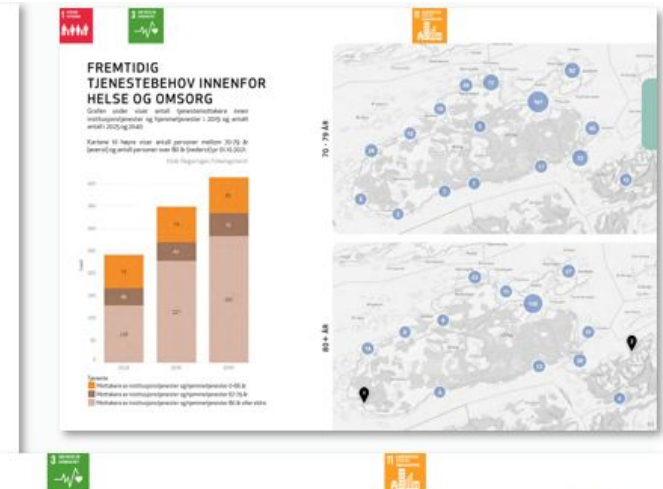
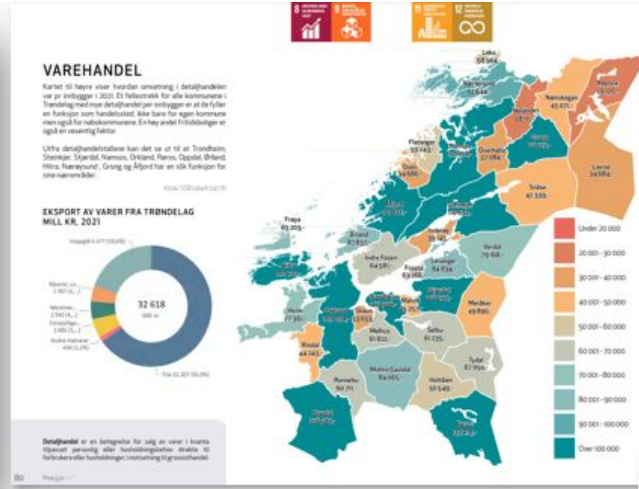
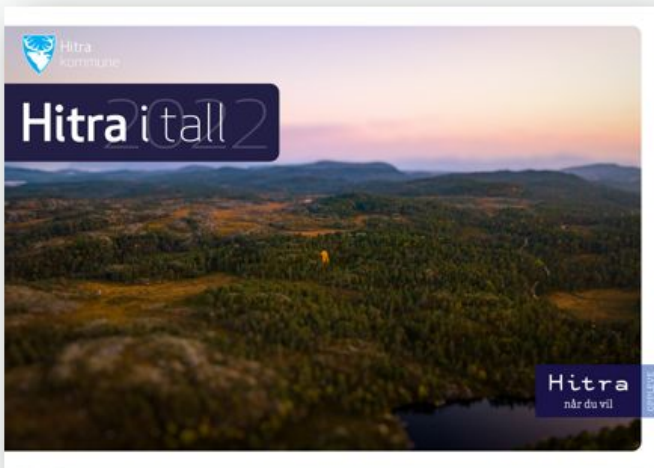
Hitra i tall er vår oversikt over befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer, og dermed også vår folkehelseoversikt.

Statistikk og tall i dokumentet er hentet fra flere kilder, og henvisning er angitt figurer og grafer i dokumentet. Innholdet på hvert enkelt område er basert på så ferske tall som mulig. Dette varierer alt ut fra tema. Tallene er hentet fra offentlig tilgjengelige tall. Hitra i tall er i sin helhet utarbeidet av Hitra kommune. Trøndelag fylkeskommune har bidratt og vært inspirasjon med sin versjon “Trøndelag i tall”.

Hitra i tall brukes i dag som underlag for alle typer planprosesser og bidrar til forståelsen for helheten, og brukes aktivt også av politisk nivå. Dokumentet brukes i undervisningssammenheng i barne og ungdomsskole.

Hitra i tall oppdateres hvert år. Mer fra rapporten fremvises på neste side.

Hitra kommune | For å vite hvor vi skal - må vi vite hvor vi er og har vært

Indre Fosen kommune | Mindre og smartere bilbruk

Bakgrunn

Prosjektet startet i 2019 med utspring i en opplevelse av at det ble kjørt mye fossilbil i kommunal tjenesteyting, og at sammenslåingen av kommunene Rissa og Leksvik medførte en betydelig økning i transportbehov. Det var ikke bare økt kjøring mellom de gamle kommunene, men også til nye administrasjonssteder i Trøndelag fylke. I tillegg var det mye kjøring som følge av samarbeid med de andre kommunene på Fosen. Kommunen så et klart behov for å endre rutinene sine på dette feltet.

Kommunen opplevde samtidig at det som var tilgjengelig av videomøteutstyr, og mangel på teknisk opplæring var til hinder for at det ble gjennomført digitale møter. Det var lettere for ansatte å velge bilkjøring fremfor å overkomme de tekniske hindringene, særlig for møter på Fosen med korte kjøreavstander.

Det ble utformet flere aktuelle tiltak:

1. Prosjektet ønsket å sette sammen et enkelt videomøte-kit bestående av en lydallerken med mikrofon og et webkamera. Disse ville tilgjengeliggjøres via booking likt et møterom.
2. Prosjektet ønsket å stramme inn rutiner for bruk av bil i kommunens tjeneste. I de tilfellene der det måtte kjøres bil, ville prosjektet jobbe for å få størst mulig bruk av kommunale elbiler. For at dette skulle fungere måtte brukervennligheten forbedres med et nøkkelskap med kortleser der de ansatte hadde tilgang via nøkkeltorget. Samtidig kunne det sikres kontroll på hvem som hadde åpnet skapet. Dette i kombinasjon med elektronisk kjørebeholdning ville gi mulighet til å kunne automatisere kostnadsfordelingen mellom avdelingene for bilbruken. Selve ladestrukturen lå tilgjengelig, og krevde ingen tiltak.

3. Det var viktig for prosjektet å sikre involvering med de andre kommunene på Fosen for at prosjektet skulle ha ønsket effekt. Dette gjaldt selvfølgelig i første rekke å forbedre utstyr og kompetanse til å gjennomføre digitale møter.

Prosjektet var ferdig planlagt og opplæring og tilrettelegging for digitale møter var godt i gang da pandemien traff.

Mål

Målet var å redusere utslipp knyttet til kjøring for kommunens administrasjon med 30% det første året. På litt lengre sikt var målet en reduksjon på minimum 50%.

De konkrete målene for prosjektet ble satt av kommunens administrasjon, men de var likevel godt forankret i flere vedtatte dokumenter. For Indre Fosen kommune sin del gjaldt dette både *Energi- og klimaplan* og *Guide for Folkehelse, miljø og estetikk*.

Strategi

Kommunen hadde to hovedstrategier:

1. God opplæring i teams og tilkobling av utstyr (og oppskrifter), i tillegg til oppgradering av utstyr der det var behov for det. Det ble lagt vekt på brukervennlighet.
2. Tilgjengelige elbiler som det var enkelt å booke, og som det var enkelt å få tak i nøkkel til. Dette måtte være uavhengig av åpningstidene i servicetorget. Utarbeide rutiner for bruk av bil i kommunens tjeneste der det blant annet kreves at kommunal elbil må brukes dersom det er en tilgjengelig. Ideen var at det var kun dersom det ikke var kommunal bil tilgjengelig at man kunne kreve km-godtgjørelse.

Indre Fosen kommune | Mindre og smartere bilbruk

Tiltak og prosess

Prosjektet ble kjørt som et samarbeid mellom Fosen IKT (opplæringsansvarlig og innkjøpsansvarlig), økonomisjef og rådgiver klima og miljø, i tillegg til representanter for de andre kommunene.

Det ble søkt om eksterne midler for å få gjennomført prosjektet. Kommunen fikk 250.000 kroner fra Miljødirektoratet gjennom klimasatsmidler. Politikerne ble ikke involvert før midlene ble tildelt, men orientering ble gitt dem i form av en informasjonssak.

Hovedtiltak:

1. Kursing av alle administrativt ansatte i alle kommunene på Fosen
2. Anskaffelse (leasing) av 4 elbiler til elbil-pool ved rådhuset i Rissa
3. Anskaffelse av nøkkelskap som kunne åpnes med nøkkelkort, og som er knyttet til et bookingsystem

Alt i alt har prosjektet vært vellykket for Indre Fosen kommune sin del. Når det gjelder de andre kommunene er det gjennomført opplæring og tilrettelagt for digitale møter. Digitale møter mellom kommunene på Fosen har nå blitt normen, med solid drahjelp av pandemien og prosjektet.

Resultater

1. Det ble gitt opplæring i bruk av teams i alle kommunene på Fosen. Det ble kjøpt inn enkle "møtekit" for å kunne bruke Teams/videokonferanse. Disse ble fordelt til de kommunene som hadde behov for det. Det ble innført nye rutiner for bruk av videokonferanseutstyr og bruk av bil ifbm møter. Pandemien har bidratt til at mange har tilegnet seg økt teknisk kompetanse, og at også kommunes ansatte ville hatt det samme utbyttet. Det var likevel viktig for fremdriften og implementeringen at Fosen IKT hadde opplæring med alle, og avgjørende for at kommunen var så godt forberedt da pandemien kom. I tillegg til digitale møter var også kommunene godt i gang med å opprette interne og interkommunale samarbeidsplattformer på Teams.
2. Det ble opprettet elbil-pool for administrasjonen i Indre Fosen kommune. Det ble samtidig innført ny løsning for booking av kommunale biler, og registrering av kjørelengde. Valgte løsning for dette heter Caradmin. Løsningen inkluderer nøkkelskap som åpnes med den enkelte ansattes nøkkelkort, og som leverer ut den bilen som har stått lengst på lading til neste bruker. Med denne løsningen er bilene tilgjengelige for ansatte også før og etter servicetorgetts åpningstid. Registrering av kjørelengde skjer i forbindelse med tilbakelevering av nøkkel i nøkkelskapet. Dette er en langt bedre løsning for oss enn elektronisk kjørebok.
3. Kommunen har økt antallet el-biler fra 4 til 14 i løpet av prosjektperioden. 4 av bilene er satt i en felles bil-pool for ansatte på rådhuset, barnevernet og oppfølgingstjenesten. Bil-poolen skal erstatte bruk av privatbil. Dersom Indre Fosen kommune sammenligner utbetalt kjøregodtgjørelse for siste kvartal i 2019 med siste kvartal i 2020 er nedgangen på 39% for all kjøring. Den reelle nedgangen for kjøring for de som har tilgang på el-bilene er derfor større. Beregnet klimagassreduksjon er 88 tonn CO₂-ekvivalenter.
4. En positiv tilleggseffekt er at mange av de kommunale enhetene som ikke er lokalisert på rådhuset, men som er lokalisert i Rissa sentrum også har meldt sin interesse for å bruke elbil-poolen.

Malvik kommune | Heltidskultur og kvalitet i tjenestene i Malvik

Bakgrunn

Allerede i 2015 ble det etterlyst en høyere heltidsandel av kommunens politikere. Første politiske vedtak kom i 2017 med krav om minimum 60 prosent heltidsandel i løpet av planperioden frem til 2020. Kravet er senere økt hvert år ved behandling av handlings- og økonomiplanen til et mål om 72 prosent heltidsandel i løpet av 2026.

Organisering

Arbeidet ble bevisst ikke organisert som et prosjekt, men har blitt systematisk fulgt opp innenfor de gjeldende ansvarsstrukturene i organisasjonen. Det er heller ikke utarbeidet en egen plan, men arbeidet følges opp systematisk ved ansettelser og det rapporteres hver måned til administrasjonsutvalget. Alle stillingsutlysninger skal i utgangspunktet være heltid. Eventuell utlysning og ansettelse i deltid må begrunnes og godkjennes i forkant. Det har blitt innført noen langvakter som gjør det enklere å ha hele stillinger i turnus og samtidig unngå «ekstrahjelp» i små stillinger i helgene.

Det har vært et tett samarbeid med hovedtillitsvalgte og er etablert en arbeidsgruppe kalt «Overordnet gruppe – heltidskultur og kvalitet i tjenestene». Arbeidsgruppen er partssammensatt med hovedtillitsvalgte fra Fagforbundet, Norsk sykepleierforbund og Utdanningsforbundet, i tillegg til kommunalsjefene fra helse og oppvekst, samt HR-leder og organisasjonssjef. Arbeidsgruppen gjennomfører møter med formål å evaluere resultater og diskutere tiltak.

I tillegg blir administrativ ledelse på alle nivåer bevisstgjort gjennom gjentakende påminnelse og oppfølging på resultater.

Utfordringer

Den største utfordringen er at det er mange som velger å arbeide deltid selv om de ikke har andre ytelser ved siden av. Vi tror mye av dette skyldes holdninger til heltid, og mener det må en kulturendring til for å lykkes fullt ut, spesielt innenfor helse.

Resultat

- heltidsandelen har økt fra 55,4 prosent i 2017 til 71,2 prosent i juli 2023
- redusert fravær, stillingsprosentene 25 til 75 prosent har størst fravær
- bedre kontinuitet og økt tilstedeværelse bidrar til bedre kvalitet til de som mottar tjenestene

Vi får i dag positive tilbakemeldinger på hva heltidsarbeidet betyr for tjenestene, spesielt innenfor virksomhetene Hjemmesykepleien og Behandling og pleie

Bruker: Det er trygt å ha færre ansatte å forholde seg til – «er det du som kommer, ja, så godt å se deg igjen!»

Ansatt: «Jeg opplever at heltid bidrar til bedre kommunikasjon, samarbeid og flyt i gjennomføring av arbeidsoppgavene, og at jeg bidrar til et bedre arbeidsmiljø!»

Avdelingsleder: «Heltid fører til større stabilitet og kontinuitet i arbeidsstokken, og det er lettere å følge opp f.eks. utviklingsprosesser når ansatte arbeider i hel stilling.»

Vi tror at «heltid avler heltid». Kontinuitetsbærere i tjenesten gjør arbeidssituasjonen bedre for alle, både arbeidstakere og tjenestemottakerne.

Malvik kommune | Heltidskultur og kvalitet i tjenestene i Malvik

Hvordan oppnå gode tjenester, bidra til økt likestilling mellom kjønnene, reduksjon i økonomisk ulikhet og være en attraktiv arbeidsgiver i dagens og framtidens arbeidsmarked? Malvik kommune tror en sterk satsing på heltidsstillinger kan være et viktig bidrag!

Namsos kommune | Redusert matsvinn var hovedmålet med prosjektet

- resulterte også i reduksjon av klimautslipp, reduserte kostnader og bedre ernæring

Bakgrunn

Sentralkjøkkenet ved Namsos leverer mat til sykehjemmet, flere bo- og velferdssenter og til hjemmeboende. Ansatte la merke til overfylte kjøleskap, at leveransen av mat ikke sto i samsvar til antall beboere og deres energibehov, og flere var fortvilte over mengden mat som ble kastet. Med bakgrunn i at Namsos kommune har vedtatt at kommunen skal være med på omstillingen til et grønt samfunn og være en foregangskommune innen miljø og klimatiltak ble det søkt om støtte til prosjektet: Reduksjon av matsvinn i Namsos kommune. Leder for avdelingen ernæring og service ble frikjøpt fra deler av sin stilling for å lede prosjektet når søknaden ble innvilget.

Prosjektet hadde flere målsettinger. Det ene var å redusere matsvinnet og dermed også kommunens klimagassutslipp. For å få til dette var det et mål å etablere bedre rutiner for både håndtering av råvarer, varebestillinger, avbestilling av mat og oppfølging som sikrer riktig mat til riktig bruker.

Tiltak

Det ble jobbet med flere tiltak parallelt:

- næringstette oppskrifter med mindre porsjoner
- holdningsarbeid med fokus på at alle må ta ansvar
- opprettelse av arbeidsgrupper der kjøkken og avdelinger var representert for å bedre samarbeidet og kommunikasjon innad og mellom aktører
- rutiner for avbestilling av mat
- mat-kort for å sikre riktig mat til riktig person
- innkjøp av IT-løsning med mulighet til å lage råvareoversikt basert på faktiske bestillinger og presentere maks- og minimumslager
- kursmateriell i hvordan håndtere rester og gitt undervisning i matkultur for flerkulturelle ansatte for å sikre riktig håndtering av mat
- Varelevering fra Nær Engros ble redusert fra tre til en gang i uken og grønnsaker, meieri og kjøtt levert sammen for å redusere utslipp fra transport

Resultat

Sentralkjøkkenet ved Namsos helsehus har redusert sitt matsvinn med nesten 6 tonn i året. Dette tilsvarer 110 kg per uke, og omtrent 396 kg CO₂-ekvivalenter redusert utslipp per uke. Tiltakene har også førte til reduserte kostnader: På et halvt år ble matinnkjøp redusert med 250.000 kroner.

Å redusere matsvinn startet som et klimasatsprosjekt, men er i dag videreført i daglig drift. Arbeidet har både bidratt til å redusere unødvendig ressursbruk og klimautslipp, samt bedre ernæring og helse for kommunens brukere.

Suksesskriterier

- Blant ansatte har prosjektet ført til økt engasjement og kunnskap om riktig ernæring og matsvinn
- For brukerne har prosjektet bidratt til bedre helse gjennom arbeid med ernæring og mat av kvalitet. Eksempelvis skal alltid to kokker smake på maten før den godkjennes, riktig nedkjøling skal dokumenteres og maten har blitt mer næringsrik. For å bidra til et mer bærekraftig kosthold ble det i menyen innført vegetar-alternativ og alternativ til rødt og bearbeidet kjøtt

Sentralkjøkkenet ved Namsos helsehus har vist hva som er mulig å få til og vi ønsker å bruke resultatene til inspirasjon og læring for andre som driver med tilberedning og servering av mat.

Involvering, ledelsesforankring og tydelige krav er viktig. Vi erfarte lojalitet og engasjement på både godt og ondt. Noen var imot å bruke tid på prosjektet fordi arbeidsdagen allerede var fylt opp med mange oppgaver. Resultatet av kartleggingen av matsvinnet i begynnelsen var imidlertid så voldsomt at de ansatte skjønte at noe måtte gjøres. Erfaringen er at det som er målbart, det gir mening, og synliggjøring med tall har vært viktig.

Nærøysund kommune | “Rydde med jobben-dagen” i Nærøysund sin skjærgård

Bakgrunn

Sammen med Hold Norge Rent, Oppdretternes Miljøservice, Oceanize og frivillige, gjennomførte kommunen i 2022 «Rydde med jobben-dagen» i Nærøysund sin skjærgård.

«Rydde med jobben-dagen» ble markert i Nærøysund kommune på grunn av mangeårig innsats med lokal strandrydding. Kommunen har Norges lengste strandlinje på ca. 3600 kilometer, som ligger åpent til mot sørvest. Nærøysund har stor aktivitet i kystsonen med havbruk, fiskeri og sjøfart. Det er ryddet 400 tonn med søppel, men fortsatt er en stor del av strandsonen ikke ryddet. Marin forsøpling er eierløst avfall som ikke reguleres av noe lovverk, og som mangler en overordnet og samordnet tiltaksstrategi.

Ambisjon

Nærøysund kommune skal være en foregangskommune på klima og miljø (kommuneplanens samfunnsdel 2021-2033). Kommunen har videre et mål om grønn omstilling og bærekraftig forvaltning av naturressursene. En av strategiene er å forvalte økosystemer i havet, langs kysten og på land slik at de er sunne og produktive i et langsiktig perspektiv. I utkast til temaplan for klima- og miljø har kommunen foreslått et mål om at Nærøysund kommune skal redusere marin forsøpling. I tilknytning til dette målet er det skissert to tiltak:

1. Søke samarbeid med EU/ Norden for utvikling av en forvaltningsstrategi og forvaltningspraksis for strandsonen i hele nordsjøområdet med fokus på marin forsøpling, tiltak, samarbeidspartnere og finansiering.
2. Stimulere til lokale ryddeaksjoner.

Hold Norge Rent ønsket å bidra til å markere den årelange strandryddeinnsatsen i Nærøysund gjennom å markere «Rydde med jobben-dagen» i strandryddeuka høsten 2022 sammen med kommunen, frivilligheten og lokale firma.

Tidligere Nærøy og Vikna kommuner og nå Nærøysund kommune har i mange år bevilget økonomisk støtte til lokalt ryddefirma, som har tilbudt ungdom sommerjobb med strandrydding, lagt til rette for at skoleklasser kunne dra på strandrydding og hentet alt oppsamlet avfall på strender der frivillige har ryddet.

Prosess

Oppdretternes Miljøservice (OMS) er kommunens hovedsamarbeidspartner og den profesjonelle strandrydder. De bidro med båter og mannskap for å kunne gjennomføre «Rydde med jobben-dagen». Firmaet Oceanize stilte opp for å synliggjøre deres innsats for å resirkulere brukt plast fra havbruk, i tillegg til representanter fra frivillige som rydder strender rundt om i kommunen.

Resultat

Ved hjelp av Hold Norge Rent fikk kommunen satt søkelys på et viktig arbeid og utfordring i strandsonen. Både hvilket arbeid som er gjort over mange år, og hvilke utfordringer vi står overfor i årene som kommer. Samarbeidet med Hold Norge Rent fikk også mye positiv omtale i medier og lokalaviser.

Gjennom samarbeidet om «Rydde med jobben-dagen» fikk kommunen muligheten til å samle viktige aktører, og synliggjort jobben de gjør. Ordfører deltok i arrangementet, og diskuterte muligheter og utfordringer sammen med aktørene. Med lang strandlinje og stor næringsaktivitet i kystsonen har Nærøysund en ekstra stor utfordring i å bidra til en bærekraftig forvaltning og utvikling i strandsonen og kystsonen.

Viktigheten av kontinuitet

Kommunestyret er positiv til den jobben som gjøres, og har støttet arbeid med strandrydding med ca. en halv million over flere år. De største utfordringen for å sikre kontinuitet og langsiktighet i arbeidet, er organisering og økonomi. I kommunens utkast til temaplan for klima og miljø tar kommunen høyde for at en bør ta initiativ til et samarbeid over landegrensene i EU og Nordsjølandene, både med tanke på hensiktsmessig organisering og en forutsigbar økonomi.

Nærøysund kommune | “Rydde med jobben-dagen” i Nærøysund sin skjærgård

En positiv effekt med “Rydde med jobben-dagen” er at innsatsen med strandrydding øker, og med en forståelse av at det nytter å rydde, men at det må gjentas.

Oppdal kommune | Flyktninger i Oppdal skal få et godt liv, egen inntekt og bli en del av det norske samfunnet

Bakgrunn

I 2015 besluttet Oppdal kommune å jobbe målrettet med mottak av flyktninger. Kommunens utfordring i årene frem til 2015 var at overgangen til jobb og/eller utdanning lå på under 10 prosent, langt under det nasjonale målet. Ambisjonen for arbeidet var å øke andelen av bosatte flyktninger i Oppdal kommune med overgang til jobb og/eller utdanning etter endt Introduksjonsprogram. Målet var å gi flyktninger et grunnlag til et godt liv med jobb, egen inntekt og være en del av det norske samfunnet.

Organisering

I 2015 ansatte Oppdal kommune en felles leder for Flyktningetjenesten, Voksenopplæringen samt kommunens Introduksjonsprogram. Disse tjenestene ble samlet under en felles avdeling som fikk navnet Innvandrertjenesten. Antall ansatte økte med ytterligere to personer samme år.

Etter omorganiseringen i 2015 ble samarbeidet mellom Voksenopplæringen, Flyktningetjenesten og Introduksjonsprogrammet mye bedre. Det ble avholdt regelmessig felles møter og det ble utarbeidet felles planer. Øvrige samarbeidspartnere har blant annet vært NAV Oppdal og Rennebu, Oppdal videregående skole, Oppdal Frivillighetssentral samt lokalt næringsliv.

Noen eksempler på tiltak de siste årene er:

Jobbmatch

Et samarbeid mellom Innvandrertjenesten, NAV Oppdal og Rennebu og lokalt næringsliv. Bedrifter med kortsiktig eller langsiktig rekrutteringsbehov inviteres til en jobbmesse hvor elever fra voksenopplæringen samt voksne elever fra videregående skole deltar. Bedriftene presenterer seg først i plenum før de får utdelt hver sin stand. Elevene går deretter rundt på de stands de mener er aktuelle for sin kompetanse.

Voksenklasse Oppdal videregående skole

Som følge av mange deltakere i kommunens Introduksjonsprogram, samt et antatt stort behov for ansatte innen helse i årene fremover, ble det siste skoleår startet en voksenklasse innen Helse & Oppvekst ved Oppdal videregående skole (Trøndelag Fylkeskommune). Samme tiltak ble gjort noen år tilbake, av disse elevene er det nå mange som har tatt fagbrev og er i fast jobb.

Frivillighetskoordinator

De siste årene har Innvandrertjenesten hatt en ansatt frivillighetskoordinator som har vært et viktig bindeledd mellom kommune og frivillighet med tanke på integrering.

Resultat

I 2022 gikk 63,6 prosent av bosatte flyktninger over til arbeid eller utdanning utover grunnskole ved avsluttet Introduksjonsprogram. Til sammenligning var tallet 0 prosent i 2013¹.

Suksesskriterier

- God forankring og organisering i kommuneorganisasjonen gjør det mulig å oppnå gode bærekraftseffekter
- Godt utviklet samarbeid mellom offentlig og privat, samt frivilligheten er viktig for å oppnå langsiktig bærekraftig utvikling

Oppdal kommune gikk til topps i Kommunebarometeret 2023

En måling som publiseres av Kommunal Rapport hvert år

Oppdal kommune | Flyktninger i Oppdal skal få et godt liv, egen inntekt og bli en del av det norske samfunnet

Introduksjonsprogram er et tilbud alle norske kommuner er pålagt å gi til personer mellom 18 og 55 år som har fått asyl som flyktninger i Norge. Introduksjonsprogrammet skal ha et innhold som skal hjelpe i overgangen til utdanning og arbeid. Norskopplæring, grunnleggende opplæring i samfunnskunnskap og arbeidspraksis er eksempler på hva introduksjonsprogrammet kan inneholde. Deltagelse i introduksjonsprogrammet gir rett til introduksjonsstønad som er dobbelt folketrygdens grunnbeløp per år.

Orkland kommune | Fra varmtvann rett i sjøen til byutvikling, velvære og arbeidsplasser

Bakgrunn

En viktig del av omstillingen til et samfunn som skal baseres på fornybar energi, er å utnytte restenergi fra industriproduksjon. På Orkanger finnes et stjerneeksempel på hvordan kraftintensiv industri samarbeider med lokale aktører for å gi bedrifter og innbyggere miljøvennlig energi. Spillvarme fra Elkem Thamshavns produksjon av silisium blir til miljøvennlig energi. Alternativt ville det oppvarmede vannet havnet i sjøen – til ingen nytte.

Tiltak

I tillegg til at Elkem Thamshavn selv gjenvinner 30 prosent av spillvarmen som elektrisitet til egen virksomhet, er det i dag også tre øvrige aktører som utnytter denne miljøvennlige energikilden til ulike formål på Orkanger:

1. Via Orkland Energis fjernvarmenett blir varmen en del av en sirkulærøkonomi. Et biprodukt fra en bedrift inngår som en ressurs for en annen bedrift, som kan omsette dette i kommersiell drift. I dette tilfellet til næringsliv, offentlige bygg og større boligkomplekser.
2. Det er etablert egen rørledning fra Elkem Thamshavn til Idrettsparken på Orkanger, der spillvarme benyttes til å holde kunstgressbaner is- og snøfrie gjennom vinterhalvåret.
3. Da Orkland kommune åpnet Folkehelsesenteret i 2020, med publikumsuksessen Orklandbadet, utgjør spillvarmen fra Elkem Thamshavn en betydelig del av energien som benyttes til oppvarming av badevann og lokaler. Bygget framstår som svært energieffektivt basert på rene energikilder.

Organisering

I 2008 startet Orkland Energi Varme arbeidet med å utvikle fjernvarmenettet på Orkanger. Selskapet er eid av Orkland Energi, hvor Orkland kommune er eiere. Oppvarming av kunstgressbanene er organisert gjennom et eget selskap, Idrettsparken Kunstgress AS (IKAS). Selskapet er eid av Orkanger IF, Orkla FK og Orkland kommune. Folkehelsesenteret er heleid av Orkland kommune.

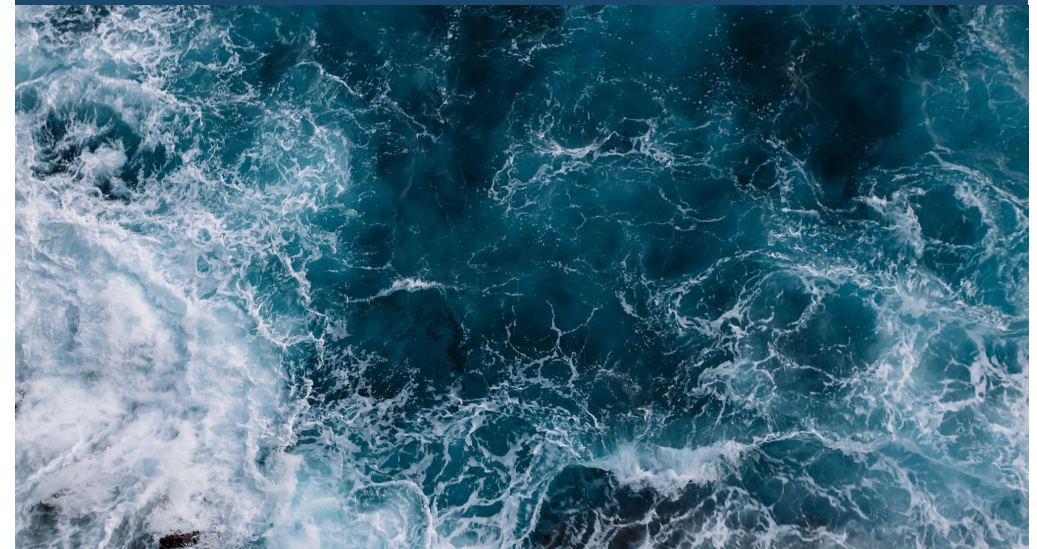
Suksesskriterier

Fjernvarmen er et viktig konkurransefortrinn for Orkland som næringskommune nummer én i Trøndelag. Ved å utnytte spillvarme unngår vi unødvendig bruk av fossil energi og reduserer behovet for vindmøller og andre kontroversielle naturinngrep. I tillegg til miljøgevinsten er fjernvarme enkelt, vedlikeholdsfritt og konkurransedyktig. Samtidig gir den komfort i form av behagelig varme og godt inneklima for de som oppholder seg i bygningene.

Vi er i ferd med å utvikle småbyen Orkanger ved å benytte miljøvennlig energi til stadig flere formål. Det er fremdeles mye fornybar energi tilgjengelig. Vi arbeider kontinuerlig med å legge til rette for at flere bygg skal få fjernvarme og at nye bedrifter skal velge Orkanger som lokalisering for sin virksomhet.”

Johan Skjølberg, daglig leder i Orkland Energi

Overhalla kommune | Kommunens tilrettelegging for barnefamilier førte til utbygging av Norges første svanemerkede barnehage

Bakgrunn

Overhalla kommune traff blink når kommunen lanserte salg av rimelige, familievennlige tomter på Skagen. Med et økende antall barnefamilier i området, vokste også behovet for barnehageplasser utover hva kommunen hadde kapasitet til å tilby. Dette ble sett på som en gylden mulighet til å bygge en ny barnehage som ikke bare skulle fylle et behov, men også representere kommunens engasjement for miljøet.

Ambisjon

Kommunen satte som mål å etablere en fremtidsrettet barnehage i Skage, bygd på de positive erfaringene fra en nylig miljøfokusert utbygging av kommunens ungdomsskole. Ambisjonen var å strekke seg enda lenger denne gangen, med et spesifikt fokus på å oppnå en barnehage som var svanemerket og tilnærmet et nullenergibygg. Et svanemerket bygg ville ivareta og forbedre livskvaliteten for kommunes yngste innbyggere, og det stod i tråd med kommunens visjon om å fremme bærekraftig utvikling av området. Barnehagens energisystem skulle utformes med en teknologisk avansert tilnærming, som kombinerer solceller, solfangere, varmtvannstanker og bergvarme for å sikre en optimal og miljøvennlig oppvarming. På solrike dager ville solfangerne fange og utnytte varmen enten direkte for oppvarming eller lagre den i berget for senere bruk. I perioder med kaldere eller overskyet vær, ville varmesystemet kunne trekke på denne lagrede varmen i berget for å varme opp barnehagen. Parallelt med dette var det planlagt at bygningens arkitektoniske utforming skulle muliggjøre den mest gunstige plasseringen av solceller, for å maksimere solenergiutnyttelsen.

Organisering

Ambisjonsnivået for barnehagen ble godt forankret på alle nivåer i kommunen. Det ble etablert en byggekomité som inkluderte representanter fra kommunens politiske miljø, barnehagepersonalet, og nøkkelpersoner fra administrasjonen. Kommunen inngikk et samarbeid med totalentreprenør GL Bygg AS, som skulle stå for selve utbyggingen i samarbeid med flere andre lokale leverandører. For å sikre oppfølging av svanemerkets krav ble tett dialog med Svanemerkets rådgiver

opprettholdt gjennom alle faser i prosjektet. Samarbeidet fremmet gode diskusjoner og læring på alle nivåer og sikret et sterkt fokus på miljøvennlige valg, fra byggematerialer til energibruk, med en spesiell oppmerksomhet på detaljer som bidro til å skape et sunt og sikkert innemiljø.

Resultat

Resultatet av dette gode samarbeidet er kommunen særdeles stolte av. Skage barnehage var ved sin ferdigstilling Norges første svanemerkede barnehage^{1,2}, og har forhåpentligvis satt standarden for etterfølgende prosjekter. Vi har fått en topp moderne barnehage som har bidratt til et styrket lokalsamfunn og en forbedret hverdag for familier. Ved å fremme kompetanse om svanemerket og bærekraftig praksis, resulterte prosjektet også i en kompetanseheving i det lokale næringslivet. Erfaringer fra dette prosjektet har gjort lokale selskaper konkurransedyktige også i andre byggeprosjekter i Trøndelag. Barnehagen har videre åpnet døren for ytterligere utvikling og bosetting i Skage-området. Kommunen jobber i disse dager med å tilrettelegge flere tomter for salg til barnefamilier noe som vil bidra til at vi forhåpentligvis blir flere overhallinger framover.

Utfordringer

Selv om prosjektet har vært en markant suksess, har reisen også medført en del utfordringer. Å ta i bruk nye, innovative løsninger i et byggeprosjekt av denne skalaen krever et godt samarbeid mellom alle involverte parter. Særlig viktig er nødvendigheten av å etablere robuste kommunikasjonskanaler for å sikre at ideer, bekymringer og løsninger kan deles fritt blant partene. Prosjektet har også støtt på tekniske hindringer, blant annet utfordringer knyttet til de valgte teknologiske løsningene som skal sikre at bygget holder seg nært nullutslipp. De tekniske løsningene har vist seg å være følsomme for spenningsvingninger som følge av lynnedslag. Samtidig ble det benyttet en del skreddersydde komponenter fra utlandet, noe som har gitt utfordringer med tilgang på reservedeler til det tekniske anlegget. Disse erfaringene har avdekket viktigheten av å ha en proaktiv tilnærming til problemløsning av slike anlegg.

1] [Svanemerket](#), 2] [Barnehage.no](#)

Røros kommune | Miljøfyrtårnsertifisering har vært en viktig faktor for Røros kommunes grønne omstilling

Bakgrunn

Røros kommune kunne i 2020 gladelig melde at de ble et miljøfyrtårn, eller retttere sagt 23 miljøfyrtårn. Noe over 50 personer fordelt på 25 virksomheter ta æren for. Omtrent samtidig som at Greta Thunberg og hundretusenvise av barn marsjerte i gatene for miljøomstilling bestemte en samlet kommuneledelse at kommunen skulle ta grep – at den skulle bli et fyrtårn for miljøet. Og det kan kommunen nå stolt si at de har fått til.

Vi mente at om Røros skulle bli mer miljøvennlig, så måtte vi starte med oss selv først. Vi måtte feie for egen dør før vi kunne be andre om det.

Hanne Bryde, samfunnsplanlegger

Ambisjon og mål

I 2018 ble kommunens klima- og miljøplan vedtatt. Og et av strategiene for å lykkes med miljømål langsiktig var at kommunen skulle jobbe strukturelt. Omstilling til lavutslippssamfunnet krever økt vekt på institusjonalisering. Kommunen ønsket blant annet å etablere årlige klima budsjetter og regnskap, skape et tverrfaglig miljønettverk i kommunen og øke miljøkunnskapen i kommunen.

Strategi og tiltak

Tidlig ble det å bli et miljøfyrtårn sett på som et godt grep for å få til kommunens ambisjoner om strukturelle endringer. I tillegg til at miljøarbeidet ble institusjonalisert bidro det også med konkrete endringer i kommunen. 25 virksomheter har jobbet iherdig mot målet om å bli miljøfyrtårn. Det er to miljøfyrtårnansvarlige på hvert av kommunens bygg, som betyr at over 50 dedikerte personer har bidratt. I tillegg hadde ikke dette vært mulig uten en aktiv kommuneledelse. Ledere på alle nivå har gjort en utrolig god organisatorisk jobb for å få dette til. Dette viser god samhandling både internt i virksomhetene og på tvers av nivå og virksomhetene.

Resultat

Kommunen har fortsatt en lang vei å gå, men har gjort gode grep og stilt om organisasjonen. Kommunen har blant annet anskaffet elbiler både til hjemmetjenesten og i administrasjonen. Nå får ikke ansatte kjøregodtgjørelse ved bruk av egen bil om det er en elbil tilgjengelig. I tillegg endrer kommunen måten den gjør innkjøp på, slik at pengene i større grad retter seg mot miljøvennlige produkter og tjenester. Kommunen har også nå avfallsmøbler til sortering rundt i hele organisasjonen. Kommunen begrenser papirutskriftene, lager barnehage- og skoleplaner med fokus på miljø, legger om til miljøvennlige kjemikaliebruk og endrer reisevanene til de ansatte. I tillegg har kommunen fått etablert en utlånssentral der innbyggere kan låne utstyr til fritidsaktiviteter. Dette er noen av tiltakene kommunen er godt fornøyd med at de har fått til.

Og kommunen klarte det! Å bli miljøfyrtårnsertifisert er et av de store tiltakene vi hadde i kommunens klima- og miljøplan «Fra kobber til klima», og en stor milepæl er nådd.

Isak Veierud Busch, ordfører

Røros kommune | Miljøfyrtårnsertifisering har vært en viktig faktor for Røros kommunes grønne omstilling

Konklusjon

Rørøshistorien forteller oss hvordan et lite sted kan ha store ringvirkninger. Kobberet og gruvedriften bygget opp et samfunn, og Røros er kjent for sin kobbergruvevirksomhet. Samtidig hadde gruvedriften omfattende konsekvenser for naturen og miljøet.

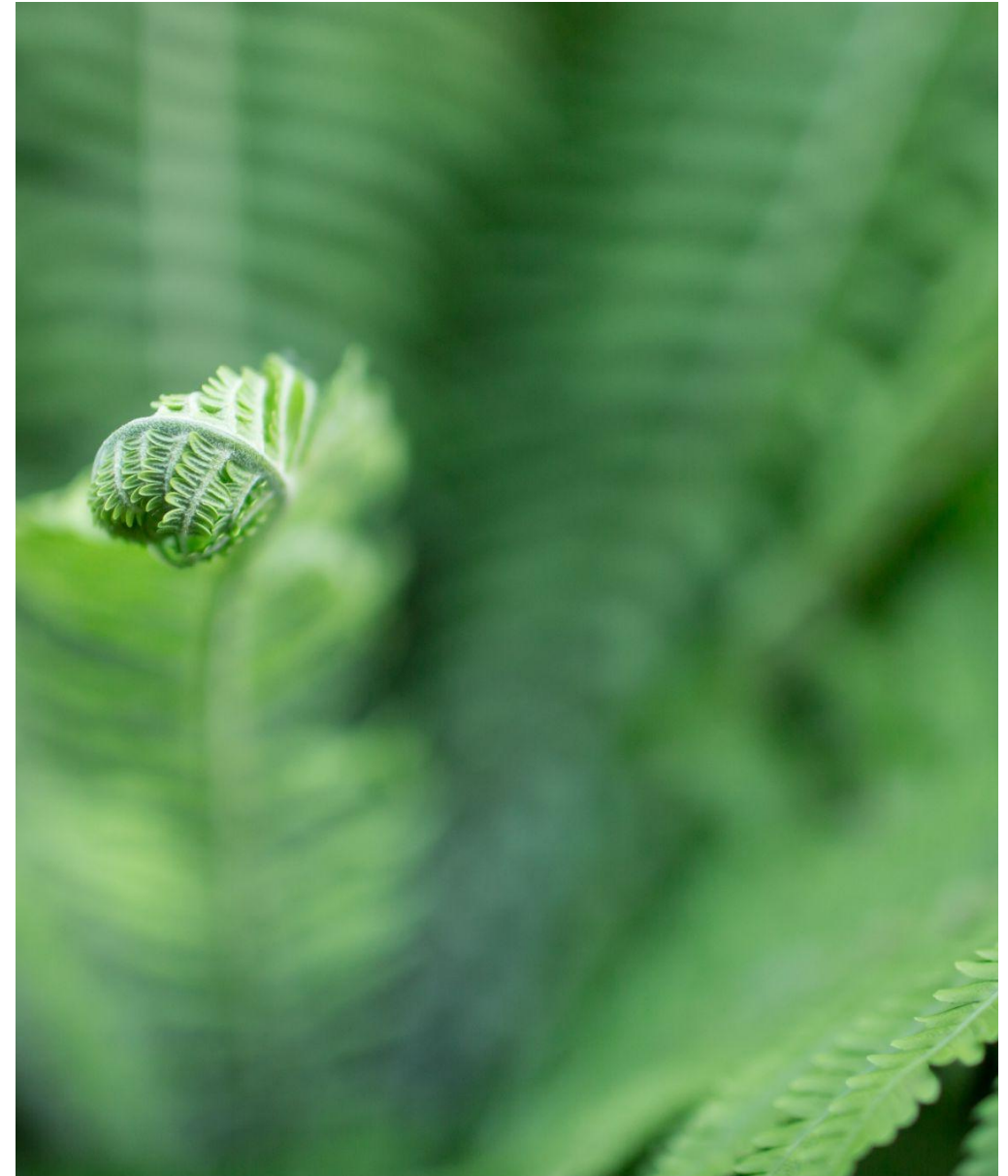
Røros er allerede kjent for å være bærekraftig. Mange bedrifter er allerede svært miljøorientert. I tillegg er merkevaren Røros ofte forbundet med god kvalitet – enten det er håndverk og bevaring, bedrifter og enkeltprodukter, eller som reisemål. Omdømmet er møysommelig bygget opp gjennom mange år ved at man har vært opptatt av lokalt særpreg og kvalitet. På Røros er også er kultur- og opplevelsesbasert økonomi i høyetet, og innbyggere her har gode alternativ til tanketomt forbruk.

Kommunen har en viktig rolle i det grønne skiftet, både som foregangsvirksomhet for befolkningen og som inspirasjon og pådriver for næringslivet. Det at Røros kommune jobber effektivt med sitt miljø- og klimaarbeid viser at engasjementet er genuint. Og kommunens praksis skaper et ytterligere engasjement i det private næringslivet.

“Vi har fortsatt en lang vei å gå, men vi har virkelig gjort grep og stilt om organisasjonen.”

Kjersti Forbord Jensås, kommunedirektør

Stjørdal kommune | Fossila omsorgssenter - kortreist energi gir klima- og kostnadskutt

Bakgrunn

Stjørdal kommune har som mål om å være en foregangskommune innen klima- og miljøtiltak, og har satt seg ambisiøse klimamål:

- I 2030 er de direkte klimagassutslippene i Stjørdal kommune redusert med 58 prosent sammenlignet med referanseåret 2009
- I 2030 er klimafotavtrykket til kommunens virksomhet redusert med 40 prosent sammenlignet med referanseåret 2015

Det ble tidlig klart at Fossila omsorgssenter skulle være et byggeprosjekt med høye ambisjoner for miljø og bærekraft. Dette med fokus både på energi, materialer, innemiljø og byggeplass. Ambisjonene skulle omfattet både byggeprosessen, og selve driften av bygget i etterkant.

Godt beslutningsgrunnlag

For å finne de gode løsningene jobbet organisasjonen mye med å innhente kunnskap, og å gjøre denne kunnskapen tilgjengelig for politikere. Mange av løsningene er ganske tekniske, derfor var det viktig å utstyre kommunepolitikere med et godt kunnskapsgrunnlag.

I 2020 fikk Stjørdal kommune 300 000 kroner i klimasatsmidler fra Miljødirektoratet for å vurdere ulike klimatiltak ved utvidelsen av Fossila omsorgssenter. For å skaffe seg ytterligere kunnskap investerte kommunen i en termisk responstest for å finne ut av hvor godt egnet fjellmassene under Fossila var til en brønnpark. Resultatene fra testbrønnen viste god varmeledningsevne. Basert på dette kunne ingeniørene beregne hvor mange energibrønner det var hensiktsmessig å investere i.

I planleggingen var det viktig å ikke se seg blind på investeringskostnadene, som ofte kan være høyere for klimavennlige løsninger. Investeringene må ses i sammenheng med driftskostnader. Da blir bildet ofte annerledes. Jo før i prosessen dette regnestykke kommer fram, jo bedre.

Finansiering med grønne lån og tilskudd

Stjørdal kommune er en pådriver for å få gjennomført prosjekter med en grønn profil, og er Norges beste kommune på grønne lån. Tall fra KNB viser at Stjørdal kommune i volum benytter ordningen med grønne lån 315 % mer enn gjennomsnittet blant norske kommuner.

Fossila omsorgssenter er et av flere kommunale prosjekter som er finansiert av grønne lån. Prosjektet har også fått støtte fra ENOVA.

Grønne lån gir årlige besparelser på 1.5 millioner kroner for Stjørdal kommune, og de tre store prosjektene som har fått innvilget disse lånene har i tillegg spart miljøet for 275 tonn CO₂-ekvivalenter. Det tilsvarer produksjonen av 68 750 kg plast.

Den norske stats kommunale bank (KNB) tilbyr grønne lån med lavere rente til investeringer som løser framtidens klima- og miljøutfordringer. Prosjektene er bra for miljøet, og gir i tillegg store besparelser i form av både lavere renter og reduserte strømkostnader.

Samspillsmodellen gir kostnadskontroll og gode løsninger

Prosjektet er gjennomført som en samspillsentreprise, der prosjektledelsen fra kommunen og entreprenør bærer risikoen sammen for å få best mulig resultat ut fra gitte ressursrammer. Modellen skal bidra til at partene velger de beste løsningene for prosjektet; uten frykt for at den ene parten lar individuelle mål være styrende. Dette krever både åpenhet, tillit og god kommunikasjon.

Partene satte seg sammen rundt bøl før bygget i det hele tatt var tegnet og dette har bidratt til at det har vært lettere å få inn gode og effektive klimatiltak tidlig prosessen.

Stjørdal kommune | Fossila omsorgssenter - kortreist energi gir klima- og kostnadskutt

Energibrønner og solceller

Fossilia er for en stor del selvforsynt med kortreist energi. Hadde ikke kommunen tatt denne investeringen, ville omsorgssenteret måttet kjøpe inn store mengder energi hvert eneste år.

Dette er noen av nøkkeltallene for energiproduksjonen på Fossilia:

- Solcelleanlegget på taket består av 152 paneler med en estimert produksjon på 50 224 kWh per år. Solcelleanlegget har per midten av september 2023 produsert 39 637 kWh. Planen er at strømmen i all hovedsak skal brukes i senteret, minimalt skal ut på strømmettet.
- 16 varmebrønner er gravd ned til 300 meter dyp. Beregninger viser at brønneparken kombinert med varmepumpe kan levere drøye 300 000 kWh per år. Fra brønneparken er det per midten av september 2023 hentet 341235 kWh varmeenergi og 29 300 kWh kjøleenergi, totalt 370 535 kWh «gratis energi» fra bakken.
- Varmepumpen trenger et strømforbruk på rett under 100 000 kWh. Varmebehov ut over det varmepumpen klarer å forsyne, dekkes av en elektrokjel.

Fossilia har ikke vært i drift et helt år, men anslagsvis vil innkjøpt energi ligge på ca. 80-85 kWh/m², og et faktisk forbruk i bygget, inklusiv brønnenergi, på 145 kWh/m². Et sammenlignbart sykehjemsbygg bruker ca. 260 kWh pr m². Stemmer dette anslaget, vil kommunen etter et driftsår ha spart 90,2 tonn CO₂ ved å hente energi fra brønnpark og solcellepanel fremfor rent elforbruk.

Fasadekledning, takvann og Breeam

Et annet viktig bidrag for å redusere klimafotavtrykket til bygget er bruk av lavkarbonbetong klasse A. Lavkarbonbetong A sparer miljøet for hele 120 kg CO₂ per m³ betong produsert, noe som gir store utslag i større prosjekter.

Det ble også valgt en fasadekledning av gjennomimpregnert gran med en forventet levetid på 60 år. Trekledningen trenger verken å males, beises eller vedlikeholdes. Dessuten binder tre CO₂ og er mer klimavennlig enn flere andre alternativer. Trekledning er også estetisk pent, holder godt på varmen og gir et godt inneklima.

Bygget bruker også et system for gjenbruk av takvann. Når det regner, føres vannet ned og ut til en tank som ligger nedgravd i sansehagen, derfra kan vannet føres videre ut til et selvvanningssystem. Slik kan hagen holde seg grønn med et redusert behov for å bruke energi.

Prinsippene for BREEAM er lagt til grunn for prosjektet, og flere av de gode tiltakene som er gjennomført, har gitt prosjektet en score tilsvarende breeam «very good». Dette blant annet på bakgrunn av bevisst materialvalg, klimagassutslipp og lavemitterende materialer.

Resultat

14. november 2022 kunne beboere og ansatte flytte inn i det nye omsorgssenteret på Fossilia i Stjørdal. Prosjektet har gitt 76 nye plasser tilpasset mennesker med kognitiv svikt og demens. Tall fra første driftsår viser 90,2 tonn CO₂ spart fra bruk av brønnpark og solceller framfor bruk av elkraft.

Læringspunkter

Noe av det viktigste vi tar med oss fra dette prosjektet er at økonomi og klima, kan gå hånd i hånd, så lenge man ikke ser seg blind på investeringskostnaden. Gode klimatiltak kan ha en høy investeringskostnad, men gir store besparelser på sikt med reduserte driftskostnader. Dette er det viktig å få belyst for alle parter tidlig i byggeprosessen. Kommunen ser også at samspillsmodellen er en modell som kan gi grobunn til innovasjon innen miljøriktige bygging og energieffektivisering, i tillegg til kostnadsbesparelser.

Trondheim kommune | +CityxChange - To energipositive distrikt

Bakgrunn

I to bydeler i Trondheim kjøpes og selges det strøm mellom bygninger. Løsningen er unik, og gir kutt både i strømforbruk og utslipp. Flere bygg på Brattøra og Sluppen i Trondheim er knyttet sammen i et lokalt strømmarked. Målet er å utnytte energien de selv produserer maksimalt, som solcellene på Powerhouse – et av verdens mest miljøvennlige bygg. Pirsenteret og Rockheim er med. Det samme er BI Campus, Kjølelageret på havna, bussladeren til AtB og varmekablene på gangbrua over jernbanen. Alle enheter er koblet til et stort felles batterilager. På den måten kan de utnytte ledig kapasitet uten å belaste strømmettet.

“

Vi har vist at vi har fått det til, for i de to bydelene produserer byggene nå mer energi enn de selv forbruker i løpet av et år. Hvis et bygg produserer for mye, selger de det overskuddet til nabobygget, til en busslader eller lader et batteri.”

Klaus Livik, rådgiver Trondheim kommune, +CityxChange

Ambisjon

Trondheim og Limerick i Irland ble i 2018 valgt til å være såkalte fyrstårnbyer, som skulle utvikle og teste grønne energiløsninger for fremtiden. 33 aktører fra ti land har vært med i prosjektet, som ledes av NTNU. Trondheim kommune har samarbeidet tett med næringslivet, og nylig ble resultatene presentert på en større energikonferanse. Målet er at Trondheim på sikt skal bruke mindre strøm enn de produserer, og de nye løsningene som nå er testet ut i to bydeler viser at det er mulig.

Trondheim har kunnskapsmiljøer og teknologibedrifter med guts for å lykkes, og kommunen tror at dette kan spille en viktig rolle også internasjonalt. Prosjektet har allerede fått dispensasjon fra myndighetene for å få lov til å selge strøm lokalt mellom bygninger.

Kommunen har videre stilt krav til energiløsninger og klimautslipp, og mener at både stat og kommuner må være tydeligere i kravene til utbyggere fremover for at Norge skal nå målene i Parisavtalen innen 2030.

“

Det er klart at vi er stolt over det som er skapt.”

Morten Volden, kommunedirektør

Trondheim kommune | Nytt prosjekt skal gjøre det enklere å ombruke byggematerialer

Bakgrunn

Trondheim kommune satser på å bli den første norske kommunen som gjenbraker byggematerialer i stor skala. Nå har de utlyst en konkurranse.

Bygg- og anleggsbransjen i Norge er den næringen med høyest utslipp av klimagasser. Gjenbruk av byggematerialer vil derfor være viktig for å nå klimamålene. Trondheim kommune har jobbet med gjenbruk av byggematerialer i et par år og et av problemene de støter på, er det å kunne dokumentere egenskapene til ombruksmaterialene. Med konkurransen Klar-til-bruk ønsker de derfor å komme i kontakt med innovative startups som kan hjelpe dem med å løse dette problemet.

Er det litt eldre materialer som man ikke har noe dokumentasjon på, så må man lage ny dokumentasjon og da må man teste materialene for de egenskapene som man ønsker å vite noe om. Klart-til-bruk handler om akkurat den biten med å teste og produsere dokumentasjon som gjør at man kan gjenbruke byggematerialer i henhold til Byggteknisk forskrift.”

Petter Nerbye, gjenbrukskoordinator Trondheim kommune

Prosess

Kommunen har utarbeidet en behovsbeskrivelse, og i første omgang skal deltakerne kun levere en idéskisse på hvordan de ser for seg at det kan gjennomføres. Så vil kommunen evaluere idéskissene og ta med seg inntil seks stykker videre. Målet er å ha et gryteklart produkt i starten av 2024.

En potensiell bruker av den nye løsningen, vil være gjenbrukslageret til Trondheim kommune hvor det er mulig å mellomlagre byggematerialer. Det er sjelden at fremdriftsplanene på et prosjekt som skal rives og et som skal bygges stemmer overens, hvor muligheten til å mellomlagre materialene gir et større handlingsrom for å klare å ta det i bruk igjen.

Gjenbrukslageret kartlegger prosjekter og tilgjengeliggjør ombruksmaterialene via markedsplassen Loopfront. Det har de holdt på med siden januar 2022, og har resultert i en avfallsbesparelse på 165 tonn. Dersom man har et prosjekt hvor man skal rive en gammel skole, gjennomfører man en ombrukkartlegging hvor man kartlegger brukbare materialer i databasen og sjekker om det kan brukes videre i det nye byggeprosjektet. Resten legges ut på en intern markeds plass i kommunen via databasen Loopfront. Varene de får inn blir solgt eller gitt bort til andre offentlige aktører, for eksempel Trøndelag fylkeskommune, videregående skoler og NTNU.

Ambisjoner

Trondheim kommune er den eneste kommunen i Norge som har et gjenbrukslager. I tillegg har Formannskapet vedtatt at kommunen skal ta en rolle som tilrettelegger for offentlig-privat samarbeid for å lykkes med mer ombruk. Derfor pågår det nå et utredningsarbeid for å se på innretningen av fremtidens gjenbrukslager i byen.

Håpet mitt er å få til en avtale med en bred forankring blant entreprenører, byggherrer, grossister og byggevarerhus, hvor man kan være medlem i gjenbrukslageret og forplikte seg til å levere materialer i bytte mot å kunne kjøpe ombruksmaterialer.”

Petter Nerbye, gjenbrukskoordinator Trondheim kommune

Trondheim kommune | Innbyggernes modell - 16 millioner direkte til innbyggerne

Bakgrunn

I 2020 ble Trondheim kommune med i den nasjonale satsingen Pilot for programfinansiering. Satsningen innebærer en samordning av statlige tilskudd rettet mot utsatte barn og unge mellom 0 og 24 år og deres familier.

I mange år har vi i kommunen prøvd å løse de utfordringene vi står i med flere ressurser. Prosjektledelsen var klar over at hvis vi gjør det vi alltid har gjort vil vi få de svarene vi alltid har fått, derfor trenger vi å tenke nytt. Innbyggernes modell bruker 16 millioner direkte til det innbyggerne i målgruppene sier at de trenger for å få et bedre liv. Målgruppene er lavinntektsfamilier med små barn og ungdommer. Når ansatte i kommunen samarbeider med innbyggerne for å identifisere muligheter og løse utfordringer, blir løsningene mer bærekraftige.

Organisering

Innbyggernes modell er organisert med flere lokale delprosjekter i Trondheim og har blitt en del av tjenesteutviklingen i områdesatsingen i Trondheim kommune.

Delprosjektet "Sammen på Lademoen" er en integrert del av tjenesteutviklingen i områdesatsning på Lademoen. Dette prosjektet tar utgangspunkt i Voldsminde og Lademoen barnehage, og er rettet mot barn og familier som tilhører disse barnehagene. Samarbeidet mellom barnehagene og en rekke viktige samarbeidspartnere som Nav, Helse- og velferdskontoret, politiet, kulturenheten, Rosendal teater, Barne- og familietjenesten, biblioteket og Lilleby skole, er preget av at disse aktører ikke kun operer fra sine kontorer, men aktivt bidrar til å støtte innbyggerne i sitt eget nærmiljø, der de lever sine liv.

Måten å jobbe på har utfordret kommunen til å tenke annerledes. Kommunen må innta nye roller i møtet med innbyggerne, hvor det åpnes for en ny type maktfordeling enn man tidligere har vært vant til. Innbyggernes modell bygger på mindre detaljstyring og at løsningene skal komme nedenfra. Modellen oppleves som et konkret virkemiddel i møte med sosial ulikhet og utenforskap.

Innbyggernes modell bygger på 8 prinsipper: innbyggerne i sentrum, fokus på relasjoner, penger, tenke utenfor boksen, ta ansvar for det tverrfaglige samarbeidet, bruke handlingsrommet, familieperspektiv og fleksibilitet

Innbyggernes modell er en oppskrift på tverrfaglig samarbeid med kjapp respons, fra beslutning til innsats og resultat på svimlende kort tid”

Johan Niklas Ljungstedt, enhetsleder Voldsminde barnehage

Åfjord kommune | Åfjord kommune - et mer bærekraftig reisemål

Bakgrunn

Masterplan Reiseliv ble utarbeidet i 2018 og vedtatt av kommunestyret i 2020. Dette er den grunnleggende strategien for reiselivsarbeidet. Her var merkeordningen et av de prioriterte innsatsområdene. I prosjektet ble det også utarbeidet en egen handlingsplan for bærekraftig reisemålsutvikling.

Ambisjon

Ambisjonen var å gjennomføre et utviklingsprosjekt med kommune, næringsliv og næringssekskap, der målsettingen var å oppnå merket for bærekraftig reisemål. Dette målet samsvarer med den overordnede Masterplan reiseliv, som eies av kommunen og reiselivsnæringen.

Prosess

Proessen hadde ikke vært mulig hvis kommunen, reiselivsnæringen og næringslivselskap ikke hadde gått i samme retning. Det ble etablert en styringsgruppe med representanter med hver av disse virksomhetene.

I utarbeidelse av handlingsplanen ble øvrige innbyggere bredt involvert – det ble gjennomført møte med ungdomsråd, elderråd, frivillige, lag og foreninger og andre viktige aktører på reisemålet. Dette ga oss et godt kunnskapsgrunnlag når det gjelder hva som er viktig for folk i bærekraftsutvikling. Det ble belyst utfordringer som reisemålet hadde, og skissert muligheter for reisemålet fremover.

Resultat

Etter to og et halvt år med langsiktig jobbing har Åfjord kommune oppnådd merket som bærekraftig reisemål. Som en attraktiv hytte- og besøksdestinasjon var behovet for å samle næringen og skape enighet om en felles retning stort.

Et viktig resultat er at man gjennom alle møtepunktene i prosessen har fått en mer samlet reiselivsnæring, noe som også har resultert i etablering av et destinasjonsselskap. Underveis i prosessen har det også kommet til flere reiselivsprodukter, som Fosen via Ferrata og Vettantrappa i Bessaker.

Proessen har medført flere positive effekter i kommunen, eksempelvis

- Økt bevissthet og kunnskap om bærekraft
- Økt satsning fra kommunen på bærekraftsarbeidet generelt, for eksempel ved opprettelse av en egen bærekraftskoordinator
- Økt turisme pga. nye etableringer
- Styrking av lokalsamfunnet med tilbud som kommer samfunnet til gode
- Lokalsamfunnet har blitt inkludert i deler av reiselivsarbeidet
- Økt positivt omdømme av reisemålet
- Ringvirkninger ved at bærekraft generelt har fått økt fokus på andre området
- Det har blitt etablert en egen gjenbruksbutikk
- Generelt mer fokus på klima og miljøtiltak
- Samfunnsplanen er bygd opp rundt bærekraftsmålene

Konklusjon

Som en konklusjon vil vi si at prosjektet har gitt en styrket og samlet næring, som igjen er løftet i helhet – reiselivsnæringen har fått en økt «standing» i kommunen.

Utfordringer

- Pandemien førte til utfordringer for både næringen selv, men også det å holde tak i arbeidet når man ikke kunne møtes fysisk.
- Arbeidet med bærekraft er en langsiktig prosess som krever utholdenhet. Det er ikke gitt at man får noen kortsiktige gevinster, men man må jobbe ut ifra de langsiktige målene.
- Samarbeid i en travel hverdag krever at alle aktører og aktuelle prioriterer det, selv når det ikke er en lovpålagt oppgave.

Åfjord er en kommune som tør å løfte og satse på bærekraftig utvikling på flere områder, og oppnåelse av merket beviser dette.

Denne rapporten er utarbeidet for Trøndelag fylkeskommune i samsvar med Kontrakt datert 16.08.2023. Våre vurderinger bygger på faktainformasjon som har fremkommet i intervjuer med Trøndelag fylkeskommune og i dokumentasjon som Trøndelag fylkeskommune har gjort tilgjengelig for oss, samt offentlig tilgjengelige data. PricewaterhouseCoopers (PwC) har ikke foretatt noen selvstendig verifisering av informasjonen som har fremkommet, og vi inntar ikke ansvar for at den er fullstendig, korrekt og presis. PwC har ikke utført noen form for revisjon eller kontrollhandlinger av Trøndelag fylkeskommunes virksomhet. Trøndelag fylkeskommune og har rett til å benytte informasjonen i denne rapporten i sin virksomhet, i samsvar med Kontrakten. Rapporten og/eller informasjon fra rapporten skal ikke benyttes for andre formål eller distribueres til andre uten skriftlig samtykke fra PwC. PwC påtar seg ikke noe ansvar for tap som er lidt av Trøndelag fylkeskommune eller andre som følge av at vår rapport eller utkast til rapport er distribuert, gjengitt eller på annen måte benyttet i strid med disse bestemmelsene eller Kontrakt.

PwC beholder opphavsrett og alle andre immaterielle rettigheter til rapporten samt ideer, konsepter, modeller, informasjon og know-how som er utviklet i forbindelse med vårt arbeid. Enhver handling som gjennomføres på bakgrunn av vår rapport foretas på eget ansvar.